

Zezii'a "dızıgı LUUKI -za'a 'mu

Wludie po'a nyɔ "bɔgv -nɛɛ'ɛ -naagi 'li.

Zezii'a tinię -ke 'ɔ -tɔtɔł'a "kpidı Luukı-i za'a 'mu. -Ka ɔ "du'a nyɔ"o nyɔ'c 'pυvnyi, 'inne ɔ -ɔ tɔ'c nyɔ. I-bı "dızıgı 'mni, nyɔ -lue -ɔ -se'a-a 'Zuifvyi, vñ-v 'la'a Teofili, 'mni ɔ po'o 'ya "bɔgv -jeyi.

*Zezii'a "kpidı'a dı Luukı po'o Teofili "bɔgv -jeyi

I-II Teofili, -in 'mo-o nyɔ -yo "yri kpvn'a ti. 'Bho *Zezii'a "kpi, dı-i -nu-ɛ'ɛ nɔc -a'ba "klumu, -a'a 'bhuo 'wın -i 'bɔ. Nyu'a -dadudu 'kpa-a i-bı dı 'mni 'cnınamu. Nyunyu -ke "bhi -ke pçyri 'son-ɔ 'ye'a 'ya da 'le 'ya 'nyaanamu 'le -v "si'a 'bho, -v de'a 'ya 'muzee 'gbɛ 'lru, -ka vñ-v zı 'i -amu -bodi 'mu, 'kla-a nyu 'kpi 'i 'cnınamu. III-IV 'Traamu 'tɔ ɔ, 'an "bhuo 'cri -i 'muti "bhalrɛeke, 'le, -ka i zizi'a 'muti 'le 'ya 'nyaanamu, 'in 'ye -kaa yibo. 'E dı 'an-a de 'i 'bho -a'a "yigbeyi ti, 'le, dı -in 'wɔn'c 'bɔ, -ka i se'a sın 'mu'btle, -in 'ke i -kaa yibo.

*-Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -za'a-a *Zaan Batiisi'a
'wlvwlvdi 'mu*

V Nyukpasu -lue vñ-v 'la'a *Eloɔdi, -da ɔ "du -ni'a *'Zuifu'a 'bhlvukpayowli, 'bho-o i-bı dı 'mni 'nyaa'o. E-be -nɔc 'mne ti, *-Lagɔ'c 'sragazayi -lue vñ-v 'la'a Zakalii, 'mni -ni'e 'le

'bhlvukpa 'mne "kpi. -Lago'c 'sragazamu'a 'ce -lue un-v 'la'a Abia, 'ε 'ce "yi'a nyɔ ḡ "du'o. 'ɔ 'nync'c 'nynti-ı 'mo-o Elizabεeti. -Lago'c 'sragazayi Alcc'c "nayu mo'o. **VI** C -ke 'c 'nync -ni 'scn, un 'sreε'ε-ε "yi 'bho -Lago'c "yigbeyi, un-v 'kpvn-o *-Lago'c gba'a klε "yi. **VII** U-bv -ni'a -kaa 'bho -Lago'c -jeyi -nanamu, un -see gien 'zɔ po, -ekedimaa, Elizabεeti ''ku-o'o 'le un -ke 'wa nyimie -ni'e nənamu.

VIII Zɔ -lue 'zɔ Zakalii -ni'e-e 'c -Lago'c *'sragazalbhv nənamu 'le *-Lago'c bvbɔbhlegbo. 'W1 'mni 'nv-o 'c 'ce'ε lbhvnuwı: **IX** -Bho u-bv -Lago'c 'sragazamu 'gbvu a, 'wa 'nynti un-v po'o -nigbi 'mu -lue -lue, -yo -ke -nigbi -li'a a, 'nnɔ za'a 'sraga. ε-be -nɔ -mne ti, Zakalii'a -nigbi -li'o, 'le c 'ye 'le -Lago'c bvbɔbhlegbo'a lisaabudu 'li pa, le -lue-e kcc'c "wle un-v 'la'a *lasaasi, c 'ke ε 'le "yri-po -ni, 'le c 'ke -Lago bvbɔ. **X** -Da c -ni'a 'le -buduyu 'mne 'li lasaasi "yri-po -nənamu a, 'ɔ nyu -yu -sie'a 'bho 'ε "jine "yi, 'wa klε-ε 'po-o *-Lago wɔn gbo.

XI -Lago gbo'a -dalbhoyi -lue nu'a -kaa, c 'yi-e Zakalii -bodi. 'Bho -gbagbu -ke -da c -ni'a lasaasi "yri-po -nənamu, 'ε 'fɔ -ke "yi 'ma-a 'ɔ -linasu gbo, 'bho-o c -nyna'a ti. **XII** Zakalii 'ye 'c li a, -sianyi kpvn -ɔ'o. -Da c -ni'a, c se 'bho yibo. **XIII** 'Le -Lago gbo'a -dalbhoyi na: Zakalii, -sianyi'a 'lbha -inmu -le! -Lago 'kpvn-o -a'a bhadewlu, -a'a 'nync Elizabεeti-ı 'ye-e "yunyukpasu -lue 'wlv -mu. 'C 'nynti-ı 'mo-o 'Zaan. **XIV** C-c 'ye-e -inmu 'bvbua "yi 'lbhaa -mu tenyi, 'le 'gwlv-u 'ye nyv'a -dadudu li-nmc mu 'c dı. **XV-XVII** Nyɔklagba c-c 'ye "du mu 'bho -Lago'c "yigbeyi. C -see nmc 'na

yi, le''o le -ke nmc gvgc'c kpli 'mu, o -see ε 'na yi. -Bho o mu -leee! -nu mu, *-Lago'c Lisaazuzu 'ye o 'mu -pa mu 'le o 'ke o 'mu "yi 'le o 'ke o wɔnkuε "nyi -ka -Lago'c wlu'a 'mutizayi *Eli'a ka 'le o 'ke -Lago nya ti-ple. 'Inno 'ye *Izrayεεl'i'a nyv'a -dadudu'a -polv "yiti"bhitι mu 'le vñ 'ke 'bho 'wa -Koyi -Lago'c wlu "du. 'Inno 'ye -Lago'c nya -kɔ mu, 'le o 'ke "yreeti -ke 'wa -tita "we -ybhe -ni, 'le, nyv -yu'a "du'a 'bho -Lago'c wlu a, o 'ke v -naagızıgi "lru 'mu po 'le vñ 'ke "yi'srεε, 'le o 'ke -Lago'c -glıgba tide 'le vñ 'ke 'ɔ nu "du.

XVIII -Lago gbo'a -dalbhoyi 'le'ε -kaa a, 'le Zakalii 'ye o tidede na: Koo 'in 'ke yibo na, dı -a za'a 'mu, dızıgi ma'a? 'An 'nyno-e, 'an "bhuo-e, -a ne-o'o. **XIX** Zakalii dede'a -kaa ti a, 'le -Lago gbo'a -dalbhoyi na: 'Inmɔ 'mo-o Gablielı; 'bho -Lago'c "yigbeyi 'in -ni'o 'le 'an-a nu'o 'ɔ lbhv, 'le o 'ye 'inmu 'co -in -gbo lbho, 'in 'ke -inmu -bolia'a dı -ni 'tmvı. **XX** 'Ya -nɔɔ -Lago "du'a a, -bho i nyni a 'le ε 'ke -nu-ε. -In -see 'tɔ 'an wlu -ziadı 'la'a dı a, le-ε 'wlu'a -zian -laa, -a'a wlu -see 'le 'wlu yi 'le dı 'mnı'a "yri'a 'bı 'ke 'wlu.

XXI Zakalii -ke -Lago gbo'a -dalbhoyi -ni'a -kaa dı 'mnı 'muzanamu 'le lisaabuduyu 'li a, nyv -yu suo 'nɔ 'bho "jınε "yi, wɔn 'mu -v ti, 'ɔ 'legwlesı -gwle'a 'le'a dı. **XXII** ɔ 'da'a 'le lisaabuduyu 'mne 'li, 'ɔ wlu'a 'wlu 'le. ɔ-ɔ 'po-o "yi, 'le nyv-v -fuo nɔ 'ka 'ye -tɔɔ po, -ka o 'ye'a le.

XXIII ɔ lbhvnuwı nu'a -kaa, i -gwε'ε-ε "yi 'le o 'ye 'ɔ 'bhli le mu. **XXIV-XXV** Ibi 'mnı, 'ya 'wı gbi zi'a a, 'ɔ 'nyno Elizabεetı nu'a -kaa, vñ 'bhle-e -nıgbla. Un -see bhv "piemu po, vñ nu 'cvi -muu,

'le, -bho ὑn -de ti, ὑn-υ νυ'o: -Lago 'ye'e 'an ngaze
'le ɔ 'ye 'inmu dündüntikčeən -naa "yigbeyi -za.

*-Lago gbo'a -dalbhoyi -za'a-a *Zezii'a
'wluwlvdı 'mv*

XXVI -Da Elizabęeti'a -nigblaa nu'a 'cvi -meeło,
'le -Lago 'ye 'le ɔ gbo'a -dalbhoyi Gablielı lbho,
'le ɔ 'ye 'le Galilee'a 'bhlvkp'a "kpi'a -gwłɔ -lue
ὑn-υ 'la'a Nazaleęeti mu. **XXVII** 'Le 'ynnaakpvudraa
-lue, -υ se'a nyukpasu yibo a, 'le υ gbo -Lago lbho
ɔ'o. 'Wa 'nyńi-ı 'mo-o *Malii. Nyukpasu -lue ὑn-υ
'la'a *'Zizeefv -ɔ 'ma-a 'bhlvkpayowli *Daviidı'a
"nayu, 'inno mu'o 'wa 'kwlamu kpiamvuti. ɔ-
bɔ 'Zizeefv 'mno, 'inno ὑn-υ 'ye -kpa mu. **XXVIII** -
Da Malii -ni'a, -Lago gbo'a -dalbhoyi nyni'a 'bho
a, 'le ɔ na: Malii, 'inno 'ye'e amu, 'in -se, a-
bu -Lago'ɔ "nitiwvnناسu -ni'a "kpi a, -Lago -sie'e
amu gbo. **XXIX** -Lago gbo'a -dalbhoyi'a wlu 'mne
'nu-o 'le 'wa 'limu sakaa! 'le ὑn-υ 'kabha'o 'le
ὑn-υ nu'o: 'Yıyesı ɔ 'ye'a -laa 'inmu 'le, kbhoo
'ɛ 'zɔ 'le 'ya-a? **XXX** 'Le -Lago gbo'a -dalbhoyi na:
Malii, -sıanyı'a 'lbha amu -le! -Lago -wunna'a-a
amu "niti! **XXXI** A -gblee, a-a 'ye-e -nigblaa 'bhle
-mu 'le a 'ke "yunyukpasu 'wlu. ɔ 'nyńi-ı 'mo-
o *Zezii. **XXXII** Nyɔklagba ɔ-ɔ 'ye "du mu. -A'ba
-Koyi -Lago -ni'a 'le yaku 'li, 'ɔ "yu mo'o. ɔ-ɔ 'ye
-ɔ 'nyńi "kpi -po -mu 'le ɔ 'ke nyu -kɔ -ka ɔ nu'a 'ɔ
"na Daviidı. **XXXIII** 'Innɔ 'ye *Izrayęelı'a 'bhlvkp'a
"kpi'a nyu -kɔ mu "kɔmu kɔmu. 'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ
-see "tiinamu 'bhle yi.

XXXIV -Dalbhoyi po'a wlu 'mne ti a, 'le Malii
na: 'inno se'a nyukpasu yibo a, doo 'in 'ke
-nigblaa -za'a? **XXXV** 'Le ɔ 'ye wlu 'mu"luo

'le ɔ na: *-Lago'ɔ Lisaazuzu-u 'ye-e amu "kpi -yi -mu 'le ɔ-bo wɔnkuzuzu 'mno-ɔ 'ye amu "lru 'jri mu. 'E dì nyu-υ 'ye a'ba "yu 'mno *Lisaayi 'la mu, 'le nyu-υ 'ye ɔ -Lago'ɔ "yu 'la mu. [XXXVI](#) A'ba 'lotu'a "yunynaakpu Elizabεeti -υ 'kpa'a -kaa nyunyɔzegɛ, υn -ni'e-e "yu 'wlunamu yinamu. Elizabεeti nyu 'la 'ka "kukunyaakpu, 'wa -nigblaa'a 'cvi'a -meəlone -ni'e -laa 'le yayi. [XXXVII](#) Lε -ye 'ka wɔnku 'le nyu 'ka, ε se -nynaka 'bhle, nu, 'ε letu se -ni 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. [XXXVIII](#) -Lago gbo'a -dalbhoyi po'a wlu 'mne ti "sεε, Malii na: -Lago'ɔ lbhvnyi 'in "du'o. -Ka -in -zi 'i -laa 'inmu -bodi 'mu, i -nu-ε -kaa! -Lago gbo'a -dalbhoyi nu'a -kaa, ɔ 'mu-o le.

**Malii 'mu-o 'le Elizabεeti gbo tinanamu*

[XXXIX](#) ε-be -nɔɔ 'mne ti a, *Malii -sɔ'ɔ 'mu-ε, υn 'bhle-e -jiji, 'le, 'bhlu kpa -ke "kpi tri -die'a "'yi, 'nɔɔ υn-υ 'la'a Zidee, 'ε -gwłɔ -lue 'mu, 'le-e υn mu'o Elizabεeti 'yenamu. [XL](#) Un nyni'a a, υn 'pa-a 'le Zakalii'a -budu 'li 'le υn 'ye Elizabεeti 'ye. [XLI](#) Malii'a 'yewlu 'kpa'a 'le Elizabεeti'a -loku 'mu a, 'bho -għaa -lue 'mu 'wa -nigblaa 'tvtɔ'ɔ-ɔ ti. *-Lago'ɔ Lisaazuzu nu'a -kaa, ɔ "yi'e Elizabεeti 'mu-ε. [XLII](#) Un nu'a -kaa, -mnii υn 'po-o wlu yayi 'le υn na: Malii, -Lago -wunna'a-a amu "niti tenyi 'le a 'ye 'nynukpakpi-ı -ni'a 'nɔɔ "piemu'a klε -zi, 'le 'ɔ "nitiwunnasu -ni'e "yu a-a 'ye'a 'wlu mu "kpi. [XLIII](#) Lee 'mna "du'o 'le 'an -Kɔyi'a 'lotu yi'e 'mnamu 'bhli'a? [XLIV](#) A -gblee, -da a'ba 'yewlu kpa'a 'le 'an -loku 'mu a, "yu-u -ni'a 'le 'an 'limu, 'bubua 'lbhɔ -ɔ'o. 'E dì ɔ 'tvtɔ'ɔ ti. [XLV](#) Dì -Lago

-za'a amu -bodi 'mu, a-bu de'a "gwli, -ka i-i 'ye'a -nu-ε mu a, a 'wa-a ti.

*Malii 'bhεε'ε-ε -Lago'c 'nyni "yi

XLVI-XLVII 'Bho 'ε "kpi 'le *Malii na 'ni ε:
 'In -gwε'ε-ε ti 'le 'in-i 'bhεε'ε 'an 'Pυunyi -Lago'c
 'nyni "yi. d i 'bvbua "yi'e 'inmu, **XLVIII** -
 ekedimaa, c 'wɔn-o'o -ziaka, 'inmɔ -se'a-a
 le, 'le c 'ye 'inmu ya-gbu 'le 'c lbhunum
 'wee'a "klumu. Kin, le-ε 'wlu'a -zian -laa,
 -ka nyunu'a -zakpi-i 'ye'a 'nɔ 'bhlukpa
 "kpi -zi mu a, 'ka-a 'wa kle 'ye: A 'wa-a
 ti, -nu mu. **XLIX** -ε -ke d i nyu-υ 'ye'a -kaa
 'inmu 'la mu a, Wɔnkulago'c "bhuo 'nu-
 o 'inmu "yrilinmɔdiklīgbı "lruli. 'c 'nyni
 -ni'e-e "yibhεεka. **L** Nyu-υ "du 'c 'bho a,
 c-c 'ye-e 'wa ngaze "kɔmukɔmu. **LI** 'Le 'c
 nuñdi 'mu a, 'le-e c-c t c ni'e 'c wɔnkuɛ.
 Nyu -yu 'bhεε'ε 'wa "bhi "yi, 'wa -ze le
 'mu. **LII** C-c 'za-a 'bhlikpιyowliliklīgbı 'nyni
 "kpi, nyu-υ -se'a-a le, c-c 'luo'o 'wa 'nyni
 "yi. **LIII** Nyu -yu ma 'ka-a "pvanlbhanyu, c-
 c "nyi-e -mnuu lizigi, 'le i-i 'nyunuε'ε ti, 'le,
 'gagamu -ke -pɔlu -see'a le ti'bɔ, c -see 'wa
 li "kpi po. **LIV-LV** -A-bu *Izrayeeликɔmu 'ma-
 a 'c lbhunum, -a-bu c-c yi'e -kpanamu. -
 Ka c -zi i 'ka -a'ba "na "we -bodi 'mu, 'ka-
 a c -ni i 'nuñamu. 'Bho *Ablaamu -bodi
 -Lago'c 'limu -nmɔ'c wɔn, 'le ε 'ke mu ε
 'ke 'c "nynuu'a "nynuu "kpi bhla, -Lago'c
 'limu-υ 'ye-e wɔn-nmɔ -mu "kɔmu.

LVI 'Nɔ Malii yi 'ka Elizabεetı 'yenamu a, 'wı un
 -ke υn zi'a 'le 'kpna-a 'cvi tan 'li 'le υn 'ye 'wa
 "bhli le mu.

**'Zaan Batiisi'a 'wlvwlvua*

LVII -Gblee, Elizabεεt'i'a -gbagbancc nyni-o'o. Un mu'a 'le "bhlegbo, un 'wlv-o nyukpasuyu. **LVIII** 'Wa -gwłkɔmυ -ke 'wa 'wlvkamu 'wιn 'i 'bɔ, 'bvbua 'lbhv -v'o. Un yibo'o-o -ka -Lago -kma'a Elizabεεt'i'a dι 'le ɔ 'ye'a 'wa ngaze 'ye 'le un 'ye'a "yu 'wlv. **LIX** "Yu 'wlv'a a, ɔ nu 'wι -mεesɔn, 'ɛ -mεetanzɔ, 'le nyu 'ye yi, un 'ke ɔ kle 'mu kpa.a ɔFa 1 59 'Zuifu'a 'bhłvkpa "kpi'a "yu'a klεmυkpeɛ -ke 'nɔɔ -a "bhli'a ne -se le -lue -ko. 'Wa ne 'nu-o -ybħeybhεtite -Lago -ke un bhla'a "yikpυen. Tite 'mne na: -Bho Izrayεelikɔyi 'wlv "yunyukpasu a, -bho ɔ nu 'wι -mεesɔn, 'bho 'ɛ -mεetanzɔ "yi un-v kpo 'ɔ kle 'mu. 'Inne un-v nu'o. **LX** 'le 'ɔ 'lotu 'ye wlu 'mu"luo, 'le un na: -Gba, "yu -nɔɔ, 'ɔ 'nyni-ι 'mo-o *'Zaan. **LXI** 'Le nyu na: Elizabεεt'i, 'Zaan'a 'nyni se -laa a'ba "bhlegbo -ni. **LXII** Nyu-v -ni'a 'bho nu'a -kaa, un 'po-o "yi 'le un 'ye Zakalii tidede, 'le un na: 'Nyni yεε -ni'bɔ'c ti nyu 'ke -a'a "yu "duu'a? **LXIII** ɔ nu'a -kaa, ɔ 'po-o "yi, ɔ 'ye "kpicnιklugba -lue 'ybha. Un "nyt 'ɔ ε "sεε, ɔ 'cnι-e 'bho ε "kpi: 'Zaan 'mo-o 'ɔ 'nyni. Nyu-v -ni'a 'bho 'ye 'ε li, -tɔɔ "maa'a-a 'wa kle. **LXIV** 'Bho-o Zakalii'a -mιε bɔti -ni'e ti 'le ɔ 'ye -wlu. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhεε'ɛ-ɛ -Lago'ɔ 'nyni "yi. **LXV** ɔ -ni'a -kaa -Lago'ɔ 'nyni "yibħεεnamu, -mnιi -sιanyi 'kpvn-o nyu'a kle -ke ɔ "tutu'a "yi. Nyu-v -ni'a 'le Zideebħłvkpa'a 'fɔtɔ -ke "kpi tri -ni'a, un zιza 'nι-ι -bodi 'mu. **LXVI** Nyɔ"o nyɔ 'wιn 'i 'bɔ ɔ, ɔ-ɔ popo-o 'gwlvti 'le ɔ-ɔ nu'o: Khoo "yu 'mnc 'ke 'le nyaka -ni 'ya-a? -Lago'ɔ "nitiwvunnasu'a "bhuo -ni 'nɔɔ 'kpi -ka -zegεka.

*Zakalii 'bheε'ε-ε -Lago'č 'nyu "yi 'le ɔ-ɔ za'a
'č wlu 'mvti*

LXVII I zi'a -kaa a, 'le *-Lago'č Lisaazuzu 'ye Zakalii 'ma-a "yu'a -tita 'mu "yi 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa, 'le ɔ-ɔ za'a -Lago'č wlu 'mvti 'le ɔ-ɔ nu'o:

LXVIII -A'ba -Kɔyi *Izrayeɛlɪkɔmū'a -Lago'č 'nyu "bhe "yi, -ekedimaa, ɔ 'cre-ε 'č nyu "yriti, 'le ɔ-ɔ 'ye u zetie mu. **LXIX** 'Inno -ya'a wɔnkuyi -lue -o 'puvn'a nyu. -A'ba dı nyu 'mnɔ-č 'ye 'čn'č 'lbhvnvysi *Daviidu'a "nynuu'a "nynuu "klumu -yi mu. **LXX** -Ka ɔ nu'a -laa, 'kla 'mnɔ, 'č wlu'a 'mvtizamu 'č "bhuo -za'a 'bho, 'ka-a ɔ po 'i 'le 'wa wɔn 'mu -benyi 'le vñ 'ye i 'mu-za see.

LXXI ɔ na 'kì see ɔ-ɔ 'ye-e -amu tu "kpi -za -mu 'le ɔ 'ke -amu "kpitice, nyu -yu -see'a 'ybha vñ 'ke -amu "yri 'mu 'ye, 'le ɔ 'ke u -amu "kpi -za. **LXXII** ɔ na 'kì see 'ɔ ngaze'a "yri'a 'bi-i 'ye-e 'wlu -mu 'le -a'ba "na "we gbo 'le ε 'ye 'wlu. ɔ na 'kì see ɔ-ɔ 'ye-e ɔ -ke -a'ba -ybheybhëtite ɔ bhla'a 'gwlù "yi -de -mu. **LXXIII-LXXIV** -ε -ke dı i -nu-ε'ε -kaa, -Lago'č "bhuo-o -zre -ni'e -a'ba "na Ablaamu kwa, -ka ɔ-ɔ 'ye'a -amu 'le -a'ba tu'a nyu'a 'geyie 'mu -za mu, 'le, -bho -a -kɔ ɔ-ɔ bvbɔ, -a 'ke tiwa, **LXXV** 'le -a 'ke *li'saa 'le -a 'ke "yi'srεε 'bho 'č "yigbeyi 'le -a'ba tñiε'ε 'wù'a kle 'li. **LXXVI** 'Le -iñmɔ -yo 'ma-a -laa 'an "yu a, vñ-v 'ye-e -iñmu -Lago'č wlu'a 'mvtizayi 'la -mu, -ekedimaa, -iñmɔ 'ye -a'ba -Kɔyi'a nya -kɔ mu 'le -iñ 'ke 'č weze po, **LXXVII** 'le -iñ 'ke 'č nyu 'tmvñ, -ka ɔ-ɔ 'ye'a 'wa "nyinynidi'a

dı 'bhɔ mu 'le un 'ke 'pʊnpvuan 'ye 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi. [LXXXVIII-LXXIX](#) -Ekedımaa, -a'ba -Lagɔ'c dı -nmɔ'c -c 'yrili, ɔ -nı'e-e -ka -yɔkɔɔ, 'le, 'c 'limu'a wɔnnmɔkamu, -ka zo nu'a -kuyre ti a, 'ka-a nyɔ -lue ɔ-c 'ye -amu -ya mu, nyv-u 'me's 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi -u ple'a 'mɛmɛɛ, ɔ-c 'ye 'wa -pɔlu 'zɔ zɔ -ya mu 'le un 'ke 'pʊnpvuan 'ye, 'le -a 'ke 'bho wɔnlipıpɛjolu "yi -nı.

[LXXX](#) Zakalii'a "yu 'mnɔ, -ka ɔ-c 'bhua'a, 'ka-a 'c dılikpuen 'kpa'a "kpi. ɔ 'nɛ-ɛ 'kwlı "yi, nyɔ se ɔ yibo, 'le, zɔ -ke ti ɔ 'ka 'c "bhuo nyu "yi-tɔ, ε 'ye nyni 'le ɔ 'ye 'da 'bho *Izrayɛelikomu "we'a "yigbeyi.

II

*-Ka *Zezii 'wluwlv'a 'mvti, 'kla-a 'ka-a
(Matiee 1:18-25)*

I Ε-be *'Zaan Batiisi'a 'wluwlvunɔɔ 'mne zi'a a, 'Wlomeɛ'ɛ 'bhlukpayowlıklagba un-u 'la'a *Ogusiti a, 'inno 'tmvɔ'o 'c -dalbhomu: A mu, a 'tmvɔ 'an 'bhlukpiyowli "we un 'ke 'wa nyu 'wee zre. II Nyukpasu -lue un-u 'la'a Kiliniusi, -da ɔ "du -nı'a Silii'a 'bhlukpayowlı, ε-be nyvzreɛɛ 'mne, 'bho-o un -za -nı ne "yi. III -Ka 'c wlu 'le'ɛ nyu 'ke -kaa nu'a dı a, nyɔ"o nyɔ mu'o 'c 'bhligwłɔ 'mu un 'ke ɔ 'le -zre -nı.

IV-V 'E dı *'Zizɛefu -ke 'c 'nyñɔ *Malii -sɔ'c 'bho Galileebhlukpa "kpi'a -gwłɔ 'ma-a Nazaleeti 'mu, 'le un 'ye Zideebhlukpa "kpi'a -gwłɔ -lue 'ma-a Betilesemu mu 'le un 'ke u 'le -zre -nı, -ekedımaa, *'Zuifu'a 'bhlukpayowlıklagba *Daviidi'a "nayu 'Zizɛefu "du'o. ('Le Betilesemu 'mnɔ ɔ, 'le-e

Daviidi'a "bhuo 'wlu -ni'o.) -Gblee, 'Zizzeefu -ke 'o 'nyno Malii 'mnu 'ka 'le mu a, un 'bhle-e -nigblaa.

VII Un -ni -kaa 'le Betileemuu, 'le 'wa -gbagbancoo 'ye nyni. **VII** Un 'wlu-o nyukpasuyu. 'Wa 'muciaanyu mo'o. -Budu -ke 'li 'likpamu-v 'mu'a a, 'bi se 'le -ni'a di a, Malii -ke 'Zizzeefu mu'o 'le wligbun 'li 'muunamu, 'le-e 'wa "yu 'mno 'wlu -ni'o. Un 'fifian 'no-o "yrieftu li, 'le, -titi un-u "nyi'a wli, 'le -gboko 'li, un 'ye o 'ya "kpi ti'pees.

**Bhlabhli'a "yrilidumu 'ye-e -Lago gbo'a -dalbhoi li*

VIII ε-be "matu -lue 'le 'bhlukpa 'mne "kpi a, *"bhlabhli'a "yrilidumu -ke 'wa *"bhlabhli "we -ni'e-e 'le 'kwla 'zo 'le un-v suo 'ni li. **IX** Un -ni'a 'le a, 'le -Lago gbo'a -dalbhoi 'ye ti"si 'le un 'ye o li'ye. Un 'ye 'o li a, 'bho 'wa "troli wlan-o'o. I-bi -vlavli 'mni, 'inni 'bheee'-ε -Lago'c 'nyni "yi. -Sianyi nu'a -kaa, ε kpun -v'o. **X** 'Le -Lago gbo'a -dalbhoi 'ye v -kaa "yi'le: -Sianyi'a 'lbha amu -le, -ekedumaa, -boliadu 'in-i ya'a amu, ε-ε 'ye-e *Izrayeeeli'a 'bhlukpa 'bubuaklagba "yi 'lbhaa -mu. 'E di 'in yi'e amu -bodi 'muuzanamu. **XI** A -gblee, 'le a'ba "na *Daviidi "bhligwlo Betileemuu a, ε-be -ziyan "matu a, nyu'a 'puunyi 'wlu'o a'ba di. -A'ba -Koyi, *-Lago'c 'Bhozayi -c 'puu'n'a nyu, 'c 'nuu'c "du'o. **XII** C-bo "yu 'mno o, 'c 'muu'yibole 'ka-a: -Bho a mu a, "yu un 'fifian'a "yrieftu li a, 'le un 'pees'-ε 'le wli'a -titi'a -gboko 'li ti a, 'nuu'mo'o.

XIII C mu'a wlu ti-po mu "sees, -Lago gbo'a -dalbhomu -lruu -c-ε-yaku "yi, un yi-o'o 'bho 'c "troli 'le un-v 'bheee'-ε -Lago'c 'nyni "yi, 'le un-u nu'o:

XIV -Lago'c 'nyni 'bhε "yi 'le yaku 'li, 'le, nyunyu
-ke dı -Lago -kma'a, 'wa -pɔlʊ bhlu
'bhlu kpa "kpi!

**Bhlabhl'a "yrilidumu 'mu-o Betileεemu*

XV -Lago gbo'a -dalbhomu gwe'ε -wluwlua "yi
a, ὑn 'mu-o -Lago gbo le. ὑn mu'a 'le a,
*bhlabhl'a "yrilidumu 'ye -kaa "yi'lile na: -Lago
gbo'a -dalbhoyi -a'ba -Koyi -ya'a 'nɔ'zɔ c, 'nɔ
nu'o na -a'ba 'Pvvnnyi 'wlu-o'o. 'E dı a, -a mu
Betileεemu -a 'ke c li'ye. XVI 'Le ὑn 'ye 'mu-sɔ,
ὑn 'ye 'le -vuka kpa. ὑn -ka mu a, *Zizεεfu -ke
*Malii -n̩'e-e 'le wligbun 'li 'le "yulre 'pεε'ε 'le -
gboko 'li ti. XVII ὑn 'ye'a "yu 'mnɔ li a, 'le, dı 'wee
-Lago gbo'a -dalbhoyi -za'a 'bho 'c "kpi 'mu, ὑn
'ye i 'mu-za. XVIII Nyu ὑn-υ zi 'i -bodimu a, won
'mu -v ti. XIX Malii -mnvv a, ὑn 'de -i 'le 'wa -
pɔlʊ 'zɔ ti 'tın 'le ὑn-υ na 'n̩ -tɔc ti "kɔmukɔmu.
XX U-bu 'bhlabhl'a "yrilidumu nu'a -kaa, ὑn 'mu-
o 'nɔ 'wa *bhlabhl -sie'a le. Dı 'wee ὑn 'wɔn'c
'bɔ 'le ὑn 'ye'a a, -ka -Lago gbo'a -dalbhoyi 'lε'ε
, 'ka-a i zi'o. 'E dı ὑn-υ 'bhεε'ε -Lago'c 'nyni "yi
tenyi.

Uu "duu'o-o "yulre 'nyni

XXI 'Wı -meeson zi'a, 'ε 'wı -meetan'a zɔ,
"yulre'a klemu kpanamu nyni-o'o. 'Bho-o ὑn
"duu -n̩ 'nɔ *Zezii. -Gblee, -da 'c 'lotu *Malii
-see'a 'c -nigblaa 'bhle ke a, 'bho 'mnɔ, 'bho-o
-Lago gbo'a -dalbhoyi 'tmvv -n̩ 'nɔ 'nyni see.

**Zizεεfu-e *Malii -ke *Zezii 'mu-o *-Lago'c bu'bɔbhlegbo 'le Zelizaleεemu*

XXII "Yulre 'wlu'a, c nu'a 'wı'a -gwlı 'sɔn, 'le
*Zizεεfu 'ye *Malii 'le *-Lago'c bu'bɔbhlegbo

kpa 'le Zelizalεεmu, *-Lagɔ'c "bhuo'a gba 'c wlu'a 'mvtizayi ᵻn-ꝩ 'la'a *Moyiizi po'a -gbagbanynukpakpi see ᵻn 'ke nu 'le ᵻn 'ke *li'saa 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi, ᵻn 'ke ε nu. ᵻn -ke 'wa nyimiε nu'a -kaa, ᵻn "luo'o-o *Zezii 'mu, ᵻn 'ke o -Lagɔ'c "yi-to 'le ᵻn 'ke o -Lagɔ'c -jeyi "nyt 'c lbhu'a dī. **XXIII**-Gblee, -Lagɔ'c gba-a 'cn̄-ε'ε 'le 'c "bəgu 'li, 'in̄n̄ 'ka-a: -Bho nyɔ 'c̄aan nyukpasu 'mu a, o-c "nyt 'c -Lagɔ'c -jeyi. 'C -n̄ mo'o. **XXIV** ᵻn nyi'a Zelizalεεmu, -Lagɔ'c *'sraga c nu'a 'le 'c gba 'li 'nyunukpakpi -za'a ('in̄n̄ 'mo-o 'gbɔl̄i 'sɔn. -Bho nyɔ se 'gbɔl̄i 'bhle, c-c "nyt -e -kpakpiyreeti 'sɔn), 'ε dī 'Zizeεfu -ke Malii "nyt 'e *-Lagɔ'c 'sragazayi 'gbɔl̄i 'sɔn c 'ke ε -za.

XXV ε-be-ε 'mne ti, nyukpasu -lue-e -ni'e 'le Zelizalεεmu. 'C 'nyi 'mo-o Siminyɔ. C-bɔ nyukpasu 'mno 'sreε'ε-ε "yi. C-c "du-o 'bho -Lagɔ tenyi 'le c-c fuo'o *Izrayεεlikɔmu'a *'Pvunyi'a 'wluwlua wɔn. C 'bhle-e *-Lagɔ'c Lisaazuzu 'mu. **XXVI** C-bɔ -zuzu 'mno, 'in̄n̄ 'tmuū na, *-Lagɔ'c 'Bhozayi -c 'puun'a nyu, -bho c se c "yri 'mu 'ye a, c -see 'me yi. **XXVII** C-bɔ -Lagɔ'c Lisaazuzu 'mno c, 'in̄n̄ kpa'a Siminyɔ'c -pɔlu 'le *-Lagɔ'c bvbɔbhlegbo -lreε, 'le c 'ye 'le mu. -Nɔɔ -ke ti Zezii'a 'lotu -ke 'c -tita kpo 'c -Lagɔ'c bvbɔbhlegbo a, -ka 'Zuifu'a gba 'le'ε 'c dī ᵻn 'ke -kaa nu a, ᵻn -ke Siminyɔ 'gbvnu'o. **XXVIII** -Gblee, Siminyɔ nu'a -kaa, c 'ye "yulre 'mu"luo, c 'ye c svi 'mu ti'gbate 'le c-c po'o -Lagɔ 'sεε, c-c nu'o na:

XXIX-XXXI 'Traamu 'tɔ c, 'an -Kɔyi, -a'a wlu -in -za'a 'mu, 'ε "yri'a 'b̄i 'wlu-o'o. -A'a nyunyu'a *'Pvunyi -a'a "bhuo -ya'a 'n̄c *'Zuifu gbo,

'an "bhuo'a "yri 'ye -ɔ'o. 'ɛ dì, 'inmɔ 'ma-a -a'a lbhvunyi, -in 'bhɛɛ'ɔ -in 'ke 'tɔ 'inmu "yiti"tayi 'in 'ke 'le -in gbo le yi. [XXXII](#) ɔ-bo nyunu'a 'Pvunuji 'mnɔ, ɔ-ɔ 'ye-e 'kmu 'mu'a nyunu'a -dadudu'a -pɔlɔ 'zɔ zɔ -ya -mu 'le vñ 'ke -inmu yibo, 'le ε 'ke -a'a 'bhlvukpa Izrayεɛlɪ'a 'nyni "yi'bheɛɛ.

Siminyɔ -za'a-a -Lago'ɔ wlu 'muti

[XXXIII](#) -Gblee, dì Siminyɔ -nì'a -kaa 'bho *Zezii "kpi 'mužanamu a, ı -ma'a-a *'Zizɛɛfu -ke *Malii wɔnti, [XXXIV-XXXV](#) 'le, vñ -ke 'wa "yu, ɔ 'ye v "nitiwvnna 'le ɔ na: Malii, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -ekedimaa, 'nɔɔ *Izrayεɛlɪbhlvukpa "kpi -Lago'ɔ "bhuo-o -za'a 'bho "yu -nɔɔ 'le -a 'ke 'mu'gble-ɛ; -Lago'-ɔ 'ye-e nyu'a -dadudu dì -kpvn -mu 'le ɔ 'ke nyu -lrvñ dì li-za. "Nyinynidi 'mu'a 'pvnpvuan'a -jolv -Lago'ɔ 'mnɔ -ya'a -amu, 'nnɔ 'ye ε nyu -tɔ mu 'le -lrvñ-v 'ye ɔ 'cise mu. 'C dì, "nyinynidi "zize'a 'le nyu -dudu'a -pɔlɔ 'zɔ, ı-ı 'ye "piemu 'kpa mu.

-Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi, Ani

[XXXVI](#) ɛ-be zɔ 'mnɛ ti a, -Lago'ɔ wlu'a 'mutizanyaakpu -lue vñ-v 'la'a Ani, 'innu -nì'e 'le *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo. Nyukpasu vñ-v 'la'a Fanueli'a "yu mo'o. Fanueli 'nu-o nyukpasu vñ-v 'la'a Asełi'a -gluuwɔnyi'a nyɔ. U-bv Ani 'mnɔ ne-o'o. 'Wa 'bhvahua'a -nɔɔ "yi a, 'wa nyimie vñ kpa'a, vñ -ke ɔ 'nu-o -zvñ -mɛɛsɔn 'le ɔ 'ye 'me. [XXXVII](#) -Dıgbanyynaakpu vñ "du'o. Un 'bhle'e 'tɔ -zvñ 'a -gwli nyiɛ 'yɔ nyiɛ. 'Wa bɔ 'le -Lago'ɔ bvbɔbhlegbo, -bho koo ti -nì, vñ -nì'e 'le-e 'le vñ-v bvbɔ'ɔ -Lago'ɔ 'le vñ-v po 'ɔ *wɔn gbo 'le vñ-v

pa'a su 'wɪ -lru 'li. [XXXVIII](#) -Da *'Zizɛɛfʊ -ke *Malii-i to'c 'wa "yu -Lago "yi 'le 'c bvbɔbhlegbo a, Anı -ye 'nu 'bho-ε 'le vñ 'ye 'bho 'kpa 'le vñ-υ po'o -Lago 'sɛɛ, 'le, nyv -yu fuo'a -nɔɔ -ke ti -Lago 'ke Zelizaleɛɛmʊkɔmʊ zetie, vñ-υ zu 'v "yulre 'mnɔ'c dɪ -bodɪ 'mu.

[XXXIX](#) Lɪ *-Lago'c gba "si'a 'nymɪ, *Zezii'a 'lotu -ke 'c -tita gwɪ 'i "yi a, vñ -ke c 'mu-o 'wa "bhli Nazaleɛɛti le, 'le Galileebhlvkpɑ "kpi.

[XL](#) -Ka Zezii-i 'bhvə'a, 'ka-a 'c dılıkpvɛn-ɛ 'kpa'a "kpi, c-ɔ 'wɔn'c -Lago'c 'gwlvdi 'mvti 'le -Lago'c "nitiwɔnnasv -nɪ cʊ 'nɪ "kpi.

*Zezii 'bhle-e -zvɪn -bue 'yo 'sɔn 'le c 'ye *-Lago'c bvbɔbhlegbo mu

[XLI](#) -Ka zuvñ-υ "si'a ti a, 'ka-a *Zezii'a 'lotu -ke 'c -tita-a mu'o 'le Zelizaleɛɛmʊ *'Zuifʊ "we'a gɔklagba vñ-υ 'la'a *'Paaki "dunamu. [XLII](#) Zezii 'bhle-e -zvɪn -bue 'yo 'sɔn 'le vñ -ke c 'ye 'le mu. [XLIII](#) Gɔ -gwe'ɛ-ɛ "yi. *Malii -ke *'Zizɛɛfʊ -nɪ'a 'wa "bhli le -munamu, Zezii -mnɔɔ -sie'e-e Zelizaleɛɛmʊ; vñ -see i "gwlidɛ. [XLIV](#) Un-υ 'kpa-a -nanamu -druma, -kuyre kpvn'o 'tɔ, 'wa 'ye c li, 'le vñ 'ye c tibɔnamu 'kpa 'le 'wa 'lotu'a "nynuu -ke 'wa "iyibomu'a "klumu. [XLV](#) Un -see c 'tɔ 'ye a, 'le vñ 'ye 'le Zelizaleɛɛmʊ le mu vñ 'ke c ti'bɔ! [XLVI](#) Un 'bɔ'c ti 'wɪ 'sɔn, 'bho 'ɛ tanzo, vñ -ye 'nɔ-ɔ 'le *-Lago'c bvbɔbhlegbo. C -nɪ'e-e 'le 'Zuifʊ'a gba'a -tɔmu'a "klumu, 'le c-ɔ po 'v -lokui 'le c-ɔ dede 'nu ti. [XLVII](#) -Bho cɔc "luo wlu 'mu a, nyv 'wee -yu po 'c -lokui, wɔn 'mu -v ti 'c -naagi c 'bhle'a dɪ.

[XLVIII](#) -Gblee, 'c 'lotu -ke c -tita 'ye 'c c, wɔn 'mu -v ti -lrɛɛ, 'le Malii na: Zezii, leelɛ -ke dɪ -ɪn nu'o

-klaa'a? 'In -ke -a'a -tita -ni'a -inmu tibənamu a, -polu 'mo-o -amu 'li. **XLIX** 'Le o na: Leelə -ke dı a-a 'bo'c 'inmu ti'a? -Ka 'in 'ka 'nco 'an -tita'a -budu 'li -ni, a -see i "gwlide 'maae? **L** -Gblee, 'o wlu 'mne ε, un -see 'le 'ε 'zə 'mvti'wən. **LI** O nu'a -kaa, o -ke un 'mu-o Nazaleeti le, 'le o-c "du'o 'bho 'wa wlu. Dı-i zi'a a, Malii -mnvv 'de -i 'le 'wa -polu 'zə ti 'tn.

LII 'Le o-c 'bhua'o, 'o dılıkpuen-e 'kpa'a ''kpi, -Lago -kma'a-a 'o dı 'le 'o kpli-i nu'o nyunyu 'tv.

III

**Zaan Batiisi -za'a-a -Lago'c wlu 'mu
(Matiee 3:1-12; Maaki 1:1-8; 'Zaan 1:19-28)*

I -Da 'Wlomee's 'bhlvkpayowlklagba un-u 'la'a Tibeli -ko -ni'a 'Wlomee's 'bhlvkpti "we, 'ε -zvın -bue 'yo -muune 'li, 'bho-o 'bhlvkpayowlı un-u 'la'a Ponsı *Pilaatı -ko -ni'e Zidee'a 'bhlvkpa, nyukpasu -lue un-u 'la'a *Eloɔdi, 'inno "du'o Galilee'a no. 'C 'lotu'a "yu un-u 'la'a Filiipu, 'inno -ni'e 'le Itulee -ke Trakonitu'a 'bhlvkpa ''kpi. Lisaniası -mnco-c -ko'c Abileenı. **II** Nyu -yu un-u 'la'a Anı -ke Kayifu, 'innu 'mo-o *-Lago'c 'sragazamukligbi. Σ-be -coo 'mne ti a, 'bho-o -Lago 'tmvv -ni'e Zakalii'a "yu *'Zaan 'le "musa ''kpi o 'ke 'o wlu nyu -bodi 'mu-za.

III 'E dı 'Zaan-a ple'e -gwle "we-e -ni'a "nigblu un-u 'la'a Zudeen wənli "yiti, 'le o-c po'o weze 'le o-c nu'o na: A yibo a'ba "nyinynidı "yi 'le a 'ke -Lago gbo "bhitı 'le 'in 'ke amu *batizee, "lemnı -Lago-c 'bhɔ-c a'ba "nyinynidı'a dı. **IV** 'Zaan'a ''kpidı -Lago'c wlu'a 'mvtizayi un-u 'la'a *Ezayii 'cnı'e 'le -Lago'c "bɔgv 'li see, o 'ye na:

Nyɔ -lue-e -nɪ'e 'le "musa "kpi, 'inne po'o weze
 'le ɔ na: A po a'ba -Koyi'a -jolu! -Bho a po
 ε, a 'sreeɛ ne 'mu! **V** A -ka -dogwi! A wa
 tri -ke -gogoe! A 'sreeɛ -jolu 'mu! -Yε -ke
 -da sɪkpɪ -nɪ'a, a -zɪ ı 'bho 'le a 'ke 'bho
 'mu'bheɛɛ!

("Yi Ezayii po'a, 'ε 'zɔ 'ka-a: A'ba -Koyi -nɪ'e-e
 yinamu. 'Ε dɪ a "tayi "nyinynidɪ -nɪ'a 'le a'ba -
 pɔlu 'zɔ 'yiti, -Lago 'ke ı 'le -za 'le ɔ 'ke 'ya dɪ
 'bhɔ!)

Ezayii'a wlu -lue 'mne, 'inne 'ka-a -bhla:
 -Bho -Lago 'bhɔ a'ba -pɔlu 'zɔ'c "nyinynidɪ'a dɪ
 a, **VI** 'le nyunu 'wee 'ke yibo -ka ɔ 'pʊvn'a
 amu.

VII 'Zaan po'a -kaa weze a, 'le nyu'a -dadudu-u
 yi 'ɔ gbo ɔ 'ke ı batizee, 'le ɔ na: "Yrabhabhlemu-
 a! Yrɔɔ nu'o, -Lago'c wɔnkuce ɔ-ɔ 'ye'a nyu
 "kpi -ya mu, abu cε ε wɔn 'mu'a? **VIII** A'ba kpli-i
 nu'a, a yibo'o-o a'ba "nyinynidɪ 'yi 'bho -Lago'c
 "yigbeyi 'le a 'ye 'le ɔ gbo "bhiti, a -tɔ nɪ! A'ba
 nu, a'ba "na 'mo-o 'tɔ *Ablaamu'a dɪ a, a-a 'ye -
 Lago'c -zidle wɔn 'mu -cε mu, -le! A -gblee, sɪkpɪ-ı
 'pe'ε -laa ti ɔ 'bheɛɛ'ɔ ɔ 'ke ı Ablaamu'a "nyunu'a
 "nyunu 'mu nu. **IX** A-bu -yvʊ, tu nyɔ 'ke amu "yi
 po: Tu -ye -see'a "bhizigɪ po, ε-ε 'ye-e -cε -mu 'le
 ε 'ke 'le ne 'mu "vuto-ε. A "du a'ba "bhi "yrili!
 "Gbepa -sʊɛ'ɔ see, ε 'pe-ε 'bho tu 'mne'ε kplu
 "kpi ti 'le ε 'ke 'ε 'sisianyi cε. (-Gblee, un 'wɔn-
 ɔ "yi 'mne'ε 'zɔ 'mʊti: Un 'ke 'wa "nyinynidɪ
 "yiyibo 'le vʊn 'ke -Lago gbo "bhiti.)

X 'Zaan Batiisi po'a wlu 'mne ti a, 'le vʊn-v dede
 'nɔ ti, na: Leelε -Lago 'ybha'a -a 'ke nu'a? **XI** 'Le
 ɔ na: -yo 'bhle'a -banı 'sɔn, -yo se'a -bana 'bhle,

ɔ "nyɪ ɔ -lue, 'le, -yɔ 'bhle'a lililɛ, nyɔ -yɔ 'mʊ-v
'lbha'a a, ɔ "nyɪ ɔ!

XII Un -ka 'le-e gbu, *lapoozamu 'yi-e batizeenamu -lrɛɛ. -Kaa 'ka-a ʊn dede'e 'Zaan ti: Khoo -abu 'ke -nyna'a? **XIII** 'Le ɔ 'ye ʊ -kaa "yi'lɛ: -Bho a mu a, a'ba po lapoo'a mɔni "kpi -le! -Ka a'ba 'bhlikpιyowlı cɛ'ɛ nyu a, ʊn "du 'na! **XIV** 'Le "sroja 'ye ɔ -kaa tidede: 'Le -abu 'le'a? Khoo -abu 'ke -nyna'a? 'Le ɔ na: Abu-a'a -za nyu mɔni kwa 'mu -le -glaka, a'ba kpa nyu bhubhudı "yi -le! A "du a'ba "pelemoni'a "sɛ "yrili!

XV -Gblee, nyu-v yi'a a, ʊn de 'ko-o "gwli na *wɔnkuli 'ye 'ki 'bho -zi mu 'le ʊn-v popo'o 'gwluti na 'Zaan 'mo-o *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puvn'a nyu. **XVI** 'Wa 'gwlutipopoε 'mne'ɛ 'kpi, 'bho-o ɔ "du'o wlu 'le ɔ 'ye ʊ -kaa "yi'lɛ: 'Inmɔ -yɔɔ, "ni 'mna-a batizee nɪ'e amu. Nyɔ -lue-e -nɪ'e 'le 'an lemu, ɔ-ɔ yi-o'o. ɔ 'ku-o wɔn ɔ 'ye 'inmu -zi. 'In se 'bhɛɛ 'in 'ke ɔ 'geyikpaankpijan'a "bhuo "du. ɔ-bɔ, *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu ɔ-ɔ 'ye amu 'mu -po mu 'le ɔ 'ke amu 'mu "yi, 'le a'ba "klumu'a nyvtɔlv, -ka ne-ea ɔFa3 16 Ne'ɛ "yi'a 'zɔ -lrɛɛ -ɛ 'mo-o, nyu Zezii-i 'ye'a -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'mu -po mu 'le ɔ 'ke ʊ 'mu "yi, ɔ-ɔ 'ye-e lbhu -nu -mu 'le 'wa -pɔlv 'zɔ 'le ʊn 'ke li'saa 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. **XVII** A -gblee, "yi -ke a'ba tiniɛ gugɔ'ɔ "yiti, 'inne 'ka-a: Nɪkpɛ ɔ 'bhle'e kwa 'le ɔ 'ke lɪ'a 'yɔ 'mu bhla. -Yɪ 'bhle'a lɛ 'li, 'le ɔ 'ke i 'sra 'yaa, 'le, 'ya flɪ-i 'ye'a 'bho -sie mu a, ɔ 'ke i 'le ne 'mu po. (ɛ-be "yi 'mne'ɛ 'zɔ 'ka-a: 'sra 'mo-o -Lagɔ gbo 'le ne "du'o "kɔgwlenɛ.)

XVIII 'Zaan -nɪ'a *Izrayɛɛlɪkɔmu "dɪ -lrɪ'a -dadudu 'mu "dunamu a, ɔ-ɔ 'zɪ -u -Lagɔ'ɔ "dɪzɪgɪ

-bodi 'mu. **XIX** C nu'a -kaa, o 'kpa-a Galilee'a 'bhlukpayowli *Elcođi dı "yi, -ekedumaa, 'o 'lotu'a "yu'a 'nyno -u 'ma-a Elodiadı, o -zu 'u-u o li 'le o 'ye "nyinynidi -lru nu. **XX** A 'ye li-o, Elcođi 'mno "yi-e o "nyinynidi "kpi -lręeke: o 'po-o 'Zaan -jie 'mu.

**Zaan Batiisi *batizee'e-e *Zezii
(Matiee 3:13-17; Maaki 1:9-11)*

XXI -Noo -ke ti nyu'a -dadudu-u mu'a *'Zaan gbo o 'ke u *batizee, 'bho-o o batizee -ni'e *Zezii -lręe. Zezii gwę'e batizee "yi 'le o-o po'o *-Lago wɔn gbo. 'Bho -gbaa -lue 'mu, o 'ye-e yaku li, ε 'ye wɔn kati **XXII** 'le *-Lago'c Lisaazuzu 'ye 'gbolę'e ku 'mu"luo, ε 'ye o "kpi ti"si, 'le wlu 'ye 'le yaku 'li 'wlu, o 'ye ε 'bu'wɔn 'le ε na: -Inmo 'mo-o 'an 'yu'a 'de -lue -ke dı 'in -kma'a. 'Le -in 'mu 'in po'o 'an 'bubua'a 'wee.

**Zezii'a "nabhli
(Matiee 1:1-17)*

XXIII-XXXVIII ε zi'a -kaa a, *Zezii 'nyaa'a-a nyu'a -tctoc 'mu. C 'ka 'o 'lbhu 'mne wɔn'du a, o 'bhle-e -kaa zvün'a -gwlu -lue 'yę -bue. Nyu na 'ki o-o 'mo-o *'Zizęefu'a "yu. C-bc 'Zizęefu 'mno o, 'o 'na "we'a 'nyni 'ka-a:

-Lago -ya'a *Adaa ti. C -yo 'o ti a, 'le o 'ye Seti 'wlu. Seti 'wlu'o Enosi, Enosi 'wlu'o Kayinaa, Kayinaa 'wlu'o Maleeleelı, Maleeleelı 'wlu'o Zaledı, Zaledı 'wlu'o Enoki, Enoki 'wlu'o Matusalaa, Matusalaa 'wlu'o Lameki, 'le obo 'ye *Nue 'wlu. Nue 'wlu'o Semu, Semu 'wlu'o Alifasaadı, Alifasaadı 'wlu'o Kayinamu, Kayinamu 'wlu'o Salaa, Salaa 'wlu'o Ebeli, Ebeli 'wlu'o Falęki, Falęki 'wlu'o Wlagau, Wlagau 'wlu'o Seluuki, Seluuki

'wlu'o Nakc̥o, Nakc̥o 'wlu'o Talaa; 'le əbə 'ye *Ablaamu 'wlu. Ablaamu'a "yu 'mo-o *Izaakı, Izaakı'a "yu 'mo-o *Zakc̥opu, Zakc̥opu'a "yu 'mo-o *Zidaa, Zidaa'a "yu 'mo-o Falestı, Falestı'a "yu 'mo-o Esiləmu, Esiləmu'a "yu 'mo-o Alunii, Alunii'a "yu 'mo-o Adımini, Adımini'a "yu 'mo-o Aminadabu, Aminadabu'a "yu 'mo-o Nasco, Nasco'a "yu 'mo-o Salaa, Salaa'a "yu 'mo-o Buazi, Buazi'a "yu 'mo-o Zobedi, Zobedi'a "yu 'mo-o *Izayii, 'le Izayii 'ye *Daviidı 'wlu. Daviidı 'wlu'o Nataan, Nataan 'wlu'o Matataa, Matataa 'wlu'o Menaa, Menaa 'wlu'o Melea, Melea 'wlu'o Eliakimu, Eliakimu 'wlu'o Zonamu, Zonamu'a "yu 'mo-o 'Zızeefu, 'Zızeefu'a "yu 'mo-o Zidaa, Zidaa'a "yu 'mo-o Siminyo, Siminyo'č "yu 'mo-o Levii, Levii'a "yu 'mo-o Mataati, Mataati'a "yu 'mo-o Zolimu, Zolimu'a "yu 'mo-o Eliezeli, Eliezeli'a "yu 'mo-o Zezii, Zezii'a "yu 'mo-o Elı, Elı'a "yu 'mo-o Elımadaan, Elımadaan'a "yu 'mo-o Kozamu, Kozamu'a "yu 'mo-o Adii, Adii'a "yu 'mo-o Meliki, Meliki'a "yu 'mo-o Neli, Neli'a "yu 'mo-o Salatielı, Salatielı'a "yu 'mo-o Zolobabelı, Zolobabelı'a "yu 'mo-o Wlesaa, Wlesaa'a "yu 'mo-o Zuanaa, Zuanaa'a "yu 'mo-o Zodaa; 'le əbə 'ye Zozekı 'wlu. Zozekı 'wlu'o Semeyini, Semeyini 'wlu'o Matatiasi, Matatiasi 'wlu'o Maati, Maati 'wlu'o Nagayi, Nagayi 'wlu'o Esili, Esili 'wlu'o Naumu, Naumu 'wlu'o Amosı, Amosı 'wlu'o Matatiasi, Matatiasi 'wlu'o 'Zızeefu, 'Zızeefu 'wlu'o Zanayı, Zanayı 'wlu'o Meliki, Meliki 'wlu'o Levii, Levii 'wlu'o Mataati, Mataati 'wlu'o Elıi, 'le Elıi 'ye 'Zızeefu 'wlu 'tə.

IV

***Sataan 'dīn-e *Zezii ti.**
(Matiee 4:1-11; Maaki 1:12-13)

I -In 'ye li-ɔ, *-Lago'ɔ Lisaazuzu "si'a *Zezii "kpi
 ti a, ɔ "yi -ɔ 'mu, 'le ɔ 'ye Zudeen wɔnli 'wlu, 'le
 Lisaazuzu 'mno 'ye 'ɔ -pɔlu "musa "kpi -kpa -ni
 'le ɔ 'ye 'le mu. **II** 'Wı'a -gwlı 'son 'li "nyinynidi'a
 tiyayi ɔn-ɔ 'la'a *Sataan 'ye ɔ ti'dın 'le ε 'ke ɔ
 "nyinynidi wɔnpo 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. ɔ -see
 le wɔn 'di ɔ -bı 'wı 'mnu 'li, 'le, ɔ zi'a, 'mu nu'a
 -kaa, ε-ε 'lbho ɔ'o. **III** -Gblee, "nyinynidi'a tiyayi
 'yi -ɔ tidūnamu 'le ε 'ke ɔ "nyinynidi wɔnpo 'bho
 -Lago'ɔ "yigbeyi 'le ε na: -Bho -in "du -Lago'ɔ
 "yu -ziaka a, -ze sukpu -nεε "floc 'mu. **IV** 'Le Zezii
 na: -Kaa ɔ 'cni-ε'ε -kaa 'le -Lago'ɔ "bɔgu 'li: ε -se
 lili'l'a "se'ε dı nyunyɔ -in 'nɔo 'kmu 'mu -ko. Wlu
 'wee 'wlu'a 'le -Lago'ɔ wɔn 'mu, ɔ 'ke ɔ -lokui po,
 ɔ 'ke ɔ 'bho "du, 'ε dı ɔ -ni'e ti -lreεε.

V Sataan nu'a -kaa, ε "luo'o-o Zezii 'mu 'le ε -ke
 ɔ 'ye 'le yateda -lue mu, 'bho -gbaa -lue 'mu ε 'ye ɔ
 'kmu'a 'bhlikpi 'wee "yi-to. **VI** 'Le ε na: 'Bhlikpi
 -a 'ye'a -laa li a, -inmɔ 'an-a 'ye 'ya 'bhlikpi'a -
 yowli "we -ke "wlilı "nyı mu 'le -a'a 'nynı 'ke
 mu. 'Ya 'wee, 'in "bhuo'a li mo'o. Nyɔ -yo 'in
 'ybha'a, 'in 'bheε'o 'in 'ke ɔ "nyı. **VII** -Bho -in
 "du 'bho 'inmu 'le -in 'ke 'inmu 'kolri wɔnyi glu
 po a, 'le -in 'ke 'inmu bvbɔ ɔ, 'innu'nı'a 'wee, ɔ -
 "du-o -a'a -kɔkɔlı. **VIII** 'Le Zezii na: -Kaa ɔ 'cni-ε'ε
 -kaa 'le -Lago'ɔ "bɔgu 'li: -A'a -Kɔyi -Lago -ni -lue
 'tun, 'in -in 'ke 'bho "du 'le -in 'ke ɔ bvbɔ.

IX ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le Sataan 'ye ɔ 'mu "luo
 -lreεε, ε -ke ɔ 'ye 'le Zelizaleem mu, 'le ε -ke ɔ 'ye
 'le'a *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo'a -buduklagba'a "kpi

'ya 'le ε na: -Bho -in "du -Lago'c "yu -ziaka a,
 "blu -in 'ke 'le 'zo 'kpa. **X** -Kaa ı 'cni-ε'ε -Lago'c
 "bəgəv 'li, na: -Lago'-c 'ye-e ɔ gbo'a -dalbhomu -ya
 -mu, un 'ke -inmu "yrili"du. **XI** 'Le un-υ 'ye -inmu
 'san mu -lreε 'le -a'a -bhιε'ε "bhuo -kaa svkpvγvε
 li-tri. **XII** Zezii na: -Kaa 'ka-a ı 'cni-ε'ε -Lagobəgəv
 'li -lreε: -A'a 'dın -a'a -Koyi -Lago ti -le!

XIII "Nyinynidu'a tiyayi -zi -nι'e-e lı 'wee 'mu, ε
 'ye Zezii ti'dın. ε -sia 'nɔ-o "yi 'le ε 'ye ɔ kli 'wlu,
 'le ε-ε fuo'o -nɔo -lreε.

*Galileebhlv̥kpa "kpi *Zezii "du -nι'e 'c lbhv
 wɔnkuε*
(Matiee 4:12-17; Maaki 1:14-15)

XIV 'Nɔo *-Lago'c Lisaazuzu kpa 'ka Zezii a, ɔ
 -sɔ 'c-ɔ 'le 'mu 'le ɔ 'ye Galilee le mu. -Lago'c
 Lisaazuzu'a "bhuo'a wɔnkuε 'yi -c 'mu. Σ-be
 'bhlv̥kpa 'mne "kpi a, 'c 'nyni -wa'a-a 'le ti. **XV** C
 nyni'a 'le a, ɔ-ɔ 'tɔ-ɔ nyu -Lago'c "dizugı 'le 'wa
 *-Lagowlu'a 'liciaanbidi 'li, 'le, -ka 'c dı -nmɔ'c
 "yrili, un-υ zı 'ı 'mu.

*Nazaleetikɔmv -za'a-a *Zezii kwa gbo*
(Matiee 13:53-58; Maaki 6:1-6)

XVI -Nɔo -lue 'li, 'le *Zezii 'ye 'mu-sɔ, Nazaleetı'a
 -gwıɔ -ke 'mu ɔ 'bhεε -nι'a "yi a, ɔ 'ye 'le
 mu. *'Zuifu'a lifɔzɔ ɔ-ɔ 'mu-o 'wa *-Lagowlu'a
 'liciaanbidi 'li "cici. C -nι'e-e 'tɔ Nazaleetı'a dı a,
 ɔ pa'a 'le 'wa da, 'le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye -Lagobəgəv
 zre. **XVII** -Lago'c wlu'a 'mutizayi *Ezayii -nι'a ti
 -bənyi, 'c "bəgəv ɔ 'cni'a see, 'le nyɔ -lue 'ye ε ɔ
 "nyi. C nu'a -kaa, ɔ katı 'nε-ε "yi, 'le, -da wlu -nεε
 'cni-ε'ε, ɔ 'ye 'bho 'ye. -Kaa Ezayii 'le'ε -kaa 'le 'c
 "bəgəv 'li:

XVIII 'In 'bhle-e *-Lagɔ'c Lisaazuzu 'mv. ɔ -za'a 'bho 'inmu-ε 'in 'ke 'ɔ "dızıgi dınnumu 'tmv. ɔ 'lbho-o 'inmu 'in 'ke nyu'a -dadudu 'geyikpaankwla 'zɔ -za, 'in 'ke "lɔmu'a "yri kati, 'le, nyu -yu 'wa jekamu-u kla'a nyani 'mu a, 'in 'ke u "kpitice 'le uŋ 'ke "yi-flo, **XIX** 'le, -nuč -ke ti -Lagɔ-c 'ye'a nyu "niti-wunna mu a, 'in 'ke u ε 'tmv.

XX Zezii gwε'ε "yi a, 'le ɔ 'ye "bɔgu 'mne "yika, 'le, nyɔ ɔ -ze 'ε kwa 'mu, ɔ 'ye ε ɔ -jeyi "nyi 'le ɔ 'ye ti-de ɔ 'ke wlu ɔ zre'ε 'zɔ -za; -mnı -zipaa! nyu 'wee -ni'a 'le -Lagowlu'a 'liciaanbudu 'li a, uŋ-υ 'yro -ɔ'o, **XXI** 'le ɔ 'ye 'tɔ 'bho 'kpa 'le ɔ na: -Zıan'a "bhuo, -da a 'wɔn -ni'a 'an "bɔgu'a zrezrewlu 'bɔ, ı-bi dı-i 'cnı-ε'ε -laa, 'bho-o 'ya "yri'a 'bı 'wlu -ni'o. Nyɔ Ezayii "si'a 'nynı a, 'inmɔ mo'o. **XXII** Nyu 'wee -ni'a 'le -Lagowlu'a 'liciaanbudu 'li, uŋ-υ 'za-a Zezii'a "yrilinmodı 'mu, 'le wɔn mu 'u ti 'ɔ wɔnnmɔwlu ɔ -za'a 'mu'a dı, 'le uŋ-υ nu'o na: 'Innɔčuč -naa, ɔ -se -kaa *'Zızeɛfu'a "yu? **XXIII** 'Le ɔ 'ye u -kaa "yi'lε: 'In yibo'o-o na a'ba "bhi-i 'ye-e 'inmu 'traamu "nna -nɛɛ -po -mu: -Dotroč, 'puvn -a'a "bhuo. 'Le a-a 'ye -kaa 'inmu "yi'lε mu -lreɛ: Lı'a kle -in nu'a 'le Kapenayiimugwlɔ 'mu, -a 'wın -ı 'bɔ. Nu 'cočuč -a'a "bhuo'a "bhli ı-bi *wɔnkulı 'mni. **XXIV** 'Le ɔ 'ye 'bho wlu -lreɛ "du: -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'bho -Lagowlu'a 'mutizayi'a "bhuo'a "bhligwlɔ 'mu, nyu'a 'la 'ɔ wlu lε. **XXV** A -gblee, -da -Lagowlu'a 'mutizayi *Elii -ni'a ti, 'bho -nuč 'mne 'li, *Izrayeɛlı'a 'bhlıkpa "kpi'a -dıgbanyučpakpı -die'e-e "yi. "Ni -see 'zɔ "too, ε 'nu-o -zvıñ tan "die, 'le, 'mu-υ yi'a 'le 'bhlıkpa

'mne "kpi ti a, ε-ε 'lbha'a gbe. **XXVI** ε -n̄'a -kaa, -Lagɔ -see 'wa nyɔ gbo Elii lbho, -bho ε -se -d̄igbanynɔkpakpu -lue-e -n̄'a 'le Salep̄utaaggwlo 'mu 'le Sidɔɔ'ɔ "troli. **XXVII** 'Bho -Lagɔwlu'a 'mvtizayi *Elizee'a -nɔɔ "yi a, *lalvlbhamu -die'e-e 'le Izrayɛsl̄ibhlvukpa "kpi "yi -l̄rɛɛ, ɔ -see 'wa nyɔ -lue'a "bhuo "gipo, -bho ε -se Siliibhlvukpa "kpi'a nyɔ *Naamaa'a "se.

XXVIII Zezii po'a wlu 'mne ti a, nyu 'wee -n̄'a 'le -Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li a, ɔn 'wɔn'ɔ wlu 'mni 'bɔ ɔ, 'ce 'lbhu -v'o tenyi, **XXIX** 'le ɔn 'ye 'mu-sɔ, ɔn 'ye ɔ kpvn, ɔn 'ye ɔ 'bho gwlo 'mu -za, 'le, tri -ke "kpi Nazaleetigwlo -po-ɛ'ɛ, ɔn -ke ɔ 'ye 'le 'ɛ "lrugwia mu 'le ɔn 'ke ɔ 'zɔ "vuto. **XXX** -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ -zi -n̄'e-e 'wa 'nyinmu 'le ɔ 'ye mu.

*Zezii 'puvn'o-o nyɔ -lue-e 'bhle'a "nyinynidi'a -zuzu 'mu
(Maaki 1:21-28)

XXXI *Zezii -sɔ'ɔ 'le tri "kpi a, ɔ 'mu-o -gwlo -lue ɔn-υ 'la'a Kapenayiimu, 'le Galileebhlvukpa "kpi. -Bho *'Zuifu'a lifɔzɔ, ɔ 'mu-o 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li 'le ɔ-ɔ tɔ'ɔ nyu. **XXXII** Nyu-υ po 'ɔ -lokui a, wɔn 'mu -v ti 'ɔ -tɔtɔsu'a di. -Bho ɔ -ka tɔ, 'ɔ wlu 'sreɛɛ'ɛ-ɛ "yi 'le ε -ke wɔnkuε -na'o. **XXXIII** -Gblee, 'le -Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'mne 'li a, nyukpasu -lue-e 'bhle'a "nyinynidi'a -zuzu 'mu, 'nni -n̄'e 'le 'wa "klumu. "Nyinynidi'a -zuzu nu'a -kaa, ε "wɔ-o'o 'le ε na: **XXXIV** -Wooo! Nazaleetukɔyi Zezii, leedi -a -ke -in 'bhle? -In yi-o'o -in 'ke -amu ti-za'a? 'In yibo'o-o nyunyɔ'ɔ -yo -in "du'a. -In 'mo-o -Lagɔ'ɔ "yu'a 'de -lue ɔ -za'a 'bho ɔ lbho'a. **XXXV** 'Le ɔ 'ye "yikmaka -wlu

'le ɔ na: "Nyinynidu'a -zuzu, "mu wɔn, 'da nyɔ -cnu 'mu! -Gblee, "nyinynidu'a -zuzu 'mne nu'a -kaa, -gbu! ε 'bhla-a nyɔ 'mnɔ 'bho 'ɔ -bonyunyu'a "yigbeyi ti 'le ε 'ye ɔ 'mu 'da. Ε -see ɔ le li-za -lrεε. **XXXVI** -Gblee, nyv 'wee 'ye'a 'ε da, -sianyi kpvn -v'o 'le vnv-dede'e -dede -kaa ti: Wlu'a yee 'ka-a'a? ɔ-bɔ nyɔ 'c, cnu -c, wɔnkuε'ε d1, ɔ-ɔ 'zi-e "nyinynidu'a -zuzu wɔn 'le 1-1 "du'o 'bho 'ɔ wlu. **XXXVII** -A 'ye-e li'a, Zezii'a 'nyni nu'a -kaa, ε -wa'a-a 'le Galilee'a 'bhlvukpa 'kpi ti.

***Zezii 'pvvn'o-o "gwizimu'a -dadudu**
(Matiee 8:14-17; Maaki 1:29-34)

XXXVIII *Zezii -so'ɔ *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li a, ɔ 'mu-o nyukpasu -lue vnv 'la'a Simɔɔ'ɔ "bhlibhlegbo. ɔ -ka 'bho-o nyni a, yakali-1 'lbha-a Simɔɔ'ɔ 'nynɔ'ɔ 'lotu, 'le, nyv-v -nu'a 'bho, vñ 'ye ɔ 'wa d1 'tmvñ. **XXXIX** -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'nyni -v li, ɔ 'ye v "kpi "yiti"jri, 'le 'ɔ wlu'a wɔnkuε 'mu, ɔ na: Yakal, "tayi 'innvñvñ -naa "yiti! 'Le ε 'ye 'bho 'le 'bho -gbaa -lue 'mu vñ 'ye 'mu-so, vñ 'ye v lilia "nyi.

XL "Jiazo -da -kuyre -ni'a kpvnnamv, nyv 'bhle-ε 'wa "gwizimu'a -dadudu 'le vñ 'ye v Zezii gbo kpa 'le ɔ 'ye v *sv 'lru tide, vñ 'ye 'pvn 'wee. **XLI** U-bv nyv 'mnv'a -dadudu 'bhle-e "nyinynidu'a -zuzu 'mu. -Bho ɔ nu 1 ti a, -bho 1 -ka 'da 'le 1-1 "wɔ'o 'le 1-1 nu'o: -Lagɔ'ɔ "yu -in "du'o. 'Le ɔ-ɔ 'kaa 'ni 'mu, ɔ-ɔ nu'o na: A mna wlu! -Ekedimaa, 1 yibo'o-o -ka ɔ "du'a *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi ɔ 'pvvn'a nyv.

*Zezii -za'a-a -Lagɔwlu 'mu 'le Zideebhlvkpa
"kpi
(*Maaki 1:35-39*)

XLII Zɔwɔnyi a, Zezii -sɔ'c'bho-o gwlo 'mu 'mu 'le ɔ 'ye 'kwli "yi ne, 'le nyu 'ye ɔ tibɔnamu mu. Un 'ye 'ɔ ɔ, un na: -A'a -sɔ -amu gbo, -a'a mu "setida -le! **XLIII** 'Le ɔ na: 'In 'ke "sesigwle -lrui 'mu mu mo'o 'le 'in 'ke 'le'a nyu -Lago'c "dızıgı -bodı 'mu-za, 'le, -ka ɔ 'ka nyu -kɔ, 'in 'ke u -kaa 'tmuu. 'E di 'in yi'e 'nɔɔ 'kmu 'mu. **XLIV** -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ -sɔ'c'mu-ε 'le ɔ-ɔ ple'e *Zuifu'a 'bhlvkpa "kpi'a *-Lagɔwlu'a 'liciaanbidi 'wee "yiti 'le ɔ-ɔ za'a -Lago'c wlu 'mu.

V

*Zezii 'la-a "nizemu ɔ -ke un 'ke -na
(*Mattee 4:18-22; Maaki 1:16-20*)

I Zɔ -lue 'zɔ ɔ, *Zezii -sɔ'c 'mu-ε, ɔ 'ye -badaklagba un-u 'la'a Genizaleeti wɔnli tinanamu mu. 'Le-e nyu'a -dadudu -ye no'o 'le un-u "tutu'o, 'le, -Lagɔwlu ɔ-ɔ za'a 'mvti, un 'ke ε 'bo'wɔn. **II** C nu'a -kaa, ɔ 'ye-e 'le 'kika "yi gɔlı 'sɔn li. "Nizemu -kɔ 'nı a, un 'dre-e 'le 'ya 'limu 'le un-u wɔtɔ'c 'wa -dadı. **III** -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpa-a Simco'c gɔlv 'li, 'le ɔ 'ye ɔ 'tmuu 'le ɔ na: 'Inmɔ bhade -inmu li, yi -in 'ke gɔlv -nɛɛ po -in 'ke 'inmu 'kika gbo-te. C 'lɛ'ε -kaa, 'le Simco -ke ɔ 'ye mu. Un nyni'a 'bho nya ti -se ε, ɔ 'ye gɔlv ti-nyna. 'Le-e Zezii -de'e ti 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ-ɔ tɔ'c nyu.

IV C gwɛ'ε -wluwlua "yi a, 'le ɔ na: Simco, -in -ke gɔlv -na, -in -ke ε 'ke "ni'a -da -te'ε 'mu tinyni, 'le -in -ke -a'a -namu 'ke 'bho a'ba -dadı "vuto,

a 'ke zmi kpvn. **V** 'Le ɔ na: 'An -Kɔyi, -glaaple'a
"matv, -a -zi 'nɪ 'mv-ɛ 'wee, -a -see lɛ'ɛ -lue komu
'ye, -a sɪa-o'o bhubhuyiti. -Inmɔ 'lɛ'ɛ 'tɔ -kaa'a dɪ
a, 'in-ɪ 'ye 'le 'an -dada "vuto mv. **VI** ɔ po'a wlu ti
"sɛɛ, ɔ -ke 'ɔ -namv "we "vuto'o-o 'wa -dadı 'le
-bada 'mnɛ kɔ. Zmi 'wa -dadı jri'a, 'ya "yidieɛ'ɛ
dɪ, ɪ na ɪ 'ke -dadı 'mnɪ -cna. **VII** Un nv'a -kaa, 'wa
-namv -lrvʊv-ʊ -nɪ 'a "setigɔlv 'li, vn 'laa 'nv-ʊ "yi
vn 'ke yi vn 'ke v -kpa. Un yi-o'o 'le vn 'ye zmi
gɔlɪ 'son 'mnɪ "yii; -toope -sie'e 'bho ɪ 'ke "nidu
"mna, 'ya zmi'a "yiyia'a dɪ.

VIII -Gblee, Simɔɔ *'Piɛlɪ 'wɔn-ɔ dɪ-ɪ zi'a 'zɔ
'mvti. Un -sɔ'ɔ 'nukɔ 'mv 'le ɔ 'ye Zezii 'kolri
wɔnyi glu po 'le ɔ na: 'An -Kɔyi, 'inmɔ 'bhade
-inmv li, "nyinynidi'a nuyi 'in "du'o; 'inmɔ -ke
kpli-i se'a "yi'srɛɛ 'le -mnɔɔɔ 'ke 'mna linyni! 'ɛ
dɪ nyni 'le nya ti. **IX** -Gblee, -sianyɪ nv'a -kaa,
ɛ 'kpvn-o Simɔɔ -ke 'ɔ -namv, zmi vn tri'a "nyni
wɔn 'mv ti'a dɪ. **X** ɛ-be -sianyɪ 'mnɛ -lreɛɛ, ɛ 'kpvn-o
'ɔ -namv Zaaki -ke *'Zaan, -v 'ma-a nyɔ -lue
vn-ʊ 'la'a Zebedee'a "yreeti. 'Le Zezii na: Simɔɔ,
-sianyɪ'a 'lbha -inmv -le! 'Traamu 'tɔ ɔ, -ka -a'a
-dada jri'a zmi a, 'ka-a -in 'ke nyunu jri 'le vn
'ke yi vn 'ke -Lago'ɔ nv "du. **XI** Simɔɔ -ke 'ɔ -
namv 'wɔn'ɔ Zezii'a wlu -nɛɛ 'bɔ ɔ, vn "luo'o-o
'wa gɔlɪ 'mv, vn -kpvn 'nɪ-ɪ 'kɪka. 'Bho -gbaa -lue
'mnɛ 'mv, vn 'sie-e 'wa "nizelɪ'a klɛ 'le vn -ke ɔ
'ye mu. 'Bho 'mnɔ, 'bho-o vn "luo'o 'ɔ 'bɪnɛɛ 'mv
'le vn -ke ɔ 'ye -da 'wee mu.

*Zezii 'pvvn'o-o *lalvlibhleyi -lue

(Mattee 8:1-4; Maaki 1:40-45)

XII I zi'a -kaa, *Zezii -sɔ'ɔ 'mv-ɛ ɔ 'ye
Galileebhlvukpa "kpi'a -gwłɔ -lue 'mv mu. ɛ-be

gwlo 'mne 'mu, nyukpasu -lue *lalu -za'a ku, 'bho-o ɔ -yi -ni'e Zezii -bodi. ɔ 'ye ɔ li a, ɔ 'po -ɔ 'kolri wɔnyi glu 'le ɔ na: 'An -Koyi, 'inmo bhade -inmu li, 'in yi-o'o -in 'ke 'inmu 'puvn. **XIII** -Gblee, Zezii 'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bo, 'le ɔ 'ye su sro, ɔ 'ye ɔ li'tu 'le ɔ na: Kin, 'in 'wɔn-o'o, 'pun! 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu 'ɔ 'we 'bhɔ-ɔ'o, **XIV** 'le Zezii 'ye ɔ 'tmuu 'le ɔ na: Po -lokui! -Bho -in mu a, nyɔ'ɔ 'wɔn 'ya dì 'bo -le! Mu 'le *Lagɔ'ɔ 'sragazayi gbo, -ka -in -ni'a, -in 'ke ɔ 'na "yi-tɔ, *'sraga -ke dì *Moyiizi -za 'ka 'mu a, ɔ 'ke ε -za -a'a dì, 'le, -ka -in 'pun'a a, nyu'a kle 'ke ɔ yibo. **XV** -Gblee, Zezii -see 'ki 'ybha 'ɔ 'nymi 'ke ti-wa. ε -ni'a 'tɔ -kaa, ε -wa'a-a 'le Galileebhlukpa "kpi ti. Nyu'a -dadudu 'wlu-o gwle "kpit 'le un-υ ye 'nɔ 'le un 'ke ɔ -lokupo, 'le, nyu -yu 'bhle'a 'wali 'mu a, ɔ 'ke υ 'puvn. **XVI** U-bu nyu 'mnv'a "yidieε'ε dì, ɔ-ɔ po'o gwlo le. 'Bι -ke 'mu nyunu se'a -de, 'le-e ɔ-ɔ mu'o 'le ɔ-ɔ po'o *-Lagɔ wɔn gbo.

**Zezii 'puvn'o-o -klɔkłɔyi -lue
(Mattee 9:1-8; Maaki 2:1-12)*

XVII 'Wι -lrui zi'a, Zezii -ni nyu -Lagɔwlu -tonamu. *'Zuifu'a 'plan un-υ 'la'a *Falizieen -ke *-Lagɔ'ɔ gbayibomu -lrvv -de'e-e 'bho 'ɔ "trolit 'le un-υ po 'ɔ -lokui. Un -sɔ'ɔ-ɔ Galilee -ke Zidee'a gwle'ε -dadudu 'mu. Un -sɔ'ɔ-ɔ Zideebhlukpa "kpi'a -gwloklagba Zelizalεemu -lrεke. Zezii 'bhle-e -Lagɔ'ɔ wɔnkuε 'mu 'le ɔ-ɔ 'puvn'o "gwizimu. **XVIII** -Da ɔ -ni'a nyu -tonamu a, nyu -lrvv 'bhle-e -klɔkłɔyi -lue; ɔ 'pe-ε 'bho 'ɔ "kpitipele "kpi ti 'le un-υ yo 'ɔ Zezii. Nyu'a "yidiedi, -ka un 'ka -nyna un 'ke ɔ 'le -budu 'li

-pa, 'le ṽn 'ke o Zezii "yi-t̩, ṽn se 'na 'bhle. **XIX** -Gblee, ṽn n̩'a -kaa, ṽn -ke o 'ya-a 'le -budu "kpi, 'ε -da Zezii -ni'a, 'bho-o ṽn ce'ε w̩n, 'le ṽn 'ye o "bhlukui gbo -yi -ni, ṽn 'ye o 'bho 'o "yigbeyi ti" "sii, 'bho nyu'a gwia 'mu. **XX** -Ka nyu 'mnu de 'o "gwli, o 'ye'a 'na li a, 'le o 'ye -kaa -kl̩kliyi "yi'l̩: 'In bha, -a'a "nyinynidi -gwε'ε-ε 'bho -Lago'o "yigbeyi ti.

XXI O 'le'ε -kaa a, Falizieen -ke -Lago'o gba'a yibomu 'ye'a 'ε da-a wlu'o -kaa 'le 'wa -polu 'z̩: -naa, yoo -ke "bhuo o "du'o 'le o -nyni'e -kaa -Lago'o 'nyu w̩n'c? 'Bho -Lago'o "yigbeyi 'yoo 'bhεε'ε o 'ke nyu o "nyinynidi'a di 'bho, -bho ε -se -Lago -ni -lue? **XXII** Zezii -mn̩co yibo'o-o le ṽn-υ popo'a 'gwluti see, 'le o na: Leedi a'ba -naagi -ni'e -kaa'a? **XXIII** 'In 'bhεε'o 'in 'ke amu -t̩ na 'in 'bhle-e w̩nkuε 'le 'in 'ke nyu -bodi nu na: -A'a "nyinynidi -gwε'ε-ε 'bho -Lago'o "yigbeyi ti. -Bho 'in nu cny -cny -bodi na: -So 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -in 'ke -na, 'le o 'ke ε nu, 'in 'ke -t̩ -ka 'in 'bhle'a w̩nkuε 'le 'in 'ke nyu -bodi nu, na: -A'a "nyinynidi -gwε'ε-ε 'bho -Lago'o "yigbeyi ti. **XXIV** 'In 'ybha-o'o a 'ke i yibo -ka cm̩ni *Nyunyu'o "Yu 'bhle'a w̩nkuε 'n̩co 'bhlu kpa "kpi, 'in 'ke nyu'a "nyinynidi'a di 'bho 'bho -Lago'o "yigbeyi. O 'le'ε -kaa a, 'le o na -kl̩kliyi -bodi: -So 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -in 'ke -in 'bhli le mu! **XXV** -Gblee, 'bho -gbaa -lue 'mu, o 'ye 'mu-so, 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, o 'ye 'o "kpitipele 'mu "luo, o -o mu'o 'o "bhli le, 'le o -o 'bhεε'ε -Lago'o 'nyu "yi.

XXVI Nyu 'ye'a -kaa li "sεε, w̩n 'ma-a 'wa kl̩ ti, 'le ṽn-υ 'bhεε'ε -Lago'o 'nyu "yi. U-bu nyu 'mnu

a, -sianyi kpvn -v'o 'le vn-v nu'o na: -A -see -bhla
-yeε -mneε'ε letu 'ye ke!

**Zezii 'la-a *Levii ɔ -ke ɔ 'ke -na
(Matiee 9:9-13; Maaki 2:13-17)*

XXVII -Klɔklɔyi mu'a 'ɔ "bhli le a, *Zezii -mnɔɔ
-sɔ'ɔ 'mυ-ε, ɔ 'ye 'bho lizi. ɔ -nι zinamu, ɔ 'ye-e
*lapoozayi -lue vn-v 'la'a *Levii li. ɔ -de'e-e -budu
-lue 'li ti; 'bho-o ɔ-ɔ za nι'e zikamu mɔni "lrumu,
'le Zezii na: Yi 'nunu 'bι 'in -ke -in 'ke -na! **XXVIII** -
In 'ye li-ɔ, Levii nu'a -kaa, ɔ -sɔ'ɔ 'mυ-ε. Mɔni ɔ-ɔ
'ye'a 'ɔ lbhv 'mu, 'ɔ -polu -see 'mυzegbe 'ya dι,
'le ɔ -ke Zezii 'ye mu.

XXIX Zɔ -lue 'zɔ, Zezii'a dι Levii "du'o go. 'ɛ
kamu ɔ 'lo ɔ'o 'le 'ɔ "bhlibhlegbo 'le ɔ 'ye 'le mu.
Lapoozamu -ke nyu -dudu -lruv -nι'e-e 'le -budu
'li 'le vn -ke *Zezii'a -namu bhete'e gbo, 'le ɔ -
ke vn-v li'o. **XXX** -Gblee, *Falizieen -ke *-Lago'ɔ
gba'a yibomu -lruv -gbι -nι'a 'bho 'ye'a 'na li,
vn 'po-o 'ce 'le vn na Zezii'a -namu -bodi: Leedi
a -ke lapoozamu -ke "nyinynikpli'a nυmu -lruv-
v li nι'e -dalue'a? 'Ka se "yrili-nmɔ. **XXXI** Zezii
'wɔn'ɔ 'wa wlu 'mne 'bɔ ɔ, ɔ 'po-o "nna 'le ɔ
na: 'Kpayibhleyi'a 'bɔ "gipoyi ti, -bho ε -se nyu
-ke "lru-u 'bhati'a, 'unni 'bɔ'ɔ "gipoyi ti. **XXXII** 'ɛ
'zɔ-ɔ 'mo-o, nyu-v 'la'a 'wa "bhi kplizigi'a nυmu,
'in -see 'nɔɔ 'kmu 'mu 'wa dι yi. "Nyinynikpli'a
nυmu'a dι 'in yi'o 'le vn 'ke 'wa "nyinynidi
"yiyibo 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi 'le vn 'ke ɔ gbo
"bhi.

**Zezii na nyɔ'ɔ bhete 'ɔ -tɔtɔl -ke *"Zuifv'a ni
gbo -le!
(Matiee 9:14-17; Maaki 2:18-22)*

XXXIII *Zezii gwe'ε -wluwlua "yi a, 'le u-bu nyu 'mnu 'ye o -kaa "yi'lε -lreε: *'Zaan'a -namu-ν 'pa-a -ccu -lreε 'li -su 'le vnu-ν po'o *-Lago wɔn gbo. 'Ka 'mnc 'ka-a *Faliziεεn'ε nu-ν nu'o. Leedi -mnaaa'a -namu'a pa su'a? 'Ka se "yrili-nmo.

XXXIV Un po'a wlu ti a, 'le Zezii 'ye "yi po 'le o na: 'Bho 'nyñokpagɔ'c zo nyimiε-ε 'la-a nyu. -Bho o -nι 'bho 'le, 'gwlu 'bhεε'ε ε 'ke nyu 'mnu li-nyni 'le vnu 'ke -lolo 'sın'a? -Gba, -bho o -nι 'bho a, 'gwlu -see u li-nyni yi, vnu-ν 'ye-e -li -mu 'le 'bubua 'mu.

XXXV ε -nι'a -kaa 'mu a, -ncc -lreε-ε 'ye-e -nyni -mu, 'le nyimiε 'mnc 'ke 'wa ''klumu 'wlu, 'bho-o vnu-ν 'ye -lolo 'sın -nι mu.

XXXVI Zezii 'po-o "yi -lue -lreε 'le o na: Nyɔ se 'bhεε o 'ke -banasua'a -da -cna'a "yriεfɔtɔlre "pa -nι. -Bho ε -nι -kaa a, "yriεfɔtɔlre-e -geti-e -banasua, 'le 'ε 'bı-ı 'bhε'ε 'mu. **XXXVII** -Gblee, -ka -lue 'mnc o, 'ka-a nyɔ se 'bhεε, 'tokogbalu vnu "pa -nι'a -drutεn, nyɔ 'ke 'le 'ε 'limu nmɔlre po. -Bho ε -nι -kaa a, nmɔlre-e 'wa-a 'toko 'le nmɔ -ke 'toko-o nyni'e wɔn. **XXXVIII** 'ε dı nyɔ-c po'o nmɔlre 'le 'tokolre 'li. **XXXIX** ε -nι'a -kaa 'mu a, 'le nyɔ 'ke nmɔsua 'na, 'o zi nmɔlre'a dı 'le o-c nu'o: Nmɔn c'mu-n c'mu-n.

VI

*Zezii 'bhle-e wɔnkuε 'bho *lifɔzɔ "kpi
(Matiee 12:1-8; Maaki 2:23-28)

I *'Zuifu'a lifɔzɔ, *Zezii -ke *'o -namu -yi -nι'e-e 'le -kpıı 'mu. Lı-ı -ke -kɔbu gugɔ'c vnu-ν 'la'a 'blee, 'ya -kpıı mo'o. Un -nι zinamu 'le 'o -namu-ν cε'ε 'ya -flei, vnu-ν svso 'nι -kvtagwlu ti, 'le vnu-ν li'e 'ya 'yo. II *Faliziεεntɔl 'ye 'u li "sεε, vnu dede'e-e

Zezii ti, 'le ṽn na: -Gbv 'ccu! Le nyɔ -see'a -nv yi -a'ba lifɔzɔ, 'innɛ -a'a -namu-υ nu'o, leedı ma'a? **III-IV** 'Le ɔ na: "Dı-i -ze'ɛ 'mu 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li, a 'mate nı-a'a-ae? -A'ba "na *Daviidi, -da 'mu-υ 'lbhɔ'ɔ, ɔ -ke 'ɔ -namu, koo ṽn -nyna'a? ṽn pa'a -Lagɔbudu 'li, "floc ṽn -za'a *'sraga 'mu, ṽn "nyi'a -Lago, -ı nı'a 'le -Lago'ɔ -budu 'li, 'innı ɔ li'o, 'le ɔ 'ye 'bho -za, ɔ 'ye 'ɔ -namu "nyi, ṽn 'ye li. I-bı "floc 'mnu, 'le -a'ba gba 'li, *-Lago'ɔ 'sragazamu'a "se-ɛ 'ke i li. **V** 'Le ɔ 'ye υ -kaa "yi'lɛ -lrɛɛ: A 'ye li-ɔ, 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu, 'inmɔ 'bhle'e wɔnkue 'bho lifɔzɔ'ɔ 'bhuo 'kpi.

**Zezii 'pvvn'ɔ-o nyɔ -lue -ke sv-υ 'me'ɛ
(Matiee 12:9-14; Maaki 3:1-6)*

VI *'Zuifu'a lifɔzɔ -lrɛɛ 'li a, *Zezii 'pa-a 'le *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu -lue 'li, 'le ɔ-ɔ tɔ'ɔ nyu. -Gblee, ε-be -budu 'mne 'li, 'le-e ɔ -ye'ɛ nyɔ -lue -ke -linasu 'me'ɛ. **VII** *-Lago'ɔ gba'a yibomu -ke *Faliziɛen -nı'a 'le a, ṽn-υ 'gbv-o Zezii ya 'tın, -bho ɔ 'ke nyɔ 'mnu 'pvvn 'bho 'wa lifɔzɔ'ɔ zɔ. Ε -se bhubhuyiti ṽn-υ nu -kaa -ko. ṽn-υ 'bɔ-ɔ ti ṽn 'ke ɔ dı -kpvn, -ekedımaa, ṽn na ɔ-ɔ 'ce-ɛ 'Zuifu'a gba 'mu. **VIII** -Ka ṽn-υ popo'a 'gwluti Zezii -mnɔɔ yibo'ɔ-o 'na see 'le ɔ 'ye nyɔ -ke sv-υ 'me'ɛ 'mnu 'tmuυ 'le ɔ na: -Sɔ 'mu, -nyna -daa nyu 'wee'a "yigbeyi ti. 'Le ɔ 'ye 'mu-ɔ, ɔ 'ye 'bho ti-nyna. **IX** 'Bho-o Zezii dede -nı'e Faliziɛen -ke -Lago'ɔ gba'a yibomu 'mnu ti 'le ɔ na: 'Bho lifɔzɔ'ɔ zɔ, ε -nmɔɔ'ɔ -c-ɛ "yrili nyɔ 'ke -zegɛ nu-ae, -ale nyɔ 'ke "nyinynidı nu? ε -nmɔɔ'ɔ -c-ɛ "yrili -lrɛɛ -a'ba lifɔzɔ'ɔ zɔ nyɔ 'ke nyɔ 'pvvn-ae, -ale

nyɔ 'ke nyɔ "yiti"tayi ɔ 'ke 'mɛ? **X** Zezii nv'a - kaa, ɔ gbugbu 'nu-v "kpit i 'wee 'le ɔ na nyukpasu 'mnɔ -bodi: Sro sv! 'Le ɔ 'ye ε sro, ɔ 'ye 'pn - nalo. **XI** Zezii gwε'ε "yi a, Falizieen -ke -Lago'ɔ gbayibomv 'ye'a 'ɛ da a, vñ 'po-o 'ce tenyi 'le vñ - v dede'e -dede ti -ka vñ 'ka -nyna, 'le vñ 'ke ɔ "nyinynidi 'lrulinv.

***Zezii'a -namu -bue 'yɔs'ɔc**
(*Matiee 10:1-4; Maaki 3:13-19*)

XII ε-be cɔ-nu 'mne 'li, *Zezii 'ya-a -gɔgo ɔ 'ke *-Lago wɔn gbo po. ɔ -ni -Lago wɔngboponamu, "puu! zɔ 'ye ɔ 'le -zi -ni. **XIII** Zɔ zi'a, 'le ɔ 'ye *'ɔ -namu 'la. 'Bho 'wa "klumu ɔ -za'a nyu - bue 'yɔ 'sɔn, vñ 'ke 'ɔ -dalbhomv "du 'le vñ 'ke -Lago'ɔ "diziŋi kpa. U-bu 'ɔ -dalbhomv 'mnv, 'wa 'nymi 'ka-a: **XIV** Simɔɔ (Zezii "duu'a 'nymi ɔ-ɔ 'la'a *'Piɛl) -ke 'ɔ 'lotu'a "yu Andree, Zaakı -ke *'Zaan, Filiipu -ke Batelemii, **XV** Matiee -ke Tomaa, nyɔ - lue vñ-v 'la'a Alifee'a "yu Zaakı-e, Simɔɔ (-ɔ 'ma -a 'bhlu kpa'a "kpiticeyi) -ke **XVI** nyɔ -lue vñ-v 'la'a Zaakt'a "yu, Zidaa, vñ -ke Zidaa Isikaliyoo -ɔ 'ye'a -laa Zezii 'ɔ tu'a nyu -jeyi "nyi mv.

***Zezii -tɔ -nyu 'le nyu -cɔ -cɔ -cɔ** "gwizimu
(*Matiee 4:23-25*)

XVII *Zezii 'te'ε v-bu *'ɔ -namu 'mnu 'mu a, ɔ -ke vñ 'dre-e -gɔgo, vñ 'ye 'bho 'ε 'zɔ nyni, 'le ɔ 'ye ti-nyna. 'Bho 'mnɔ, 'bho-o *'ɔ -namu'a - dadudu -ke nyu -lruv'a 'plan -ni'o. U-bu nyu - lruv'a 'plan 'mne -sɔ'ɔ -c *'Zuifu'a -gwlo vñ-v 'la'a Zelizalɛemv -ke 'wa 'bhlu kpa "kpi 'le -lruv -sɔ'ɔ 'tɔnniwoŋli'a -gwle vñ-v 'la'a Tiili -ke Sidɔɔ 'mu. **XVIII** Un-v 'yi-e Zezii -lokuponamu 'le ɔ 'ke v 'wali

'mu -za. Nyu -yu 'bhle'a "nyinynidı'a -zuzu 'mu, o-ɔ 'pvn̩n nv-o'o -lreε. **XIX** Nyu 'wee 'bɔ-ɔ ti, v̩n 'ke ɔ li'tv̩, -ekedımaa, ɔ 'bhle-e wɔnkuε 'mu. 'Le ε 'mu ɔ-ɔ 'pvn̩n'o nyu 'wee.

*Ngazeε -ke tiwεε
(Matiee 5:1-12)*

XX *Zezii nv'a -kaa, ɔ -gbv̩'o-o *'ɔ -namv ya 'le o na: A-bv̩ d̩n-i nv'a a, a 'wa-a ti, -ekedımaa, -Lagɔ 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke amv -ko. **XXI** A-bv̩ -yu 'mu-v 'lbha'a 'traamu a, a 'wa-a ti, -ekedımaa, le a 'ybha'a, a-a 'ye -ε 'ye -mu 'le a 'ke lbho. A-bv̩ -yu -ni'a 'traamu "vinamu, a 'wa-a ti, -ekedımaa, a-a 'ye-e 'cise -mu. **XXII** 'Inmɔ *Nyuniɔ'ɔ 'Yu'a -nanaa'a kamv, a-bv̩ -yu nyu-v kla'a nyanı 'mu a, -v -ke v̩n cice'ε "yi a, v̩n-v "jree'a 'le -v -ke 'nyñi nyñi'a wɔn, a 'wa-a ti. **XXIII** -Ka -lue 'mnɔ ɔ, 'ka-a 'wa "na "we'a -nɔɔ "yi v̩n nv'o -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizamu. 'E d̩i, -bho -kaabodi -ye amv a, a li 'bvbua tenyi, -ekedımaa, -Lagɔ-ɔ 'ye-e amv 'nyñibhlele "lruli-nv -mu 'le yaku 'li.

XXIV A -gblee, -yeee! Ngazedı! A-bv̩ nyu -yu 'ga'a a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -ekedımaa, a 'ye-e a'ba -bolia see. **XXV** -Yeee! Ngazedı! A-bv̩ -yu 'bhle'a 'traamu lilił 'wee a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -ekedımaa, 'mu-v 'ye-e amv 'lbha -mu. -Yeee! Ngazedı! A-bv̩ nyu -yu 'cise'ε 'traamu a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -ekedımaa, a-a 'ye-e "zru -mu 'le a 'ke "vi. **XXVI** -Yeee! Ngazedı! A-bv̩ nyu -yu -ke "d̩i a'ba -bonyunu-u za'a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -ekedımaa, -ka -lue 'mnɔ 'ka-a 'wa "na "we nv'o nyu-v -se'a-a -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizamvuzıgı.

Jækamu'a díkmee
(Matiee 5:38-48; 7:12a)

XXVII A 'ye li-ɔ, a-bu -yu po'a 'inmu -lokui, 'in-
 ı 'wı -ı amu "yiti, a -kma a'ba jækamu'a dı, 'le,
 nyu-v kla'a amu nyanı 'mu a, a nu v "yrilinmədi
 "lruli! **XXVIII** Nyu -yu bhla'a amu tu ti, a -wonna
 nu "niti, 'le, nyu -yu kla'a amu nyanı 'mu a, a 'ke
 'wa dı -Lago libhade. **XXIX** -Bho nyɔ -po 'le -a'a -
 loku -lue 'mu 'kpa, -tɔ nɔ -a'a -loku -lrεε "yi o 'ke
 'le -po. -Bho nyɔ -za -inmu 'muwlaryie li, "tayi
 nɔ "yiti o 'ke -a'a -bana 'mu"luo -lrεε. **XXX** Nyɔ-
 o 'ybha'a -inmu le, -a'a -bhle nɔ -le, 'le, -bho nyɔ
 "luo -a'a le 'mu, -a'a nu: -Yε ε le, -le! **XXXI** A -gblee,
 le a-a 'bɔ'ɔ ti nyu 'ke amu "lrulinu a, a nu ε a'ba
 -bonyunu -bodi! **XXXII** Nyu -yu -kma'a a'ba dı,
 -bho a -kma 'wa "se'ε dı 'le, lee -ke dı a-a fuo'o
 -Lago wɔn a'ba -zεgε'ε dı'a? Nyu -yu -ke "bhi-i
 'ma-a "nyinynikpli'a nuvnu, 'ka 'mnɔ, 'ka-a vñ-v
 kma'a nyu -yu -kma'a 'wa dı'a dı. **XXXIII** 'Le, nyu
 -yu -kma'a a'ba dı, -bho a -ka 'wa "se "yrilinmədi
 "lruli-inu 'le, lee -ke dı a-a fuo'o -Lago wɔn a'ba
 -zεgε'ε dı'a? -Ka -lue 'mnɔ 'ka-a "nyinynikpli'a
 nuvnu-v nu'o. **XXXIV** Nyu -yu -ke a 'ka le "yizizia,
 -bho a -ka 'wa "se le-ε "nyı 'le, lee -ke dı a-a fuo'o
 -Lago wɔn a'ba -zεgε'ε dı'a? -Ka -lue 'mnɔ, 'ka-a
 "nyinynikpli'a nuvnu-v "nyı'e 'wa -bonyunu le,
 'le vñ-v za 'ne 'ε 'muvhæle 'kwla. **XXXV** A -gblee,
 a-bu -yuu a, a -kma a'ba jækamu'a dı! A nu v
 "yrilinmədi "lruli, 'le, a 'ke v le "nyı a, abu-a'a
 -fuo 'ε leyie wɔn -le! -Ka -Lago -ni'a 'le yaku 'li-i
 nu'a a, 'ka-a a-bu 'ma-a 'ɔ nyu 'ke nu -lrεε. 'E dı
 o-ɔ 'ye amu 'nyinbhæle "lruli-nu mu. A -gblee,
 nyu -yu, -bho -in "nyı'a le, vñ-v wa'a -inmu 'kpi

"yiti -ke 'limu'a wənnynimū, 'c 'limu -nm̥ū 'nu 'nm̥ū -a
"kpi wən. [XXXVI](#) A 'ye li-č, -ka a'ba -tita -Lago'č
'limu -nm̥ū 'c wən tenyi a, a "du 'na "yrili!

*A'ba -tu a'ba -bonyunu -zidle -le!
(Matiee 7:1-5)*

[XXXVII](#) A -gblee, 'in-č 'tmuu'ō amu-ε, a'ba -tu a'ba
-bonyunu -zidle -le, 'le -Lago -kaa amu -zidle -
tu! A'ba "sraa a'ba -bonyunu -jie -le, 'le -Lago
-kaa amu -jie "sraa! A 'bhō a'ba -bonyunu'a
"nyinynidū'a dū 'le -Lago 'ke a'ba "nyinynidū'a dū
'bhō! [XXXVIII](#) A "nyi a'ba -bonyunu, 'le -Lago 'ke
amu "nyi! A'ba -bonyunu'a "nyinyisū -Lago-č
'ye ya-gbu mu 'le č 'ke amu "nyi. A -gblee, -Lago'č
"bhuo'a 'limu'a wənnmčē'č dū, -bho č -ka nyč le-
ε "nyi a, 'č -gbu ne ya; 'č "yidiee'č dū nyč se ε
kwa li 'bhεε.

[XXXIX](#) -In 'ye li-č, Zezii 'po-o "yi -lue 'le č na:
"Loyi se 'bhεε č 'ke 'č -boloyi -kočtu wənyi 'bhlee,
'ka -ko? -Bho ε se -kaa 'mu-ni a, un -ni 'sčn-č 'ga'a
'le-e "bhie 'li ti.

[XL](#) A yibo na nyč 'č 'zč'č 'čiaanyi se "yi'bhe č se
'č -tøyi -zi. -Bho č 'cian li 'wee 'le č 'ke i yibo a,
č -ke 'č -tøyi 'ke 'mu'bheε mo'o!

[XLI](#) Leedi, -bho -a'a "bhuo nu dıklıgbı, -a po 'ni
"yriti, 'le, -bho ε "du -a'a -bonyunuč nu dıtoope,
-a "titra'a 'li -in 'ke č -zidle -tu'a? 'Ka se "yrili-
nmč. [XLII](#)-Inmč "yri "kanyi kpvn'a tenyi a, -inmč
nu'o -in -bonyunuč -za "kanyi "yri 'mu'a? -Mıε
'sčn-č 'bhleyi! Nmaze -a'a "bhuo -tanyi 'le -in 'ke
-a'a -bonyunuč'č ni'a 'bı 'ye.

*Tu -ke 'ε "bhuo
(Matiee 7:16-20; 12:33-35)*

XLIII -In 'ye li-o, *Zezii 'po-o "yi -lue -lrεε 'le
o na: Tu -ke "bhi 'mū'a, ε se 'bhεε ε 'ke -
kmakmabhi po, 'le, tu -ye -kma'a, ε se 'bhεε, ε
'ke 'mūmū'bhi po. **XLIV** 'Le tu'a "bhuo 'mu, 'le-
e a 'ke ε yibo -nī. Nyō se 'bhεε o 'ke 'le -kikal'a
"bhluku ya -vajibhuo -za, 'le nyō se 'bhεε o 'ke 'le
nnagbakuo 'mu -nyimiεbhuo -za. **XLV** Nyōzegε-ε
'za-a dızıgı-ı 'wlu'a 'le 'c -pçlvzegε gbo 'mu; 'le
nyō -ke dı -nyni'a "yrili-i za'a "nyinynidi -nī'a 'le
'c "nyinynipçlu gbo 'mu. A -gblee, lı-ı "yi'a 'le
-pçlu 'zō, cnyi-nnyi po'o "piemu.

*-Bidi 'sɔn'c "kpidı
(Matiee 7:24-27)*

XLVI 'Le *Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le o na: Lee -ke
dı a-a 'la'a 'inmu wɔn "yiti, -a'ba -Kɔyi, -a'ba -
Kɔyi, 'le a'ba nu'o 'an 'gwlvdu'a? **XLVII** Nyō -yō
yi'a 'inmu gbo a, -o po'a 'inmu -lokui 'le -c -de'a
'an wlu 'mu ti a, -ka 'c nyɔtu -nī'a, 'kla-a 'ka-a:
XLVIII A -gblee, 'c nyɔtu kɔc'c-ɔ -naagıbhleyi -po
-nī'a 'c lasoobudu 'bho tri "kpi. "Ni nu'a -kaa, ε
lbha-a'o, 'le "nisvı 'ye "yi; ε -see bhlu, -ekedımaa,
'ε 'kpu -po-ε'ε-ε 'bho tri "kpi glu. **XLIX** ε-be wlu
'in -za'a -laa 'mu, nyō -yō 'wın 'c, o 'c, o -see
'mu ti-de, 'c nyɔtu kɔc'c-ɔ -cnyu se'a -tɔc 'bhle -c
-po -nī'a 'c -budu 'bho -bısırdu 'mu. "Ni nu'a
-kaa, ε lbha-a'o, 'le "nisvı 'ye "yi. ε -zε'ε -bısı 'zō
"sεε, 'bho -gbaa -lue 'mu gbligbligli! ε bhlu-a'o,
'le ε 'ye wɔn-nyni 'wee.

VII

**Zezii 'pυυn'o-o 'Wlomεε'ε "sroja'a -klagba'a*

lbhvnyi
(Mattee 8:5-13)

I *Zezii 'gwε-ε -wluwlua "yi 'le ɔ 'ye Kapenayiimυ mu. II 'Wlomεε'ε "sroja'a -klagba'a lbhvnyi -ke dι ɔ -kma'a, 'bho 'mnɔ, 'bho-o ɔ -nι'o. "Lru-u 'bhati 'nɔ ɔ, ɔ-ɔ 'za-a 'bho 'nyi "yi 'le ɔ-ɔ fɔ'o. III "Sroja'a -klagba 'mnɔ nu'a -kaa, ɔ 'wɔn-ɔ Zezii'a "dι 'bɔ, 'le ɔ na *'Zuifu'a nyvkligbi -bodi: A mu, a 'tmυv Zezii ɔ 'ke yi ɔ 'ke 'an lbhvnyi 'pvvn! IV ɔ 'lɛ'ε -kaa, 'le vñ 'ye mu. Vn nyni 'ɔ li a, vñ 'bhade 'nɔ-ɔ li -yɔkɔyɔkɔ, 'le vñ-v nu'o, na: ɔ-bɔ "sroja'a -klagba -nɔɔ, nyɔzegε mo'o. Le ɔ 'ybha'a -inmu a, "nyi ɔ ε! V ɔ -kma'a-a -a'ba 'bhlvkp'a dι, 'le 'ɔ 'sana 'mu a, -a'ba *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'ye -po-ε.

VI -Gblee, Zezii nu'a -kaa, ɔ -ke vñ 'kpa-a -jeyi. Un nyni'a 'bho "sroja'a -klagba 'mnɔ'ɔ -budu "troli ti a, ɔ 'lbho-o 'ɔ bhatɔlu 'le Zezii gbo. Wlu ɔ "du 'v "yi, 'inne 'ka-a: 'An -Kɔyi, -a'a -sia -nι -a'a "bhuo -le bhubhuyiti! Leele 'in "du'o 'le -mnɔɔ 'ke 'le 'an -budu 'li pa'a? VII 'In -gbv'o-o 'in "bhuo ya: 'ε dι 'in -see -in gbo yi. -Bho -in -za wlukpiān 'mu a, 'an lbhvnyi-i 'ye-e 'pvn -mu. VIII 'Mna-a 'mo-o nyu'a 'zɔnɔyi, 'le "sroja -lrvu -nι'e 'an "lru 'zɔ. -Bho 'in vñ -cɔ -yɔ mu!, ɔ-ɔ mu-o'o, 'le, -bho 'in vñ -yɔcɔcɔ -yi!, ɔ-ɔ yi-o'o. -Bho 'in vñ: 'An lbhvnyi, vñ 'in -cɔ -vñ -ε'o.

IX -Gblee, Zezii 'wɔn'ɔ wlu 'mnε 'bɔ, ɔ -gbv 'nɔ ya, ɔ 'lu-o "lru "yi, ɔ 'ye "yiti"bhit, 'le nyu'a -dadudu-u na 'nɔ kli, ɔ 'ye v -kaa "yi'lɛ: -Waaa! 'In-ι 'tmυv'o amv-ε, 'nɔc *Izrayεelibhlvkp'a "kpi 'in -see -bhla "gwlidεε -yεε'ε lεtu 'ye ke!

X Nyu "sroja'a -klagba lbho'a a, ὑn nu'a -kaa, ὑn 'yi-e "bhlegbo le. Un -ka yi a, 'ɔ lbhvñuyi 'pvn-o'o.

*Zezii -za'a-a -dīgbanyynaakpv -lue'a "yu
'meyunccnuv'mu

XI I zi'a -kaa, 'ɛ zo zi'a a, *Zezii -sɔ'c-ɔ-
Kapenayiimu, ɔ 'ye -gwlo -lue ὑn-υ 'la'a Nayiimu
mu. *ɔ'-namu -ke nyu -lrυv'a -dadudu 'kpɔ -
ɔ 'le -jeyi. **XII** -Da ɔ -ni'a gwlo'ɔ 'gbewɔn "yi
tinyninamu a, nyu 'bhle-e "ku -lue, ὑn-υ 'kpe -ε
'le zokogwlii 'mu. (-Dīgbanyynaakpv -lue'a "yu'a
'de -lue mo'o.) 'Bho gwlo 'mne 'mu'a nyu'a -
dadudu -ke ὑn-υ na'o. **XIII** Zezii nu'a -kaa, ɔ 'ye-e -
dīgbanyynaakpv 'mnυ li, 'le 'wa ngaze 'ye ɔ 'lbha,
'le ɔ na: A 'bho "vidi! **XIV** ɔ nu'a -kaa, rari -ke
'mu "ku 'pε'ɛ ti, ɔ 'nyni -ε li 'le ɔ 'ye ε li'tv. 'ɛ
di nyu-υ 'bhle'a -gbati -nyna'a ti, 'le ɔ na: 'An
'lotu'a "yu, 'in-i 'tmυv'o -inmu-ε, -sɔ 'mu! **XV** ɔ-bɔ
nyukpasudraa 'mnɔ nu'a -kaa, ɔ -sɔ'c 'mu-ε 'le ɔ -
ɔ wlu'o wɔn. 'Le Zezii na ɔ 'lotu -bodi: A'ba "yu
'sɔ 'mu-ɔ, 'inno 'ka-a! **XVI** Nyu 'wee 'ye'a 'ɛ da, -
sianyi kpvn -υ'o. 'le ὑn-υ 'bhεε'ɛ -Lago'ɔ 'nyni
"yi, ὑn-υ nu'o na: -Lagɔwlu'a 'mutizayiklagba
'daa'a-a 'nɔɔ a'ba "klumu'a! 'Le ὑn-υ 'lɛ'ɛ -kaa
-lrεε: -Lagɔ yi-o'o ɔ 'ke 'ɔ 'bhlvɔkpa -kpa! **XVII** -
Gblee, *wɔnkule Zezii nu'a zo 'mne 'li'a di, 'le
*'Zuifu'a 'bhlvɔkpa -ke -yi -ni'a 'bho 'ɛ "troli, 'ɔ
'nyni -wa'a 'le 'ya "kpi ti.

*'Zaan Batiisi'a lbhomu
(Matiee 11:2-19)

XVIII Di'a kle zi'a, *'Zaan Batiisi'a -namu 'tmυv
'nɔ-ɔ 'ya 'wee; 'le 'Zaan 'ye 'wa "klumu nyu 'sɔn

'la, [XIX](#) ɔ 'ye ʊ 'le *Zezii gbo lbho ʊn 'ke ɔ - kaa tidede: *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pʊvn'a nyʊ, - ɔ -ke dɪ -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu 'cni'a see ɔ - ɔ 'ye'a -yi mu, -a -nɪ'a wɔnfuonamu, -nɪ 'cnni, -nɪ "du'a? -Ale -a 'ke ɔ -bhla wɔnfuo ma'a? [XX](#) - Gblee, ʊn mu'a, ʊn nyni 'ɔ li a, 'le ʊn 'ye ɔ -kaa "yi'le: 'Zaan na 'nɪ ε -a yi -a 'ke -inmu tidede: -Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pʊvn'a nyʊ, -ɔ -ke dɪ -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu 'cni'a see ɔ - ɔ 'ye'a -yi mu, -a -nɪ'a wɔnfuonamu, -nɪ "du'a? [XXI](#) ɔ-be -cnu - 'mne ti, Zezii-i 'pʊvn-o nyʊ'a -dadudu-u 'bhle'a 'walı 'mu. ɔ-ɔ 'pʊvn-o "gwizimu -lree, ɔ -nʊ -nʊ -nyutɔlu "nyinynidi'a -zuzu 'mu ti, 'le ɔ - ɔ 'pʊvn'o "lɔmu. [XXII](#) -Gblee, -ka ɔ 'lε'ε 'Zaan'a lbhomu "yi, 'kla-a 'ka-a: -Bho a mu, lɪ a 'ye'a li -ke lɪ a 'wɔn'ɔ 'bɔ ɔ, a 'tmʊv nɪ 'Zaan: "Lɔmu-ʊ 'ye-e ti, topomu -na-o'o kpleyikpleyi, *lalvlibhlemu 'pʊn-o'o, "sumu-ʊ 'wɔn-ɔ ti, 'memu-ʊ 'sɔ-ɔ 'menyuncu 'mu, dinnumu-ʊ 'wɔn-ɔ -Lago'ɔ "dizigl 'bɔ. [XXIII](#) Nyɔ -see'a 'an "gwlidēe -pɔlu "yi -za, ɔ 'wa-a ti.

[XXIV](#) -In 'ye li-ɔ, 'Zaan'a lbhomu nu'a -kaa, ʊn mu-o'o le. Un -nɪ munamu, Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le ɔ - za'a 'Zaan "kpi'a dɪ nyʊ -bodi 'mu, ɔ nu'o, na: Lbheedı a mu'o 'le "musa "kpi'a? "Yripleyi a mu'o 'yenamu'a? -Gba. [XXV](#) Nyɔ -lue-e -pa'a "yrilinmɔbani 'mu, 'cnni a mu'o 'yenamu'a? A-a 'ye-e li'a, nyʊ -yu 'bhle'a li 'wee -ke "yrilinmɔbani 'mu, -mnʊv -nɪ'e-e 'le 'bhɔ'ɔ -denamu. [XXVI](#) -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi a mu'o 'yenamu'a? Kɪn, 'in-ɪ 'tmʊv'o amu-ε, ɔbɔ 'bhε-ε "yi tenyi, ɔ 'ye -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu -lrvu -zi. [XXVII](#) -Gblee, 'Zaan 'mo-o nyɔ -yɔ -ke dɪ -Lago'ɔ -zi -nɪ'a 'ɔ wlu'a 'mutizayi 'mu 'le ɔ 'ye'a na:

'An wlukpayi 'in-i lbho'o 'le -a'a nya, 'le o 'ke -a'a
-jolv po, 'le wlu o-o 'ye'a 'mu-za mu, ε 'ke
nyunyu'a -polv 'zo nmaze,

'In mo'o. [XXVII](#) -Gblee, Zezii 'kpa-a 'bho le 'le
o na: 'In-i 'tmuv'o amu-ε, -ε -so'c -tanyunyunu'a
"kpi, ε -ye's 'Zaan, nyu-ε 'ka "yi'bhe -c 'ko o -zi, 'o
nyunyatu se -ni. 'Bho 'ε lemuv, nyu -Lago-ε 'ye'a
-ko mu, 'le 'wa "klumu'a nyu 'wa 'la'a le, o 'bhe-ε
"yi, o 'ye 'Zaan -zi.

[XXIX](#) Zezii -ni'a wlu 'mne 'muzanamu, *'Zuifu'a
-dadudu -ke 'wa nyu -lruvu-υ za'a lapoo 'po -c -
lokui. 'Wa "bhi yibo'o-o -ka -Lago 'sreε'ε "yi 'le
'Zaan 'ye υ *batizee. [XXX](#) -In 'ye li-ο, ε -ni'a -
kaa 'mu a, *Faliziεen -ke *-Lago'c gbayibomu -
see -Lago'c 'gwlvd nu, υn -see 'wɔn 'Zaan 'ke υ
batizee.

[XXXI](#) 'Le Zezii na -lreeε: Yoo 'in 'ke 'traamunu
"yi po'a? Yoo -ke υn 'ke "yitigvgo'c? [XXXII](#) A
-gblee, υn koo'c-ο "yreetikoni-i ce'ε -pligbele
le"o le'ε kpuv'a 'gwlv 'le 'wa bhvbjladu 'mu -
υ "wuwu'c "lruli: A bhle'a 'traamu -Aluku, a-bee
-see let! 'le υn-υ nu'o 'bhalrεεke: -Gwtian li'a
-a'ba -kɔbu, a-bee -see yi 'le a 'ke -kple'a? [XXXIII](#) A
-gblee, 'Zaan Batiisi yi'a 'co'n 'kmu 'mu a, li -
lrui nyu-υ li'a, 'o li i, 'o 'na nmɔ, 'le a-a nu'o: Κ
'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mu! [XXXIV](#) 'Le 'in
*Nyunu'c "Yu -mnɔ 'ye yi, 'le 'in-i li'e lilile, 'in -
i 'na'a nmɔ nyu 'wee'a ka 'le a-a nu'o: -Wooo!
A-a 'ye-e liliyi -ke nmɔ'c 'nayi 'mnɔ li'a! Κ -ke
*lapoozamu -ke "nyinynikpli'a nuvu -lruvu 'po-o
bha! [XXXV](#) I -ni'a -kaa, nyu -yu 'co'c -Lago'c
-naagi, 'in -ke 'Zaan -ni "yisrekpli 'mu,
'le-e υn yibo 'ne "yi.

***Zezii 'mu-o *Faliziεen Simɔɔ'ɔ -budu 'li**

XXXVI Zo -lue 'zɔ, *Faliziεen -lue 'la-a *Zezii 'le 'ɔ "bhlibhlegbo ɔ -ke ɔ 'ke li. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'mu-o ɔ-bɔ nyukpasu 'mnɔ'ɔ "bhlibhlegbo 'le ʊn-ʊ li'o. **XXXVII** 'Nynaakpu -lue-e -nɪ'e 'bho Faliziεen 'mnɔ'ɔ gwlo 'mu. 'Wa 'nyni -nyni'e-e wɔn "wiliɛ'ɛ dɪ. Nyu 'tmuu nu-o'o -ka Zezii mu'a 'le Faliziεen 'mnɔ gbo linamu. -Gblee, 'nynaakpu 'mnɔ nu'a -kaa, 'cna-a po'a ngnezege 'le -ɛ -ke 'pɛlu -kmu'a "yi, ʊn "luo'o-o 'ɛ kpana -lue 'mu 'le ʊn -ke ε 'ye Zezii gbo mu. Sučpu ʊn-ʊ 'la'a *alibaati, 'ɛ kpana mo'o. **XXXVIII** Un nyni 'ɔ li, 'le ʊn 'ye 'le 'ɔ bhı gbo mu, ʊn 'ye 'bho 'kpa ʊn-ʊ "vi'o. 'Wa "mi pireɛ'ɛ-ɛ 'ɔ bhı. -In 'ye li-ɔ, ʊ-bu 'nynaakpu 'mnɔ "luo'o-o 'wa "numni 'mu 'le ʊn 'ye 'ɔ bhı li'sra; 'le ʊn 'ke ɔ 'bho "du'a dɪ, ʊn nu'a -kaa, ʊn -gble 'nɔ-ɔ bhı gbo 'le ʊn 'ye i 'cna "lru 'wla.

XXXIX Faliziεen 'lo 'ɔ lilidı 'ye'a 'na li a, ε -see 'tɔ nu 'le ɔ-ɔ 'kabha'o, ɔ-ɔ nu'o, na: ɔ-bɔ nyɔ -nɔ, -bho ɔ "du 'kı -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mvtizayi -ziaka, 'nynaakpu -nɪ 'ɔ -laa litvnamu, ɔ yibo nu 'kı "yi'ɔ "se! 'Nynaakpu -ke 'nyni -nyni'a wɔn "wiliɛ'ɛ dɪ! **XL** -Gblee, 'le Zezii 'ye 'tɔ wlu 'mu "luo 'le ɔ na: Simɔɔ! 'In 'bhle-e dɪ -lue 'in 'ke -iñmu 'tmuu. 'Le ɔ na: 'An -Tɔyi, -za 'mu. **XLI** 'Le ɔ 'ye "yi po 'le ɔ na: Nyu 'son 'kpvn-o nyɔ -lue'a mɔni. U-bu nyu 'mnɔ, 'wa -lue 'kpvn-o netemɔni'a "du'a -gwlu -lue "dui -muu, -lrɔɔ 'kpvn-o netemɔni'a "dui 'son -gwlu -bue. **XLII** Un -nɪ 'son, 'wa -za 'ɔ kpa'a dɪ, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhɔ-ɔ 'ɔ mɔni'a dɪ. U-bu nyu 'son 'mnɔ'a "klumu 'le, yɔɔ 'ke 'ɔ dɪ -kma tenyi'a?

XLIII 'Le Simɔɔ na: 'In popo'a 'gwluti a, nyɔ-

ɔ 'bhle'a 'ɔ mɔni -dudu 'le ɔ 'ye'a 'ya dı 'bhɔ
ɔ, 'Le Zezii 'ye ɔ -kaa "yi'lε: Kın,
dızıgı -in -za'a 'mu! [XLIV](#) -Gblee, Zezii nı'a -kaa,
ɔ "bhiti'e-e 'le 'nynaakpu gbo 'le ɔ na Simco -
bodı: -In 'ye 'nynaakpu -naa li-ɔ? 'In yi'a -inmυ
"bhli a, -in -see 'an lıkpı kpu -gli, -ekedumaa,
-in -see 'inmυ "ni "nyı 'in 'ke bhı liwɔtɔ. U-bu
'nynaakpu -yυυ, 'wa "mi vı wɔtɔ -ni'e 'an bhı
li, 'le vı 'ye ı 'wa "nımnı li'sra -ni. [XLV](#) 'In yi'a
-inmυ "bhli a, -in -see 'inmυ -gble, 'nynaakpu -
naa, 'innu -ni'e 'an bhı -gblenamu "kɔmukɔmu.
[XLVI](#) -In -see 'inmυ 'cna 'lru 'wla, 'cna -ke 'pelv
-kmu'a "yi a, 'innu 'wle 'ɛ 'an bhı "lru. [XLVII](#) -In
'ye li-ɔ, 'ɛ dı 'in-i 'tmυυ'o -inmυ na, vı -kma'a-a
'an dı tenyi, 'inne tɔ'c na, 'wa "yidienyinynidı vı
nu'a 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi a, ɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dı. Nyɔ
-yo -ke "nyinynidı se'a "yi-die, -bho -Lagɔ 'bhɔ
'ya dı, ɔ nyɔtu'a -kma -Lagɔ 'mnc'c dı tenyi.

[XLVIII](#) 'Le Zezii na 'nynaakpu -bodı: A'ba
"nyinynidı -gwε'ɛ-ɛ 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi ti. [XLIX](#) -
Gblee, nyı -yu -ke ɔ -ni'a linamu, -ka 'ka-a vı -v
popo'o 'gwıvtı: 'lınca -naa, yɔɔ -ke "bhuo ɔ
"du'o 'le ɔbɔ-ɔ 'bhɔ'c nyɔ'c "nyinynidı'a dı'a! [L](#) -
In 'ye li-ɔ, 'le ɔ 'ye -kaa 'nynaakpu 'mnu 'yi'lε:
A'ba 'an "gwlideɛ'ɛ dı a 'pvı'o 'bho -Lagɔ'c
"yigbeyi. A -za -polı ti, a 'ke mu!

VIII

'Nynukpakpi -yu kpa'a *Zezii -jeyi

I zi'a -kaa a, *Zezii -sɔ'c 'mu-ɛ 'le ɔ-ɔ ple'e
Galileebhlıkpı "kpi'a gwıɛ "yiti. I-bı gwıɛ
'mnı 'mu ɔ-ɔ za nı'e -Lagɔ'c nyı'a -kɔkɔ'c

"dızıgi 'mu. *'C'os 'y'c -namu -buue 'nu'c -namu -C' -ke 'nyinukpakpítolu -yu c 'puyun'a-e, 'le c nu'a "nyinynidi'a -zuzu 'mu ti-e, 'innu kpo 'c -jeyi. U-bu 'nyinukpakpi 'mnu'a 'nyin 'ka-a: *Malii "nyinynidi'a -zuzu'a -dadudu 'wlu'a 'mu, (un- u 'la'a Madalaa'a Malii)-e, III *Eloçdi'a -budu 'li'a lbehvñumu'a -klagba Kuza'a 'nyno 'Zaanı-e, Sizanı, un -ke 'wa -dadudu -lruu-u 'kpa-a Zezii -ke 'c -namu 'le 'wa -kókólı 'mu.

*'Bhlukpa'a 'digbi nyie'ε "yi
(Matiee 13:1-9; Maaki 4:1-9)*

IV -In 'ye li-c, nyu -so'c-c gwlo "o gwlo 'mu 'le un 'ye *Zezii -bodi yi. U-bu nyu 'mnu 'gbuu'o-o "lru 'bho 'c "troli'a dı, o po'o "yi -nεε 'le c na:

V A po -lokui, nyı -lue -sc's 'c'mu-ε, o 'ye 'c gle -klunamu mu. C -nı'a 'le gle 'mu li -gbanamu, 'ya 'yotolu 'kpa-a 'bho -jolvkpa "yi, nyu 'ye i "kpi -na 'le nıkpı 'ye i li. VI 'Le 'ya 'yotolu 'kpa'a 'bho kpıan "kpi'a -da -ke 'bhlukpa se'a 'mu'ku. I nu'a -kaa, i me-o'o. 'Yru fan'a a, i sin-o'o, -ekedımaa, 'bhlukpa 'ye-ε 'mvti. VII 'Le -lru 'ye nnagbakuo'a -gbotı'a 'bhlukpa 'mu 'kpa. I-bı "wi 'mnı me'ε ε, i -po'o-o 'ya -kɔni -popo "lru. 'E dı i nesre'o 'le i -see 'yı po. VIII 'Yı -lru nu'a -kaa, i 'kpa-a 'bhlukpazegę 'mu; i me-o'o. 'Ya gı-i 'bhle'a -nígblı wa'a a, -lue 'po-o 'yı'c -gwlı -muu. Zezii gwε'ε -wluwlua "yi 'le c na: -Bho a 'bɔ ti a 'ke i 'mvti'wɔn o, a popo 'gwılti -ziaka!

*Lee -ke di *Zezii po'o "yi'a?
(Matiee 13:10-17; Maaki 4:10-12)*

IX -Gblee, *Zezii gwε'ε -wluwlua "yi, 'le *'c -namu na: Zezii, zıza "yi -in po'a -laa gbo! X 'Le c

na: A-bu -yuu, -Lago'c nyu'a -kokoč' dı ɔ "zize'a nyu -lruv "yrili, ɔ zıza 'nı-i gbo ɔ 'ye amu -tɔ; 'ɛ dı a-a 'ye 'yi 'mnu 'muti'wɔn mu. -Yę 'ma-a nyu "we -yu 'nıaa, ın-u 'po -i -lokui 'le 'wa 'wın 'i 'muti; 'wa "kpidı -Lago'c wlu'a 'mutizayi, *Ezayii 'cnı'a see 'le -Lago'c 'bçgu 'li, 'ınne 'ka-a: -Lago na:
U-bu nyu 'mnu, -bho koo ın -gbu 'ınmu ya, 'wa -pɔlv 'zɔ -see 'ınmu "yrili-gwe yi. -Bho koo ın po 'ınmu -lokui, ın -see 'an wlu 'muti'wɔn yi.

***Zezii zıza'a-a 'bhlvkpa'a 'digbi nyiε'ɛ "yi gbo
(Matiee 13:18-23; Maakı 4:13-20)**

XI *Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ na: Lıgbayı'a "yi'a 'zɔ 'ka-a: Lı'a 'yɔ-ɔ 'mo-o -Lago'c wlu. XII Nyutolu kɔɔ'c-ɔ -jolułkpayi'a 'bhlvkpa, -da li'a 'yɔ 'kpa'a 'le nıkpı 'ye'a yi, i 'ye 'i li. 'Ka 'mnc ɔ, 'ka-a, -bho nyutolu 'wɔn -Lago'c wlu 'bɔ ɔ, 'le "nyinynidı'a tiyayi *Sataan-a yi'o, ε-ε ze 'ɛ 'le 'wa -pɔlv 'zɔ 'le ın-u 'mate'e ε-be wlu 'mne, ın -kaa -Lago'c wlu 'wɔn 'le ın -kaa 'pvn 'bho 'ɔ "yigbeyi. XIII Nyutolu kɔɔ'c-ɔ kpi'an "kpi'a -da -ke 'bhlvkpa se'a 'mułku. -Ka -lue 'mnc ɔ, 'ka-a ın -ni'o. -Da ın 'wɔn -ni'a -Lagowlu 'bɔ -nalo, ın-u kpvn -ε'o 'le 'bubua 'mu! 'Wa -de ne -pɔlv ti -ziaka; ın-u 'kpvn -ε ti -daan. -Bho "nyinynidı'a tiyayi Sataan 'dın u ti ε 'ke u "nyinynidı wɔnpo 'bho -Lago'c "yigbeyi, 'wa "gwlidε-ε "tii-o'o. XIV Nyu -lruv-ı kɔɔ'c-ɔ "wigbakuo'a 'bhlvkpa. -Bho ın 'wɔn -Lagowlu 'bɔ ɔ, 'nɔc 'kmu 'mu'a "wlili-e, 'tunvı -ke 'gwlutipopoe-ε "su-o 'wa -pɔlv "yi 'le ın-u 'mate ne'o. 'ɛ dı ın se 'bheε ın 'ke ε 'bho "du 'le ın 'ke kpli "yizizia -ziaka.

XV Nyu -yu -ni'a 'bho koo'c-o 'bhlukpazegε. -Bho u-bu nyu 'mnu 'wɔn -Lagɔwlu 'bɔ o, un-u 'kpun -ε ti -gli, un-u 'ku-o "gwli, 'le, -ka ε 'lε'ε ε, un-u nu'o -kaa.

***Zezii 'po-o "napε "kpi'a "yi
(Maaki 4:21-25)**

XVI *Zezii 'gwe-ε -antanyiyi'a gbozeε "yi. O nu'a -kaa, o 'po-o "yi -lreε 'le o na: -Bho nyɔ ce "napε "yi, nyɔ-o "jrii 'ne-ε -solu "yiti-ae, -ale nyɔ-o "du -ε -gbagbu 'zɔ'c? -Gba! Nyɔ'c nu ε -kaa. Nyɔ-o 'de -ε -da -te'ε ya ti 'le nyu-u pa'a 'le -budu 'li, un-u 'ye'e ti. **XVII** 'Ka 'mnɔ o, 'ka-a, wlu 'wee 'bhle'a 'zɔ, i-i 'ye gbo-ze mu. I-bi wlu 'mn̄i, 'ya 'zɔ 'ka-a: Wlu 'in-i za'a 'mu, a'ba 'win i 'muti -ziaka. -Bho 'wla a-a 'ye i 'muti 'wɔn -mu. **XVIII** 'E d̄i, wlu 'in-i za'a amu -bodi 'mu, a po i -lokui 'le a 'ke i -polu ti-de! -Gblee, 'e d̄i'a kpε o de'o 'le o na: -Yɔ 'bhle'a le, -o nu 'nɛ lbhv, -Lagɔ-o "nyi -o -lreε, 'le, -yo 'bhle'a -toope, -o de 'e ti, o-o 'zɔ ε kwa 'mu 'wee 'le o-o bɔ'o.

***Zezii'a 'lotu'a "nynuu -ke 'ɔ 'lotu
(Matiee 12:46-50; Maaki 3:31-35)**

XIX O -ni -wlunamu, 'le 'ɔ 'lotu -ke 'ɔ 'lotu'a "nynuu "we 'ye yi. Un yi'a 'bho "piemu, un -nyna'a-a ti nyu'a "yidieε'ε d̄i. **XX** Nyɔ -lue nu'a -kaa, o 'nyni-e *Zezii li 'le o na: Po -lokui, -a'a 'lotu -ke -a'a 'lotu'a "nynuu -ni'e-e 'bho "piemu. 'Innu 'la'a -inmu. **XXI** 'Le Zezii 'ye nyu-u -ni'a 'bho 'ɔ "troli 'tmu'u 'le o na: Nyu -yu po'a -Lagɔ'c wlu -lokui 'le -v nu'a 'ɔ 'gwlud̄i, 'innu 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nynuuuziḡi.

**Zezii 'kaa'a-a -bibie 'mu
(Matiee 8:23-27; Maaki 4:35-41)*

XXII Zɔ -lue 'zɔ, *Zezii -ke *ɔ -namu 'kpa-a 'le gɔlu 'li 'le ɔ na: 'An -namu-a, -a cε -badaklagba -nɛɛ, -a 'ke 'kpukpu-v -nɪ'a 'lelaa "kpi mu. Un nu'a -kaa, vñ 'kpa-a -jeyi, **XXIII** Un -nɪ munamu 'le Zezii 'ye "nyñcoɔ 'mu 'kpa. -Bibie nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu, ε yi-o'o "vuu, "vuu! "ni-i cε'ε 'plan, ε-ε 'kpa'a 'le gɔlu 'li -wou, -wou! Zezii -ke 'ɔ -namu -nɪ'e-e 'mɛmɛɛ -ke 'pʊnpvuan'a 'nyñmu, -ekedimaa, ε -sie'e 'bho-o -toope 'wa gɔlu 'ke "ni "yi. **XXIV** -Gblee, 'le Zezii'a -namu 'ye ɔ 'tɔ linyni, vñ 'ye ɔ "nyñcoɔ 'mu -za 'le vñ na: -Yeee! -A'bä -Koyi, Zezii, -a -nɪ'e-e 'mɛnamu! -In 'ye li-ɔ, ɔ -sɔ'ɔ "nyñcoɔ 'mu a, ɔ 'kaa'a-a -bibie -ke "ni 'mu 'le ɔ na: A 'bho! I nu'a -kaa, i 'bho-ɔ'o blenyi! **XXV** 'Le ɔ na 'ɔ -namu -bodi: A -see 'inmu "gwlide 'maae? -Sianyi nu'a -kaa, ε kpvn -v'o tenyi, wɔn 'mu -v ti 'le 'wa "sɛ-ɛ dede'e -dede -kaa ti: -Wooo! Nyunyoɔ'ɔ 'cε yɛɛ 'ka-a, -ɔ -zi'e "ni -ke -bibie wɔn 'le -ɔ -ke wlu i-ı 'du'o 'bho'a!

**Zezii 'nu-o nyukpasu -lue "nyinynidi'a -zuzu
'mu ti*

(Matiee 8:28-34; Maaki 5:1-20)

XXVI *Zezii -ke *ɔ -namu -sɔ'ɔ Galileebhlvukpa "kpi, 'le vñ 'ye "ni cε, vñ 'ye 'bhlvukpa -lue -lreɛɛ -ke ε gege'a "yi vñ-v 'la'a Gelazenieɛ'ε "kpi nyñi. **XXVII** ɔ 'dre-e gɔlu 'li'a dɪ, nyɔ -lue-e -de 'ka 'le ε-bɛ 'bhlvukpa 'mne "kpi'a -gwlo -lue 'mu yi 'ɔ -jeyi. ɔ -bɔ nyɔ 'mno 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mu. 'Wɛ -kɔɔcɔ 'ɔ "kpi 'kpa a, 'ɔ -pa -bana 'mu, 'ɔ 'muu -budu 'li: 'le zokogwlili 'mu ɔ-ɔ de'o. **XXVIII** ɔ 'ye'a Zezii li a, ɔ "wɔ-o'o, ɔ 'ye ɔ 'kolri "yigbeyi glu po,

'le ɔ na: Zezii, -Lago -ni'a 'le yaku 'li'a "yu, leedı 'n -ke -n 'bhle? 'Inmo bhade -nmv li, -a'a 'yee -ni 'nmv 'kle -le! [XXIX](#) Zezii-i 'nu-o "nyinynidı'a -zuzu ti'a dı, ɔ-ɔ za'a wlu -nεε 'mv. -Gblee, ε-be -zuzu 'mne-ε 'sɔ-ɔ "bhle kpε'ε -dadudu. Un-υ 'po-o 'ɔ bhi -ke svı 'mv gbloko, 'le ɔ -kaa ti-na. -Bho υn nv -kaa a, ɔ-ɔ cı -t'o 'le "nyinynidı'a -zuzu-u kpo 'ɔ "musa "kpi. [XXX](#) ɔ-bɔ nyukpasu 'mnɔ -za'a wlu 'mne 'mv a, 'le Zezii na: -A'a 'nyñi -me'ε? ɔ na: 'Inmo 'mo-o -gbogboyoko. "Nyinynidı'a -zuzu po 'ɔ 'mv -die'e-e "yi'a dı ɔ 'le'ε -kaa. [XXXI](#) 'Le i-bı -zuzu 'mnı 'ye Zezii 'gbε kwa 'mv ce 'le i na: -A-bv bhade -nmv li, -dogwigbaa-a -de'a 'bho ti -a'ba dı, -a'a po -amu 'le 'ε 'limv -le, -a -kaa 'kle 'ye!

[XXXII](#) -In 'ye li-ɔ, 'bho 'mnɔ'ɔ "troli, 'le -gɔgɔ 'kpi, 'le-e -gwłɔbhhee'a -dugbadɔnv -ni'o 'le i-i li'e ti. 'Le "nyinynidı'a -zuzu -ni'a nyɔ 'mnɔ 'mv na: Zezii, -a-bv bhade -nmv li, "tayi -amu "yiti -a 'ke -bhee-e 'nıaa 'mv pa! 'Le ɔ 'ye 'wɔn. [XXXIII](#) I-bı -zuzu 'mnı nv'a -kaa, i 'wlu-o nyɔ 'mnɔ 'mv 'le i 'ye -bhee 'mnı 'mv pa. 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mv, -bhee gbugbluo'o, 'innı 'wlu'o 'le -gɔgɔ "kpi, -i 'kpa'a "nukɔ, -i 'me'o 'wee;

[XXXIV](#) Nyv-υ fuo 'nı li, υn 'ye'a le-ε zi'a li a, υn ple-o'o υn 'ye 'le gwłɔ 'mv -ke -jrigbı "yi wlu kpa. [XXXV](#) 'Ya "dı nyñi'a 'le a, nyv 'yi-e 'bho 'bı tiyenamu. Un -ka 'bho-o nyñi, nyukpasu 'bhle 'ka "nyinynidı'a -zuzu -dudu 'mv -de'e-e 'bho Zezii'a "troli ti, ɔ -pa'a-a -bana 'mv 'le ɔ yi'e 'ɔ nyunyɔkpli 'mv le. Un nv'a -kaa "sεε, -sıanyı kpvn -v'o Zezii'a wɔnkuε'ε dı. [XXXVI](#) Nyv -yv 'ye'a 'ya da -zv 'v-υ -ka ɔ 'pvnpvn'a 'mvti -bodı 'mv.

XXXVII -Sianyi 'kpvn-o Gelazeniεekomu tenyi'a dı, vñ bhade'e Zezii li o 'ke 'wa 'bhlvkpa "kpi 'wlv. O nv'a -kaa, o-o 'kpa-a golv 'li o 'ke 'o "bhli le mu.

XXXVIII -Da o -ni'a 'le 'kpanamu a, nyukpasu "nyinynidi'a -zuzu 'da 'ka 'mu na: Zezii, 'inmø bhade -inmu li, 'in 'bɔ-o ti, 'in -ke -in 'ke -na. O 'le'ε -kaa, Zezii -see 'wɔn o -ke o 'ke mu 'le o na: **XXXIX** Mu -in "bhli le! -Ka -Lagɔ 'pvn'a -inmu, -in 'ke -kaa -a'a "bhlimu 'tmvu. O-bɔ nyɔ 'mnu yi'a le, o 'tmvu'o-o 'o gwlo 'mu'a nyv 'wee -ka Zezii nv 'o -zeg'e "lruli.

*Zayilisi'a "yunynaakpv -ke 'nynaakpv -lue-e
'tv'a *Zezii'a -bana li*

(Mattee 9:18-26; Maaki 5:21-43)

XL -Gblee, *Zezii nv'a -kaa, o 'mu-o Galileebhlvkpa "kpi le. O -ka 'bho 'kpukpu "kpi-i nyni, o -ye'ε 'bho-o nyv'a -dadudu, vñ 'yi -o -jeyi, 'le vñ-v suo 'nɔ wɔn. **XLI** Nyukpasu -lue vñ-v 'la'a Zayilisi 'ye-e Zezii li, 'le o 'ye o linyni. *-Lagowlu'a licuaanbudu 'li'a -klagba mo'o. O nv'a -kaa, o -gble'e-e Zezii bhi gbo 'le o na: 'Inmø bhade -inmu li, yi -a 'ke 'in "bhlibhlegbo mu. **XLII** 'An "yunynaakpv'a 'de -lue -ke -zvñn 'bhεε'ε -zvñn -bue 'yɔ 'sɔn, 'innu -ni'e 'mənamu, -in 'ke v 'pvn.

O po'a wlu -neε ti "sεε, o -ke Zezii 'kpa-a 'o "bhli'a -jeyi, 'le nyv-v -ni'a 'bho-o "tutu'o - tutu 'le. **XLIII** -In 'ye li-o, nyv 'mnu'a "klumu, 'nynaakpv -lue-e -ni'e 'le, 'le -zvñn -bue 'yɔ 'sɔn 'li vñ se 'kpa "yi'bhe. -Genplv 'lbhv v'o. 'Wa "wlili'a kλε -gwε -ni'e-e "gipomu'a -dadudu gbo 'le vñ -see 'pvn. **XLIV** U-bv 'nynaakpv 'mnu nv'a -kaa, vñ ziza'a-a nyv "yiti, vñ 'ye Zezii linyni 'le

vn 'ye 'ɔ -bana lemu li'tu -nɪ. Un nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu 'wa 'wɛ 'bhɔ-o'o. [XLV](#) 'Le ɔ na: Yɔɔ 'tu'o 'inmu li'a? Nyʊ 'wee depo'o 'le 'Piɛlɪ na: 'An -Kɔyi, nyʊ-ʊ "tutu'a 'le, -a'a 'ye ʊ li, 'le -a dede'e ti'a? [XLVI](#) 'Le Zezii na: -Gba! Nyɔ-ɔ za'a di -ɔ 'tu'o 'inmu li, -ɛkedimaa, 'mutikukue-ɛ -nɪ'a 'in 'mu, ε 'puvn'o-o ɔ-bɔ nyɔ 'mno. [XLVII](#) U-bu 'nynaakpu 'mnu yibo'o-o na u-bu ɔ "si'e 'nyni. -Sianyi nu'a -kaa, ε kpvn -u'o, un-ʊ titre'ɛ-ɛ li, vn 'ye 'ɔ "yigbeyi 'kolri glu po, 'le, le -ke dɪ vn 'tu 'ɔ li, 'le, -ka vn 'pu'n'a -nalo, vn 'ye ɪ nyʊ 'wee'a "yigbeyi 'mu-za -nɪ. [XLVIII](#) 'Le ɔ na: 'An "yu, a 'de-e 'inmu "gwli'a dɪ, a 'pu'n'o. A -za -pɔlv ti, a 'ke mu!

[XLIX](#) ɔ -nɪ -kaa -wlunamu 'le nyɔ -lue 'ye 'le Zayilisi'a "bhlibhlegbo 'mu-sɔ, 'le ɔ na: Zayilisi, -a'a -sia -nɪ -a'ba -Tɔyi -le bhubhuyiti! -A'a "yu 'me-o'o. [L](#) ɔ-bɔ nyukpasu 'mno po'a wlu 'mne ti a, 'le Zezii na: Zayilisi, -za -pɔlv ti, de -Lagɔ "gwli, 'le vn 'ke 'puṇ. [LI](#) ɔ nu'a -kaa, ɔ -sɔ'ɔ 'mu-ɛ, ɔ -ke Zayilisi 'ye 'ɔ "bhlibhlegbo -vuka kpa. Un nyni'a 'le a, ɔ -see 'wɔn ɔ -ke nyɔ 'ke 'le Zayilisi'a -budu 'li pa, -bho ε -se *'Piɛlɪ-e, *'Zaan-e Zaakɪ-e, Zayilisi -ke "yu'a 'lotu'a "se. [LII](#) Nyʊ 'wee -nɪ'a 'bho "bhlegbo-o "vi-o'o 'le un-ʊ 'wla'a 'wa 'bɛti 'kpi 'li tenyi. 'Le Zezii na: A'ba "vi -le! Un -nɪ'e-e 'muṇamamu, un -see 'me! [LIII](#) ɔ -za'a wlu 'mne 'mu a, u-bu nyʊ-ʊ -nɪ'a 'bho yibo'o-o na un 'me-ɛ'ɛ dɪ, un nu'a -kaa -glalaa! un 'cise nɔ'o. [LIV](#) -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpvn-o 'nynaakpudraa 'mnu'a sv, ɔ 'ye "wɔ 'le ɔ na: 'An "yu, a -sɔ 'mu! [LV](#) 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu, un -sɔ'ɔ -sɔ'ɔ 'menyunoɔ 'mu 'le un 'ye 'mu-sɔ 'le ɔ na "yu'a -kɔkɔmu -bodi: A "nyɪ ʊ

lilile vñ 'ke li! **LVI** -Tcõ nu'a -kaa, ε "maa nu-o'o
tenyi 'le o 'ye v -kaa 'tmvñ: I-bi dñ -nu, nyç'c
'wñ i 'bo -le" a!

IX

**Zezii 'lbho-o *'ç -namu -bue
(Matiee 10:5-15; Maaki 6:7-13)*

I Zç -lue 'zç, *Zezii 'la-a *'ç -namu -bue 'yç
'son, 'le vñ 'ye "lru'gbvñ. 'Bho-o ç "nyi -ni
'nu 'ç wçnkue vñ 'ke "nyinynidı'a -zuzu -ni'a
nyv 'mu tinu 'le vñ 'ke "gwizimu 'pvñn. II Ç
nu'a -kaa -lreε ε, ç 'lbho -v gwle "kpitı vñ 'ke -
Lago'ç nyv'a -kçkçç'ç "dızigı 'mu-za, 'le vñ 'ke
"gwizimu 'pvñn. III 'Le o 'ye v "dñ 'mu "du: -
Bho a -ka mu, lı -yi "sri'a amu "yi, a "luo 'ya
"se 'mu. A'ba 'bhle -kççtu -le, a'ba 'bhle badu
-le, a'ba 'bhle lilile -le, a'ba 'bhle mçni -le, a'ba
dede -bani 'son "kpi -le! IV -Bho a nyi -gwlo -
lue 'mu 'le nyç 'ke amu -jeyi -za a, a -de 'bho
'ç "se'e "bhlegbo ti 'le a'ba mumunçç 'ke nyi.
V -Bho a nyi -gwlo -lreε 'mu 'le 'bho'a nyv -see
'wçn vñ 'ke a'ba 'likpu kpvn a, ε-be gwlo 'mne,
a -so 'bho 'mu! -Bho a -ka mu, a 'gbçtç 'bho'a
"piplee-e -ni'a a'ba -bhopi li: 'inne 'ke v -to na
vñ -ke -Lago 'bhle -i'o. VI Ç gwe'e -wluwlua "yi a,
'le vñ 'ye 'mu-sç, vñ 'ye -jeyi 'kpa, 'le vñ-v ple'e
Galileebhlvkpa "kpi'a gwle "yiti. I-bi gwle 'mnı
'mu vñ-v za ni'e -Lago'ç nyv'a -kçkçç'ç "dızigı
'mu, 'le vñ-v 'pvñn'o "gwizimu.

*Nymç "si-e *Elçödi 'gwlv
(Matiee 14:1-12; Maaki 6:14-29)*

VII-VIII -Gblee, Galilee'a 'bhlukpayowli *Eloɔdi 'wɔn'ɔ i-bi "dɪ 'mni 'bɔ ɔ, nyu'a -dadudu na 'bho *Zezii'a damu: *'Zaan Batiisi -sɔ'ɔ-ɔ glu, ɔ 'yi-e 'nɔɔ 'kmu 'mu le. Nyutɔlu na: -Lagɔwlu'a 'mvtizamu -nɪ'a -benyi, 'wa -lue-e -sɔ'ɔ glu, 'inno yi'e 'nɔɔ 'kmu le, 'le -lruu na: -Lagɔwlu'a 'mvtizayi *Elii -nɪ'a -benyi, 'inno 'daa'a -amu 'zɔ. 'ɛ dɪ nymɔ "si'e Eloɔdi 'gwlu. **IX** 'Le ɔ na: 'In 'po-o nyu 'sru, un 'ye 'Zaan Batiisi "lru "yice. Nyɔ -ke "kpidi 'in-i 'wɔn'ɔ -laa 'bɔ 'le, 'ɔ nyɔtu'a 'nyu -me'ɛ? 'Le ɔ-ɔ 'bɔ'cɔ ti ɔ 'ke Zezii 'ye.

**Zezii "nyi-e nyu'a "dui -bue "dui 'sɔn -gwli bue lilia*

(Matiee 14:13-21; Maaki 6:30-44; 'Zaan 6:1-14)

X -Nɔɔ gbe zi'a a, *Zezii'a -dalbhomu -sɔ'ɔ-ɔ -gwle -ke 'mu un mu 'ka, 'le, li un nu'a a, un-u zo 'ɔ 'ya "dɪ. Nyu'a "yidieɛ'ɛ dɪ 'le ɔ na u -bodi: -A mu -dagbe ce'ɛ kpo. 'Le ɔ -ke un 'ye -gwlo -lue un-u 'la'a Besayidaa -bhoga -mu -nɪ. **XI** U-bu nyu-u -sie'a 'bho 'ye'a 'wa mumua 'bɪ a, un -sɔ'ɔ 'mu-ɛ, un 'ye u kli mu. Un nyni 'ɔ gbo a, ɔ kpun -u'o -gli: ɔ-ɔ 'zu -u -Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ "diziŋi -bodi 'mu, 'le ɔ-ɔ 'puun'o "gwizimu.

XII 'Yru -nɪ'e-e tikpanamu'a dɪ, *'ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn nyni 'ɔ li 'le un na: -Nɔɔ zi-o'o 'le 'nɔɔ ce'ɛ kpo. 'ɛ dɪ 'tmuu nyu -nuu un 'ke gwle -ke -jrigbi -nɪ'a -laa'a "troli mu un 'ke 'wa lilili -ke 'bɪ ti'bɔ. **XIII** 'Le ɔ na: A'ba "bhi "nyi u lilia! 'Le un na: "Fleɛ -muu -ke zmi 'sɔn 'tɪn -a 'bhle'o. -In 'ybha-o'o -a 'ke u-bu nyu 'mnu'a liliɛ denamu mu'a? **XIV** -Gblee, 'wa "klumu'a nyukpasi'a "se 'bhɛɛ'ɛ-ɛ "dui -bue "dui 'sɔn -gwli -bue, 'le ɔ na:

A de 'wa nyu'a -gwlı 'sɔn nyu bue'a "papa ti! XV 'C -namu "du-o 'bho 'ɔ wlu 'le vñ 'ye v -kaa tide. XVI -ln 'ye li-ɔ, ɔ nu'a -kaa, ɔ "luo'o-o ɔ-bı "flee -muu -ke zmi 'sɔn 'mnu 'mu, ɔ popo'o-o 'le yaku "yi, ɔ 'ye 'ya dı -Lagɔ "sεe po, 'le ɔ 'ye ɔ -jıe "yi ticice -nu 'le ɔ 'ye ɔ -namu "nyı, vñ 'ye ɔ v-bu nyu 'mnu "yiti'gblee. XVII 'Wa 'wee nu'a -kaa, vñ li-o'o vñ 'ye lbho 'le lilili 'ye ti-sie. "Flee -ke zmi'a kɔtı -sie'a ti, vñ 'titı 'ni ti a, ɔ "yi-e -cici -bue 'yɔ 'sɔn.

**Pieli na *Zezii 'mo-o *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puvñ'a nyu*

(Matiee 16:13-21; Maaki 8:27-30)

XVIII Zɔ -lue 'zɔ ɔ, *Zezii-i 'po-o -Lagɔ wɔn gbo 'le *'ɔ -namu -ni'e 'bho 'ɔ "troli. ɔ gwε'ε "yi a, 'le ɔ 'ye v tidede: 'An -namu-a, -bho nyu -ka 'an "kpidı 'mu-vza 'le, vñ na 'yɔɔ 'in "du'a? XIX 'Le vñ na: Nyu na -inmɔ 'mo-o *'Zaan Batiisi, tɔlu na -Lagɔwlu'a 'mutizamu -ni'a ti -bεnyı, -inmɔ 'mo-o 'wa -lue-e -sɔ'ɔ glu, 'yɔɔ 'in 'yɔɔ 'kmu 'mu le, 'le -lrıvı na *Elii -in "du'o. XX 'Le ɔ na: -Bho ε "du a'ba "bhi -bodı 'le, 'yɔɔ 'in "du'a? 'Le *'Pieli na: *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puvñ'a nyu, 'yɔɔ -in "du'o. XXI C 'le'ε -kaa a, 'le Zezii 'ye 'ɔ -namu "yikmaka "dı 'mu "du 'le ɔ na: A'ba 'wee, wlu -nεe, a'ba -ze ε 'bho nyu'a "yigbeyi 'mu -le"a!

**Zezii -za'a-a 'ɔ 'memedi -ke 'ɔ glusɔdi 'ɔ 'mu*

(Matiee 16:22-28; Maaki 8:31-9:1)

XXII -Kaa ɔ 'tmuu nu'o -kaa -lrεe: Lı -Lagɔ 'wɔn'ɔ -i 'ye'a 'inmu -bodı -yi mu, 'inrı 'kaa: 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu, 'in-ı 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi. *-Lagɔ'ɔ 'sragazamuklıgbı-e *'ɔ gba'a

yibomu -ke *"Zuifu'a -zigletumu -lruu-vu -ni'a
 'bho-o 'ye-e 'inmu -vu -mu. Un-v 'ye-e 'inmu
 'lbha -mu 'le 'in 'ke 'me. -Bho 'wi 'son, 'e tanzo
 -Lago-o 'ye-e 'inmu glu -za -mu 'le 'in 'ke ti-ni
 -lreεε.

XXIII 'Le o na nyu'a kle-e po 'o -lokui -bodi: Nyɔ
 -yo 'bɔ'c' ti o 'ke 'inmu "srii 'le 'in -ke o 'ke -
 na "kɔmukɔmu, -yi 'ma-a 'o "bhuo'a 'gwludı,
 o po i ti, o 'ke -Lago'o ni nu, 'le o 'wɔn zo"o
 zo o 'ke 'kle 'ye kplokplo 'le ε-be 'kleyeeε 'mne
 'mu ε 'bhεε'o nyu 'ke o 'lbha o 'ke 'me 'le ε
 'ke ngazememeeε 'bhuoka "du. **XXIV** Nyɔ -yo 'c'
 zi'a 'o "bhuo'a tinie'e di, -o sia'a 'an di kplokplo
 'le ε 'ke 'c' 'menamu nyni, 'o nyɔtu 'ke 'pvn
 'bho -Lago'o "yigbeyi. Nyɔ -yo zi'a 'o "bhuo'a
 tinie'e di 'le 'kmu 'mu'a li 'li, 'o nyɔtu 'ke 'me
 'bho -Lago'o "yigbeyi. **XXV** -Gblee, -bho -in "du
 'co 'kmu 'mu'a 'gagalı 'wee'a 'yeyedı 'le -in 'ke
 'me 'bho -Lago'o "yigbeyi 'le, leele -in 'ye'e 'tɔ
 'bho'a? **XXVI** 'In-i 'tmuu'o amu-ε, zo -lue 'zɔ
 *Nyunyɔ 'o "Yu-u 'ye-e 'an -tita -Lago gbo 'wlu -
 mu 'le 'in 'ke 'nɔc 'bhlukpaa "kpi yi. 'Le 'in
 Zezii-e, 'an -tita -Lago -ke o gbo'a -dalbhomu ce'ε
 kpɔ'c 'nyni'a "yibhεεε 'mu 'in-i 'ye -yi -ni mu. 'E
 di a'ba depo 'inmu "yi -le 'bho nyu'a "yigbeyi! A
 -flo nu 'an wlu "yiti, 'le a 'ke v 'tmuu! -Bho 'in yi
 a, nyɔ -yo 'ye'a 'inmu "yidepo mu, 'in -see 'o di
 -zi yi, 'in-i 'ye -o "yidepo -mu -lreεε. **XXVII** A 'ye li-
 o, -ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, a-bu -ni'a -laa,
 a'ba "klumu'a nyu -lruu -see 'me yi 'le -Lago'o
 nyu'a -kɔkɔc'c -nɔc 'ke nyni 'le vñ 'ke 'ε da 'ye.

*Zezii'a -namu 'ye-e 'o "yigba'a -vlavlı 'bhεε'ε

'ɔ 'nyni "yi li

(Matiee 17:1-8; Maaki 9:2-8)

XXVIII *Zezii -za'a 1-bi d1 'mn1 'mu, 'w1 ɔ nu'a 'bho 'ɛ "kpi, 1 'bheɛ'ɛ-ɛ -mɛɛsɔn, 'le ɔ 'ye *'Piɛl-e, *'Zaan -ke Zaak1 'mu"luo, ɔ -ke un 'ye 'le tri -lue 'kpi 'ya ɔ 'ke *-Lago wɔn gbo po. **XXIX** ɔ -ni -Lago wɔngboponamu, 'bho -gbaa -lue 'mu 'ɔ "yigba-a wlan-o'o, 'ɔ -ban1 "plu-o'o 'le 1-1 wlan'o tenyi -lrɛɛ. **XXX-XXXI** -Gblee, ε-be -gbaa -lue 'mne 'mu, -vlavl1 -so'ɔ 'le yaku "yi, -Lagowlu'a 'mutizamu -ni'a -benyi, *Elii -ke *Moyiizi, 'le ε 'mu, 'le-e un 'da -ni'o, 'le un -ke Zezii-i wlu'o. -Ka -Lago 'ybha'a ɔ 'ke 'me 'le Zelizaleɛemu, 'ya d1 un -ke ɔ-ɔ za'a 'mu.

XXXII D1 -ni1-1 zi'a -kaa, 'Piɛl1 -ke *'ɔ -namu -lrwuwu 'mu-o'o tenyi. Un nu'a -kaa, un -sɔn "nynɔc 'mu 'le un 'ye Zezii -ke nyu 'son-ɔ -ni'a 'bho 'ɔ "troli li'ye. 'Le ε-be -Lago gbo'a -vlavl1 'mne 'mu un -ni'o. **XXXIII** -Da u-bu nyu 'son 'mn1 -ni'a le munamu a, 'bho-o 'Piɛl1 -nu -ni'e Zezii -bodi: 'An -Kɔyi, ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili -a 'ke 'nɔc -de. -A yi-o'o -a 'ke -pepe tan po: -A'a -ne -lue, Moyiizi'a -ne -lue, Elii'a -ne -lue. -Gblee, -sianyi 'lbho 'ɔ ɔ, ε -zɔ 'ɔ-zuzu 'kpi. ɔ 'ka wlu 'mne 'mu-za a, 'ɛ d1 ɔ -see 'gwłutipopo tenyi.

XXXIV ε-be wlu 'mne "sri 'le 'ɔ wɔn 'mu, 'le -druku 'ye 'le yaku "yi 'wlu, ε 'ye 'wa kle -zuzu "lru"jri. Zezii'a -namu 'ye'a ε-be -zuzu "jri 'v "lru li a, -sianyi kpvn -v'o. **XXXV** -In 'ye li-ɔ, wlu -lue nu'a -kaa, ε 'wlu-o 'le -druku 'mne 'mu, ε na: 'An "yu'a 'de -lue 'in -za'a 'bho, 'inno 'ka-a! 'Inno 'mo-o Zezii, a po ɔ -lokui! **XXXVI** -Wluwlu -nɛɛ -gweɛ'ɛ 'le yaku 'li "yi, 'le Zezii'a -namu 'ye tigbugbu. Un -see nyɔ li'ye -bho ε -se Zezii'a "sɛ

-ke ᵁn -ni 'bho. -ε -cs'c'bho ε -be 'c'c'mnε 'kpi,
-ε -ye'ε 'c'c glucus 'c'c -ke -Lago gbo'a munamu,
dī'a klε -ke -da ᵁn 'ye'a -laa a, ᵁn "muu 'nū-wōn.

**Zezii 'puvvn'o-o "dana -lue-e 'bhle'a
"nyinynidi'a -zuzu 'mv
(Matiee 17:14-18; Maaki 9:14-27)*

XXXVII Zɔ zt'a a, *Zezii -ke *'c'c -namu -cs'c 'le
tri "kpi. Un -ka 'bho 'ε 'z-č nyini, nyu 'gbuu'o-o
"lru 'le ᵁn-υ suo 'nu wōn. XXXVIII -Gblee, 'le
'wa "klumu, 'le-e nyɔ -lue 'wlu'o, c 'ye "wɔ 'le
ɔ na: 'An -Tɔyi, 'inmɔ bhade -inmu li, -gbu 'an
"yu ya. 'An "yu'a 'dε -lue mo'o. XXXIX ɔ se 'kpa
"yi'btle. ɔ 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mv. -
Bho 'ε letu 'wlu "bhle, 'bho -gbaa -lue 'mv ε-ε
"wɔ'o'o, ε-ε "tutu 'nɔ-č ti tenyi 'le -fūn-i yi
'wōn. -Bho ɔ 'ke -gbaanamu le mu, ε-ε sia nī
'nɔ-č'o yrubhe! XL 'An "yu 'mnɔ, 'inno -ke 'in
yi'o, 'in 'ye -a'a -namu libhade, "nyinynidi'a -
zuzu -ni 'nɔ 'mv, ᵁn 'ke ε tinu 'le ᵁn se ε 'bhεε.
XLI ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le Zezii 'ye -kaa 'ɔ -
namu -ke nyu -lruu-υ -ni'a 'bho "yi'lε: -Wooo! A-
bu -pɔlu'a "yikmumu -ke dī -nyini'a "yrili, a -see
'inmu "gwlide ke! Bhubhuyiti'a dī 'in-i sia'a -kaa
a'ba dī kplokplo'a? -Bhlaaka a 'ke 'tɔ ti'wōn'c?
'Le ɔ na "yu'a -tita -bodi: -Ya 'inmu "yuyigbe!
XLI -Da ɔ-bɔ "yu 'mnɔ -ni'a Zezii linyininamu a,
"nyinynidi'a -zuzu "tutu 'nɔ-č ti 'gagwloka 'le
ε 'ye ɔ tibhla, 'le Zezii 'ye "nyinynidi'a -zuzu
"lruli"plaan "yikmaka 'le ɔ na: "Nyinynidi'a -
zuzu, 'dɔ ɔ 'mv! 'Le ε 'ye ɔ 'mv 'da, ɔ 'ye 'pvn 'le
ɔ 'ye ɔ 'c -tita -jeyi "nyi. XLIII -In 'ye li-ɔ, nyu 'wee

-ni'a 'bho a, un 'ye'a -ka -Lago'c 'nyni 'bhε'ε "yi
'le -ka o ku'a wɔn li a, wɔn 'mυ -v ti.

*Zezii -za'a-a 'c 'memedi -ke 'c gluscdi 'mυ -
lrεε

(Matiee 17:22-23; Maaki 9:30-32)

-Gblee, lt'a kle *Zezii-i nu'a a, t-i 'ma-a nyɔ'o
nyɔ wɔnti'a dι, o na *'c -namυ -bodi: XLIV Dι 'in-i
'ye'a amυ -bodi 'mυ-za mu 'traamu, a po i -lokui
'tun! A -gblee, 'inmɔ *Nyunyɔ'c "Yu, un-v 'ye-e
'inmu nyu -jeyi "nyi -mu 'le un 'ke 'inmu 'lbha
'in 'ke 'me. XLV C 'lv 'v -caa "yi, un -see 'c wlu'a
'zɔ 'muti'wɔn. -Lago'c "bhuo-o "zize ne 'v "yrili
'le un -see ε 'muti'wɔn. Nymɔ-o "si 'v 'gwlv'a dι,
un -see 'ybha un 'ke o tidede.

*Zezii'a -namu na: Yɔɔ 'mo-o -a'ba -klagba'a?

(Matiee 18:1-5; Maaki 9:33-37)

XLVI Zɔ -lue 'zɔ, *Zezii'a -namu 'kpa-a 'bho 'le
un-v depo'o, un-v nu'o, na: -Da -a'ba "klumu
'traamu 'le, yɔɔ 'mo-o -a'ba -klagba'a? XLVII Dι
'wa kle-ε popo'a 'gwlvti, obo yibo ni-i'o. 'E dι
o 'la'a "yuyigbe -lue 'le o 'ye o 'bho 'c "troli ti-
nya. XLVIII 'Le o na: Nyɔ -yɔ 'wa 'la'a le -ka o-
bo "yuyigbe -nɔc, -c o kpvn'a 'c nyɔtu -gli 'an dι,
'inmɔ o kpvn'o. 'Le nyɔ -yɔ kpvn'a 'inmu -gli, ε
-se 'an "se o -kpvn -kvit 'son -ko. 'An -titā -Lago
lbho'a 'inmu, 'inmɔ o kpvn'o -gli -lrεε. 'Le a'ba
"klumu, nyɔ -yɔ -ya'a 'c "bhuo 'zɔ, 'c nyɔtu 'mo-o
-klagba -ziaka.

Nyɔ -yɔ -ke a -see'a "yidede, c-c 'mo-o a'ba -nɔ
(Maaki 9:38-40)

XLIX *Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le *'Zaan na:
A'ba -Koyi, -a 'ye-e nyɔ -lue, o -se -a'ba "klumu'a

nyɔ -ko. 'Innɔ "luo'o -a'a 'nyni 'mu, -ɔ -ni'e nyu "we 'mu "nyinynidi'a -zuzu tinunamu. 'Le -a 'ye ɔ -kaa "yi'lε: -A'a nu -kaa -le, -ekedimaa, -in -se -a'ba "klumu'a nyɔ -ko! **L** 'Le o na: A -gblee, nyɔ -yɔ -ke a -see'a "yidede, ɔ-ɔ 'mo-o a'ba -no. 'E dì a'ba 'kaa nɔ 'mu -le!

**Samaliibhlukpa "kpi'a -gwlo -lue -see *Zezii'a 'likpu kpvn*

L_I -In 'ye li-ɔ, -coo -ke "yigwənamu *Zezii 'ka yaku 'li mu, ε "kɔɔ'c'-ɔ gbo: 'ɛ dì o "luo'o 'ɔ -pɔlɔ'a kle 'mu 'le o na: 'In-i 'mu-o Zelizaleemū. **L_{II}** O nu'a -kaa, ɔ 'lbho-o 'le 'ɔ nya 'ɔ wlukpamu, 'le vñ 'ye mu. Un mu'a 'le vñ 'ye *Samaliibhlukpa "kpi'a -gwlo -lue 'mu -pa -ni, vñ 'ke 'ɔ yiyia wɔn-fuo. **L_{III}** Zelizaleemū -bhoga ɔ-ɔ mu ni'a dì, ε-be gwlo 'mne mu'a nyu -see 'wɔn vñ 'ke 'ɔ 'likpu kpvn. **L_{IV}** 'C -namu, Zaakı -ke *'Zaan, 'ye'a 'na li a, 'le vñ na: -A'ba -Kɔyi, -a 'tmvñ-o -Lago, ɔ 'ke ne 'zɔ po 'le ε 'ke nyu 'mnu ti-za? **L_V** 'Le o 'ye 'le v gbo "bhiti 'le o na: A 'bhle -kaa "nyinynaagi 'ya! 'Kla se "yrili-nmo. **L_{VI}** 'Le vñ 'ye 'mu-sɔ, vñ 'ye -gwlo -lue -lræe 'mu mu.

*Nyu-v 'bɔ'c' ti vñ -ke *Zezii 'ke -na
(Mattee 8:19-22)*

L_{VII} Dì 'mnı zi'a -kaa, *Zezii -ke *'ɔ -namu -ni 'le -jeyi bhv 'mu -nanamu 'le nyɔ -lue na Zezii -bodi: 'In 'bɔ-ɔ ti 'in -ke -in 'ke -na, 'in -ke -in 'ke da"o da mu. **L_{VIII}** 'Le o 'ye o -kaa "yi'lε: -Toto "we 'bhle-e 'lipabhie, 'le nɪkpı 'bhle'e 'lrv. -Da 'inmɔ *Nyunyɔ'c' "Yu 'ka 'kpı "yi -jra -ni, 'in se 'bho 'bhle. **L_{IX}** 'Le o na nyɔ -lrɔɔ -bodi: Yi, -in -ke 'in 'ke -na, -a 'ke -da 'wee mu. 'Le obo na:

'An -Kɔyi, -nyu 'in mu. -Bho 'in nmaze 'an -tita
ti-ɔ, 'le 'in 'ke yi! LX 'Le o na: Nyu-u 'mɛ'ɛ 'bho
-Lagɔ'ɔ "yigbeyi, "tayi nu "yiti u n 'ke 'wa 'mɛmu
tinmaze. -Inmɔ -Inmɔ -cɔy, -mu cɔcɔmu, -in 'ke -Lagɔ'ɔ
nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ dì -a'a -bonyunu -bodi 'mu-za.
LXI 'Le nyɔ -lrcɔ na: 'An -Kɔyi, 'in 'wɔn-o'o. -Nyū
'in mu 'in 'ke 'an -kɔkɔmu wlu po 'le 'in 'ke yi
'in -ke -in 'ke -na, -a 'ke -da 'wee mu. LXII 'Le o
na ɔbɔ 'mnu -bodi: Nyɔ -yo 'kpa'a lbhv -nuñamu,
-bho o -see 'bho -gwle, 'le o 'ke ε "kpi-tbhε, 'bho
-Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ ti 'ɔ nyɔtu se 'bhεε o 'ke
-Lagɔ'ɔ lbhv nu.

X

*Zezii 'lbho-o *ɔ -namu'a -gwli tan 'yɔ -bue 'yɔ
cs'ns

I I zi'a -kaa, -a'ba -Kɔyi *Zezii -za'a-a 'bho nyu
-lrvnu'a -gwli tan 'yɔ -bue 'yɔ 'sɔn, 'le, -gwle -ke
'mu o 'ka mu, o 'ye u i 'mu lbho 'sɔn 'sɔn 'le u n
'ye mu. II 'Bhlkpi "kpi'a nyu-u -fli'ɔ -polu wɔn,
-u 'ka -Lagɔ'ɔ "dizig̊i 'wɔɔn, -ka nyɔ 'ku u i -bodi
'mu-za a, 'ya "yi Zezii po'o 'le o na: Lee -ke -kpaa
'bhε'ɛ -kaa "yigbeyi ti -ɛ -ke cɛmu se -kaa "yi-die
'ya-a! 'ɛ dì a bhade -kpaa yowlili, 'le o 'ke 'ɛ cɛmu
-dudu -ya, u n 'ke ε cε, u n 'ke ε "glo! III 'Bho wlu
'mne'ɛ "kpi o na: A mu! -Ka 'bhlabhlı-i -ni'a 'le
-blakpi'a "klumu, 'ka-a 'in-i 'lbho'o amu 'le 'kmu
'mu'a nyu'a "klumu. IV -Bho a -ka mu, a'ba 'bhle
mɔni gbɔli -le! A'ba 'bhle badu -le! A'ba 'bhle
-bhopimupalı -le! A'ba "du nyɔ'ɔ 'yiyee'ɛ dì, a'ba
-pa -ni -dalrɔɔ -le!

V -Bho a nyni, -budu -ke 'li a-a 'ye'a -pa mu, a na: -Lago'c wɔnlipirεε -sie amu gbo! **VI** -Bho wɔnlipirεεyε -ni ε-bε -budu 'mne 'li a, a'ba wɔnlipirεεyεyea 'mne -ni no "kpi! -Bho ε -se -mneε ε, a'ba wɔnlipirεε 'mne 'yi-e amu -bodi le, 'le a -ke ε 'ke 'bho lizi. **VII** -Bho nyɔ -za amu -jeyi, a -de 'le 'c "se'ε "bhlibhlegbo ti! A'ba mu nyu -lruu gbo -le! Lbhunuyi -ke 'c "pelemɔni nιnmo'c -o "yiti. 'E dι, le"o le nyɔ -c 'ye'a amu "nyi mu, 'le ε 'ke lilile "du, a li ε, 'le ε 'ke 'nanale "du, a 'ne ε!

VIII -Bho a mu -gwlo -lue 'mu 'le nyɔ 'ke a'ba 'likpu kpvn, 'in-i 'tmuu'o amu-ε, le"o le c-c 'ye'a amu "nyi mu, 'le ε 'ke lilile "du, a li ε! **IX** ε-bε gwlo 'mne 'mu, a 'pvvn 'bho "gwizimu 'le a 'ke -kaa 'ε nyu "yi'le: -Lago'c nyu'a -kɔkɔc "kɔc'c-c gbo. **X** -Bho a nyni -gwlo -lue 'mu 'le 'bho'a nyu -see a'ba 'likpu kpvn a, a mu 'bho 'wa -gwlopie 'mu 'le a 'ke na: **XI** -A 'gbɔtɔ-c -daa'a "piplee-ε -ni'a -a'ba -bhopi li. ε -ni'a -kaa 'mu a, le a'ba "bhi 'ka yibo, 'inne 'ka-a: -Lago'c nyu'a -kɔkɔc "kɔc'c-c gbo. (-Gblee, "piplee'a 'gbɔtɔε 'ke u -to na vñ -ke -Lago 'bhle i'o.) **XII** 'Le Zezii na: 'In-i 'tmuu'o amu-ε -lreε, 'bho -Lago'c -zigle'a zɔ, gwlo 'mne'ε nyu'a 'kleyeεε-ε 'ye-e wɔn-ku -mu 'le ε 'ke *Sodɔmɔgwlo'c ne 'mu-zí.

*-Gwle -ke 'mu'a nyu-v -see'a ti'bɔ vñ 'ke *Zezii
"gwlidε*

(Matiee 11:20-24)

XIII ε-bε wlu 'mne'ε "kpi a, 'le c na: -Yeee! Ngazedι, Kolazeenkɔmu-a! -Yeee! Ngazedι, Besayidaakɔmu-a! A-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi

"se, -ekedimaa, *wɔnkuli 'in -nu -ni'a 'bho amu gbo, -bho ε "du 'ki Tiili -ke Sidɔɔgwle 'mu, -nu -a 'bhle'a -laa kwa, 'bho'a nyu yibo 'ki 'wa "nyinynidi "yi, un "bhit 'le -Lagɔ gbo-ɔ! Un -cre 'ki -bhɛcezvun, un 'wla 'ki "tutɔni "lru-ɔ! 'Inne tɔ'o -ka un yibo'a 'wa "nyinynidi "yi -ziaka, 'le un 'ye'a -Lagɔ gbo "bhit. XIV 'E di 'in-i 'tmuu'o amu, 'bho -Lagɔ-ɔ -zidle'a zo, a'ba 'kleyeeε-ε 'ye-e wɔn-ku -mu 'le ε 'ke Tiili -ke Sidɔɔkɔmu 'mu-zi. XV 'Le ɔ 'ye Kapenayiimukɔmu gbo "bhit 'le ɔ na: A-bu Kapenayiimukɔmu, abu 'de-e "gwli na 'in -ni'e-e -daa a'ba "klumu'a di, -Lagɔ-ɔ 'ye amu 'nyni 'kpi -po mu'a? -Gba! ɔ-ɔ 'ye-e amu di 'yi 'lbhaa -mu 'le "kɔgwlenε 'mu. XVI 'Le ɔ 'ye -kaa *'ɔ -namu "yi'lε -lrεε: A 'ye li-ɔ, nyɔ -yɔ po'a amu -lokui, 'inmɔ ɔ po'o -lokui. Nyɔ -yɔ -see'a amu kpvn -gli a, ɔ-bɔ nyɔ 'mnu c -see 'inmu kpvn -gli. 'Le, nyɔ -yɔ -see'a 'inmu kpvn -gli a, -Lagɔ -yɔ lbho'a 'inmu ɔ cnu 'inmu ɔ -see kpvn -gli -lrεε.

*Lε-ε -ke di *Zezii'a -namu 'bheε'ε un 'ke 'bvbua li a, 'inne ɔ -tɔ nu'o
(Matiee 11:25-27; 13:16-17)*

XVII *Zezii'a -namu ɔ lbho'a a, un 'yi-e le, 'le un-υ nu'o 'le 'bvbua 'mu, na: -Gblee, -a'ba -Kɔyi, -bho -a 'luo -a'a 'nyni 'mu 'le -a 'ke "nyinynidi'a -zuzu tinu, i-i "du-o 'bho -a'ba wlu -lrεε. XVIII 'Le ɔ 'ye u -kaa "yi'lε, na: "Nyinynidi'a tiyayi *Sataan se 'tɔ wɔnkuε 'bhle. -Ka -duu bhlu'a 'le -yibhɔkɔ, 'ka-a -Lagɔ "vuto 'ne 'co 'zo, 'le 'in 'ye ε li'ye. XIX A -gblee, 'in "nyi-e amu wɔnkuε a 'ke sanı -ke "gwlangwun "kpi -na, 'le a 'ke -a'ba tu'a nyɔ Sataan'a 'bhuo'a wɔnkuε ti-wa. -Bho a -ka -kaa -a nu a, le'ε -lue komu -see amu ka -nyna yi. XX ε

-ni'a -kaa 'mu a, -ε -ke 'bubua a 'ka li tenyi a, 'inne 'mo-o, -Lago'c nyu ɔ -ko'c, "bogu -ke 'li 'wa 'nyu 'cni-ε'ε, a'ba ni 'ke 'le 'ε 'limu 'cni-ε -lreε. ε -se a'ba "nyinynidi'a -zuzu'a 'bhodueε'ε dı -ko.

XXI ε-be -nco 'mne ti, *-Lago'c Lisaazuzu "yi-
e *Zezii 'bubua 'mu 'le ɔ na: 'An -tita -Lago,
yaku -ke 'bhlukpa'a -Koyi, 'in-i 'bheε-ε -a'a 'nyu
"yi. -Ka -in -za'a -a'a "dızıgi "yiglu -a'a nyu-
'yo'c, 'wa 'la'a lε, -in 'ye u ı -tɔ. -Ka -in "zize
'ni 'nyuibhlemu 'ma-a "boguyibomukligbi -ke -
naagibhlemu -lrəv "yrili, 'ya dı 'in-i 'bheε'ε -a'a
'nyu "yi. Kın, 'an -tita, -ka -a'a 'gwlv 'bo'c ti,
'ka-a ε -ni'e 'mu. 'E dı 'in-i 'bheε'ε -a'a 'nyu "yi.

XXII 'Le ɔ na nyu-υ -ni'a 'bho -bodi: 'An -tita
-Lago "nyi-e 'inmu 'c wɔnkue -jeyi. 'Le nyɔ se
'inmɔ 'c "yu yibo -ziaka, -bho ε -se 'an -tita, 'le
nyɔ se 'an -tita yibo -ziaka, -bho ε -se 'inmɔ 'c
"yu -ke nyu 'in-i 'bo'c ti 'in 'ke 'wa "yri kati 'le
'in 'ke u ɔ -tɔ 'le un 'ke ɔ yibo -ziaka -lreε. **XXIII** 'Le
ɔ 'ye 'le 'c -namu'a "se gbo "bhit, 'le ɔ na: A-bu
-yuu, a 'wa-a ti lı a-a 'ye'a dı. **XXIV** A 'ye li-ɔ, 'in-
i 'tmuu'o amu-ε, -da -Lagowlu'a 'mutizamu -ke
'bhlukpiyowli -ni'a ti see, 'wa -dadudu 'bo-ɔ ti, lı
a-a 'ye'a li a, un 'ke ı li'ye, 'le un -see ı li'ye. Lı
a-a 'wɔn'c 'bo, un 'bo-ɔ ti un 'ke ı 'bu'wɔn 'le un
-see ı 'bu'wɔn -lreε.

Samaliikɔyi, -ɔ -ke dı -nmɔ'c "yrili'a "yi

XXV -Gblee, 'bho-o *-Lago'c gbayiboyi -lue -so -
ni'e 'to 'mu. ɔ 'ke Zezii dı -kpvn'a dı 'le ɔ na: 'An
-Tɔyi, koo 'in 'ke -nyna 'le 'in 'ke "kɔgwletinε
'ye'a? **XXVI** 'Le ɔ na: -A'ba gba *Moyiizi 'cni'a 'le
-Lago'c 'bogu 'li, koo ε 'le'ε? -Bho -in zre ε 'le,

koo a-a 'wən 'ε 'mvti'a? [XXVII](#) 'Le ɔ na: -Kma -a'a -Koyi -Lago'ɔ dı, 'le -in 'ke ɔ -a'a -pɔlv'a kłe -jeyi "nyi, 'le -a'a 'gwlutipopoε' kłe ti -in 'ke 'ɔ 'nymi "yi'bheε, lı 'wee -a nv'a, -in 'ke i nv 'ɔ dı. -Kaa -in 'ke 'ɔ dı -kma, 'le, -ka -in -kma'a -a'a "bhuo'a dı, -kma -kaa -a'a -bonyunyɔ'ɔ dı! [XXVIII](#) 'Le ɔ na 'tɔ: Kın, -ka -in 'le'ε 'tın, 'kla-a mo'o. -Bho -in mu a, nv -kaa, 'le -in 'ke "kɔgwłetiniε 'ye!

[XXIX](#) Dıñ 'kɔ ɔ 'lbha'a dı, ɔ na: Yɔɔ -ke "bhuo-o 'mo-o 'an -bonyunyɔ'ɔ? [XXX](#) 'Le Zezii 'ye wlu 'mu"luo, ɔ 'ye "yi po 'le ɔ na: Nyukpasu -lue -sɔ'ɔ-ɔ Zelizalεemu 'le ɔ-ɔ mu'o Zelikoogwłɔ 'mu. ɔ nyni'a -jolv'a nya ti a, 'le-e ɔ -ye'ε 'gbokobhlemu. Un nv'a -kaa, un 'kpvn -ɔ kwa 'mu ti, un 'ye ɔ -bani 'mu -za, un 'ye ɔ "yri 'le un 'ye ɔ bphoto. ɔ 'kpa'a 'gwlv "sεε, un 'sie -ɔ 'bho 'le un 'ye mu. [XXXI](#) E-be -jolv 'mne, 'innɛ *-Lago'ɔ 'sragazayi -lue bhlu'o. ɔ nv'a -kaa, ɔ 'ye-e nyo 'mno li, 'le ɔ 'ye -jolv'a 'fɔtɔ -lue gbo ti'nyinye, ɔ 'ye zi. [XXXII](#) 'Le *Levii'a -gluuwɔnyi'a "yu -lue 'ye ε-be 'bı 'mne "yi nyni. ɔ nv'a -kaa, ɔ 'nyni-e 'bho ti, ɔ 'ye nyo 'mno li'ye, 'le, -ka -Lago'ɔ 'sragazayi nv'a 'tın, ɔ 'ye -kaa nv. [XXXIII](#) A 'ye li-ɔ, *Samaliikɔmu -a'ba 'bhlu'kpa "kpi'a nyu 'nye'ε 'mu a, 'wa -lue-e -ni'e 'likpa 'mu munamu. 'Inno bhlu'o -jolv 'mne, 'le ɔ 'ye 'bho 'ɔ "troli nyni, 'le ɔ 'ye ɔ li'ye. Ngaze nv'a -kaa "sεε, ε 'lbhɔ -ɔ'o tenyi, [XXXIV](#) 'le ɔ 'ye ɔ linyni, ɔ 'ye 'cna -ke nmɔ 'mu"luo, ɔ 'ye 'ɔ "ji glo, 'le ɔ 'ye i "yisan, 'le ɔ 'ye ɔ 'bho 'ɔ -sokofale "kpi tide, 'le, -budu -ke 'li 'likpamu-ɔ 'mu'a a, ɔ 'ye ɔ 'le 'ε 'limu kpa, 'le ɔ 'ye 'ɔ dı zi. [XXXV](#) Zɔ zı'a a, 'le ɔ 'ye 'le nɛtɛmɔni 'sɔn -za 'le ɔ 'ye i -budu 'mne'ε -yowli -jeyi "nyi

'le ɔ na: "Du ɔ "yrili! -Bho mɔni -nɛɛ se "yi-die
a, po 'bho -lreɛɛ! -Bho 'in -yi -ni ɔnɔ le a, 'le 'in
'bhuo 'ke ε 'kwla-za.

XXXVI 'Le Zezii na -Lago'ɔ gbayiboyi -bodi: C-bɔ
nyɔ 'gbokobhlemu 'lbha'a 'le, u-bu nyu tan -nuv'a
'klumu, yɔɔ 'mo-o 'ɔ -bonyunyɔ'ɔ? **XXXVII** 'Le ɔ
na: -ɔ 'ɔ "yrilinmɔdi "lruli, 'nnɔ mo'o. 'Le
ɔ na: Kɪn, -ka -in 'lɛ'ɛ 'tɪn, 'kla-a mo'o. -Bho -in
mu a, nu -ka -lue 'mnɔ!

*Zezii 'mu-o Maati -ke *Malii gbo

XXXVIII *Zezii -ke *ɔ -namu -see -bhla
Zelizalɛɛmu nyni ke. 'Le 'ɛ -jolv "yɪ'a -gwlo -lue-e
-ni'a 'bho, 'bho-o ɔ -pa -ni'o. 'Nynaakpu -lue-e
-ni'a 'bho, 'wa 'nyni-ɪ 'mo-o Maati. 'Innu -zɔ 'ɔ -
jeyi. **XXXIX** U-bu Maati 'mnu 'bhle-e leyinynaakpu
-lue. 'Wa 'nyni-ɪ 'mo-o *Malii. Un nu'a -kaa, un
-de'e-e 'bho Zezii'a "troli ti 'le un-v po'o 'ɔ -tɔtɔlɪ
-lokui. **XL** ε-be -nɔɔ 'mne ti, Maati -mnvʊ se kwa
'mu -flo, 'wa pipilbhv-u 'svn -v li. Un nu'a -kaa,
un 'nyni-e Zezii li 'le un na: 'An -Kɔyi, 'an leyi
-yu -ni'a 'bho -a'a "troli, -v se'a le nvnamu -ni,
-a'a 'ye u li, 'maae? 'Tmvʊ nu, un 'ke 'inmu
-kpanamu yi! **XLI** 'Le ɔ na: Maati, a'ba popo li
-yi 'nɪaa'a dɪ 'gwlvti -le! **XLII** Lε -lue 'tɪn'a "sɛ'ɛ
dɪ, nymɔ 'ke nyɔ 'gwlv "si. ε-be le 'mne ε, Malii
'ye -ɛ'o, 'le nyɔ -see ε u kwa 'mu -za yi.

XI

*'Bho *-Lago wɔngbopoɛ'ε "kpi'a -tɔtɔɔ
(Matiee 6:9-13; 7:7-11)*

I Zɔ -lue 'zɔ, *Zezii -ni'e-e 'bho -da -lue 'le ɔ-ɔ
po'o 'ɔ -tita *wɔn gbo, C gwɛ'ɛ 'ɔ wɔngbopoɛ "yi

a, 'le *'ɔ -namu'a -lue na: -A'ba -Kɔyi, -ka *'Zaan -tɔ'ɔ 'ɔ -namu -Lago'ɔ wɔngbopoε, -tɔ -kaa -abu -lreεε 'le -a 'ke 'ɛ ka yibo. **II** 'Le ɔ na: -Bho a -ka -Lago wɔn gbo-o po a, a na:

-A'ba -T̄ita, -a'a "bhuo nu ε, 'le, -ka -in 'saa'a li, nyu 'ke i yibo! Yi -in 'ke nyu -ko! **III** "Nyɪ -amu lilile zɔ"o zɔ! **IV** Nyu-υ nu'a -amu "nyinynidi "lruli, -ka -a 'bhɔ'ɔ 'ya d̄i a, -a'ba "nyinynidi -a nu'a 'bho -a'a "yigbeyi, 'bhɔ -kaa 'ya d̄i! -A'a -za "nyinynidi'a tiyayi "yrili, 'ɛ -lu -n̄i -amu tiduṇl̄i 'mu tu wɔn 'mu -le!

V-VI *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'po-o "yi 'le ɔ na: A -gblee, 'lɪkpayı 'ga'a nyɔ -lue "kpi ti dodo 'mu 'le ɔ-bɔ cny 'mnc 'ye 'mu-sɔ 'le ɔ 'ye 'ɔ -ybheybheyi -lue'a -buduwɔn "yi bhɔtɔnamu mu, 'le ɔ na: 'An bha -lue-e 'ga'a 'traamu 'inmu "kpi ti, -ka 'in 'ka -nyna, 'in se -kaa 'bhle. Kati 'bho -in 'ke 'inmu lilile gbe "nyi! **VII** Nyɔ -yɔ -n̄i'a 'le -budu'a 'limu na: 'In bha, 'inmu bhade -inmu li, 'in 'ka-a li 'wee wɔnyi, 'in se 'tɔ 'mu-sɔe 'bhεε 'le "yreeti'a kles-ɛ 'mu'o -lreεε. **VIII** 'Le, -yɔ -n̄i'a 'bho "piemu a, ɔ na: Kati 'bho, -nynaka se 'tɔ -n̄i. A -gblee, nyɔ-ɔ -n̄i'a 'le -budu 'li a, ɔ-ɔ 'ye-e 'mu-sɔ -mu, li 'ɔ bha 'ybhaa 'nɔ, ɔ 'ke ɔ i "nyi. -Bho ɔ -see ε 'wa -ybheybhekamu nu a, 'ɔ 'nyu'a wɔnnyniɛ ɔ-ɔ 'ye gbo-ple mu.

IX 'ɛ d̄i 'mna-a 'tmuν'o amu, -ka, -bho a bhɔtɔ 'bho -buduwɔn "yi, υn-υ 'ye'a 'bho kati mu a, 'ka-a, -bho a 'ybhaa -Lago lε, ɔ-ɔ 'ye ε amu "nyi mu. -Bho a 'bɔ 'le -Lago kwa 'mu le ti, a-a 'ye -ε 'ye -mu. **X** A 'ye li-ɔ, nyɔ"o nyɔ-ɔ 'ybha'a lε, -Lago-ɔ "nyi "nyi -c'ɔ; -yɔ 'bɔ 'c'bɔ le ti, ɔ-ɔ 'ye -ε'o.

XI Nc' -a'ba "klumu -a'ba t̄olv 'bhle-e "yreeti,
nyū cō'y 'bhēe's, -bho 'c "yu 'ybhaa nō zmi, c 'ke
c sen "nyū'a? **XII** 'Le yōc 'bhēe's "bhalrēe, -bho 'c
"yu 'ybhaa nō -sūvngiēn, c 'ke c "gwiangwian
"nyū'a? **XIII** A-bu 'ma-a 'limu'a wōnnynimū, a-
bu yibo'a lizigi a 'ka a'ba "yreeti "nyū a, 'le, -
taaflē, 'limu'a Wōnnmōlagō, 'innc, -bho a 'ybhaa
'c Lisaazuzu, -c -see c amu "nyū yi'a?

***Zezii 'nu-o "nyinynidi'a -zuzu ti**
(Matiee 12:22-30; Maaki 3:22-27)

XIV Zō -lue 'zō, "nyinynidi'a -zuzu -ni'a nyuk-
pasu -lue 'mu, -ε'ε 'wōn c 'ke -wlu, 'inne Žezii
nu'o ti. 'Bho-o nyukpasu 'mno -nyna'a ti 'le c 'ye-
wlu. Vlinii! Wōn 'ma-a nyu-v -ni'a 'bho ti. **XV** 'Wa
t̄olv 'da'a 'bho ti, vñ na, "nyinynidi'a tiyayi -ε -
kō'c "nyinynidi'a -zuzu "we vñ-v 'la'a *Beεzebilī,
'inne "nyū 'c wōnkue: 's d̄i c-c nu 'i ti.

XVI T̄olv -yu 'bō'c ti vñ 'ke c 'le po -mnūv na:
-T̄o *wōnkule -lreε, 'le, -ka -Lagō lbho'a -inmu, -
a 'ke i yibo. **XVII** L̄i nyū 'mnu popo'a 'gwlvti, c
yibo ni-i'a d̄i a, c 'po-o "yi -lue 'le c na: -Bho
'bhlvkpā -lue "kpi'a "se'ε nyū cīce 'mu, -bho vñ
-ka tu-v vō, vñ gwε-o'o 'le vñ sie'e -gwłɔgb̄i. **XVIII** -
Mnu 't̄o 'le, *Sataan a-a 'la'a Beεzebilī, -bho 'ε
"nyinynidi'a -zuzu "we'a "se cīce 'mu, -bho i -
ka tu-v vō, koo ε 'ke -nyna ε 'ke i -kō'c? 'Le a
na 'traamu na Beεzebilī'a "bhuo-o "nyū'e 'inmu
wōnkue'ε d̄i 'an-a nu'o "nyinynidi'a -zuzu ti'a?
XIX -Bho Beεzebilī "nyū 'inmu wōnkue -ziaka, -
bho 'in -ka "nyinynidi'a -zuzu ti-inu, -mnu a'ba
"bhi'a nyu-v -ni'a 'le a'ba "klumu, -v nu 'i ti
'le'a? ε-be -lue 'mne-ε "nyū 'v wōnkue'ε? A'ba

"bhi'a -namv'a "nyinynidi'a -zuzu'a tinue, 'inne za'a amv 'gi see. **XX** -l 'ma-a 'ya -zigi a, 'inne 'mo-o -Lago'c "bhuo'a wənkuə 'an-a nu nı nı'e "nyinynidi'a -zuzu "we ti. 'E 'zə-c 'mo-o, -Lago'c nyunyu'a -kəkəc -ye's amv-ε.

XXI -Ka Sataan koo'c -glaliyi, Zezii 'po-o 'ε "yi -lreε 'le o na: 'Le nyɔ 'ke tiku, -bho o 'bhle -jreε, -bho o -ka 'c -budu li-ifuo a, 'c -kəkəl 'kpvn-o "yi.

XXII -Bho -glaliyi yi, -bho o -ke o vɔ, o-c 'bhlo -c ti, 'le, 'c -jreε o de 'ka "gwli, o-c 'ze -ε o kwa 'mu, 'le, 'c -kəkəl o -zɔ 'c o kwa 'mu, o-c 'gble i'o.

XXIII A -gblee, nyɔ -yɔ -ke 'in se'a -na a, -mncɔc 'nu-o 'an tu'a nyɔ, 'le, nyɔ -yɔ'c -kpa 'inmu 'le lɛ'o le nūnamv, obo nu'o 'an diwənnnyiyi.

"Nyinynidi'a -zuzu'a leyinamu (Matiee 12:43-45)

XXIV *Zezii po'a wlu 'mne ti, "yi -lreε o po'o 'le o na: -Bho "nyinynidi'a -zuzu 'da nyɔ 'mu, ε-ε mu-o'o 'le ε-ε 'ye ye'e 'le "musa "kpi ti 'le ε-ε 'bɔ'c -dena ti. -Bho ε se -dena 'ye a, ε na: 'An-a 'mu-o 'an -budu -ke 'li 'in -sɔ 'ka 'mu le. **XXV** -Bho ε yi le, 'le -budu 'li 'ke tiwopo-ε, 'le 'le 'ke -be, **XXVI** ε-ε sɔ'c 'mu-ε, 'le, "nyinynidi'a -zuzu -mɛeson -lri-i -nyni'a 'mna 'mu -i -zi'a εbe ε, ε-ε mu'o 'ya dı, 'le ε -ke i-i yi'o 'le i-i de'o. Nyɔ Zezii 'la'a -budu, 'le, o-bɔc nyɔ 'c, cnu, cnu 'c le-ε zi'e "ka "yi.

Tiweezegε

XXVII *Zezii po'a -kaa wlu 'mne ti -nalo, 'nynaakpv -lue "luo'o wlu 'mu-ε, 'le nyv'a "klumv, on na: 'Nynaakpv-u 'wlu'a -cmu Zezii a, a 'wa-a ti. **XXVIII** 'Le o na: Kın, -u wa'a ti tenyi

a, 'innu 'mo-o nyu-υ po'a -Lago'c wlu -lokui, υn-υ
"du 'c 'bho.

*'Traamu'a nyu 'ybha-a *wɔnkule
(Matiee 12:38-42)*

XXIX -Gblee, nyunyu yiyi'e-e "kpit i 'bho Zezii'a
"troli'a dı ɔ "luo'o wlu 'mu 'le ɔ na: 'Traamu'a
nyu'a dı -nyni'e-e "yrili. υn 'bc-ɔ ti 'in 'ke
*wɔnkule nu, 'le, -ka -Lago lbho'a 'inmu, υn 'ke
'na yibo, 'le wɔnkule'ɛ -lue komu -see υ "yi-
tɔ-ɛ yi, -bho ε -se 'tɔ-ɔ -Lago'c wlu'a 'mutizayi
*Zonaasi'a -ne. **XXX** -Mnιι, -ka Zonaasi -za'a
*Niniivukomu -Lago'c wlu -bodi 'mu 'le υn 'ye'a
'wa "nyinynidı "yiyibo, υn 'ye'a -Lago gbo "bhit i
a, 'kla-a 'cmi *Nyunyu'c "Yu-u 'ye 'traamu'a
nyu -Lago'c wlu -bodi 'mu-za mu. **XXXI** 'Bho
-Lago'c -zidle'a zɔ, 'nynaakpu -lue -υ -kɔ'c
'bhlukpa υn-υ 'la'a Sebaa, 'innu 'ye 'traamu'a
nyu dı "yi-kpa mu, -ekedimaa, υbu 'bhlu-o -
tetejolu 'le υn 'ye *Izrayεelbhlukpayowlklagba
*Salomɔɔ gbo 'c -naagiwl u -lokuiponamu yi 'le
a-bee -mnυυ 'bhle-e -laa a'ba "klumu nyo -yo
'bhe'ɛ "yi, -ɔ -zi'a Salomɔɔ 'le a'ba "du'o 'bho 'c
wlu'a! **XXXII** 'Bho -Lago'c -zidle'a zɔ, Niniivukomu
'ye 'traamu'a nyu dı "yi-kpa mu, -ekedimaa, υ-bu
Niniivukomu 'wɔɔn'c-ɔ -Lago'c wlu Zonaasi -zυ
'υ -bodi 'mu 'le υn 'ye 'wa "nyinynidı "yiyibo, 'le
υn 'ye -Lago gbo "bhit i 'le a-bee -mnυυ 'bhle'e -
laa a'ba "klumu nyo -yo 'bhe'ɛ "yi -ɔ -zi'a Zonaasi
'le a'ba "du'o 'bho 'c wlu'a!

*Nyc-ɔ -ni'a 'le -ziadı 'mu, ɔ -ni'e-e zozegε "yi
(Matiee 5:15; 6:22-28)*

XXXIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'po-o "yi -lue ɔ na: Nyɔ'c ce "napε "yi, 'ɔ "jrii ne -cιce "yi ti, ɔ-ɔ 'de -ε -da -te'ε ya ti 'le nyu-υ pa'a 'le -budu 'li, υn-υ 'ye nı 'ne "yi ti. **XXXIV** -Ka nyɔ -nı'a 'le -kuyre 'mu 'ye -nı'a "napε 'mu ti, 'ka-a "yri -nı'o nyunyɔ'c ku -bodi. -Bho -a'a "yri -ka ti-i'ye, -in kɔɔ'c-ɔ-ka nyɔ-ɔ-nı'a zɔ 'mu. -Bho -a'a "yri'a 'ye ti, -in kɔɔ'c-ɔ-ka nyɔ-ɔ-nı'a 'le -kuyre 'mu. Ε-be "yi 'mne'ε 'zɔ 'ka-a: Nyɔ-c 'wɔɔn'c 'an 'muzadı kɔɔ'c-ɔ-nyu-ɔ-ye'a ti. Nyɔ-c 'c 'an 'muzadı kɔɔ'c-ɔ-ɔ-ɔ-ye'i. **XXXV** 'ɛ dı, "du -a'a "bhuo "yrili 'le -in -kaa nyu -yu'a 'wɔɔn'c 'an 'muzadı a ka nu! **XXXVI** -In 'ye li-ɔ, -bho -in 'la 'an 'muzadı -ziadı -a'a -polv'a kle ti a, le 'in "du'a, -a 'ye -ε "yrili-gwε -mu, -ka le-ε 'pe'ε -kaa 'bho tiyenapε'ε zɔ "yi ti.

***Zezii-i 'kpa-a *Faliziεen -ke *-Lagɔ'c gba'a yibomu di "yi
(Matiē 23:1-36; Maaki 12:38-40)**

XXXVII -Da *Zezii gwε'ε dı 'mnı'a 'muzee "yi a, 'le *Faliziεen -lue 'ye ɔ lilidı 'la 'le 'ɔ "bhli. ɔ nu'a -kaa, ɔ -ke ɔ mu-o'o, Un pa'a 'bho -buduwoŋ "yi a, 'le Zezii 'ye 'bho lilił'a "troli -zi, ɔ 'ye ti-de. **XXXVIII** Nyukpasu 'la 'ka Zezii lilidı a, ɔ -gbu'a Zezii ya, ɔ -see kwa -lre ke-ɔ 'le ɔ 'ke li -ka 'wa gba 'lɛ'ε, ɔ nu'a -kaa, wɔn 'mɔ -ɔ tia ɔFa11 38 Zezii'a -nɔɔ ti a, -bho 'Zuifuyi -see kwa -lre 'le ɔ 'ke li a, ɔ -za'a-a 'wa gba. **XXXIX** Zezii 'ye'a 'ɔ "yri li 'le ɔ na: -Kagbe a-bu Faliziεen "we -nı'e -kaa "kɔmukɔmu, a-a wɔtɔ-ɔ a'ba "kɔpı -ke a'ba "be'a ku li, -mneę a-a 'la'a abu-a'a gba'a "yikpueŋ 'le "yriyria -ke

"nyinynidı -lrıı "yi'e 'le a'ba -pɔlv 'zɔ. **XL**-Nıamvu-a, a se yibo na -Lago -ya'a a'ba "tielı 'mnı ti a, 'inne nu'o a'ba -pɔlv le -lreε'ε? **XLI** Le-e 'sreeε'ε "yi a 'ka nu, 'inne 'mo-o, lı-i -ni'a 'le a'ba "kɔpı -ke a'ba "be 'li, a "nyı i "puanlbhamu 'le a'ba "tielı'a 'wee 'ke *li'saa 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi!

XLII -Yeee! Ngazedı! A-bu Faliziεen, a "nyı-e -Lago a'ba -kpıı 'mu'a -lololısrıun'a -buene 'le a-a kpvn'o "yisreεε -ke -Lago'ɔ dı'a -kmakmaa 'plv. "Yisreεε -ke -Lago'ɔ dı'a -kmakmaa 'mnı, 'innı a 'ke 'kı nya -kɔ 'le a 'ke 'ya 'wee nu. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi.

XLIII -Yeee! Ngazedı! A-bu Faliziεen, 'le *-Lagɔwlu'a 'licuaanbidi 'li a 'ybha-o'o a 'ke kpizıgı "kpi -de 'le nyı 'ke amu 'yra 'le a 'bɔ'ɔ ti -bho -die -gwε 'le nyı 'ke amu 'bho "du vı -ke a 'ke 'yıye. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XLIV** -Ka zoko "kpi'a -nanaa "du'a gba'a -zazaa 'nɔɔ -a "bhli, 'traamu 'le nyı-v -nı'a -kaa 'bho zoko "kpi -nanamu 'le vı se i yibo, 'ka-a a-bu Faliziεen -ke nyunu -nı'o. -Yeee! Ngazedı! A kɔɔ'ɔ-zoko, "nyinynidı -nı'a 'le a'ba -pɔlv 'zɔ, nyunu se i yibo. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi.

XLV 'Le *-Lago'ɔ gbayibomu'a -lue 'ye wlu 'mu"luo 'le o na: -A'ba -Tɔyi, -ka -a za'a -laa 'mu a, -ıı -nı'e-e -a-bu -vlenamu -lreε. **XLVI** 'Le Zezii na: -Yeee! Ngazedı! A-bu -Lago'ɔ gbayibomu, wɔnkugbi a-a po'o nyı 'le a'ba "bhi'a 'bɔ'ɔ ti a 'ke i 'mu ti-de 'le a'ba -kpa 'nu -ka -toope 'le vı 'ke i "yi-kpvn -lreε. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi -lreε.

XLVII -Yeee! Ngazedı! -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu a'ba "na "we 'lbha'a, 'wa zoko a-a nmɔ'ɔ kwa

'mu ti. **XLVIII** -Ka un 'lbhu 'u a, a'ba 'gwludı ma'a dı a -nmı 'nı kwa 'mu ti: 'ε dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XLIX** 'Ε dı, -Lago -ke "bhuo-o yibo'a dı'a kle, o -za'a a'ba dı 'mu 'le o na: 'In-ı 'ye-e 'an wlu'a 'mvtizamu -ke 'an -dalbhomu 'le u gbo -lbho -mu. Un-u 'ye-e 'wa tɔlu 'lbha -mu 'le un-u 'ye 'wa tɔlu nyani 'mu -kla mu. **L-LI** U-bu -Lagonyu a'ba "na "we 'bhle'a 'lbhalbha see 'le 'bhlikpi'a 'nyaanamu -ε -ye'ε -zian, un -se -se. Ε 'nyaa'a-a 'bho *Abelı "kpi, 'le, Zakalii a 'lbha -nı'a *-Lago'ɔ bubobhlegbo'a 'sragagbagbu -ke 'ε lisaabudu'a gwia 'mu, ε 'ye o -ye. A -see 'bho "tii, a-a 'ye-e -Lago'ɔ nyu nyani 'mu -kla -mu -lrε'ε dı a, u-bu nyu 'wee a'ba "na "we 'lbha'a see, 'ε 'kleyeeε'ε -belu -Lago-ɔ 'ye'a -ya mu, a-bu 'traamu'a nyu ε-ε 'ye 'kpiti'ga mu!

LII -Yeee! Ngazedı! A-bu -Lago'ɔ gba'a yibomu, lε-ε 'ma-a -ka -Lago 'puvn'a nyu 'bho 'ɔ "yigbeyi un 'ke 'ka yibo 'le 'ɔ wlu 'li a, a-a "zize-e -mnıı "yi "klakla 'le a'ba -Lagowlu'a -tötösü 'li; nyu -yu 'bɔ'ɔ ti un 'ke i yibo, a-a "maa-a -mnııı 'le a'ba "bhi se i yibo -lue. 'Ε dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi.

LIII-LIV Zezii'a wlu 'mnıı 'lbha'a-a -Lago'ɔ gba'a yibomu -ke Falizieen 'ceklagba "yi. 'Ε dı, i-bı 'wi 'mnıı ti a, un-u 'bubɔ 'nɔ wlu wɔn 'mu ti 'le un-u dede 'nɔ dı -dudu ti, 'le, -bho 'ɔ wlu "ma 'bho *-Lago'ɔ gba "kpi a, un 'ke o kpvn.

XII

***Zezii "du-o *ɔ -namu "di 'mu "yrabha'a di**

I Ε-be -nɔɔ 'mne ti a, nyu'a -gbogboyoko "yi-e 'bho *Zezii'a "trolı 'le 'wa "yidieε'ε dı un-u "side'e -side "kpi. 'Le o na *'ɔ -namu -bodı: A'ba

-za *Falizieen "seli -le! Un-u 'mo-o -m̄iε 'sɔn wɔn 'mu 'bhlemu. -Ka "buubuule "buu'a "fl̄c̄ c̄, 'ka 'm̄o, 'ka-a, -bho un -ni 'le nyu'a "klumu, 'le 'wa "nyinynikpli "jri'e 'wa -dadudu 'lru 'le un -ke un-u ple'ε i-bi kplisasvu 'm̄n̄i 'mu. **II** A -gblee, li-i "zize'a, i-i 'ye-e "piemu 'kpa -mu, 'le, li -yi -ni 'ka "zizekwla 'mu, i-i 'ye yibo-ε mu. **III** 'E kamu, -bho a -za d̄i gbi 'mu dodogwia a, 'yrugbagbu nyu-u 'ye i 'bu'wɔn mu. 'Le, -bho -budu -ke wɔn "yi, 'le a 'ke nyɔ "wunwan, i-bi d̄i 'm̄n̄i, 'bho -gwł̄duu, 'bho-o nyu-u 'ye i 'mu-za -ni mu.

*Nyc -yu nyɔ 'ka 'bho "du 'le o 'ka ple
(Mattee 10:26-31)*

IV 'An bha "we-a! 'In-i 'tmuū'o amu-ε, nyu -yu 'ka ku'a "se 'lbha, a'ba ple u -le! **V** Nyɔ -yu a 'ka ple, 'in-i yi-o'o 'in 'ke o amu -tɔ: 'm̄n̄i 'mo-o -Lago, -ekedimaa, 'm̄n̄i 'bheε'ε, -bho nyɔ 'm̄ε'ε ε, o 'ke o 'kleyeeε wɔnpo 'le "kögwlene 'mu. Kun! 'In-i 'tmuū'o amu-ε, 'm̄n̄i a 'ke 'bho "du. **VI** *Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le o 'ye "yi -lue po, 'le o na: Nyɔ-o 'kpvn-o níkpiyreeti -muu 'le o-o po 'ni 'pelu mɔniyue gbe 'mu. Σ -ni'a -kaa 'mu a, -Lago'c 'mate 'ya 'yue -lue'a "bhuo gbo. **VII** C-bo -Lago 'm̄n̄i yibo'o-o "n̄imn̄i 'die -ke "bhi-i -ni'a 'le a'ba "lru 'li. A "du-o le, a 'ye "yidienikpiyreeti -zi. 'E d̄i 'tɔ o, -sianyi'a 'lbha amu -le!

**Zezii'a 'ke "yidepoε
(Mattee 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

VIII 'In-i 'tmuū'o amu-ε, nyɔ -yu o nu'a 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi 'an -o n̄i "du'o a, 'm̄n̄i *Nyunyɔ 'Yu-u 'ye -o "yi'wɔn -mu -lrεε 'an nyɔ 'kamu 'bho -Lago -ke o gbo'a -dalbhomu'a

"yigbeyi. **IX** 'Le nyɔ -yo nu'a 'bho nyu'a klɛ'ɛ
 "yigbeyi o se 'inmʊ yibo, 'in-i 'ye -o "yidepo
 -mu -lrɛɛ 'bho -Lago -ke o gbo'a -dalbhomu'a
 "yigbeyi. **X** A -gblee, -bho nyɔ -nyni 'cmnɪ
 *Nyunyɔ'c "Yu'a 'nyni wɔn o, -Lago-c'bho-c
 "nyinynidi'a dɪ. 'Bho 'ɛ lemu 'tɔ o, nyɔ -yu -
 nyni'a *-Lago-c Lisaazuzu'a 'nyni wɔn, -Lago-c
 'bho 'c "nyinynidi'a dɪ 'kɔmukɔmʊ

XI -Bho nyɔ kpa amu *-Lago-c wlu'a 'licuaanbidi
 'li -ke 'bhlikpriyowli wɔnyi, un 'ke amu -zidle -tu
 a, 'bho dɪ a 'ka 'mu-za, 'ya "kpi, 'le, -ka a 'ki i
 'mu-za, 'ya damu, nymɔ'c "si amu 'gwlu -le! **XII** -
 Ekedimaa, 'bho 'mno o, *-Lago-c Lisaazuzu 'ye ε
 amu -tɔ mu, 'le a 'ke ε 'mu-za.

*-N̄ayi -lue-e po'a 'c "wlili -zruu 'mu 'cnu 'kmu
 'mu, 'c "yi*

XIII *Zezii 'gwε-ε -wluwlua "yi, 'le nyɔ -lue 'ye
 u-bu nyu'a -gbogboyoko 'mnu'a "klumu 'wlu 'le
 o na Zezii -bodi: 'An -Tɔyi, 'tmuu 'an venuyi a, 'in
 -ke o 'ke -a'ba -tita'a tisiewlil 'gble! **XIV** 'Le o na:
 'In bha, -yi 'ma-a a'ba dɪ'a "yicɛɛ -ke a'ba "wlilt'a
 'glegleblea'a dɪ, 'in se -laa 'ya dɪ ti-de. **XV** 'Le o na
 nyu 'wee -ni'a 'bho -bodi: -Bho koo nyɔ 'ga, ε -se
 'c "wlili'a dɪ o 'ke tiniezegɛ 'ye -ko; 'ɛ dɪ, a "du
 a'ba "bhi "yrili 'bho i-bi "wlili'a 'tu-v -ni'a amu
 'mu'a damu!

XVI 'Bho ε-bɛ wlu 'mne "kpi, 'bho-o o -po -ni'e
 "yi -lue 'le o na: 'Bho-o 'gagayi -lue -ni'o. O 'bhle-
 e -kpɪl'a -dadudu 'le i-i tro'o tenyi, **XVII** 'le o 'ye
 'bho 'kpa 'le o-o 'kabha'o, o-o nu'o, na: -Da 'in
 'ka 'an lɪ 'in -za'a "du, 'bho se'a "yi'bhe, 'le, koo
 'in 'ke -nyna'a? **XVIII** 'Le o na: Le 'in 'ka nu, 'inne

'ka-a: 'In-i yi-o'o 'in 'ke 'an 'sri -yuu -bhlua, 'le 'in 'ke 'ya 'bi 'mu -kligbi -po. 'Le 'ya 'limu 'tɔ ɔ, 'le-e 'in-i 'ye 'an li'a 'yo -ke 'an "wlili -lru'a kle -po mu. **XIX** 'Le 'in-i 'ye -kaa 'an "bhuo "yi'le mu -lrεε: 'In bha, "wlili'a -dadudu -in 'bhle'a a, zuin -ke zuin 'li'a li mo'o. -Za nymɔ 'gwlu, li le"o le, 'na nmɔ"o nmɔ, 'le -in 'ke 'bubua li. **XX** A -gblee, 'le -Lago na: -Niayi, -a 'ye-e -zian "matu 'me -mu! 'Le, -bho 'in se ti-ni 'le, -a'a li -in po'a -zrυu 'mu, yɔɔ i -sie'e li, -ɔ 'ke 'i 'mu li'a? **XXI** 'Le o 'ye 'bho wlu -lrεε "du 'le o na: -Ka -lue 'mno, nyɔ-ɔ po'a 'ɔ "bhuo'a di "wlili -zrυu 'mu 'nɔɔ 'kmu 'mu 'le -ɔ -see'a 'ɔ 'nyniwluεε'ɛ di zi 'le yaku 'li a, 'ka-a 'ɔ di -ni'o.

-Lago'ɔ "gwlideeɛ (Matiee 6:25-34)

XXII 'Bho 'ɛ 'kpi, 'le *'Zezii na *'ɔ -namu -bodi: A 'ye li-ɔ, 'unniuni'a di 'in-i wi 'i amu "yiti, lilile a 'ka li 'le a 'ka ti-ni, a'ba -kple 'ɛ di -le; -bana a 'ka ku "yi'bhaa, a'ba -kple 'ɛ di -le -lrεε! **XXIII** Nyunyɔ'ɔ tinie -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili 'le ε 'ye lilile -zi; 'le nyunyɔ'ɔ ku -nmɔ'ɔ "yrili ε 'ye -bana -zi. **XXIV** A yibo nɪkpɪ 'nɪ? 'Ya po -kɔbu, 'ya cε -kɔbu, i se 'sra 'bhle, 'le, ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lago-ɔ "nyɪ 'i lilia. Abu -se -kaa-a le 'le a se nɪkpɪ -zi? **XXV** Nyɔ se 'bhεε, 'ɔ "bhuo'a -kplekplea 'mu, o 'ke 'bho 'ɔ 'wi 'kpi 'wi -lue 'tun po. **XXVI** 'Le, -bho ε-bε -kplekplea 'mne -see -kaaboditoope nmaze yi, i-bi di -lru-i -zi'a amu wɔn 'muti, leedi a-a popo'o 'ya di 'gwlu'ti'a?

XXVII A yibo 'kwla 'zɔ'ɔ -sukui-i po'a "bowle 'nɪ? A -gbu 'ya mɛmɛɛ ya. 'Ya nu lbhu 'le 'ya "pa'a

-banı. 'In-i 'wı -ı amu "yiti, ε -ni'a -kaa 'mu a, Salomco 'ma-a 'bhıc, 'ɔ -bana -ke "bhuo 'ka "yrili-nmc, -ε 'ka "bowle 'mni 'mu-zı, ε se -ni. **XXXVIII** A -gblee, 'kwla 'zɔ'ɔ -sukui, -bho nyɔ gle'a, -bho zɔ zi, ɔ-ɔ po'a "yri a, -Lago-ɔ be ni-o'o 'le i-i nmc'ɔ 'le "yri lemu ti; 'le, -taafle, a-bv 'ma-a 'an -namu, ɔ -see amu li'gbaa yi -cueyi'a? -Ka a se'a -Lago'ɔ "gwlidee 'mu'btle, a -gbv -kaa ya! **XXXIX** 'ɛ dı, lilile a 'ka li 'le le a 'ka 'na, 'ya tibonamu a'ba -mɔ a'ba "bhi -pɔlv 'li -le! **XXX** Nyu -yu se'a -Lago yibo, 'innu 'bi 'i -kaa ti 'yrelęe! A-bv -yvı, -bho a-bee -mnvv se le 'btle, -ka a -bo 'ne 'mu, a'ba -tıtä -Lago yibo ni-o'o. **XXXI** A 'ye li-ɔ, -Lago 'ke amu nyu -lrvv 'gbaa 'le ɔ 'ke amu -kɔ 'le a 'ke 'ɔ "yisręepie 'mu -ni, a zi 'ya dı -antanyı, 'le, -yi -sie'a 'bho, ɔ 'ke i 'bho po.

*'Nynıwluee 'le yaku 'li
(Mattee 6:19-21)*

XXXII A-bv 'ma-a 'an nyu, a'ba -tıtä -Lago 'wɔn-o'o ɔ 'ke amu 'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ -ya 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ-ɔ nu ε'o. 'ɛ dınymo'ɔ "si amu 'gwlv -le! **XXXIII** Lı a 'btle'a a, a -po ni 'pɛlv 'le a 'ke 'ya mɔni "puanlbhamu "nyı. "Wlilı -see'a -gwę yi "kɔmu kɔmu, a 'btle i! 'ɛ 'zɔ 'mo-o, nyɔ'ɔ -ma 'kmv 'mu'a li "yi -le! ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili nyɔ 'ke 'ɔ 'nynıwluee 'le yaku 'li'a dı zi. 'Le'a li-i gwle'e 'mu-ε "kɔgwleka. "Yrimu -see i 'mu'lou yi, 'le kokoyrele -see i -li yi. Nyɔ se 'bhęe ɔ 'ke i wɔn-nyni. **XXXIV** A -gblee, -da nyɔ'ɔ 'tunvle -ni'a a, 'bho-o 'ɔ -pɔlv-υ 'wla'a ti.

**Zezii'a -namu'a -boti*

XXXV *Zezii nu'a -kaa, ɔ 'po-o "yi -lue 'le ɔ na:
 A -fie li, a san "yi 'le a 'ke yra de. A cε a'ba
 "napi "yi. **XXXVI** 'Bho 'nyñökpagɔ'c zo, 'le, -bho
 lbhvñvñmu'a -kɔyi -ke ε 'mu-υ mu a, -ka υn-υ suo
 'nɔ wɔn, 'le, -bho ɔ yi, -bho ɔ bhɔtɔ -buduwɔn "yi,
 'le υn-υ kati 'nɛ -nalo a, a -nι -kaa! **XXXVII** -Bho 'wa
 -kɔyi -ka yi, lbhvñvñmu de'a yra a, υn 'wa-a ti! -
 Ziadi 'in-i za'a amu -bodi 'mu, ɔ-ɔ 'ye-e li-fie -mu,
 'le ɔ 'ke υ 'la, 'le ɔ 'ke υ lilia "nyi. **XXXVIII** -Bho nyu
 -sɔ "nyñɔɔ'c -gbaa -lue -ke 'ε 'sonne 'mu, -bho ɔ
 -ka yi 'le lbhvñvñmu 'mnu 'ke yra de a, υn 'wa-a
 ti! **XXXIX** 'Le ɔ 'ye "yi -lue -lrεε po 'le ɔ na: A po
 -lokui! -Nɔɔ -ke ti "yriyi 'ka yi, -bho -buduyowli
 yibo ne 'kι, ɔ -see ɔ 'kι "yiti"tayi yi, ɔ -see ɔ gbo
 -pa yi. **XL** ε-bε "yi 'mne'ε 'zɔ 'ka-a: -Nɔɔ -ke ti
 'nmɔ *Nyunyɔ'c "Yu-u 'ye'a le -yi mu, a se ε yibo.
 'ε dι, a'ba -boti -le, 'le 'in -kaa amu 'zɔ'daa!

Yrɔɔ 'mo-o lbhvñvñizege'ε?

(Mattee 24:45-51)

XLI 'Bho 'ε ''kpi 'le *'Pieli na: 'An -Kɔyi, -a-bu
 'ma-a *-a'a -namu, -a'ba dι -in po'o "yi -nɛɛ-εε,
 -ale nyu 'wee'a dι ma'a? **XLII** 'Le ɔ na: Yɔɔ 'mo-o
 "yisrεɛlbhvñvñi -ɔ 'bhle'e -naagι'a? C'nyɔtu
 'mo-o nyɔ -yɔ -ke -kɔyi -kaa 'lkpada-a mu, ɔ-ɔ
 sie'a 'c -bolbhvñvñmu li 'le ɔ-ɔ "du 'υ "yrili, 'le
 ɔ-ɔ "nyi 'υ lilia. **XLIII** -Bho 'c -kɔyi -ka le-e yi,
 'le ɔ 'ke ɔ i-bi lbhv 'mni kwa 'mu -ye ε, ɔ 'wa-
 a ti. **XLIV** -Ziadi 'in-i za'a amu -bodi 'mu, ɔ-bɔ
 "bhlegboyowli 'mnu, li 'wee ɔ 'bhle'a, ɔ-ɔ "nyi -
 ɔ'o 'le ɔ-ɔ "du 'ι "yrili. **XLV** 'Le, -bho ɔ-bɔ lbhvñvñi
 popo -kaa 'gwluti: 'An -kɔyi -see -yi yi -susueyi,
 'le, 'c -bonyunu -ke ɔ -plε'ε lbhv -lue "yi, ɔ 'ke

υ 'lbha, 'le ɔ 'ke lilił li, ɔ 'ke nmə 'na, -bho ı -kɔ
 ɔ 'lbha a, XLVI a -gblee, ε-be -coo -ke ti, ɔ -see'a
 'ɔ -kɔyi'a yiyia "gwlide, 'bho-o ɔ-ɔ 'ye -yi -ni mu
 'le ɔ 'ke ɔ 'zɔ'daa. -Bho ɔ -ye no 'bho, ɔ-ɔ 'kpun-o
 nyɔ 'mno 'le ɔ-ɔ klo 'ɔ nyani 'mu tenyi. Nyu-υ
 -see'a -Lagɔ "gwlide 'le -υ -see'a 'bho 'ɔ wlu "du,
 'ka-a ɔ-ɔ 'ye υ -nu mu 'le υn 'ke 'le "kɔgwlenɛ
 'mu mu.

XLVII Lbhunuyi -yo yibo'a le ɔ -kɔyi 'ybha'a, 'le
 ɔ -see ε nu, 'ɔ -kɔyi 'mno-ɔ 'ye -ɔ "seɛn -mu tenyi.
 XLVIII 'Bho 'ε "kpi, -yo se'a le ɔ -kɔyi 'ybha'a yibo,
 'le ɔ-ɔ nu'a dı-ı -ni'a 'lbhalbhaka a, 'ɔ "seɛse -see
 wɔn-ku yi. "Yi Zezii po'a, ɔ 'ke ε gbo-za'a dı, ɔ
 po'o "nna -lue 'le ɔ na: Nyɔ -yo -Lagɔ "nyi'a li'a -
 dadudu, 'inno ɔ-ɔ 'ybha'a li'a -dadudu -lrı̄ tenyi.
 Nyɔ -yo ɔ sie'a 'ɔ li'a -dadudu li, 'inno ɔ-ɔ 'ye 'ya
 -lrı̄'a 'gbə li-sie mu.

*Zezii-i 'ya-a nyu'a "yiciceɛ 'coo 'kmu 'mu
 (Mattee 10:34-36)

XLIX *Zezii 'po-o "yi -lue -lrı̄ 'le ɔ na: 'In 'yi-e
 'coo 'kmu 'mu, 'le, -ka -bho ne -ce'ε "yi, ε 'bhɛɛ'ε
 ε 'ka nyɔ -sin 'le ɔ 'ke 'kle 'ye, 'ka-a 'in 'bo'ɔ ti
 'an "dızıgi 'ke 'bhlikpi 'wee "kpi ti-wa -nalo 'le
 'ya dı nyu 'ke 'kle 'ye, υn 'ke 'muçice. L -Ka, -bho
 υn -ka nyɔ-ɔ batizee 'le υn-υ sri 'ɔ "nukɔ ɔ, 'ka-
 a 'kleyeeɛ 'ke 'inmu "kpi 'pıple. 'Le nymɔ "si'e
 'inmu 'gwlu tenyi, 'le ε 'ke -nu-ε. LI A -gblee, a'ba
 de "gwli na 'in 'yi-e 'nɔo 'kmu 'mu 'le 'in 'ke -
 połu'a bhlibhua -ya -le! -Gba! "Yiciceɛ 'mna-a
 ya'a 'nɔo. LII 'Traamu 'tɔ ɔ, 'an dı, "bhlegbo -ye
 -ke -da nyu -muu -ni'a a, 'wa tan-a 'ye-e -na -mu
 'le υn -ke nyu 'son 'ke "yidede; 'le υ-bu nyu 'son
 'mnu 'ke gbo-po, 'le υn -ke υ-bu nyu tan 'mnu

'ke "yidede -lrεε. **LIII** "Yunyukpasu -ke 'ɔ -tita-a 'ye-e "yicice -mu; "yunynaakpu -ke 'wa 'lotu-υ 'ye-e "yicice -mu; 'le nyimiɛ'ε 'lotu -ke 'wa "yu'a 'nyuɔ-ɔ 'ye "yicice mu -lrεε.

***Zezii 'tmuɔ'o-o ***ɔ -namu, vñ 'ke 'nεu -ccu -nεε
'mvti'wɔn 'le vñ 'ke 'ɛ kpli vñ
(Matiee 16:2-3; 5:25-26)

LIV *Zezii 'le'ɛ -kaa a, 'le ɔ na nyu-υ -ni'a 'bho -bodi: 'Le 'yrv'a tiganamu, 'le -druku 'ke 'le 'mu-ɔ -ni, -bho ε -ka zi a, 'bho-o a -nyna'a ti 'le a-a nu'o: "Ni-i 'ye-e -lbha -mu, 'le ε-ε lbha'o. **LV** 'Le -pupɔɔ 'ke 'zɔti 'mu-ɔ, a 'ke ε li'ye, a-a 'nu-o: 'Yrv-υ 'ye-e -fan -mu, 'le ε-ε wa'a 'nigien. **LVI** Nyanibhlemu-a! A yibo'o-o 'bhluɔkpa -ke yaku "yi'a lι-ι zi'a "tibheli, 'le, -nɔɔ -ke 'muɔyibol'i'a dι a 'wɔn'ɔ 'bɔ see, a se i "yiyibo!

LVII Leedi, "yisreɛli a 'ka nu, 'le a'ba 'cre'ε a'ba 'bhi 'mvti 'ya dι'a? **LVIII** -In 'ye li-ɔ, -bho nyɔ "klaa -inmu 'bho -zıgletumu wɔnyi, -bho a -see -bhla 'le 'gbuu ke a, mu -da ɔ -ni'a, -in 'ke ɔ 'bho -ye, -in 'ke ɔ 'gbɛ kwa 'mu ce 'le ɔ -kaa -inmu -jie 'mu po. **LIX** 'In-i 'tmuɔ'o amu-ε, -bho ε -se -mnɛɛ ε, 'le ɔ 'ke -inmu -jie 'mu po a, le -zidle -ce'ε -inmu, -a "du ε -kpayike-ɔ, 'le vñ 'ke -inmu "yiti"tayi. ε-be dι'a "yitigvɔle -nεε, ε 'bhle-e 'zɔ.

XIII

***Zezii "du-o nyu-υ po 'ɔ -lokui "dι 'mu, vñ 'ke 'wa "nyinynidi "yiyibo 'le vñ 'ke -Lagɔ gbo "bhiti**

I ε-be -nɔɔ 'mnɛ ti, 'bho-o nyu gbi -yi -ni'e
***Zezii -bodi 'le vñ na: Zezii, -da Galileekɔmu -lrvυ-υ za'a -Lagɔ'ɔ 'sraga, le-ε zi 'v "kpi, -in**

'wın ı 'bɔ 'nı? Zideebhlukpa'a -yowli *Pilaati 'tmvv'o-o 'ɔ "sroja, vñ 'ye v 'lbha 'le 'wa nymo - ke 'sragazanmi'a nε 'ye zizia. **II** Un po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ 'ye v -kaa "yi'le: A'ba popo 'gwluti - le na 'wa "se 'mo-o "nyinynikpli'a nv̄mukligbi -v -zi Galileekomu -lrvv'a dı vñ 'me -kaa -ko! **III** 'In-ı 'tmvv'o amv-ε, a-bv -yvv, -bho a -see a'ba "nyinynidi "yiyibo 'le a 'ke -Lagɔ gbo "bhit, 'le siasiaa 'mu a-a 'ye 'me -nı mu v-bv Galileekomu 'mnu'a ka. **IV** A -gblee, Zelizalεemv'a 'fɔtɔ -lue vnv 'la'a Siloye, 'ɛ yayibudu -lue 'ka bhlu, nyv -bue nyv -meetan ε 'lbha'a, a-a popo 'wa dı 'gwluti 'nı? ε -se 'wa "nyinynikpli'a dı -ko -lrɛɛ. **V** A-bv -yvv, 'in-ı 'tmvv'o amv-ε, -bho a -see a'ba "nyinynidi "yiyibo 'le a 'ke -Lagɔ gbo "bhit, 'le siasiaa 'mu a-a 'ye 'me -nı mu 'wa ka. **VI** Le ɔ 'ye 'ɛ dı "yi -lue po 'le ɔ na: 'Bho-o nyɔ -lue -nı'o. ɔ 'bhle-e -kpaa -lue; 'le ε 'mu ɔ -lo'o -trotrotu -lue. -Bho ɔ yi ε-bɛ -kpaa 'mne 'mu, ɔ 'ke 'ɛ "bhi -za a, 'ɔ -ye ne le ya 'le ɔ-ɔ mu'o le. **VII** 'Le ɔ na 'ɔ -kpaa 'mne 'mu'a lbhvnuyi -bodi: -In 'ye li-ɔ, -zvın tan 'li 'in -yi -nı'e -kpaa -nɛɛ 'mu tu -nɛɛ'ɛ "bhi -zanamu 'le 'an 'ye le. -Bho -in gwɛ "yi a, "kle ε, ε -kaa 'bı 'mu -ka bhubhuyiti. **VIII** 'Le ɔ na: 'An -Kɔyi, -zvın -nɛɛ ti, "tayi ne "yiti, 'in-ı 'ye-e 'ɛ gbɔli ti"bhlu -mu, 'in 'ke 'bho 'bhlukpa'a "nimvpokɔku po. **IX** -Bho 'in nu ε -kaa, -zvın 'ye'a ti"si mu, ε 'bheɛ'ɔ ε 'ke -tro. -Bho ε -se -mneɛ ε, 'le ε 'ke -ce!

*Zezii 'pvvn'o-o 'nynaakpv -lue-e -nıa'a 'bho
*Zuifv'a lifɔzɔ

X *'Zuifv'a lifɔzɔ -lue 'li mo'o 'le *Zezii-i tɔ'ɔ nyv -Lagɔwlu 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'lic̄aanbudu -

lue 'li. **XI** Σ-be -budu 'mne 'li, 'nynaakpu -lue -ke li'a 'wɔn, 'innu -ni'e 'le. Un 'bhle-e "nyinynidu'a -zuzu 'mu 'le -zuin -bue -zuin -meetan 'li. 'Inne -po 'nuv -kpεε 'mu 'le un se 'mυsrεεε 'bhεεε. **XII-XIII** Zezii nu'a -kaa, o 'yu -v li, o 'ye v 'la 'le o 'ye v *kwa "lru tide 'le o na: 'An 'lotu'a "yu, a 'pυn-o'o! 'Bho -gbaa -lue 'mu, un 'pυn-o'o 'le un-v 'bhεεε'ε -Lagɔ'c 'nymi "yi.

XIV -Gblee, v-bu 'nynaakpu Zezii 'pυn-a 'Zuifu'a lifɔzo'c zo'c di, 'wa -Lagowlu'a 'liciaanbudu'a -klagba po'o 'ce, 'le o na nyu -ni'a 'bho -bodi: -A 'bhle-e 'wi -meelo, i ti -a 'ke lbhv -nu -ni. I-bi 'wi 'mn'i 'li, -a -flɔ'c-o 'yi -a 'ke nyu gbo mu, un 'ke -amu 'pυn. Σ -se -a'ba lifɔzo'c zo -a 'ke -kaa nu -ko! **XV** -In 'ye li-o, o 'le'ε -kaa, 'le -a'ba -Koyi Zezii na o -ke 'c wlumubheεemu -bodi: A 'bhle-e "yrabha! -Bho -a'ba lifɔzo'c zo, a'ba wli a -mo'c ti, a-a boti 'nε-ε ti 'le ε-ε li'e ti, 'kla -ko? **XVI** A -gblee, v-bu 'nynaakpu -yυυυ, -a'ba "na *Ablaamu'a "nayu mo'o. "Nyinynidu'a tiyayi *Sataan -po 'nu -kpεε 'mu 'le -zuin -bue -zuin -meetan 'li. -A'ba lifɔzo ma'a di, ε se "yrili-nmɔ 'in 'ke v 'pυn-a? **XVII** Zezii'a wlu 'mne nu'a -kaa, ε 'lbhaa'a-a 'c "yidedemv din "yi. Li-i ma'a nyu wɔnti o-o nu'a, 'le nyu'a -dadudu -lrvu-v -ni'a 'bho-o li'e 'ya 'bvbua.

***Zezii 'po-o -Lagɔ'c nyu'a -kɔkɔc "yi
(Matiee 13:31-33; Maaki 4:30-32)**

XVIII -Gblee, *Zezii nu'a -kaa, o 'po-o "yi -lue 'le o na: Leelε -ke -Lagɔ'c nyu'a -kɔkɔc gugɔ'c "yiti'a? Leelε 'in 'ke ε likpυkpa -ni'a? **XIX** 'E letu kɔc'c-o tu

-lue -ε -ke 'yυε -nι'a -toope. 'Inne nyukpasu -lue -lo'o 'le 'ɔ -kpaa 'mυ. Ε mε'ε ε, ε 'bhua-o'o -susueyi 'le nιkpri 'ye 'le 'ε "klei ya 'lrυi -po -nι. **XX** 'Bho 'ε "kpi ɔ 'po-o "yi -lue -lrεε 'le ɔ na: Leelε 'in 'ke -Lagɔ'c nyu'a -kɔkɔɔ likpuukpa -nι'a? **XXI** Ε kɔc'c-ɔ "fɔc'c "buubuuule 'nyaaakpu -lue "luo'o 'mυ, 'le, lι'a 'pvn υn "pli'a -buaan! υn-υ 'la'a faliini, υn bhete 'nι gbo. -Bho ε lele, 'le ε 'ke faliini 'mne pa, "lemnι ε-ε "bu-o'o. l-bi "yi 'son 'mni, 'ya 'zɔ 'mo-o, -ka tu'a 'yυεtoope 'bhua'a 'le ε "du'a tuklagba, 'le, -ka "fɔc'c "buubuuule "buu -nι'a faliini, 'ka 'mnc 'ka-a, nyu-υ 'wɔcn'c -Lagɔwlu, 'bho 'ε 'nyaanamu υn se "yi-die. -Bho ε nyi 'le nya 'le nyu -lrυu-υ 'kpu 'υ "kpi.

*-Buduwɔn -nι'a "svkvpιi
(Matiee 7:13-14, 21-23)*

XXII Ε-bε -nι 'mne ti, *Zezii-i 'ple-e gwle "yiti 'le ɔ-ɔ mu nι'e Zelizaleseμu -bhoga. l-bi gwle 'mni 'mυ ɔ-ɔ tɔ'c nyu -Lagɔwlu. **XXIII** Nyɔ -lue nu'a -kaa, ɔ 'yi -ɔ -bodi 'le ɔ na: 'An -Kɔyi, ε -se nyv'a -dadudu 'ke 'pvn 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi -ko? A -gblee, 'le Zezii 'ye "yi -lue po 'le ɔ na nyu-υ -nι'a 'bho -bodi: **XXIV** 'In-ι 'tmυv'o amυ-ε, nyv'a -dadudu-u 'ye-e ti'bɔ -mυ, υn 'ke -buduwɔn -nι'a "svkvpιi "yi -pa -nι 'le -Lagɔ 'ke υ -kɔ, υn 'ke 'pvn 'bho 'ɔ "yigbeyi, 'le υn -see ε 'bhεε yi. 'Ε dι a po 'le 'kpi 'le a 'ke 'bho ε-bε "yikmuujolu 'mne "yi -zi -nι.

XXV -Bho 'inmɔ -buduyowli -sɔ 'mυ, -bho 'in pa 'le 'in 'ke 'ε wɔn "yi "sape po, a-a 'ye-e "piemu -sie -mυ. 'Le a-a 'ye 'bho 'kpa mυ, a-a 'ye -buduwɔn "yi bhɔtɔ mυ 'le a-a 'ye na: -A'ba -Kɔyi,

kati 'bho -buduwon "yi!, 'le 'in-i 'ye, 'In se a'ba -lue komu yibo, -nu mu! **XXVI** -Bho 'in 'le -kaa a, 'le a-a 'ye na: -A -ke -in -li -ni'e-e -dalue 'le -in 'ye nyu -Lagowlu -to 'bho -a'ba -gwłoduu 'mu, **XXVII** 'le 'in-i 'ye: 'In se a'ba -lue komu yibo! -nu mu -lreεε, a'ba 'wee "du-o "nyinynidi'a nūmu. A po 'inmu le!

XXVIII A 'ye li-ɔ, -bho a 'ye a'ba "na *Ablaamvu-e, *Izaakı-e, *Zakɔɔpu -ke -Lagowlu'a 'mvtizamu 'wee li, un 'ke 'bı 'ye 'le -Lagɔ'ɔ nyu ɔ -kɔ'ɔ "klumu, 'le a-bee -mnuu 'ke ti-nu-ɛ, 'bho-o a-a 'ye 'kle 'ye -ni mu 'le a 'ke "vi. **XXIX** -Bho -Lagɔ -kɔ nyu, go ɔ-ɔ 'ye'a "du mu, nyu-υ 'ye-e 'bhlikpi'a "kete 'wee "yi 'wlu -mu 'le un 'ke -dalue -li -ni. **XXX** ε-be -nɔɔ 'mnę ti, 'bho-o nyu -yu 'ma-a 'nɔɔ 'kmu 'mu 'nyñibhlemukligbi, 'le nya 'wla, 'wa -dadudu-u 'ye-e 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi bhubhunyu "du -mu. 'Le nyu -yu ma 'ka-a bhubhunyu, 'bho -Lagɔ'ɔ "troli 'wa -dadudu 'ke 'bho 'ɔ "yigbeyi 'nyñibhlemukligbi "du.

**Zezii -ke Zelizaleemukomu
(Matiee 23:37-39)*

XXXI ε-be -nɔɔ 'mnę ti, *Falizieentolu 'yi-e *Zezii -bodi 'le un na: 'Bhlukpayowli *Elɔɔdi 'ybha-o'o ɔ 'ke -inmu 'lbha. 'E dı, -so -laa 'mu -in 'ke -dalrɔɔ mu! **XXXII** 'Le Zezii na: A mu, a 'ke -kaa "yrabhabhleyi 'mnɔ 'tmuu, 'in-i 'nu-o nyu 'mu "nyinynidi'a -zuzu ti. 'In-i 'nynia-a 'an nyu'a 'puunpvaa "yi -nɔɔ gbe ti, 'le, -bho ε zi 'tın, 'in 'ke 'an lbhu "yigwe. **XXXIII** A 'ye li-ɔ, ε se "yrili-nmɔ -Lagowlu'a 'mvtizayi 'ke "setida 'mε -ni, -bho ε

-se Zelizalεεμυ. 'E dı, -bho 'ε -nco nyni, 'in 'ke 'le'a -jolu 'mu"luo mo'o.

XXXIV Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le o na: Zelizalεεμυkɔmu-a! Zelizalεεμυkɔmu-a! - Lagɔwlu'a 'mutizamu o po'a amu -jeyi, a-bu 'lbhu v'o un 'ye 'me. -Ka -gbanynɔsunu 'kikle'a 'ε "yreeti 'lruli 'bho 'ε -kpakpi 'zo, -ka -lue 'mnɔ, 'ka-a 'in 'bɔ'c ti sese 'in 'ke amu "lruli'kikle 'bho 'an 'troli, 'in -ke a 'ke -na 'le a'ba 'wɔn'o! **XXXV** 'E dı, 'traamu 'tɔ, 'in-i 'wlu'o amu "yrili. A -gblee, wlu -Lagɔ'c wlu'a 'mutizayi *Zelemii -za 'ka 'mu see, 'ε "yri'a 'bi'a 'wluwluuñco "kɔɔ'c-o gbo. O na: Zelizalεεμυgwlo-o 'ye-e ti-sɔ-mu 'le ε 'ke wɔn-zε. 'In-i 'wı -i amu "yiti, -ε 'wlu'a -laa, a -see 'inmu 'ye yi "kɔmukɔmu, 'le, -nco -ke 'li a-a 'ye'a -nu mu, na: *-Lagɔ'c 'Bhozayi -c 'puvn'a nyu, 'inno -ni'e yinamu; -Lagɔ -wvnna no "niti o, ε 'ke ε "kpi bhla.

XIV

*Zezii 'puvn'o-o "gwizinyɔ -lue

I-II *Zuifu'a lifɔzɔ, *Faliziɛen'ε -klagba -lue 'la-a *Zezii lilidı, 'le 'ɔ 'bhlibhlegbo, 'le o 'ye 'mu-so, o 'ye 'le mu, 'le o 'ye 'bi 'mu"luo, o 'ye ti-de. 'Bho 'ɔ nya a, nyukpasu -lue-e 'bhle'a "buubuuwε 'mu, 'inno -ni'e 'bho. Nyu-u -ni'a 'bho nu'a -kaa, un-u 'gbu-o Zezii ya 'tin, -bho o 'ke nyɔ 'mnɔ 'puvn 'bho 'wa lifɔzɔ'c zo. E -se bhubhuyiti un-u nu -kaa -ko: un-u 'bɔ'-c ti un 'ke o dı -kpvn, -ekedimaa, un na 'ε letu se "yrili-nmɔ. **III** -Gblee, 'le Zezii 'ye wlu 'mu"luo 'le o na Faliziɛen -ke *-Lagɔ'c gbayibomu -bodi: E -nmɔ'c-o "yrili, -a'ba lifɔzɔ'c zo nyɔ 'ke nyɔ 'puvn-ae, -ale o -see o

'puvn yi? **V** -In 'ye li-ɔ, vñ 'nu-o blenyi! 'Wa 'wɔn vñ 'ke ɔ "dapo'a dı, 'le ɔ 'ye nyukpasu 'mñɔ'cɔ su kpvn, ɔ 'ye ɔ 'puvn 'le ɔ na: 'An 'lotu'a "yu, -in 'puvn-o'o, mu -a'a "bhlibhlegbo! **V** C po'a wlu -neɛti, 'le ɔ na nyu-ɔ -ni'a 'bho -bodi: -Bho a'ba nyɔ -lue'a "yu 'kpa "nibhie 'li -a'ba lifɔzɔ'cɔ zo, a -see li"titra yi, a 'ke ɔ 'le -za? 'Le, -bho ε "du a'ba -bhlii 'le, a -see ε -nu yi -lrεε? **V** -Gblee, vñ 'nu-o blenyi -lrεε, wlu vñ 'kɔ ɔ "kpi "du, ε se -ni.

'Bl'a 'mvluoε -ke nyv'a 'lala'a di

VII -In 'ye li-ɔ, nyv *Faliziεen'ε -klagba 'la'a a, vñ-ɔ 'bcɔ-ɔ 'nyñibhlekpe ti, 'le vñ-ɔ de 'ni "kpi. *Zezii 'ye 'v -kaa li a, 'le ɔ 'ye "yi -lue po 'le ɔ na: **VIII** -Bho nyɔ 'la -inmu 'le 'ɔ "bhlibhlegbo 'nyñɔkpago 'mu a, 'le -in 'ke 'le mu a, -a'a -de 'nyñibhlekpe "kpi -le -antanyi! C 'bhεε'ɔ, nyɔ -yɔ 'bhle'a 'nyñi, -ɔ -zi'a -inmu, ɔ 'ke ɔ 'la -lrεε. **IX** 'Le nyɔ-ɔ 'la'a a -ni 'son, ɔ -kaa yi, ɔ -kaa -kaa -inmu "yi'lε: "Nyı ɔ 'bi, ɔ 'ke ti-de! -Bho ɔ 'le -kaa, dñ-ı 'ye-e -inmu 'lbha -mu. 'le -a 'ye 'tɔ 'mu-sɔ mu, -a 'ye bhubhukpe "kpi -zi mu! **X** -Gba! -Bho nyɔ 'la -inmu 'le -in 'ke 'ɔ "bhli mu, "luo bhubhukpe 'mu 'le ɔ 'ke yi ɔ 'ke -kaa -inmu "yi'lε: 'An 'lotu'a "yu, yi -laa nya, -dagbe 'nyñibhlekpe "kpi! -Bho ɔ 'le -kaa a, "leminı ɔ 'bhεε'ε-ε -inmu "yi 'le nyv -ke -in -ni'a linamu'a "klumu. **XI** -Gblee, nyɔ -c-ɔ 'bhεε'ε 'c "bhuo "yi, -Lagɔ-ɔ 'c 'y, -c 'c, -c 'c, -c 'c "bhuo ya, -Lagɔ-ɔ 'bhεε 'c 'c "yi.

XII Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ 'ye nyɔ-ɔ 'lo 'c "kpi 'kpa 'le ɔ na: -Bho -in "du gɔ, -a'a bhı-e, -a'a 'lotu'a "nyñuu-e, -a'a 'ce -ke -a'a -gwłɔkɔmu 'bhle'a 'nyñi, -a'a 'lu u -le! -Ekedımaa,

v-bee -mnvvv 'bhεε' o vn 'ke -inmv 'la, 'le, -a'a "yrilinmodi -in nv 'v "lruli, vn 'ke i 'kwla-za. **XIII** 'In-i 'tmvv'o -inmv-e, -bho -in "du go, 'la "puanlbhamv-e, topomv-e, "lomv -ke -niamv -lrvv! **XIV** -Bho -in nv -kaa a, -Lago-o wunna-a -inmv "niti; -ekedimaa, vn se 'bhεε, le -a 'ye 'v "nyi mv, vn 'ke ε 'kwla-za. Nyv-v nv'a "yrilinmodi 'bho -Lago-o "yigbeyi, -v 'me'ε ε, -da o 'ye 'v glu -za -ni mv, 'le vn 'ke ti-ni -lreε ε, 'bho 'mno, 'bho-o o-o 'ye -inmv 'nymibhlele "lruli-nv -ni mv.

*Goklagba'a "kpi'a "yi
(Matiee 22:1-10)*

XV Nyv -ke *Zezii-i li'a a, 'wa -lue 'wɔn' o wlu 'mne 'bɔ o, o na Zezii -bodi: -Bho -Lago -ko nyv, go o-o 'ye'a "du mv, -o li'a 'ε lile ε, o 'wa-a ti!

XVI Zezii 'ke o "kpi "du'a dı, o po'o "yi -lue 'le o na: 'Bho-o nyv -lue -ni'o. O "du-o goklagba -lue; 'le ε 'mv, 'le-e o 'la'a nyv'a -dadudu. **XVII** O gwε'ε pipia "yi, 'le o 'ye 'ɔ lbhvnuyi nyv o 'la'a gbo lbho vn 'ke linamv yi. **XVIII** -Ka vn -die'a 'mv, vn kpa'a 'bho-e -lue -lue, vn-v bhade-e lbhvnuyi li. -Yɔ o 'wlvv'a "yi -antanyi, o na: 'In 'de-e -kpaa -lue; 'in 'ke ε 'yenamu mu mo'o. 'Inmɔ bhade -inmv li, -a'a po 'ce -le! **XIX** -Lue -lrɔɔ na: 'in 'de-e -bhlii -bue, 'inni -ke 'in -ni'e -kpaa 'mv munamu, 'in 'ke i ti'din, -bho i 'ke lbhv nv tenyi. 'Inmɔ bhade -inmv li, -a'a po 'ce -le! **XX** -Lue -lrɔɔ nv'a -kaa -lreε ε, o na: 'Traamu 'in kpa'a 'nymo: 'ε dı 'in se 'bhεε 'in 'ke yi.

XXI O-bɔ lbhvnuyi 'mno nv'a -kaa, o 'yi-e 'ɔ -kɔyi gbo le. Nyv -ke gbo o mu 'ka a, dı vn -za'a 'mv, o 'ye i gbo -pa, o 'ye o 'tmvv. O 'cɔw 'cɔ dı

'mn̄i 'bɔ, ɔ 'po-o 'cε, 'le ɔ na 'ɔ lbhvnuyi -bodi:
 Kpa 'le -gwloduu 'mu -ke -jolvkotu "yi -vuka, 'la
 "pvanlbhamu-e, "lcmu-e, topomu -ke -niamu -
 lruu, un 'ke yi, un 'ke li! [XXII](#) 'Le ɔ 'ye 'mu-so,
 ɔ 'ye -jeyi 'kpa. ɔ -gwle'a 'le -daan a, ɔ 'yi-e le.
 'Le ɔ na: 'An -Kɔyi, 'in -ke un yi-ɔ, 'le 'b̄i -sie'e
 -bhla ti! [XXIII](#) 'Le ɔ na 'ɔ lbhvnuyi -bodi: Mu 'le
 'kwla 'zɔ'ɔ -jolvu "yi -ke -dalroo, nyɔ"o nyɔ a-a
 'ye'a 'ye mu, 'tmuu nɔ, ɔ 'ke 'inmu "bhli yi, 'an
 -budu 'ke "yi -srini! 'le un 'ke li. [XXIV](#) A -gblee,
 'le ɔ na 'ɔ lbhvnuyi -bodi -lrɛɛ: 'In-i 'w̄i -i -inmu
 "yiti, -antanyinu 'in 'la 'ka, -bho 'wa nyɔ yi, ɔ
 -see 'an lilile -nɛɛ -li yi.

*-Ka nyɔ 'ka -nyna 'le ɔ -ke *Zezii 'ka -na
 (Matiee 10:37-38; 5:13; Maaki 9:50)*

[XXV](#) -Nɔɔ gbe zil'a, *Zezii nu'a -kaa, ɔ 'cε-ε 'bho
 "die 'le o-o mu'o -dalroo. ɔ -ni munamu, 'le nyu'a
 -dadudu-u kpo 'ɔ -jeyi, 'le ɔ 'ye u gbo "bhiti, 'le
 ɔ na: [XXVI](#) Nyɔ -yo yi'a 'inmu gbo, -bho ε "du -
 a'a -tita-e, -a'a 'lotu-e, -a'a 'nyñɔ-e, -a'a "yreeti
 -ke -a'a 'lotu'a "nynuu, 'le -in 'ke 'wa "klumu'a
 nyɔ'ɔ d̄i -kma, ε 'ke 'inmu -zi, -in -see 'an -nayi
 "du yi. -Bho -in -ka -a'a "bhuo'a tinie'ε d̄i-i zi,
 'le ε 'ke 'inmu -zi, -a'a nyɔtu se 'bhɛɛ ɔ 'ke 'an
 -nayi "du -lrɛɛ. [XXVII](#) Nyɔ -yo -see'a ti'bɔ ɔ 'ke
 'inmu "srii "kɔmukɔmu, -ɔ -see'a 'ybha ɔ 'ke
 'kle 'ye kplokpl'o 'an d̄i, 'le, ε-bɛ 'kleyeeɛ 'mne
 'mu, ε 'bhɛɛ'ɔ nyɔ 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'me 'le ε 'ke
 ngazememee'ε 'bhuoka "du, 'ɔ nyɔtu se 'bhɛɛ ɔ
 'ke 'an -nayi "du.

[XXVIII](#) 'Bho 'ε "'kpi, 'bho-o ɔ -po -ni'e "yi -lue 'le
 ɔ na: -Bho a'ba nyɔ -lue 'ybha ɔ 'ke yayibudu

po 'le, 'o 'lbha "yi 'tūn 'le 'o popo -kaa 'gwluti - antanyi: -Bho 'in po 'an -budu'a 'kpu glu 'le, 'in 'bhle mōni -dudu 'ni 'in 'ke ε "yigwe'ε? Mōni 'diε ε 'ke 'mu"luo 'ya-a?, [XXXIX](#) -bho ε -se -mneε, 'le o 'ke ε glu po, -bho o se 'ε "yigweε 'bhεε, nyɔ"o nyɔ 'ye 'ε ε -c-ε, ε 'cise -mu 'le o 'ke na; [XXX](#) C-bo nyɔ 'ye 'ε ε -c-ε 'po-o -budu 'le o se 'ε lbhv 'bhεε!

[XXXI](#) 'Le Zezii 'ye "yi -lue -lreε po 'le o na: A -gblee. -bho 'bhlukpayowli -lue'a nyv -ke 'o -bonyunyɔ -lrɔɔ'c nu 'ke tu vɔ o, -ka -lue 'mno, 'ka-a o-ɔ de'e ti 'le o-ɔ popo'o 'gwluti na: 'Inmɔ 'bhle'a -kaa nyv'a "du'a -gwlv -lue 'le, 'in 'bhεε 'in -ke nyɔ-ɔ 'ma-a -kaa nyv'a "du'a -gwlv 'son -nayi 'ke "yidede 'ni? [XXXII](#) A 'ye li-ɔ, -bho o se ε 'bhεε ε, 'le, -bhladi o -te'ε gbo, o-ɔ lbho'o 'le 'o nyv'a 'yo vɔn 'ke o 'gbe kwa 'mu cε. [XXXIII](#) I-bi dī 'mni'a "lru "yi 'le Zezii 'ye 'bho wlu -lreε "du 'le o na: -Ka -lue 'mno, 'ka-a ε -ni'o a'ba "bhi'a damv. A'ba -yo -see'a 'o -kɔkɔli kwa gbo -za 'le o -see'a 'inmu "srii, o se 'bhεε o 'ke 'an -nayi "du.

[XXXIV](#) C 'ke 'o wlu "lru "yi jra'a dī, o po'o "yi -lue -lreε 'le o na: A'ba "bhi yibo'o-o 'wee -ka 'tɔn "du'a lezegε, 'le ε-ε 'bhle ni'a -zapv 'nu wɔn. -Bho ε -gwε wɔn 'le, leelε nyɔ 'ke ε gbo po 'le ε 'ke ls wɔn 'bhle'a? [XXXV](#) Nyɔ se 'tɔ 'bhεε, o 'ke ε 'mu"luo 'le o 'ke ε 'bhlukpa "ni 'mu -po -ni. ε-ε 'mo-o bhubhule 'le ε-ε 'wleε'ε ti. -Yɔ 'bɔ'c ti o 'ke dī 'mni 'muti'wɔn o, o popo 'gwluti -ziaka!

XV

"Mamabhlahle'ε "kpi'a "yi
(Matiee 18:12-14)

I -Ncc -lrεε 'li, *lapoozamu -ke nyu -lrvu
 *Faliziεen-e zre nū'a "nyinynikpli'a nūmu "yi, vñ
 'nyni-e *Zezii li, 'le vñ-v po 'c -lokui. **II** Faliziεen
 'mnu -ke *-Lago'c gbayibomu nū'a -kaa, vñ-v
 "wūnwan'o 'le vñ-v nū'o: C-bc nyɔ cco, c-c
 'kpun-o "nyinynikpli'a nūmu -gli 'le c -ke vñ-v
 li nū'e -dalue.

III -Gblee, 'le Zezii 'ye 'ε dī "yi -lue po 'le c na:
IV -Bho a'ba nyɔ -lue 'bhle 'bhlabhli'a -gwli -muu
 'le 'ya "klumu'a -lue 'ke "ma 'le, c -see -mu yi
 c 'ke 'bhlabhli'a -gwli nyiε 'bhlabhli -bue 'yɔ -
 mæenyiε 'bho 'ya tilinamu sie, 'le, -ye "ma'a a,
 c 'ke ε ti'bɔ kplokplo 'le c 'ke ε 'ye? **V** -Bho c
 'ye ε-be 'bhlabhle 'mne, c-c 'li-e 'bubua, c-c "luo
 'nε-ε 'mu, c-c po 'nε-ε -kpakpu 'mu ti **VI** 'le c -
 ke ε-ε mu'o 'le 'c "bhlibhlegbo, 'le, c 'ke 'le nyni
 a, c-c 'la'a 'c bha -ke 'c -gwličkomu 'le c-c nū 'v -
 bodu: -A bhete gbo -a 'ke 'bubua li, -ekedimaa, 'an
 'bhlabhle-ε "ma 'ka, 'in 'ye -ε'o. **VII** 'In-ι 'tmuū'o
 amu-ε, -ka -lue 'mnc, 'ka-a, -bho nyɔ -lue 'tūn yibo
 'c "nyinynidi "yi 'le c 'ke -Lagɔ gbo "bhitia, -
 Lagɔ-c 'li-e 'ε 'bubua. Nyu'a -gwli nyiε nyu -bue
 'yɔ -mæenyiε, -v 'la'a 'wa "bhi kplizigü'a nūmu 'le
 -v -see'a ti'bɔ vñ 'ke 'wa "nyinynidi "yiyibo 'le vñ
 'ke -Lagɔ gbo "bhitia, ε-be 'bubua 'mne -zi'e-e 'wa
 ne 'mu.

"Mamanetemɔni'a "kpi'a "yi

VIII C po'a wlu 'mne ti a, 'le c 'ye -ka -lue 'mnc'c
 dī "yi -lue -lrεε po 'le c na: -Bho 'nynaakpu
 -lue 'bhle nεtεmɔni -bue, 'le 'ya -lue 'ke 'le -
 kuyrebudu 'li "ma -nī, vñ -see -mu yi, vñ 'ke
 "napε "yice, vñ 'ke -budu 'li tiwopo, vñ 'ke ε ti'bɔ

'tün 'le vn 'ke ε 'ye? **IX** -Bho vn 'ye ε, vn-υ 'la-a 'wa bha -ke 'wa -gwlobkomu 'le vn-υ nu 'υ -bodi: 'An netemcni-i "ma 'ka a, 'in 'ye -ε'o. 'Ε dι -a bhete gbo -a 'ke 'bubua li! **X** 'In-ι 'tmuu'o amu-ε, -ka -lue 'mno, 'ka-a, -bho nyɔ -lue 'tün yibo 'ɔ "nyinynidi "yi 'le ɔ 'ke -Lago gbo "bhiti, 'le -Lago -ke ɔ gbo'a -dalbhomu-υ li'e 'bubua.

Nyukpasu -lue -ke 'ɔ "yreeti 'ɔnɔs dι

XI -In 'ye li-ɔ, i-bi dι -lue 'mni'a "lru "yi, *Zezii po'o "yi -lue -lreε 'le ɔ na: 'Bho-o nyɔ -lue -ni'o; ɔ 'bhle-e "yreeti 'son. **XII** 'Le leyi na 'ɔ -tita -bodi: 'An -tita, -bho 'wla, -a'a -kɔkɔlι -a 'ka "kpi-zi, -a'a "bhuo 'gble i -nalo -in 'ke 'an ne "nyi. A -gblee, 'le ɔ 'ye i 'ɔ "yreeti 'son "yiti'gblee. **XIII** 'Wι gbi zi'a a, ɔ-bɔ "yu 'mno nu'a -kaa, 'kwladie 'ɔ -tita 'gbaa'a li -lru ɔ 'ye 'ɔ "nyi, ɔ -po 'ne-ε 'pelv, 'le mɔni 'wee ɔ 'ye'a a, ɔ 'ye i 'mu"luo 'le ɔ 'ye 'mu-ɔ, ɔ 'ye 'likpa 'mu mu, 'le gbotebhluikpa "kpi. 'Le 'mno, 'le-e ɔ -nu 'nι wlakawlakawlaka! 'le i 'ye -gwε. **XIV** I -gwε'ε ε, 'le 'muklagba -lue 'ye 'le ε-bε 'bhlukpa 'mne "kpi tiyi; 'le ɔ se lilile 'bhle. **XV** A -gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'mu-o 'bhlukpa 'mne "kpi'a nyɔ -lue gbo, ɔ 'ke ɔ 'mu"luo ɔ 'ke 'ɔ lbhu nu. ɔ-bɔ nyukpasu 'mno, 'cnu "luo 'nɔ 'mu, -ɔ kρɔ 'le 'ɔ -kpaa 'mu ɔ 'ke 'ɔ -gwlobhee "yrili"du. **XVI** 'Mu-υ 'lbho 'ɔ tenyi'a dι ɔ 'bɔ'ɔ ti, ɔ 'ke 'ya lilili li, 'le nyɔ'ɔ "nyi i ɔ'o. **XVII** ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpa-a 'gwlobtipoponamu 'bho 'ɔ "bhuo "kpi 'le ɔ na: 'Inmɔ -ke -tita'a lbhuνυμυ 'bhle'a lilili 'wee, -υ se'a 'ya lilia 'bhεε, 'mε'ε 'cnu'ε 'mu'a dι'a! **XVIII** 'In-ι 'ye -ɔ gbo le -mu -mu 'le 'in 'ke

na: 'An -tita, 'in 'nu-o "nyinynidı 'bho -in -ke -Lago'c "yigbeyi. [XIX](#) -In 'ke 'inmu -a'a "yu 'la, 'in se ε "yiti-nmc. "Luo 'inmu 'mu -a'a lbhvnumu'a -lue'a ka!

[XX](#) A -gblee, 'le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye 'ɔ -tita 'mnɔ gbo le yi. ɔ "kɔɔ'c -budu gbo, 'ɔ -tita 'ye -ɔ li 'le ngaze 'ye ɔ 'lbha. ɔ nu'a -kaa, ɔ ple-o'o, ɔ 'ye ɔ -jeyi mu, ɔ 'ye ɔ -gble. [XXI](#) 'Le 'ɔ "yu na: 'An -tita, 'in 'nu-o "nyinynidı 'bho -in -ke -Lago'c "yigbeyi. -In 'ke 'inmu -a'a "yu 'la, 'in se ε "yiti-nmc! [XXII](#) ɔ 'ke 'ɔ "yu "yi'bheɛ'ε dı 'le ɔ 'ye -kaa 'ɔ lbhvnumu "yi'lɛ: A "depo "yi, a -ke "yrilimmɔvilɔbana -lue 'ke yi, a 'ke ε 'an "yu 'mu -pa! A -po nɔ -jiɛmvpole -jie 'mu 'le a 'ke ɔ li bhu 'mu -pa! [XXIII](#) -A'ba wawabhliigbuda, -a de'a ti gɔklagba -lue'a dı, a -ke ε yi, a 'ke ε ɔ 'mu 'lbhaa, -a 'ke ε li 'le 'bvbua 'mu! [XXIV](#) A 'ye li-ɔ, -ka nyɔ 'mɛ'ε 'le ɔ 'ye'a glu -sɔ, ɔ 'ye'a ti-nı -lreɛɛ, 'ka-a 'an "yu -coo -n'i'o. ɔ "ma-o'o 'le 'in 'ye ɔ 'ye. ɔ 'le'ɛ -kaa a, 'le vñ 'ye 'bho 'kpa, 'le vñ-v "du'o ε-be go 'mne 'le 'bvbua 'mu.

[XXV](#) ε-be -coo 'mne ti a, ɔ-bo nyukpasu 'mnɔ'c "yuklagba -nɪ'e-e lbhu -nvnamu 'le -kpaa 'mu. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'yi-e gwlo 'mu le. ɔ "kɔɔ'c 'bho "bhlegbo gbo a, ɔ 'wɔn-ɔ -lili -ke 'lvı'a wlu 'bɔ, [XXVI](#) 'le ɔ 'ye lbhvnyi -lue 'la 'le ɔ na: Leelɛ -kɔɔ'c 'lvı -ke -lili -yvı'a? [XXVII](#) 'Le ɔ na: -A'a leyi 'yi-e le! ɔ 'ka yi, 'ɔ nmi -nmɔ'c-ɔ "yrili'a dı, -a'a -tita 'lbha'a 'ɔ wawabhliigbuda. [XXVIII](#) A -gblee, ɔ-bo "yuklagba 'mnɔ nu'a -kaa, ɔ 'po-o 'cɛ; ɔ -see 'wɔn ɔ 'ke 'bho "bhlegbo pa. 'ɔ -tita 'wın 'l 'bɔ, 'le ɔ 'ye 'da 'le ɔ 'ye mu, ɔ 'ye ɔ libhade, [XXIX](#) 'le ɔ 'ye -kaa 'ɔ -tita "yi'lɛ: -In 'ye li-ɔ, zvı'n'a

-dadudu ti 'in -ni'e -a'a lbhv -nu -nūnamu 'le 'in-i
 "du'o 'bho -a'a wlu. Ε -ni'a -kaa 'mu a, -in -see
 'nmu wliyu -lue 'tin "nyi ke 'le 'in -ke 'an bha
 "we 'ke ε-ε li 'le 'bvbva 'mu. **XXX** 'Traamu 'tɔ, -
 a'a "yu -ke "wīlunynukpakpı -nyni'a -a'a -kōkōlī
 'wee wɔn, cuñni yi'a dı, -in 'lbha'a -bhliigbuda-a -
 wε'ε! **XXXI** 'Le 'ɔ -tita na: 'An "yu, 'in -ke -in -na'o
 "kōmukōmu. Le"o le 'in 'bhle'a, -a'a le mo'o -
 lrεε. **XXXII** -Ka nyɔ 'mε'ε ka 'le ɔ 'ye'a glu -sɔ, ɔ
 'ye'a ti-ni -lrεε, 'ka-a -a'a 'lotu'a "yu -nɔ -n'i'o. ɔ
 "ma-o'o 'le 'in 'ye ɔ 'ye. 'Ε dı ε -nmɔ'c "yrili -a
 'ke gɔ "du 'le -a 'ke 'bvbva li.

XVI

*-A "luo "kmu 'mu'a "wlili 'mu 'le -a 'ke
 -Lagɔ'c' lbhv nu*

^I Zɔ -lue 'zɔ *Zezii 'po-o "yi -lue 'le ɔ na
 *'ɔ -namu -bodi: 'Gagayi -lue 'bhle-e 'ɔ "wlili'a
 "yriliduyi -lue. Nyu nu'a -kaa, ɔn 'tmuu'o-o ɔ-
 bɔ 'gagayi 'mnu na 'ɔ lbhvnuysi-i 'nyni-e 'ɔ "wlili
 wɔn. ^{II} ɔ nu'a -kaa, ɔ 'lɔ -ɔ'o 'le ɔ na: -A'a "kpidi
 'in 'wɔn'ɔ'bɔ, ɔ -see 'nmu 'tu nu. -In se 'tɔ 'bheɛ
 -in 'ke 'an lbhvnuysi "du. 'Ε dı, -ka -in nu'a -a'a
 lbhv 'mne ε, yi -in 'ke -kaa 'inmu 'tmuu. ^{III} A -
 gblee, ɔ-bɔ "wliliyriliduyi 'mnu nu'a -kaa, ɔ 'kpa-
 a 'bho 'le ɔ-ɔ popo'o -kaa 'gwlvti: 'An -kɔyi-i 'ye-
 e 'inmu lbhv 'mu -za -mu "se! 'In se -kpaalbhv
 'bheɛ, 'le -zrɔzrɔɔ-ɔ 'lbhaa'a 'inmu dın "yi, 'le,
 koo 'in 'ke -nyna'a? ^{IV} -lın! Le 'in 'ka nu, -bho
 ɔ nu 'inmu ti 'le nyu 'ka 'inmu kpvn -gli 'le 'wa
 "bhlibhlegbo, 'in 'ye ε-ɔ! ^V A 'ye li-ɔ, ɔ nu'a -kaa,
 nyu-υ 'bhle'a 'ɔ -kɔyi'a kpadi, ɔ 'lu -υ'o -lue -lue.
 -Yɔ yi'a -antanyi, ɔ na ɔ -bodi: 'An -kɔyi'a kpadi

'diez -in 'bhle'a? **VI** 'Le o na: 'Cna'a gbogbowuin'a -gwli -muu 'in 'bhle'o. 'Le o 'ye o -kaa "yi'lε: -A'a kpadu'a "bəgə 'ka-a! -De ti -susueyi, -in 'ke 'cna'a gbogbowuin'a -gwli 'son 'yo bue 'cni 'le 'ɛ 'limu. **VII** 'Le o na nyɔ -lrc̩ -bodi: 'Le -mnɔ -ccnɔ -le, kpadu 'diez -in 'bhle'a? 'Le o na: -Kəbubhεci'a "du -lue -gwli -muu. 'Le o na: -A'a kpadu'a "bəgə 'ka-a! 'Cni 'le 'ɛ 'limu -bhεci'a "du -lue. **VIII** C-bɔ lbhvnyi -ke kpli se'a "yi'srεε, 'ɔ -kɔyi 'ye'a 'ɛ -naagi'a lətu li a, o 'wɔnɔ 'nɔ-o "kpi. A -gblee, 'traamu'a nyu-υ zi'a 'wa "bhi'a tiniɛ'ɛ dì 'nɔɔ 'kmu 'mu, 'le 'wa bo 'li, υn 'bhle-e -naagi tenyi, nyu-υ 'bɔ'ɔ ti υn 'ke -Lagɔ'ɔ 'gwluđi nu, υn 'ye υ -zi.

IX A 'ye li-ɔ, ε -nɔ'a -kaa 'mu a, 'nmɔ Zezii 'tmuɔ' amu-ε, 'kmu 'mu'a "wlili nyɔ'ɔ de'a "gwli, a "luo nɔ 'mu, a 'ke -Lagɔ'ɔ lbhv nu, 'le, -nɔɔ -ke ti a -bɔ 'nɔ 'mu, o 'ke amu "kɔgwlenyntwluee "nyi 'le yaku 'li. **X** A 'ye li-ɔ, nyɔ -ke kpli 'sreε'ɛ "yi 'le l̄toope 'li, 'ɔ nyɔtu'a kpli 'sreε'ɛ-ε "yi 'le lk̄lgb̄ 'li. -Yɔ -ke kpli se'a "yi'srεε 'le l̄toope 'li, 'ɔ nyɔtu'a kpli se "yi'srεε -lrεε 'le lk̄lgb̄ 'li. **XI** 'ɛ dì 'kmu 'mu'a "wlili nyɔ'ɔ de'a "gwli, -bho a se 'ya lilia "yi'srεε 'le, -Lagɔ-ɔ 'ye amu -zegε "lruli-nu mu 'nɔ? **XII** 'Le, ɔ-bi "wlili -se'a-a a'ba li, -bho a'ba kpli se "yi'srεε 'ya damu 'le, a'ba -zegε -Lagɔ de'a 'le yaku 'li ti, ɔ-ɔ 'ye ε amu "lruli-nu mu 'nɔ?

XIII A -gblee, nyɔ -lue se 'bhεε o 'ke nyu 'son "yi-de. C-ɔ 'nyε-ε -lue 'mu 'le ɔ-ɔ ybhε'ɛ -lrc̩ -mu. 'Le o-ɔ zi'e -lue gbo, ɔ-ɔ 'nyε'ɛ -lrc̩ -mu. -Ka -lue 'mno 'ka-a nyɔ se 'bhεε o 'ke -Lagɔ -ke mɔni -dalue kli -ple -nɔ.

*Zezii -za'a-a -Lago'č nyu'a -kɔkɔč'č "dizigi
'mv (Matiee 11:12-13; 5:31-32; Maaki 10:11-12)

XIV *Falizięen -kma'a-a mɔni'a dı, ɔn 'wɔn'č
*Zezii'a wlu 'mni 'bɔ, ɔn-ɔ 'cise nɔ'o, XV 'le ɔ 'ye
v -kaa "yi'le: A 'ybha-o'o nyu 'ke amu 'mu"luo
-ka "yisreemv. ɛ -ni'a -kaa 'mu a, -Lago yibo'o-o
a'ba 'gwlutipopoe. A 'ye li-ɔ, le nyu-ɔ 'luo'a 'mu
-ka ləklagba a, -Lago'č 'la 'ɛ letu le 'le ɔ-ɔ 'nye 'ɛ
'mu.

XVI A -gblee, dı -Lago -zi -ni'a *Moyiizi -ke -
Lago'lu'a 'mutizamu -lrvv 'mu 'le -i 'cnı-ɛ'ɛ 'le
-Lago'č "bɔgv 'li see, 'nni po'o nyu -jolu gbo 'le
*'Zaan Batiisi 'ye 'co'n 'kmu 'mu yi. -ɛ -sɔ'č-ɛ-be -
nɔn 'mne 'li, 'inmɔ Zezii-i 'za-a amu -Lago'č nyu'a
-kɔkɔč'č "dizigi -bodi 'mu 'le nyu'a -dadudu-u
drɛ'o ɔn 'ke nyu ɔ -kɔ'č "klumv -ni. XVII ɛ -
ni'a -kaa 'mu a, -tɔtɔl -ke gba 'mni, -piplii'a -lue
komu -see i li'wlu yi. -Ka 'bhlu kpa -ke yaku-u
'ye'a 'mu-gwle mu a, 'ka-a i-ı 'ye 'mu-gwle mu
-lrɛɛ. XVIII ɛ-be wlu 'mne, 'ɛ 'yitigvɔgɔle 'ka-a:
Nyɔ'o nyɔ-ɔ -za'a 'č 'nyuč 'kwla, 'le -ɔ kpa'a -
lrvv, 'č nyɔtu 'ye-e -yranyñɔbha. 'Le, nyɔ -yɔ
kpa'a 'kw lazanyaakpv, ɔ 'ye'e -yranyñɔbha -
lrɛɛ.

'Gagayi -lue -ke -Lago'č lbhvnyi Lazaa

XIX -Gblee, *Zezii nu'a -kaa, ɔ 'po-o "yi -lue -
lrɛɛ 'le ɔ na: 'Bho-o 'gagayi -lue -ni'o. Zɔ"o zɔ
'li, "yrlinmɔyriiklgbı -ke 'pɛlv -kmu'a "yi, 'nni
ɔ-ɔ 'wla'a 'mu 'le ɔ-ɔ "du'o gɔ. XX 'Bho ɔ-bɔ
'gagayi 'mnu'č gwłč 'mu, "puanlbhayi -lue ɔn-ɔ
'la'a Lazaa, 'nni -ni'e 'bho -lrɛɛ. "Ji -tro 'nɔ-ɔ li
-nyakaa! 'Bho 'gagayi 'mnu'č "bhlegbo'a komi'a

-kpana wɔnyi, 'bho-o ɔ-ɔ 'pɛ'ɛ ti. **XXI** -Bho 'gagayi li, 'ɔ wɔntɔlu 'ɔ lbhunumu-ɔ 'wla'a ti, ɔ 'bɔ 'kɪ-1 ti ɔ 'ke 1 li, 'le nyɔ'ɔ "nyi 1 ɔ'o. 'Bho 'ɛ lemu 'le gbi-i yi'o 'ɔ "ji "yi tibhenamu.

XXII A -gblee, ɔ-bɔ "pvanlbhayi nu'a -kaa, ɔ 'mɛ-ɛ'o, 'le -Lago gbo'a -dalbhomo 'ye 'ɔ -zuzu 'mu"luo, ɔn 'ye ε 'le 'ɔ "na *Ablaamu'a "troli kpa 'le yaku 'li. 'Gagayi -mnɔɔ pa'a 'le, ɔ 'mɛ-o'o -lreɛɛ, 'le nyu 'ye 'ɔ guda yagba ε 'ye 'wlu, **XXIII** 'le ɔ 'ye "kɔgwlenɛ 'mu mu, 'le ɔ-ɔ 'ye'e 'le ε 'mu 'kle. ɔ nu'a -kaa, ɔ "luo'o-o "yigba "yi 'le ɔ 'ye Ablaamu li'ye. 'Bho 'ɔ "troli, 'bho-o Lazaa -de'e ti, 'le ɔn -te 'nɔ gbo. **XXIV** 'Le ɔ 'ye 'bho 'kpa, ɔ-ɔ "wɔ'o: 'An "na Ablaamu, 'in-1 'ye-e 'kle tenyi ɔn cɔn 'ne 'mu. 'ɛ d1 'ye 'an ngaze, -in 'ke Lazaa lbho, ɔ 'ke "nitoope "pli ɔ 'ke ε 'inmu -ya, 'in 'ke 'an -bluuuzɔjeyi tilele! **XXV** 'Le ɔ na: 'An "yu, 'le -a'a tinuŋi 'li, -zegɛ -in 'ye'a a, popo 'ɛ d1 'gwluti. Lazaa -mnɔɔ 'ɔ damu, ɔ 'ye-e 'kle tenyi. -Da -in -ni'a 'traamu 'kle 'yenamu, 'bho-o ɔ-ɔ 'ye ni'e 'ɔ -zegɛ. **XXVI** 'Bho 'ɛ lemu, -dogwigbaa -lue-e -ni'e 'bho -a'ba 'nynumu. 'Le, nyu-ɔ 'bɔ'ɔ ti, ɔn 'ke 'nɔ -amu gbo 'mu-sɔ, ɔn 'ke 'le a-bee gbo yi, ɔn se ε 'bhɛɛ. 'Le nyɔ se 'bhɛɛ -lreɛɛ, ɔ 'ke 'le amu gbo 'wlu 'le ɔ 'ke 'nɔ -amu gbo yi.

XXVII-XXVIII 'Le ɔ na: 'An "na Ablaamu, 'in 'bhle-e 'lotu'a "nynuu -muu 'le 'an -tita'a "bhlegbo. 'ɛ "lru "yi, 'in cɔn bhade -inmu li, 'tmuu Lazaa, ɔ 'ke mu, ɔ 'ke u 'tmuu 'le u-bee -mnuu -kaa 'cɔn 'kleyeda -nɔɔ yi -lreɛɛ. **XXIX** 'Le ɔ 'ye ɔ -kaa "yi'lɛ: D1 *Moyiizi -ke -Lagɔwlu'a 'mvtizamu -lruu 'cni'a 'le -Lago'ɔ "bɔgu 'li see, ɔn 'bhle -t'o. ɔn po 1 -lokui 'le ɔn 'ke 1 'bho "du. **XXX** 'Le ɔ na: 'An

"na Ablaamu, un -see ti'bɔ̄ un 'ke ε nu. Ε -n̄'a -kaa 'mu, -bho nyɔ̄ -sɔ̄ 'cō'm̄em̄u'a "klumu 'mu, 'le ɔ̄ 'ke ɔ̄ gbo le mu a, "lemoni un-ɔ̄ yibo'o-o 'wa "nyinynidi "yi, 'le un 'ke -Lagɔ̄ gbo "bhit. **XXXI** 'Le ɔ̄ na: -Bho un -see ti'bɔ̄, d̄i -Lagɔ̄ -zi -n̄'a Moyiizi -ke -Lagɔ̄wlu'a 'mutizamu -lr̄vu 'mu, 'le, -i 'cni-ε'ε 'le ɔ̄ "bɔ̄gv 'li see, un 'ke i -lokuipo, 'le nyɔ̄'ɔ̄ 'bhuo 'ke glu -sɔ̄ -d̄i, ɔ̄ 'ke 'le 'km̄u 'mu le mu a, un -see 'wa "bhi "yiti"tayi yi 'le un 'ke 'ɔ̄ wlu 'muti'wɔ̄n.

XVII

"Nyinynidi -ke 'ε d̄ibhɔ̄εε (Matiee 18:6-7; Maaki 9:42)

I *Zezii 'gwe-ε "yi'a popoa "yi, 'le ɔ̄ na *'ɔ̄ -namu -bodi: L̄i'a -dadudu-u 'ye-e nyu "nyinynidinunamu "tuu -mu "kɔ̄mu kɔ̄mu. -Yɔ̄ "tuu'a 'ɔ̄ -bonyunuɔ̄ 'ya letu'a n̄namu, 'ɔ̄ d̄i-i 'ye-e ngaze 'mu'btle -mu "se! II A -gblee, nyɔ̄ -yɔ̄ de'a 'inmu "gwli 'wa 'la'a le -ka "dana, -bho nyɔ̄ -lr̄ɔ̄ 'bɔ̄ ti ɔ̄ 'ke ɔ̄ d̄i "yrili"maa 'le ɔ̄ 'ke 'an "gwlidei 'bhɔ̄ ɔ̄, -bhladi ɔ̄ -see 'ε nu ke, ε -n̄mo'ɔ̄-ɔ̄ "yrili un 'ke ɔ̄ nyɔ̄tu svkp̄muua -bluu 'zɔ̄ tisisan 'le un 'ke ɔ̄ 'tɔ̄nni kɔ̄ po. III A "du a'ba "bhi "yrili! -Bho -a'a -bonyunuɔ̄ -lue nu -inmu "nyinynidi "lruli, 'l̄o ɔ̄ 'tin 'le -in 'ke ɔ̄ 'ε d̄i 'tm̄vu! 'Le, -bho ɔ̄ nu: Le 'in nu'a, ε se "yrili-n̄mo ɔ̄, 'bhɔ̄ 'ɔ̄ "nyinynidi'a d̄i! IV -Bho ɔ̄ -ka -inmu "nyinynidi "lruli-inu -zɔ̄ 'le ɔ̄ -ka yi, ɔ̄ -ka: 'An 'lotu'a "yu, le 'in nu'a, ε se "yrili-n̄mo, nu a, 'bhɔ̄ 'ya d̄i!

*Zezii'a "gwlideε

V*Zezii po'a wlu ti "sεε, 'ɔ -dalbhomu na: -A'ba -Koyi Zezii, -kpa -amu 'le -a 'ke -inmu "gwlide tenyi. **VI** 'Le ɔ na: -Bho a de 'ki 'inmu "gwli -toope, le-ε -kmu'a "yi 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, ε -see amu wɔnyi ti-nyna yi. Le"o le-ε 'ye-e amu 'mu'wɔn -mu.

Lbhvnuyi'a lbhv

VII A 'ye li-ɔ, a'ba "klumu'a nyɔ -lue 'bhle-e 'ɔ -kpaa 'mu'a lbhvnuysi, 'le, "bhalreeke, ɔ "du'o *'bhlabhli'a "yriliduyi. -Bho ɔ -so lbhv 'mu 'le ɔ 'ke ɔ li'ye, ɔ nu ɔ -bodi, yi -a 'ke li, 'ni? **VIII** -Gba! -Ka ɔ-ɔ 'lo 'ɔ 'yi, 'kla-a 'ka-a: Pi -a'ba lililt, 'le, -bho -in 'ke 'an ne 'inmu -ya, 'in 'ke li a, zizia -a'a -banu 'yi! -Bho 'in gwe "yi-ɔ, -yrozaa! 'le -in 'ke -a'a ne'ε linamu 'kpa. **IX** ε -se lbhv 'ɔ -kɔyi "nyi 'ɔ 'le ɔ nu'a dı ɔ -kpvn-ε -glaka 'le ɔ 'ke ɔ 'sεε po -ko. **X** A -gblee, -ka -lue 'mnu 'ka-a ε -ni'e 'mu a'ba damu. Le -ke dı nyɔ 'tmvv'a amu, -bho a nu ε, a 'le -kaa a'ba "bhi "yi: Bhubhuyiti'a lbhvnuvu -a'bυ "du'o. -A'ba lbhv -a 'bhle'a, 'inne -a nu'o!

**Zezii 'pvvn'o-o *lalvlbhamu -bue*

XI I zi'a -kaa, *Zezii -so'ɔ 'mu-ε, 'le ɔ-ɔ mu'o Zelizaleemv -bhoga. *Samaliibhlvukpa -ke Galileebhlvukpa'a "duunamu, -jolu -ni'a 'bho, 'inne ɔ-ɔ bhlu'o. **XII** ɔ nu'a -kaa, ɔ -pa -ni'e-e -gwlo -lue 'mu. ε -be gwlo 'mne 'mu, *lalvlbhamu -bue -ni'e 'bho, 'innu mu 'ɔ -jeyi. Un mu 'ɔ li -nyni mu -se "sεε, υn -nyna'a-a ti, **XIII** 'le υn-υ 'lo ɔ'ɔ, υn-υ nu'o: -A'ba -Koyi, Zezii, 'ye -a'ba ngaze, -in 'ke -amu 'pvvn! **XIV** Zezii nu'a -kaa, ɔ 'ye -υ li, 'le ɔ na υ -bodi: A mu *-Lago'ɔ 'sragazamu gbo, -ka a 'pvn'a a, a 'ke υ -kaa "yi-ɔ. -In 'ye li-ɔ, 'le υn 'ye

'mu-so, un 'ye -jeyi 'kpa. Un -ni'a munamu, un nu'a -kaa, un 'puun-o'o.

XV -Gblee, u-bu nyu 'mnu'a -lue -gbu'a 'o "bhuo ya a, o 'puu'n'a a, o "bhi'e-e "yiti, 'le o 'ye Zezii gbo le yi. O -ni'a yinamu, o-o 'bhεε-ε -Lago'c 'nyu "yi tenyi. **XVI** -Gblee, o nyni'a Zezii li a, 'le o 'ye o wɔnyi 'kolri glu po 'le o na: 'An 'lotu'a "yu, 'inmɔ po'o -inmu 'sees -ka -in 'puun'a 'inmu! - In 'ye li-o, o-bc nyu-c 'bhle'a kpli -nεε, o-o 'mo-o *Samaliikomu 'Zuifu 'nye'ε 'mu, 'wa -lue. **XVII** 'Le Zezii na nyu-u -ni'a 'bho -bodi: Un -ni -bue, un 'puu'n'o'o 'wee, 'kla -ko? 'Le doo 'o bha -mεεnyiε "we -mnuu -sie'a? **XVIII** O-bc 'lukpayi -ncc, -ka o yi'a le, 'le o-o 'bhεε'ε -Lago'c 'nyu "yi, leedu u-bee -mnuu -see yi, un 'ke -kaa nu -lreε'ε? **XIX** 'Le o na o -bodi: 'An 'lotu'a "yu, -so 'mu, -in 'ke -a'a 'bhli le mu, -a'a -Lago'c "gwlidεε 'puun'o -inmu-ε!

*Zezii'a leyinoo

(Mattee 24:23-28, 37-41)

XX I zi'a -kaa, 'le *Falizieen'ε -dadudu na *Zezii -bodi: -Bhlaaka -Lago'c 'ke nyu -kɔ'c? 'Le o na: Nyɔ se 'bhεε o 'ke 'ε -ncc yibo see. ε -se -ka a-a popo'a 'gwluti, 'ka-a ε 'ke yi -ko. **XXI** Nyɔ -see na: A -gblee, 'inne -ni'e -laa, -nu yi! O -see 'bhalreεeke na: 'Inne -ni'e 'lelaa, -nu yi! A 'ye li-o, le a 'ka yibo, 'inne 'ka-a: -Lago'c "du-o nyu'a -kɔkɔɔ wɔn 'le ε -ni'e 'ncc a'ba "klumu.

XXII O gwε'ε 'le u gbo'a 'muzeε "yi, 'le o na 'o -namu -bodi: -Ncc -lue-e 'ye-e -nyni -mu. -Bho ε nyini a, a-a 'ye-e ti'bɔ -mu a 'ke 'inmɔ *Nyunuɔ'c "Yu li'ye 'le zɔ -lue 'tin'a "se 'li, 'le a -see 'inmu 'ye yi. **XXIII** ε-bε -ncc 'mne ti, -ka nyu-u 'ye'a amu

"yi'lε mu, 'kla-a 'ka-a: Zezii 'yi-e 'nco 'kmu 'mu le. ɔ -ni'e-e 'fɔtɔ -neɛ gbo, ɔ -ni'e-e 'lela. -Bho ɔn -ka -kaa-a 'lε ε, a'ba mu 'le -le! **XXIV** A 'ye li-ɔ, -ka -bho "ni 'wla "yri ya, 'le 'ɛ -wlewle-e ce'ɛ yaku -kpoo "kpi, 'kla 'mno 'ka-a 'nmo *Nyunyɔ'ɔ "Yu'a leyie-ɛ 'ye 'mu-ni mu. **XXV** ε -ni'a -kaa, -bho 'in 'ke le yi a, 'in 'ke 'kle 'ye -antanyi mo'o, 'le 'traamu'a nyu'a -dadudu 'ke 'inmu vu.

XXVI -Lagɔ'ɔ lbhunuyi -lue ɔn-υ 'la'a *Nve, 'le-ε zi'a 'ɔ -nco "yi, 'ɛ gugobole-ɛ 'ye-e -zi -mu -lreɛ 'bho 'nmo *Nyunyɔ'ɔ "Yu'a leyinco "yi. **XXVII** -Ka ε zi'a a, 'kla-a 'ka-a: -Nco -ke ti "ni -see'a -bhla 'bhlikpi -za ke, nyu-υ li-o'o, ɔn-υ kpa'a 'nnyukpakpi, 'le "bhalreɛke nyutɔlv-υ "du'o 'wa "yreetnynvukpakpi nyna. 'Ka-a ɔn-υ nu'o "komu, 'le ε 'ye Nve'a batoo'a 'likpanco "kpi bhla. I zi'a -kaa, 'wa dι se i 'kpi -ni 'le "ni -za'a 'bhlikpi, ε 'ye υ 'lbha 'wee, ε 'ye υ ti-za. **XXVIII** -Ka -lue 'mno 'ka-a, -Lagɔ'ɔ lbhunuyi -lue ɔn-υ 'la'a *'Loctu, le-ε zi'a 'ɔ -nco "yi, 'ɛ gugobole-ɛ 'ye -yi mu: -Ka ε zi'a -lreɛ, 'kla-a 'ka-a: Nyu-υ li-o'o, ɔn-υ popo'o -popo li kwa 'mu 'pelv, ɔn-υ lo'o lilili 'le ɔn-υ po'o -bidi, **XXIX** 'le 'wa dι se -Lagɔ'ɔ dι "kpi -ni. 'ɛ dι, zo -ke ti 'Loctu -sc'ɔ *Sodɔmugwlo 'li, ne -ke sikpi-i -smua'a a, 'nni -Lagɔ -za'a 'le yaku 'li, ɔ 'wlu 'υ "lru, 'le i 'ye υ 'lbha, ɔn 'ye 'me 'wee. **XXX** A -gblee, 'nmo *Nyunyɔ'ɔ "Yu, zo -ke ti 'in 'ka le yi 'le 'an 'nyni a "yibheɛɛ 'mu, 'ka-a ε-ɛ 'ye -zi mu -lreɛ.

XXXI -Bho 'ɛ -nco nyini a, "bhlegbo'a -da nyu-υ po ni'a "zrɔ "jiazo ɔ nyɔ-ɔ 'ye'a 'bho -ni mu, 'ɔ pa 'le 'ɔ -budu 'li, 'ɔ "luo 'ɔ -kɔkɔli 'mu -le! ɔ -ce -ni 'bho ɔ 'ke ple -nalo! -Ka -lue 'mno 'ka-a, nyɔ

-yo 'ye'a -kpaa 'mu -ni mu, 'o yi gwlo 'mu, 'o pa 'le 'o "bhlegbo -le! XXXII A popo 'Loctu'a 'nyo'c dí 'gwluti, 'le, -bho a -ka ple, a -kaa lemu -gbu 'wa ka! XXXIII A -gblee, nyó -yo'c zi'a 'o "bhuo'a tinie'ε dí, -o sia'a 'an dí kplokpolo 'le ε 'ke 'o 'menamu nyni, 'o nyotu 'ke 'pvn 'bho -Lago'c "yigbeyi. Nyó -yo zi'a 'o "bhuo'a tinie'ε dí 'le 'kmu 'mu'a li 'li, 'o nyotu 'ke 'me 'bho -Lago'c "yigbeyi.

XXXIV 'In-i 'tmuu'o amu-ε, -bho 'cnu 'Nyuno'c "Yu'a leyinamu, nyu 'son-o 'ye-e -dalue ti'pe -mu. -Lue -yo de'a 'inmu "gwli, o-o 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -yo -see'a 'inmu "gwlide, o 'ke 'bho -sie. XXXV 'Nyuu kpakpi 'son-o 'ye-e 'bho pinamu -ple -mu. -Yu de'a 'inmu "gwli, un-u 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -yu -see'a 'inmu "gwlide, un 'ke 'bho -sie. [XXXVI Nyu 'son-o 'ye-e -kpaa 'mu -ple -mu, -yo de'a 'inmu "gwli, o-o 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -yo -see'a 'inmu "gwlide, o 'ke 'bho -sie.]

XXXVII 'Le 'o -namu na: -A'ba -Koyi, doo 'ε letu 'ke -nu-ε -ni'a? 'Le o 'ye "yi -lue po 'le o na: A 'ye li-o, -ka 'wope-e 'ye'a nmi'a "ku li 'le i-i "crii 'ne "kpi a, 'le nyu-u yibo'a -da ε -ni'a, 'ka-a nyu 'ke 'inmu da yibo 'bho 'an leyinamu.

XVIII

-Digbanynaakpu -ke -zigletuyi'a "yi

I I zi'a -kaa, *Zezii'a -namu 'ke 'kpi 'mu'btle 'le un 'ke *-Lago wɔn gbo po -wleewleε'ε dí, o po'o "yi -nεε 'le o 'ye u -kaa 'tmuu: II 'Bho-o -zigletuyi -lue -ni'o 'bho -gwlo -lue 'mu. III ε "C. du 'bho -Lago -ke nyó'c wlu. III ε-be -gwlo -lue 'mne

'mʊ -dɪgbanyaakpʊ -lue-e -nɪ'e 'bho -lreɛɛ. U-bʊ 'nyanyaakpʊ 'mnu-ʊ 'yi -ɔ gbo -zɔɔ, 'le ʊn-ʊ nu'o: Dɪ 'ɪn -ke 'an jɛkayi -za'a 'mʊ, -a'a "muu nɪ wɔn -le, "nyɪ 'ɪnmu 'ya 'gɪ! **IV** 'Ka-a ʊn-ʊ yi 'ɔ gbo 'yrelɛɛ! 'le ɔ -see 'wɔn. Un nu'a -kaa, zɔ -lue 'zɔ, ʊn yi-o'o -lreɛɛ 'le ɔ na: "Wa! 'An "du 'bho -Lagɔ -ke nyɔ'ɔ wlu. **V** U-bʊ 'nyanyaakpʊ -yuu-ʊ sia nɪ'e 'ɪnmu-ɛ'ɛ dɪ, 'ɪn 'ke ʊ 'gɪ "nyɪ mo'o. -Bho ε -se -mneɛ ε, ʊn-ʊ 'ye-e 'ɪnmu gbo -yi -mu "kɔmukɔmʊ 'le ʊn 'ke 'ɪnmu "yri 'mu -kpe.

VI 'Le -a'ba -Kɔyɪ Zezii na: ɔ-bɔ -zigletuyi -ke kpli se'a "yi'srɛɛ, dɪ ɔ -za'a 'mʊ, a popo 'ya "kpi 'gwlv̩ti! **VII** ɔbɔ nu'a -kaa 'le, 'le, -Lagɔ 'ma-a "yisrɛeyi, nyu -yu ɔ -za'a 'bho, ɔ 'ke ʊ -kɔ, 'le, -bho koo ti -nɪ, -u 'lɔ 'ɔ, ɔ 'ke ʊ -kpa, a-a popo'o 'gwlv̩ti na, ɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke ʊ "kpitice'ɛ? ɔ -see 'traamu -yi yi -zozo, ɔ 'ke ʊ -kpa'a? **VIII** 'In-ɪ 'tmuʊ'o amu-ɛ, ɔ-ɔ 'ye -u -kpa -mu -susueyi. ε -nɪ'a -kaa 'mu 'le, -bho 'nɔn'ɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu -ka 'nɔn nyunyu'a "klumu le-e yi, 'ɪn-ɪ 'ye 'nɔn 'an "gwlidemu -ye mu 'nɪ?

**Falizieɛn -ke *lapoozayi'a "yi*

IX -Gblee, nyu -yu 'la'a 'wa "bhi "yisrɛɛmu 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi 'le -u 'nyɛ'ɛ 'wa -bonyunu 'mʊ, 'wa "yi *Zezii po'o, 'le ɔ na: **X** 'Bho-o nyu 'sɔn -nɪ'o: -Lue-e 'mo-o *Falizieɛn 'le -lrcɔ "du'o *lapoozayi. Un nu'a -kaa, ʊn -sɔ'ɔ'mu-ɛ 'le ʊn 'ye *-Lagɔ'ɔ bʊbɔbhlegbo mu, ʊn 'ke *-Lagɔ wɔn gbo po. **XI** -In 'ye li-ɔ, Falizieɛn nu'a -kaa, ɔ -nyna'a-a yayi ti 'le ɔ-ɔ po'o -kaa -Lagɔ wɔn gbo: 'An -Lagɔ, -ka 'an kpli -nɔmɔ'ɔ "yrili tenyɪ 'bho 'an -bonyunu'a damu, 'ɛ dɪ 'ɪn-ɪ po'o -ɪnmu 'sɛɛ.

Un-v 'li-e 'wa -bonyunu -duvlees 'mu, un-v 'la-a -yranynobha 'le un-v nu'o "nyinynidi -lru. C-bc lapoozayi -ke kpli se'a "yi'sree, -ka 'in se'a 'o ka -ni, 'e "lru "yi 'in-i po'o -inmu 'sees. **XII** 'Le, 'wi -meeson 'li, 'in-i pa ni'e su kpe 'son, 'le 'in-i "nyi'e -inmu 'an 'yeyel'a -buene.

XIII Lapoozayi -mnco nu'a -kaa, o 'po-o 'o -bonyunu le, 'le o -see ti'bco o 'ke "yigba "yi'luo. 'Le 'o "nyinynidi'a "yiyiboe'se di, o-c bheto 'o 'bete, 'le o-o nu'o: 'An -Lago, 'omni 'ma-a "nyinynidi'a nuvi, 'ye 'an ngaze!

XIV 'Le Zezii 'ye -kaa 'le -lrees: 'In-i 'tmuu'o amu, o-bc lapoozayi 'ka 'o 'bhli mu a, -Lago 'bhco 'o 'nyinynidi'a di. 'Bho Falizieen'e damu, o -see 'o nu'a di 'bhco, -ekedumaa, nyco-c 'bhese'e 'o "bhuo "yi, -Lago-c 'o 'zco, 'le nyco -yo -co 'yo 'o 'c 'o "bhuo ya, 'le -Lago-c 'bhese 'o 'yi.

**Zezii -wunna'a-a "yreeti "niti
(Mattee 19:13-15; Maaki 10:13-16)*

XV Za -lue 'zco, nyu -ya'a-a *Zezii 'wa "yreetitoope o 'ke u *kwa "lru tide, 'le o 'ke u "niti-wunna. -Gblee, u-bu nyu 'mnu -ke 'wa "yreeti-i yi'a -kaa a, *o -namu kika 'nu-v "yiti 'le un-v nu'o: A -ke a'ba "yreeti po le! **XVI** Zezii 'ye'a 'na li a, 'le o na: A "tayi "yreeti "yiti un 'ke 'inmu gbo yi! A'ba "taa nu 'le -le! A-a 'ye-e li'a, nyco-c -ke 'limu'a -pcelu 'c'co -ka "dana'a -pcelu, 'o nyctu -Lago 'bhese'o o 'ke -ko. **XVII** -Ziadu 'in-i za'a amu -bodi 'mu, nyco -yo -ke 'limu'a -pcelu se'a 'co -ka "dana'a ne, -o 'c 'wcon -Lago 'ke o -ko o, nyctu -Lago se 'bhese o 'ke o -ko "komukomu.

*'Gaganyukpasu -lue
(Matiee 19:16-30; Maaki 10:17-31)*

XVIII I zi'a -kaa a, 'le *'Zuifu'a -klagba -lue 'ye -kaa *Zezii tidede: -A'ba -Tɔyi, -inmɔ 'ma-a -zegɛ, koo 'in 'ke -nyna, tiniezegɛ-ɛ se'a "tiinamu 'bhle, 'in 'ke ε 'ye'a? **XX** 'Le ɔ na: Leedi -a 'la'a 'inmu -zegɛ'ε? Nyɔ-ɔ 'ka -zegɛ "du, ɔ se -ni, -bho ε se -Lago -ni -lue 'tun. **XX** *-Lago'ɔ gba nyɔ 'ka "yikpuṇ, 'inni 'ka-a: -A'a 'ye -yranynɔbha -le, -a'a 'lbha "ku -le, -a'a "yri -le, -a'a -ce -a'a -bonyunyɔ sun li -le, "du 'bho -a'a 'lotu -ke -a'a -tita'a wlu! -In yibo'o-o 'inni 'wee, -in -kpuṇ ni -kaa "yi 'ni? **XXI** ɔbo 'mnɔ na: Kın! -ɛ 'wlu'a 'an "danabhla, ε bhla'a -zian 'kpi, ɔ-bi gba -ni, 'in -kpuṇ'o-o 'ya kle "yi. **XXII** -Gblee, Zezii 'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bɔ ɔ, ɔ na ɔ -bodi: Le -lue-e -sie'a 'bho, -ɛ kpuṇ'a -inmu ti, 'inne 'ka-a: -A'a 'gagalı -in 'bhle'a, 'inni 'in- "si'e 'nyni. 'E dı, mu, -po 'ya kle 'pəlv, 'le -in 'ke 'ya moni "puanmu "yiti'gblee. -Bho -in nu -kaa a, "lemoni -a 'ye-e "kɔgwletinie 'bho -Lago'ɔ "trolı. ɔbe 'mne, 'inne 'bhle'e 'nyni, -ɛ -zi'e 'nɔo 'kmu 'mu'a 'gagalı'a kle. -Bho -in gwɛ 'ya 'wee "yi a, yi 'in -ke -in 'ke -na. **XXIII** ɔ-bi nyɔ 'mnɔ 'wɔn'ɔ ɔ -bı wlu 'mnı 'bɔ ɔ, ɔ 'ga-o'o tenyi'a dı, ɔ -kma'a "yigbeyi 'le ɔ 'ye mu.

XXIV -Ka 'gwlu -nyni 'nɔ li, Zezii 'ye'a -kaa li a, 'le ɔ na nyɔ-ɔ -ni'a 'bho -bodi: -Yeee! Nyɔ-ɔ 'bhle'a 'gagalı'a -dadudu, -ɔ -ke -pɔlv kpuṇ 'i ti, -Lago 'ke ɔ -ko, ε ku -kaa wɔn 'ya! **XXV** Nmiklagba 'ke 'bho "bhietoope "yi -zi -ni, ε 'ku-o wɔn. 'Gagayi'a -pɔlv 'ke 'ɔ 'gagalı "yi-sɔ, 'le -Lago 'ke ɔ -ko ɔ, ε 'ku-o wɔn -lree, ε 'ye nmiklagba'a 'bho "bhietoope'a "yizinie -zi. **XXVI** U-bu nyɔ 'mnı

'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bɔ, 'le 'wa "sε-ε dede'e -dede -kaa ti: -Bho ε -ni -kaa 'mu 'le, "le'mnu nyɔ yɔc 'ke 'pvn 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi'a? [XXVII](#) 'Le Zezii na: 'Inneεεne -neε, nyunuɔ -bodi ε ku'o wɔn. -Bho ε "du -Lago -bodi, ε se wɔnku. 'Bho -Lago -bodi le-ε 'ka wɔnku, 'ε letu se -ni.

[XXVIII](#) ɔ -za'a wlu 'mnı 'mu a, 'le 'ɔ -namu'a -lue *Pieli na: Zezii, -in 'ye li-ɔ, -a'a di -a "tayi'e -a'ba li'a kle "yiti 'le -a -ke -a -na'o. [XXIX](#) 'Le ɔ 'ye u -kaa "yi'lε: -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, nyɔ -yɔ "tayi'a 'ɔ "bhlegbo "yiti, -ɔ sie'a 'ɔ -glıgbawɔnyi'a nyu, 'ɔ nyuɔ o, 'ɔ "yreetı o, 'ɔ 'lotu'a "nyuuu o, 'ɔ 'lotu -ke 'ɔ -tita o, -bho ɔ -tbhe li -ni -ke nyu -nuu "kpi -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ di, 'ɔ nyɔtu, [XXX](#) lizigi'a -dadudu -i -zi'a -yi ɔ -tbhe'ε "kpi, 'nɔc 'kmu 'mu, 'innı -Lago "nyı ɔ'o, 'le ɔ 'ke 'bho "si, tiniezegε-ε se'a "tiinamu 'bhle, ɔ 'ke ε 'ye 'le nya 'wla.

**Zezii'a 'metmeε -ke 'ɔ glusɔε'ε kpe tanne'ε
'muzeε 'ka-a
(Mattee 20:17-19; Maaki 10:32-34)*

[XXXI](#) I zi'a -kaa a, *Zezii "luo'o-o *'ɔ -namu -bue 'yo 'son 'mu, ɔ -ke un 'ye kpc ce 'le ɔ na u -bodi: A -gblee, 'le Zelizaleεεmu 'cu'n 'cu'n -a -ni'a munamu, 'inmɔ *Nyunuɔ "Yu'a di -Lago'owlu'a 'mutizamu 'cnı'a see 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li, 'le-e 'ya "yri'a 'bi-i 'ye 'wlu -ni mu. [XXXII](#) A 'ye li-ɔ, 'lkpu se'a -Lago yibo, 'innu un-u 'ye 'inmu -jeyi "nyı mu. Ubı 'mnu-u 'ye-e 'inmu 'cise -mu, un-u 'ye-e 'inmu "jree -mu, un-u 'ye-e 'inmu -tutro "yri-wunna -mu, [XXXIII](#) un-u 'ye-e 'inmu "seɛn -mu 'le un 'ke 'inmu 'lbha 'in 'ke 'me. -Bho 'wi 'son, 'ε tanzo,

-Lago'-o 'ye-e 'inmu glu -za -mu 'le 'in 'ke ti-ni -lreε. [XXXIV](#) C -ni'a -kaa -wlunamu, 'o -namu -see le'ε -lue komu 'muti'wən. -Lago'-o "bhuo-o "zize 'nə v "yрili 'le vən -see 'o wlu'a 'zə 'muti'wən.

**Zezii 'puvn'o-o "løyi -lue
(Matiie 20:29-34; Maaki 10:46-52)*

[XXXV](#) -Gblee, *Zezii -ke *'o -namu -ni'e-e Ze-likoogwlo linyninamu. Un -ni munamu 'le vən 'ye 'bho -jolu wənli "løyi -lue -ye. 'Bho-o o -de'e ti 'le o-o 'ybhaa'a zikamu məni. [XXXVI](#) C nu'a -kaa, o 'wən-ø Zezii'a klinamu'a bhi'a -jiji 'bə 'le o 'ye -kaa 'wa təlv tidede: Koo a -nyna'a 'le a 'ye -kaa 'mu-die'a? [XXXVII](#) 'Le nyv na: Nazaleetikoyi Zezii -ni'e -laa -zi -nunamu. [XXXVIII](#) C 'wɪn 'i 'bə o, o "wə-o'o 'le o-o nu'o: *-Lago'-o 'Bhozayi Zezii'ø! -Lago'-o 'Bhozayi Zezii'ø! 'Bhlvkpayowli *Daviidit'a "nayu, 'ye 'an ngaze øo! [XXXIX](#) -In 'ye li-ø, nyv-v -kø'ø 'wa -bonyunu'a nya, vən-v wlu 'nø-ø 'lruli 'le vən-v 'kaa 'nø 'mu, vən-v nu'o: -øø! 'Bho zre ke! ε -ni'a -kaa 'mu a, o 'kpa-a 'bho -lreε 'le o 'ye "wø tenyi, 'le o na: 'Bhlvkpayowli Daviidit'a "nayu'ø! -Alele, 'ye 'an ngaze øo! [XL](#) Zezii nu'a -kaa, o -nyna'a-a ti 'le o na nyv -bodi: A mu 'o dø, a 'ke o 'inmu -ya! 'Le vən 'ye 'bho mu, vən -ke o 'ye yi. Un nyni'a Zezii li a, 'le o 'ye -kaa o-bø nyukpasu 'mno tidede: [XLI](#) Leelø -in 'ybha'a 'in 'ke -inmu -bodi nu'a? 'Le o na: 'An -Køyi, 'in 'ybha-o'o 'an "yri 'ke kati. [XLII](#) 'Le Zezii na: -A'a "yri kati! -In 'de-e 'inmu "gwli'a dø, -in 'pu'n'o! [XLIII](#) -Gblee, 'bho -gbaa -lue 'mu, o-o 'ye-e ti 'le o-o

na'a Zezii kli, ɔ-ɔ 'bhεε'ε -Lagɔ'ɔ 'nyñi "yi. Nyv-
v -nì'a 'bho 'ye'a 'na li a, vñ 'kpa-a 'bho -lrεε 'le
vñ-v 'bhεε'ε -Lagɔ'ɔ 'nyñi "yi.

XIX

*Zasee -za'a-a *Zezii -jeyi 'le ɔ 'ye ɔ 'bhlibhlegbo mu*

I I zi'a -kaa a, *Zezii 'nyñi-e Zelikoogwlɔ 'mv 'le
ɔ-ɔ cε 'ε 'mv. II ε-be gwłɔ 'mñe 'mv, 'bho-o nyɔ
-lue -nì'o. ɔ 'nyñi 'mo-o Zasee. *Lapoozamu'a
-klagba mo'o 'le ɔ-ɔ 'ga'o. III ɔ 'nñɔ 'bɔ'ɔ ti ɔ 'ke
Zezii li'ye 'le nyv'a -dadudu'a "klumv 'le ɔ 'ke ɔ
yibo. ɔ "kɔ-ɔ ti, 'le nyv 'mñv "si'e 'bho vñ -die'e
"yi'a dı, ɔ se 'bhεε ɔ ke ɔ li'ye. IV ɔ nv'a -kaa,
-jolv -ke "yi Zezii 'ka -zi -nì a, ɔ ple-o'o, ɔ 'ye 'le
nya cε, 'le, tu -lue-e -nì'a 'bho vñ-v 'la'a sikɔmɔɔ,
ɔ 'ye ε ya 'ya 'le ɔ 'ke ɔ li'ye. V ɔ -nì Zezii'a yiylia
wɔnfuonamu 'le tu ya, 'le Zezii'a "bhuo 'ye 'bho
'ε 'zɔ nyñi, ɔ 'ye "yigba "yi"luo 'le ɔ na: Zasee,
"depo "yi -in 'ke ti'si! -Gblee, -a'a 'lɪkpayı 'in
"du'o -zian. VI ɔ 'lɛ'ε -kaa a, ɔ "depo'o-o "yi, ɔ 'ye
'dre 'le ɔ 'ye 'ɔ 'lɪkpvu kpvn 'le 'bvbua 'mv.

VII Nyv-v -nì'a 'bho 'ye'a -kaa li a, vñ-v
"wvnwan'o 'le vñ-v nv'o: "Wiii! "Nyinynikpli'a
nyvi -zɔ 'ɔ -jeyi 'le ɔ-ɔ mu'o 'ɔ "bhlibhlegbo!
VIII Un nyñi'a Zasee 'mñɔ'ɔ "bhlegbo a, ɔ nv'a -
kaa, ɔ 'nyñi-e Zezii li 'le ɔ na: 'An -Kɔyi, 'in 'ke
-inmv dı gbi 'tmvñ mo'o. 'An -kɔkɔl'i'a "die, 'in
'gblee 'ne-ε "pvvanlbhamv "yiti, 'le, mɔni 'in
'lbha'a nyv "yrabha 'mv, 'in 'ye'a a, 'ε 'digbi'a
kpe nyie 'in 'ke i v -bodi 'kwla-za. IX 'Le ɔ na:
-In 'kpvn-o 'nñmɔ *nyv'a 'pvvnyi'a 'lɪkpvu 'le -in

'ybha'o -in 'ke -a'ba "na *Ablaamu'a "yisrεεkpli
nu'a dι, 'in na, -zian -in 'pvn-o'o 'bho -Lago'c
"yigbeyi. **X** -Gblee, 'in 'nmu *Nyunyε'c "Yu 'yi-
e 'nco 'kmu 'mu, 'le, nyu-υ 'mε'ε 'bho -Lago'c
"yigbeyi, 'in 'ke υ 'la, υn 'ke 'inmu gbo yi 'le υn
'ke 'pvn 'bho 'c 'yigbeyi.

Mɔni'a "yi
(Matiee 25:14-30)

XI I-bι wlu 'mnι, nyu-υ po 'i -lokui'a dι,
*Zezii kɔ'c 'ya "kpi "yi -lue. -Gblee, c "kɔc'c
Zelizalεεmu gbo'a dι, υn na 'ki -Lago'c nyu'a -
kɔkɔc-μu-o nyninamu. **XII** -Ka c 'lυ 'υ "yi, 'kla-
a 'ka-a: 'Bho-o nyɔ -lue -ni'o. 'C -glıgbawɔnyi'a
nyu 'nu-o nyukligbi. Zc -lue 'zɔ, c 'mu-o
'bhlvukpayowlıklagba -lue gbo 'le gbotelıkpı 'mu,
'bhlvukpa -ke "kpi c -sɔ'c'mu, c 'ke c 'ε -yowli
'mu nu 'le c 'ke le yi, c 'ke ε -kɔ. **XIII** C 'ka mu a,
c 'la-a 'c lbhvunumu -bue 'tın, 'le υn 'ye yi, c 'ye
υ mɔni "yiti'gblee -lue -lue, 'le c na: A "luo mɔni
-ni 'mu, 'le, -bhladı 'in -ka le-e yi, a 'ke i lbhu ti
-nu -ni. **XIV** A -gblee, 'c 'bhlvukpa "kpi'a nyu 'nyɔ
-c 'mu. C mu'a a, υn 'lbho -c nyu kli υn 'ke -kaa
-c -bɔ 'bhlvukpayowlıklagba 'mnu 'tmu: Nyɔ -nɔc,
-a -see 'wɔn c 'ke -amu -kɔ.

XV ε -ni'a -kaa 'mu a, υn 'nu 'c -c -
'bhlıbhılvukpa'a -yowli 'mu 'le c 'ye le yi. C
nyni'a a, 'c lbhvunumu c "nyi'a mɔni, c 'lυ -υ'o,
'le, -ka υn -nu -ni'a 'c mɔni lbhu ti, υn 'ke c
-kaa 'tmu. **XVI** Un yi'a a, 'wa -antanyınc na: 'An
-Koyi, mɔni -in "nyi'a 'inmu a, ε 'kpa-a "kpi kpε
-bue. **XVII** 'Le 'c -klagba na: -A'a -se! Lbhuzeyi'a
-zegeno, ε -nmɔ'c-c "yrili. 'Bho lεtoope'a damu,

-in 'sree'ε-ε "yi. 'E dí 'in "nyi'e -inmu -gwle -bue
 -in 'ke i -ko. XVIII Lbhvnuyi ko'c "yi na: 'An -Koyi,
 m̄oni -in "nyi'a 'inmu a, ε 'kpa-a "kpi kpe -muu.
 XIX 'Le o na: -A'a -se! Le -in nu'a a, ε -nm̄o'c-o
 "yrili. 'In "nyi-e -m̄onu -gwle -muu.

XX-XXI 'Le u-bu lbhvnuvu'a tanno na: 'An -
 Koyi, 'in yibo'o-o -a'a dí, -a 'ne-ε dí 'm̄uti 'le -
 in 'bhle'e sate. M̄oni -in "nyi'a 'inmu, -bho 'in
 -nu ne lbhu ti, 'in -see le 'ye yi, 'e -sianyi 'lbha'a
 'inmu. 'E "lru "yi 'in 'fifian 'ne "yriefoto li, 'le
 'in 'ye ε tide. -A'a le 'm̄ne, 'inne 'ka-a! XXII 'Le
 'c -klagba na: Nyanubhlelbhvnuyi, -a'a "bhuo'a
 wlu 'in-i 'ye 'mu"luo mu 'le 'in 'ke -inmu dí -
 kpvn -ni. -M̄onoc na 'in-i 'ne-ε dí 'm̄uti 'le 'in
 'bhle'e sate. XXIII Leedı, -budu -ke 'li nyu-v de'a
 m̄oni ti, -in -see ε 'le kpa, 'le, -bho 'in -ka le-e yi,
 ε 'ke "kpi'kpa'a? XXIV 'Le o na nyu-v -ni'a 'bho
 -bodi: O -see 'tɔ -kaa nu'a dí, m̄oni o 'bhle'a, a
 -ze ε o kwa 'mu, 'le, -yo -ke -ne 'kpa'a "kpi kpe
 -bue, a 'ke ε o "nyi. XXV 'Le nyu 'm̄nu na: -A'ba
 -Koyi, -bue o 'bhle'a see, i -die'e-e "yi. XXVI 'Le o
 'ye 's dí'a kpe de 'le o na: 'In-i 'tm̄uu'o amu-ε,
 -yo 'bhle'a le, -o nu 'ne lbhu, un-v "nyi -o -lreε.
 -Yo 'bhle'a letoope, -o de 's ti, un-v 'ze -ε o kwa
 'mu 'wee 'le o-o bo'o. XXVII Nyu -yu 'ma-a 'an tu'a
 nyu, -v -see'a 'wɔn 'in 'ke u -ko o, a kpvn v, a -ke
 un 'ke -laa 'an "yigbeyi yi 'le a 'ke u 'lbha.

*Zezii 'nyni-e Zelizalεεmu
 (Matiee 21:1-11; Maakı 11:1-11; 'Zaan 12:12-
 19)

XXVIII *Zezii po'a "yi 'm̄ne ε, o -ko'c-o nyu'a nya
 'le o-o mu'o Zelizalεεmu. XXIX -Gblee, -bho nyu

-ka 'le-e mu, -gwle 'son -a zi'e li. Gwle 'mni, 'ya 'nyni 'mo-o Betifazee -ke Betanii. -Gogo -lue un-u 'la'a Oliviee'a -gogo, 'le 'ε "troli -bhoga, 'le-e i-bi gwle 'mni -ni'o. -Da Zezii -ke *'o -namu -ni'a 'le nyninamu 'le o 'ye 'wa "klumu'a nyu 'son 'tmuu, 'le o na: [XXX](#) A mu 'bho -gwlo -ni'a 'bho -a'ba nya 'mu. -Bho a -ka 'bho-o pa, a-a 'ye 'bho-o -sokofalegbuda -lue -ye -mu. ε -mo-ε'ε-ε ti, nyο -see ε -bhla "kpi 'kpa ke. -Bho a nyni ε li, a bɔti ne ti, a 'ke ε 'inmu -ya. [XXXI](#) -Bho nyο dede amu ti 'le o 'ke -kaa 'le: Koo a 'ke ε -nyna -ε -ke di a-a bɔti 'ne ti'a?, a na: -A'ba -Koyi Zezii 'ybhe ε'o. [XXXII](#) 'Le un 'ye 'mu-son un 'ye mu. -Ka o 'lu 'v "yi 'tun, 'ka-a i zi'o. [XXXIII](#) -Gblee, un -ni'a -sokofalegbuda tibɔtinamu a, 'ε -yowli na: Leedi a-a bɔti'e -sokofalegbuda 'mne ti'a? [XXXIV](#) 'Le un na: -A'ba -Koyi Zezii 'ybhe ε'o. [XXXV](#) 'Le un 'ye v "yiti"tayi 'le un -ke ε 'ye mu. Un -ke ε nyni'a Zezii'a "troli ti, un 'sro-o 'bho 'ε "kpi 'wa "yrii ti, 'le un 'ye o -kpa, o 'ke 'bho 'ε "kpi 'kpa. O 'kpe 'ε "kpi a, 'le o 'ye -jeyi 'kpa. [XXXVI](#) Un -ni'a munamu, nyu-u -ni'a 'bho nu'a -kaa, un 'sro-o 'wa "yrii -jolvkpa "yi ti 'o "yibheεε'ε kamu.

[XXXVII](#) -In 'ye li-o, un -ni'a Oliviee'a -gogo 'drenamu 'le un 'ke Zelizaleεεmu liny ni a, nyu 'mnu, -v -ke Zezii -na'a, 'wa tɔlu-u 'li-e 'bubua 'le un 'ye 'bho 'kpa, *wɔnkuli un 'ye'a li'a di, un-u "wɔ'o, un-u 'bheεε'ε -Lagο 'o 'nyni 'yi, [XXXVIII](#) un-u nu'o na:

*-Lagο 'o 'Bhozayi -o 'puun'a nyu, 'nu -cuu -ni'e yinamu, o 'ke nyu -ko, -Lagο -wunna no "niti o! -Lagο -ni'a 'le yaku 'li "nyi nyu

-pɔlu'a bhlubhlua 'le 'o 'nyni 'ke "yi'bhe-e
ɔ!

XXXIX *Faliziɛɛn'ɛ tolü -ni'a 'le u-bu nyu 'mnu'a
"klumv, un 'wɔn'ɔ wlu 'mnu 'bɔ ɔ, un na: -A'ba -
Tɔyi, 'kaa *-a'a -namu 'mu, un 'ke zre 'bho! **XL** 'Le
ɔ na: 'In-ı 'tmuv'o amu-e, un se 'bhɛɛ un 'ke zre
'bho. 'Le, -bho un 'bho 'kì zre, sükpi -ni'a ''bhi-i
'ye-e 'kì "wɔ -mu.

*Zezii "vi-e Zelizaleɛɛmu kɔmu'a di

XLI Zezii "kɔɔ'ɔ Zelizaleɛɛmu gbo "titı, ɔ 'ye 'e li
a, 'le ɔ-ɔ "vi'o 'bho'a nyu'a di 'le ɔ-ɔ nu'o: **XLII** -
Zian'a "bhuo, le-e 'ka amu -polu'a wɔnlipidɛɛ
"nyi, a'ba -kɛɛ ε 'kì 'muti'wɔn 'ya! 'Traamu 'tɔ
ɔ, a se 'bhɛɛ a 'ke ı 'muti'wɔn. **XLIII** A -gblee,
'wı -lrıı-ı 'ye-e -nyni -mu 'le a'ba tu'a nyu 'ke
a'ba gwłɔ komi "yrili-po, un 'ke ε "gbele 'li po
'wı'a -dadudu 'li, 'le un 'ke amu kwa 'mu tikpuń.
XLIV Un-u 'ye-e amu 'lbha -mu 'le un 'ke a'ba -bidi
-ke a'ba gwłɔ'ɔ 'gbe wa, un 'ke ı ti-za. 'Ya le'ɛ
-lue komu -see 'bho -sie yi, -ɛkedımaa, -nɔɔ -ke ti
-Lago yi'a amu "yriticrenamu, a -see ε "yiyibo.

*Zezii -ni'e-e 'le *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo

(Matiee 21:12-17; Maaki 11:15-19; 'Zaan 2:13-
22)

XLV *Zezii 'gwɛ-e "vivia "yi 'le ɔ 'ye
Zelizaleɛɛmu'a gwłɔ 'mu pa 'le ɔ 'ye *-Lago'ɔ
bvbɔbhlegbo mu. ɔ -ka 'le-e nyni, nyu -ni'e-e 'le
'pɛlu -po -nınamu. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpa-a 'bho,
u-bu nyu 'mnu, ɔ-ɔ nu -u ti, **XLVI** 'le ɔ-ɔ nu 'u
-bodi, na: 'Le -Lago'ɔ "bɔgu 'li, -kaa ɔ 'le'ɛ -kaa:
'An -budu-u 'mo-o -ye -ke 'li nyu 'ka yi, un 'ka

'inmu *wɔn gbo po. A-bu -yuu, 'le-e a-a yi'o, a-a 'lbha ni'e nyu "yrabha 'mu, a-a "yri'e 'wa mɔni!

XLVII -Gblee, o nu'a -kaa, o-c 'tɔ-c nyu -Lagɔwlu zo"o zo 'li 'le -Lago'ɔ bubɔbhlegbo 'mno. 'Le, *-Lago'ɔ 'sragazamuklìgbì-e, *'ɔ gbayibomu -ke *'Zuifu'a nyuklìgbì, -ka un 'ka -nyna, un 'kɔ o 'lbha, o 'ke 'me, un-u 'bɔ'ɔ 'na ti. **XLVIII** -In 'ye li-c, 'ɔ wlu-u 'kpun-o nyu'a -dadudu'a -pɔlu ti, 'le 'wa -fanu 'lbhu u'a dì, un se -nynaka 'bhle.

XX

*Doo *Zezii'a wɔnkue 'wlu'a?
(Matiee 21:23-27; Maaki 11:27-33)*

I -Gblee, zo -lue 'zɔ, *Zezii -ni -kaa 'le *-Lago'ɔ bubɔbhlegbo nyu -Lago'ɔ "diziŋi -tonamu 'le *-Lago'ɔ 'sragazamuklìgbì-e, *'ɔ gbayibomu -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -ni'a 'bho 'ye o linyni, un 'ye o -kaa tidede 'le un na: II Yɔɔ -ke "bhuo-o "nyi'e -inmu "yiflɔe 'le -a sia ni'e -kaa nyu'a? Yɔɔ lbho'o -inmu'a?

III 'Le o na: E -nmɔ'ɔ-c "yrili! 'In-i dede-e amu dì -lue gbe ti. -Bho abu -ze ε 'zɔ c, "leminu, nyɔ-c -ke 'nyini 'mu 'in-i nu ni'a -kaa a, 'mna-a "si -o 'nyini. IV 'In na, *'Zaan Batiisi -co 'le, yɔɔ -ke "bhuo-o lbho 'ɔ 'le o-c *batizee'e nyu'a? -Lagɔe -ale nyunu? V -In 'ye li-c, Zezii'a wlu 'mne cru -v'o 'le un-u kabha'o, un-u nu'o: Koo -a 'ke 'le 'ya-a? -Bho -a nu -Lago lbho o'o, o-c 'ye-e: "Lemnui 'an "kpidi o -za'a 'mu, leedì a -see i "gwlide 'ya? -nu -mu. VI -Bho -a nu nyunu lbho 'ɔ c, nyu-u -ni'a 'bho, 'wa kle-ε 'ye-e -amu -digbi 'mu 'lbha -mu, -ekedimaa, un 'de-e "gwli 'Zaan Batiisi-i 'mo-o -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi -ziaka. 'Le koo -a 'ke

-nyna'a? **VII** 'Le vn 'ye ɔ 'tɔ -kaa "yi'lε: -Yɔ 'ma-a 'Zaan Batiisi, -ɔ lbho 'ɔ, -a se ɔ yibo. **VIII** 'Le ɔ na: ε -nmɔ'c-ɔ "yrili. -Bho ε -nɪ -kaa 'mu, -ɔ lbho'a 'inmu, 'mna -see ɔ 'nyni "si yi!

**Zezii na *'Zuifv'a -kligbi-i 'mo-o lbhvzemv
'bhle'a nyani*

(*Mattee 21:33-44; Maaki 12:1-12*)

IX I zi'a -kaa a, *Zezii 'kpa-a 'bho 'le ɔ 'ye nyu 'mnu gbo "bhi -lreε 'le ɔ 'ye "yi -lue po. ε-be "yi 'mne, 'inne 'ka-a: Nyɔ -lue "du-o -kpaa. Tui-i tro'a "bhi vn-v 'la'a lezeεn, 'le ɔ 'ye i -lo, 'inni nyu-v nu'o duvεen 'mu. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'sie -ε lbhvnumu li, -bho vn -ze ε, 'le ɔ -ke vn 'ke 'gble, 'le ɔ 'ye 'mu-so, ɔ 'ye nya 'laga 'mu mu, ɔ 'ke 'le -gwle. **X** 'Ya -zazanɔɔ nyni'a a, ɔ 'lbho-o 'le lbhvnumu 'mnu gbo 'ɔ 'gbaplemu'a -lue, vn 'ke ɔ 'c nɪ "nyi, ɔ 'ke i 'le ɔ gbo kpa, 'le ɔ 'ye mu. ɔ nyini'a a, vn 'kpvn -ɔ kwa 'mu ti, vn 'ye ɔ "seεn kplokpl. Un -see ɔ le "nyi, 'le vn 'ye ɔ tinu, **XI** 'le -kpaayowli 'mnɔ 'ye 'le 'ɔ 'gbapleyi -lrɔɔ lbho. ɔ nyini'a a, vn 'kpvn -ɔ kwa 'mu ti, vn 'ye ɔ 'lbha -lreε, vn 'ye ɔ nyani 'mu kla kplokpl 'le vn -see ɔ le'ε -lue komu "nyi 'le vn 'ye ɔ tinu, **XII** 'le ɔ 'ye 'ɔ 'gbaplemu'a tanno lbho. ɔbɔ nyini'a a, vn 'kpvn -ɔ kwa 'mu ti, vn 'ye ɔ 'lbha, nymɔ 'ye ɔ 'mu 'wlu 'le vn 'ye ɔ tinu -lreε. **XIII** ɔ-bɔ -kpaayowli 'mnɔ'c 'gbaplemu'a kle -gwε'ε-ε "yiti 'le ɔ 'ye -tɔɔ ti-na: Koo 'in 'ke -nyna'a? 'In-i yi-o'o, 'an "yu'a 'dε -lue -ke dɪ 'in -kma'a a, 'in 'ke ɔ u gbo lbho. 'An "bhuo'a "yu ma'a dɪ, -bho ɔ mu a, vn-v 'ye ɔ 'bho 'du mu. **XIV** 'ε kamu ɔ lbho ɔ'o 'le ɔ 'ye mu, ɔ 'ye nyini. Un 'ye ɔ "yri a, dɪ 'wa "se bhaga'a, 'inni

'ka-a: 'Le nya 'wla, -o 'ye'a 'o -tita'a -kpaa "kpi -zi mu, unno 'ka-a: 'E di a-ba 'lbha o, o 'ke 'me, "lemoni, -kpaa 'mne ε, -a-bu 'ye ε 'to -ko mu. **XV** A -gblee, o-bo "yu 'mno, un nu'a -kaa, un 'kpun -o kwa 'mu ti, un -ke o 'ye -kpaa 'mne le po 'le un 'ye o 'lbha o 'ye 'me.

'Le Zezii 'ye -kaa nyu-v po 'o -lokui tidede, 'le o na: -Bho -kpaayowli yi le 'le, koo o 'ke nyu 'mnu -nyna'a? **XVI** 'In-i 'tmuv'o amu-ε, o-c 'ye-e -yi -mu, o 'ke u 'lbha, un 'ke 'me 'le o 'ke 'o -kpaa nyu -lruv lisie. A 'ye li-o, un 'wlu -nεε 'b'c'c, un na: -Woofo! -Kaabodı -see coo 'yi yi "komu-a"! **XVII** 'Le o 'ye u ya-gbu 'le o na: Wludie -gbe 'cn̄-ε 'le -Lago'c "bogu 'li, a -see ε zre? -Ka ε 'le'ε, 'kla-a 'ka-a:

Sukpu -budupomu -ba'a, un nu'a ε se "yrili-nmo, un po'a ti, 'ε 'b'i-i 'ye-ε'o na 'inne -nmo'c "yrili -ε -zi'e sikpi 'wee.

XVIII 'Le o 'ye 'bho wlu -lreεε ko, o na: Nyɔ-o 'ga'a 'bho ε-be sukpu 'mne "yriti, o-o 'jra-a li, 'le, -bho εbe 'ga nyɔ "kpit, ε-ε wa 'nɔ-o ti.

Lapoo'a "pelee"

(Matiee 22:15-22; Maaki 12:13-17)

XIX -Gblee, *-Lago'c gbayibomu -ke *'o 'sragazamukligbi 'wɔn'c "yi 'mne 'b'c'c, un yibo'o-o na 'wa di *Zezii po ε'o. 'E "lru "yi un-v 'b'c'c ti un 'ke o 'ki kpun, 'bho -gbaa -lue 'mne 'mu, 'le nyu-v -ni'a 'bho'a -fanu-v 'lbhu v'o.

XX Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho 'le un-v "du 'o "yrili, 'le, nyu-v 'ko o gbo-za, un 'ye u lbho 'le o gbo. Un-v 'sreεε-ε 'wa kpli "yi, 'le, -bho un dede nɔ ti "yrabhaka, un 'ke o di -kpun. Un 'b'c'c

ti, -bho ὑν 'ye 'ɔ -flɔ̄na, 'le ὑn 'ke mu, ὑn 'ke ɔ 'bho'a 'bhlv̄kpayowli wɔ̄n 'mu ti"du. [XXI](#) 'Ε d̄i ὑn dede 'nɔ̄ wlu -nεε ti 'le ὑn na: -A'ba -Tɔ̄yi, -a yibo'o-o -ka -a'a 'muzawlu -ke -a'a -tɔ̄tɔ̄l̄i 'sreεε'ε "yi. -Bho koo nyɔ̄ "du nyɔ̄klagba, -a'a ple 'ɔ "yri, 'le, -ka -Lagɔ̄ nu'a nyɔ̄ -na 't̄n, 'ka-a -a tɔ̄'ɔ nyu. [XXII](#) -Gblee, 'Wlomεε'ε 'bhlv̄kpayowliklagba na -a "pele lapoo. -A "pele ne-ee, -ale -a'ba "pele ne -le? Koo -a popo'o 'gwlv̄ti'a? 'Tmuu -amu!

[XXIII](#) -Gblee, Zezii nu'a -kaa, ɔ 'wɔ̄n-ɔ 'wa "yrabhawklu 'mne'ε 'zɔ̄ 'mvti 'le ɔ na: [XXIV](#) A -ya 'inmu mɔ̄niyuε 'mu 'in 'ke ε 'ye 'le 'in 'ke 'bho wlu "du. ὑn nu'a -kaa, ὑn -ke ε yi-o'o, 'le ɔ na: Nyunyɔ̄lru -ke 'nymi-i -ni'a -laa mɔ̄niyuε -nεε "kpi 'le, yɔ̄o -kɔ̄ ni'a? 'Le ὑn na: 'Bhlv̄kpayowliklagba mo'o. [XXV](#) 'Le ɔ na: Kɪn. -Bho ε "du 'bhlv̄kpayowli'a 'bhodueε'ε d̄i, a "du ɔ 'bho 'le a 'ke lapoo "pele! -Bho ε "du -Lagɔ̄'ɔ 'bhodueε'ε d̄i, a "du ɔ 'bho 'le a 'ke 'ɔ 'gwlv̄di nu! [XXVI](#) -In 'ye li-ɔ, wlu ɔ -za'a -laa 'mu 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, ὑn 'wɪn 'i 'bɔ̄ ɔ, wɔ̄n 'mu -u ti 'le ὑn 'ye zrε 'bho blenyi! 'ɔ wlu 'mne, ὑn -see 'ε -flɔ̄na 'ye.

*'Bho 'mεmu'a glusɔ̄ε'ε "kpi'a tidedewlu
(Mattee 22:23-33; Maaki 12:18-27)*

[XXVII](#) -Gblee, nyu'a 'plan -lrεε-ε -ni'e 'bho; 'innu 'mo-o Sadiziεen. ὑn-ɔ 'tɔ̄-ɔ nyu na, -bho nyɔ̄ 'mε ε, 'ɔ -sɔ̄ glu. Zɔ̄ -lue 'mne 'zɔ̄, u-bu nyu 'mnu, 'wa -lrv̄u-ɔ -ye'ε Zezii 'le ὑn na: [XXVIII](#) -A'ba -Tɔ̄yi, gba -a'ba "na *Moyiizi po'a see, 'inne 'ka-a: ɔ na: -Bho nyɔ̄ 'bhle 'nyɔ̄ 'le ɔ -ke ὑn -see "yu 'wlu, ɔ 'ke 'mε ε, 'le ɔ 'ke 'lotu'a "yunyukpasu 'bhle a, 'inno

kpa'a 'ɔ -d̥igbanynɔ 'le ɔ -ke ʊn 'ke 'ɔ 'lotu'a "yu 'mno'ɔ 'nyñi 'mu "yu 'wlu -ni. **XXIX** 'Bho-o 'lotu'a "nyñuu -mɛɛsɔn -ni'o. Zɔ -lue 'zɔ, 'wa ''klumu'a -lue 'kpa-a 'nyñɔ. ɔ -ke ʊn -see "yu 'wlu, ɔ 'ye 'mɛ, **XXX** 'le 'ɔ 'lotu'a "yu -lreɛ 'ye 'ɔ -d̥igbanynɔ kpa. ɔbɔ -ke ʊn -see "yu 'wlu -lreɛ 'le ɔ 'ye 'mɛ -lreɛke, **XXXI** 'le 'ɔ 'lotu'a "nyñuu'a tanno 'ye ʊ kpa, ɔ -ke ʊn -see "yu 'wlu -lreɛ 'le ɔ 'ye 'mɛ. 'Ka 'mno 'ka-a, -yu -sie'a 'bho, ʊn ''luo'o -d̥igbanynɔ 'mnu 'mu -lue -lue, ʊn -ke ʊn -see "yu 'wlu, ʊn 'ye 'mɛ. **XXXII** -D̥igbanynaakpu pa'a 'le, ʊn 'mɛ-o'o -lreɛ. **XXXIII** 'ɛ d̥i, -bho -ni nu 'le 'wɪ -lreɛ 'li 'mɛmu -v 'ye-e glu -sɔ -mu a, ʊ-bu 'lotu'a "nyñuu -mɛɛsɔn 'mnu 'le, koo 'wa ''kpidi 'ye 'mu-ni mu 'bho 'nyñaakpu 'mnu'a damu'a? 'Wa 'wee kpu ʊ 'ko-o'o. -Bho ʊn -sɔ glu 'le, 'bho 'wa ''klumu, yɔ -ke 'nyñɔ, ʊn 'ke "du'a? 'Tmuu -amu!

XXXIV 'Le Zezii na: -Yɛ 'ma-a 'mɛmu'a glusɔɛ'ɛ d̥i, a -see 'ɛ -lue 'tɪn 'muti'wɔn. A-a "maa-a a'ba "bhi. 'Nɔɔ 'kmu -nɛɛ 'mu, 'cɔn nyukpasu -ke 'nyñaakpu -v kpu kpa ni'o. **XXXV-XXXVI** U-bu nyukpasi -ke 'nyñukpakpi 'mnu, -da 'mɛmu -v 'ye-a glu -sɔ -ni mu, 'wa ''klumu'a nyu -ke d̥i -Lago-ɔ 'ye-a 'wɔɔn mu ʊn 'ke 'ɔ ''troli -ni "kɔgwleka, ʊn -see 'mɛ yi "kɔmu kɔmu'a d̥i, kpu kpeɛ -see 'wa ''klumu -ni yi. -Lago gbo'a -dalbhomu -ni'a 'le yaku 'li, -ka 'wa tiniɛ -ni'a, 'ka-a nyu 'mnu'a tiniɛ -v 'ye -ni mu. Un -sɔ'ɔ-ɔ glu 'le ʊn 'ye ti-ni -lreɛ "kɔgwleka'a d̥i, ʊn "du'o -Lago'ɔ nyu. 'ɛ kamu a-a "maa'a a'ba "bhi. **XXXVII** -Bho a nu 'mɛmu -see glu -sɔ yi a, a-a "maa-a a'ba "bhi -lreɛ. D̥i *Moyiizi 'wɔn 'ɔ'bɔ, ɔ 'cn̥i'a 'le -Lago'ɔ 'bɔgɔ 'li, -da -Lago -ni'a 'le -gamnig̥i 'mu, d̥i ɔ

'tmvvv 'nō, 'ya dī 'in-i za'a amv -pōlv "yiglu. -Ka 'mēmu-v 'ye'a glu -sō mv, 'le vñ 'ke ti-nī -lreε, 'c "bhuo 'tmvvv'o-o -kaa nyv gbaa! -Kaa -Lago 'le'ε -kaa: A'ba "naklīgbī "we, *Ablaamv-e, *Izaakī -ke *Zakōɔpv, 'inmō -Lago, 'inmō -ke vñ bhla'a *-ybheybhetite, 'inmō 'ka-a! **XXXVIII** 'Ka-a -Lago 'tmvvv'o Moyiizi. I-bī wlu 'mnī, 'ya 'zō -te'ε 'mv-ε: 'Le ε 'mv, Ablaamv-e, Izaakī -ke Zakōɔpv "we 'mnī, vñ 'mε-ε'o see. 'Le, -bho -Lago nv, 'inmō -ke vñ bhla'a -ybheybhetite, ε-ε 'tō-ɔ na, vñ -nī'e-e -bhla ti 'bho 'c "yigbeyi. -Bho 'wla a, 'le ɔ 'ke v glu -za. A -gblee, -kaabonyv -ke -Lago -na'a, 'ka-a 'wa 'wee -nī'o 'bho 'c "yigbeyi. Le a'ba 'wɔn'c 'mvti, 'inne 'ka-a! 'ɛ "lru "yi 'in nv'o, na: A-a "maa-a a'ba "bhi.

XXXIX-XL -Gblee, nyv 'wee 'bho-ɔ zre blenyi'a dī, -Lago'c gbayibomvčlv -nt'a 'bho, vñ nv'a -kaa, vñ na Zezii -bodi: -A'ba -Tɔyi, -ka -zegɛka -in "du'o 'wa wlu "kpi! -In 'ye li-ɔ, -ε 'wlu'a 'bho zo 'mne 'li, -alibi! nyv-v 'bɔ'c ti vñ 'ke ɔ dī -kpvn, 'wa nyɔ -see 'tɔ 'ybha ɔ 'ke ɔ dī -lru tidede.

**-Lago'c 'Bhozayi -ɔ 'puvn'a nyv-v 'mo-o
Daviidi'a -kɔyi

(Matiee 22:41-46; Maaki 12:35-37)

XLI I zi'a -kaa, 'le *Zezii na v -bodi: 'Mna-a dede-e amv ti -lreε, nyv na, *-Lago'c 'Bhozayi -ɔ 'puvn'a nyv, -ɔ 'ka yi, -a'ba "na *Daviidi'a "nayu ɔ 'ke "du. Kīn, 'ka-a mo'o. 'Le ε-be wlu 'mne, 'ε 'zɔ'c 'nyv -mε'ε? **XLII** A -gblee, 'le *-Lago'c -Weelizabɔgv 'li, wlu ɔ-bɔ Daviidi 'mno'c "bhuo 'cn̄'a 'le, 'inne 'ka-a:

'An -Koyi -Lago 'tmvv'o -kaa 'an -Koyi: -Zi -laa 'an
 "troli -in 'ke ti-de, XLIII 'le 'in 'ke -a'a tu'a
 nyu wɔn-zi.

XLIV -Bho Daviidı 'le -kaa a, 'lemnı -Lago'ɔ
 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyu, 'cn̄n'ɔ-ɔ "si'e 'nyñı, ɔ-
 ɔ 'la'a 'ɔ -koyi. ɔ-bo 'ma-a Daviidı'a "nayu, -
 bho Daviidı -kɔ ɔ 'ɔ -koyi-i 'la 'le, koo 'ɛ 'zɔ -nı'e
 'mu'a?

***Zezii "du-o *ɔ -namu "di 'mu**
(Matiee 23:1-36; Maaki 12:38-40)

XLV -Gblee, nyu 'wee po'a *Zezii -lokui, 'bho
 'wa "yigbeyi, ɔ na *'ɔ -namu -bodi: **XLVI** 'Bho *-
 Lago'ɔ gbayibomu'a damu, a "du a'ba "bhi "yrili!
 -Bho vñ -pa 'wa 'nynıbhlevilɔbanı 'mu, -bho -die
 -gwe 'le, vñ 'ybha-o'o nyu 'ke u 'yra, vñ 'ke u
 'bho "du 'le vñ -ke vñ 'ke 'yıye. 'Le *-Lagowlu'a
 'liciaanbidi 'li, vñ 'ybha-o'o vñ 'ke kpizıgi "kpi
 -de 'le nyu 'ke u 'yra -lrεε. -Bho nyukligbi "du
 go ɔ, 'le vñ 'ke u 'la a, vñ 'ybha-o'o vñ 'ke
 'nynıbhlekpi "kpi -de 'le nyu 'ke u 'yra -lrεε.
XLVII -Bho vñ -ka *-Lago wɔn gbo-o po, nyu 'ke u
 'bho "du'a dı, 'ka-a vñ-v 'bhle ε'o kplokpolo. Vñ-v
 nu'a -bhla -kaa a, vñ-v 'lbha-a -dıgbanyvukpakpi
 "yrabha 'mu 'le vñ-v zu 'u lı kwa 'mu. U-bu nyu
 'mnu, -Lago-ɔ 'ye -v -zige -tu -mu tenyi.

XXI

"Pvanlbhadıgbanyaakpu -lue'a 'je
(Maaki 12:41-44)

I -In 'ye li-ɔ, 'le *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo,
 mɔnilipoli -nı'e 'le. Mɔni nyu-v "nyı'a -Lago
 ɔ, 'le-e vñ-v po ı'o. *Zezii "luo'a "yigba "yi, ɔ-ɔ

gbvgbv-o ti, 'le, "wlilıbhlemv po 'i mɔni 'li, ɔ 'ye v li'ye. **II** "Pvanlbhadıgbanyaakpv -lue nv'a -kaa -lrɛɛ, vn 'po-o 'le mɔnɔc 'sɔn 'le ɔ 'ye v li'ye. **III** 'Bho 'mnc, 'bho-o ɔ -nv -n'i'e 'tɔ na: A-a 'ye-e 'nynaakpv -nvu li'a? Mɔnyc 'sɔn, 'inni vn po'o 'le mɔnilipole 'li. -Ziadı 'in-i za'a amv -bodi 'mv, v-bv -dibanyaakpv -nvu, 'bho 'mna-a'a damv, 'innu po'o 'le mɔni'a -dadudu, vn 'ye nyv 'wee -zi. **IV** -Ekedımaa, nyv -yv po'a 'le mɔni'a -dadudu, mɔni -i se'a dı "kpi 'bhle, 'inni vn po'o 'le. -Ye 'ma-a v-bv a, mɔni -gbı vn 'bhle'a vn 'ke 'ka li, 'ya kle vn po'o 'le.

*'Kmv'a "yitiinco "yi'a 'muyiboli -ke *Nyunyc
"Yu'a leyinco*

(*Matieve 24:1-21, 29-31; Maaki 13:1-19, 24-27*)

V I zi'a -kaa, nyvtolv-u 'za-a *-Lagɔ'c bubobhlegbo'a dı 'mv 'le vn-v nv'o: -Wooo, leedi -bidi -nii'a poposıkpmii -ke -bəbəl̩ nyv "nyi'a -Lagɔ, i -nmɔ'c -kaa "yrili'a! 'Le *Zezii na: **VI** Kın, -bidi a-a 'ye'a li a, -nɔɔ -lue-e 'ye-e -nyni -mv, 'le nyv 'ke i wa, vn 'ke i ti-za. 'Ya lɛ -lue komu -see 'bho -sie yi.

VII 'Le vn na: -A'ba -Tɔyi, -bhlaaka 'ɛ -nɔɔ 'ke nyni'a? I-bı wlu 'mni, -bho 'ya "yri'a 'bı -ka 'wlu, leelɛ -a 'ke i 'muyibo -n'i'a? **VIII** 'Le ɔ na: A "du a'ba "bhi "yrlı, 'le nyv -kaa amv -tɔɔ "yrlı"maa! A -gblee, nyv'a -dadudu-u 'ye-e -yi -mv 'le vn 'ke 'an 'nyni 'mv"luo, vn 'ke -kaa 'lɛ -lue -lue: 'Inmɔ *-Lagɔ'c 'Bhozayi -ɔ 'pvn'a nyv, 'inmɔ 'ka-a! U-bv nyv 'mnu-v 'ye-e -kaa 'lɛ -mv -lrɛɛ: 'Kmv'a "yitiinco nyni-o'o. -Bho ε -n'i -kaa 'mv a, a'ba -ke 'wa -na -le! **IX** -Bho a 'wɔn 'le 'bhlikpı "kpi tv'a

-ke 'wa 'bhlikpiyowl "we'a 'bhozeε'ε dī
 'bō c, -sianyi'a 'lbha amu -le! l-bi dī 'mni-i 'ye-e
 -kaa -nu-e -mu. ε -se -bhla 'kmu'a "yitiincc -ko.

X 'Le o na -lreεeke: 'Bhlukpa -lreεe'ε nyu -ke
 'bhlukpa -lreεe'ε nyu-v 'ye-e tu -vo -mu, 'le 'bhič
 -lrcō'č nyu -ke 'bhič -lrcō'č nyu 'ke vo, **XI** 'le
 'bhlikpi'a -dadudu "kpi, 'bhlukpa-a 'ye-e -tre -
 mu tenyi 'le 'mu -ke 'wali'a -dadudu 'ke tiyi. Lı-i
 'bhle'a -sianyi 'mu, nyu-v 'ye -i li'ye -mu 'le yaku
 "yi.

XII A 'ye li-o, -bho ε-be -ncc 'mne 'ke nyni a,
 nyu-v 'ye-e amu -kpvn -mu, vñ-v 'ye-e amu nyani
 'mu -kla -mu. Un-v 'ye-e amu nyu -lrvu -jeyi
 "nyi -mu 'le vñ 'ke amu -zigle -tu 'le *-Lagowlu'a
 'liciaanbidi 'li, 'le vñ 'ke amu -jie 'mu po. 'An
 nyu a "du'a "lru "yi, vñ-v 'ye amu 'bhič -ke
 'bhlukpayowl "we'a wɔnyi -kpa mu 'le vñ 'ke
 amu -zigle -tu. **XIII** l-bi nyani'a 'muklee 'mni 'mu
 a-a 'ye -zi -ni mu 'le a 'ke 'an "dī -za. **XIV** 'E "lru
 "yi, a san "yi, 'le, dī a 'ka 'mu-za, 'ya nymo -
 kaa amu 'gwlu "si, **XV** -ekedimaa, dilikpvñwl a-
 a 'ye'a 'mu-za mu, 'in "bhuo-o 'ye i amu wɔn
 'mu -po mu. -Bho ε -ni -kaa 'mu a, "lemnii a'ba
 "yidedemu'a wlu -see a'ba ne leyi 'la yi 'le vñ 'ke
 ε wɔn 'mu-v ce!

XVI A'ba 'lotu o, a'ba -tita o, a'ba 'lotu'a "nynuu
 o, a'ba 'wlukamu o, a'ba bha'a "bhi o, vñ-v 'ye-e
 amu a'ba jekamu -jeyi "nyi -mu 'le vñ 'ke a'ba
 tolv 'lbha vñ 'ke 'me. **XVII** A-bu -yvñ, 'an 'nyni a
 'bhle'e "kpi'a dī, nyu 'wee-e 'ye amu 'mu'nye mu.
XVIII ε -ni'a -kaa 'mu a, le'ε -lue komu -see a'ba -
 zuzu li-tri yi. **XIX** Nyɔ -yo 'ye'a 'kpa "yi -ku mu, -o

'ye'a 'inmu "srii mu "kɔmukɔmu, 'inni 'ke 'pvn 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi.

XX 'Le Zezii 'ye 'bho wlu -lree kɔ, 'le ɔ na: -Da a- a 'ye'a "sesisroja li 'ye -ni mu, vñ 'ke Zelizaleemü "gbele "yrili-po, ε-be -nɔc 'mne ti, -ka 'ε tizancɔ "kɔc'ɔ gbo, 'bho-o a 'ye i yibo -ni mu. **XXI** -Bho ε -ni -kaa 'mu a, nyu-υ 'ye'a Zideebhlukpa "kpi -ni mu, vñ ple vñ 'ke 'le tri "kpi "zizenamu mu! Nyu -yu 'ye'a Zelizaleemü 'a gwlo 'mu -ni mu, vñ -sɔ ne 'mu, 'le nyu -yu 'ye'a -kpaa 'mu -ni mu, 'wa yi gwlo 'mne 'mu le -le! Un -ce -ni 'le vñ 'ke ple -nalo! **XXII** A -gblee, i-bi 'wɪ 'mn̩i ti, 'bho-o -Lago'ɔ 'ye *Izrayeelekɔmu -zigle -tu -ni mu, 'le, di -Lagowlu'a 'mutizamu 'cn̩i'a 'le 'ɔ "bogu 'li see, 'ya "yri'a 'bɪ 'ke 'wlu. **XXIII** -Yeee! Ngazedu! 'ɛ -nɔc ti, 'nynvukpakpı -i 'ye'a -nigblu 'bhle mu -ke -yu 'ye'a 'nyanyayreeti "kpi'bhle mu, vñ-υ 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi "se! A 'ye li-ɔ, ε-be 'bhluukpa 'mne "kpi, 'kleyeeeklagba-a 'ye-e 'bho -yi -mu, 'le -Lago 'ke 'ɔ wɔnkuce 'bho'a nyu "kpi -ya. **XXIV** Nyu-υ 'ye-e 'wa tɔlv -blajrree 'mu 'lbha -mu 'le -lrʊv-υ -sie'a 'bho, vñ 'ke v kpvn 'le vñ 'ke v 'le 'bhluukpi 'wee "kpi tibuba. "Sesinyu se'a -Lago yibo, vñ-υ 'ye-e Zelizaleemü kwa'mu tipopo -mu 'le vñ 'ke ε -kɔ, 'le, -nɔc -ke ti, vñ 'ke 'wa 'lrumukɔmu "kpi 'wlu, ε 'ke nyni.

XXV A -gblee, lɪ nyɔ -see'a -bhla 'ye ke, 'inni nyu-υ 'ye li 'ye mu 'le 'yru-e, 'cɔ -ke 'cudri ''yi. 'An leyie'ε 'muyibolı mo'o. 'Nɔc 'zɔ, -siányi -i 'ye-e 'bhluukpi 'wee'a nyu 'lbha -mu 'le 'tɔnni'a popoa 'ke amu "lri -pa. **XXVI** A 'ye li-ɔ, lɪ 'wee -ni'a 'le yaku "yi, i-ι 'ye-e gbugbluo -mu, 'ε 'lru "yi, di-ι 'ye'a 'nɔc 'bhluukpi "kpi -zi mu, -bho nyu

popo nı 'gwlvti, 'le vn-v 'ye glu -pa mv. **XXVII** - Bho l'a kle 'mni zi 'tɔ -kaa a, "lemnı 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu-u 'ye-e 'le yaku'a -druku 'mv -yi -nı -mv. Wɔnkuɛklagba -Lago "nyı'a 'inmv, 'le ε 'mv, 'in-i 'ye le -yi -nı mv 'in 'ke nyu -ko. -Ka 'yru'a -vlavlı -nı'a, 'ka-a 'in-i 'ye -nı mv 'le nyu 'ke 'inmv li'ye. **XXVIII** -Bho i-bı lı 'mni "du-ε wɔn, a -ku -pɔlv ti a 'ke "yigba "yi"luo 'le a 'ke yaku "yi popo, -ɛkedımaa, a'ba zetiencc "kɔɔ'c-ɔ gbo.

Figieetu'a 'muyibole

(*Matiee 24:32-35; Maaki 13:28-31*)

XXIX -Gblee, nyu 'ke *Zezii'a -tɔtɔlı 'mvti'wɔn'ɔ dı, ɔ po'o "yi -lue -nɛɛ 'le ɔ na: A -gbv figiee -ke tui'a -dadudu -lrvı ya: **XXX** 'Ya 'muyibole i-i tɔ'ɔ amv, a 'wın i 'mvti -ka -zegɛka! I-bı tui 'mni, -bho i -ka tɔpɔ ɔ, "lemnı 'ya -trotroncc -nı'e-e nyninamv. **XXXI** -Ka -lue 'mnc, dı 'in -za'a -laa 'mv, -bho 'ya "yri'a 'bı -ka 'wlu a, -ka -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ "kɔɔ'c gbo, a yibo 'na. **XXXII** -Ziadı 'in-i za'a amv -bodi 'mv, nyu-v -nı'a 'traamu ti, 'wa "klumu'a nyvtolv -see 'mɛ yi 'le i-bı 'mni'a "yri'a 'bı 'ke 'wlu. **XXXIII** 'In na, -bho koo 'bhlvckpa -ke yaku -sɔ ti, 'an wɔn 'mv'a wlu 'mo-o -ziadı, ε -see 'plv 'kpa yi "kɔmυkɔmu.

**Zezii 'tmvv'o-o nyu-v po 'ɔ -lokui, vn 'ke 'mvtiyaa*

XXXIV A "du a'ba "bhi "yrili! Zɔ"o zo'c gɔ -ke nmɛ'ɛ 'nanaa, a'ba -pɔlv'a -nı nı "yi -le! 'Kmυ 'mv'a 'tvnvl'a 'gwlvtipopoe'ɛ "su a'ba -pɔlv "yi -le! -Bho ε -se -mnɛɛ ε, 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu-u 'ye-e amv 'zɔ'daa -mv, ε-be zɔ 'mne ti. **XXXV** A 'ye li-ɔ, -ka -zepiɛ-ε kpvn'a nıkpı, -ka -lue 'mnc

'ka-a ε-be zo 'mne 'ye 'bhlikpi 'wee "kpi'a nyu -zi mu. **XXXVI** 'E di, a yaa 'muti. A po *-Lago wɔn gbo -zɔo, 'le o 'ke amu 'kpi 'mu po. "Lemnii a-a 'ge-e 'inmo *Nyuniyo'c "Yu "yi, 'le, li -nii-i 'ye'a -yi mu, a 'ke i wɔn 'mu ce.

XXXVII -Gblee, -bho zoziqbhla a, Zezii-i 'tɔ-nyu -Lagɔwlu 'le *-Lago'c buqbɔbhlegbo. E -ni'a -kaa 'mu a, 'le Oliviee'a -gogo "kpi o-o mu'o 'muunamu "jiazo, **XXXVIII** 'le, -bho -drumasrun, nyu'a -dadudu-u yi'e 'le ε-be -Lago'c buqbɔbhlegbo 'mno un 'ke o -lokuiopo.

XXII

*Zidaa 'bɔ-ɔ ti o 'ke *Zezii *'Zuifu'a nyukligbi -jeyi "nyi
(Matiee 26:1-5, 14-16; Maaki 14:1-2, 10-11;
'Zaan 11:45-53)*

I -Gblee, *'Zuifu "we'a zuv 'li'a gɔklagba un-v 'la'a *'Paakı, 'ε 'wı -ni'e-e nyninamu. -Bho ε-be gɔ 'mne'ε 'wı nyini a, *"floc se'a 'ε "buule gbo'bhole, 'inne un-v li'o. 'Wa li "floc -lreε 'le 'wı -meeesɔn-ɔ zi'o. II -In 'ye li-ɔ, *-Lago'c 'sragazamukligbi -ke *'c gbayibomu-v 'ple-e nyu-v -ni'a 'bho'a -fanu'a di, -ka un 'ka -nyna, un 'ka *Zezii 'lbha, o 'ke 'me, un-v 'bɔ'c 'na ti 'kɔmɔkɔmu.

III E -ni'a -kaa 'mu a, *'c -namu -bue 'yɔ 'sɔn'c "klumu'a nyɔ -lue, Zidaa un-v 'la'a Isikaliyoo -lreε, 'le "nyinynidi'a tiyayi *Sataan'a -naagi 'ye o 'lru 'mu 'kpa. IV O nu'a -kaa, o -sɔ'c 'mu-ε, o 'ye mu, o 'ye -Lago'c 'sragazamukligbi -ke *'Zuifu'a "sroja -ye, 'le, -ka un 'ka -nyna o 'ke u Zezii -jeyi "nyi, un 'ye 'na bhaga. V 'E 'bubua-a 'lbhu u'o 'le

vn 'ye ɔ -kaa 'tmuu: -A 'wın -i 'bɔ, -a 'ye-e -inmu
mɔni "nyi -mu. **VI** C nu'a -kaa, ɔ 'wa 'c-c'occa 'wa
wlu, 'le, -ncczegə -ke ti, -bho ɔ "nyi u ɔ -jeyi 'le
nyu -lruu se 'i yibo yi, ɔ-ɔ fuo 'ne wɔn.

***Zezii -ke *ɔ -namu-v 'li-e *Paaki'a lilile**
(Matiee 26:17-30; Maaki 14:12-26; 'Zaan 13:21-
30; 1 Kɔ 11:23-25)

VII -Gblee, ε-be *'Zuifu "we'a goklagba 'mne'ε
'wı -ke 'li nyu-u 'lbha'a *'bhlabhlıgbudi, 'le vn-
u li 'i a, 'inne nyni'o, **VIII** 'le *Zezii 'ye 'le 'ɔ
nya *'Piɛlɪ -ke *'Zaan lbho 'le ɔ na: A mu 'bho
Zelizaleemuu a 'ke *'Paaki'a lilile pi, 'le, -a'ba 'wee,
-a 'ke ε li. **IX** 'Le vn na: 'E doo -iñ 'bɔ'ɔ ti -a 'ke
ε -pi -ni'a? **X** 'Le ɔ na: Dı 'in-i 'ye'a amu -bodi
'mu-za mu, a po i -lokui 'tun! -Bho a -ka 'bho
gwlo 'mne 'mu-u nyni, a-a 'ye-e nyɔ -lue 'ye -mu,
ɔ 'bhle-e "nitoko. A 'kpc ɔ 'bı, "jıne -ke "yi ɔ-ɔ
'ye'a -mu mu, a -ke ɔ -pa -ni 'bho 'le a 'ke -kaa 'ε
-yowli 'tmuu: **XI** -A'ba -Tɔyi Zezii na, ɔ 'ybha-o'o
ɔ -ke *'ɔ -namu 'ke -laa *'Paaki'a lilili -li -ni. 'E dı
ɔ nu'o: -Tɔ -amu -bududie -lue da -a -ke vn 'ke 'le
'ε 'limu -li -ni. **XII** -Bho a 'lɔ ɔ -kaa "yi a, ɔ-ɔ 'ye-e
amu 'ɔ yayibudu'a "die -lue da -tɔ -mu. 'E 'limu
nmaze-ε'o -nalo 'le "kpilinilı'a kle -ni'e 'le. -Bho
a pi a, 'le-e -a 'ke -li -ni. **XIII** 'Le vn 'ye 'mu-sɔ, vn
'ye -jeyi 'kpa. Un nyni'a 'le a, -ka Zezii 'tmuu 'nu
'tun, 'ka-a i zi'o 'le vn 'ye i-bı lilili 'mnı pi.

XIV 'Ya liliŋɔ nyni'a a, Zezii -ke 'ɔ -namu 'ma-a
*'ɔ -dalbhomu -lree, vn 'kpi -i "kpi 'le vn-u li i'o.
XV 'Le ɔ na u -bodi: 'In 'ybha-o'o 'an -pɔlv'a kle
ti, 'in -ke a 'ke goklagba -nεε po-ɔ 'le 'in 'ke 'kle
'ye. **XVI** A -gblee, 'in-i 'tmuu'o amu-ε, -ε 'wlu'a -
zian -laa, 'in -see 'tɔ 'nɔc 'kmu 'mu gɔ 'mne "du

yi. -Bho -Lago -kɔ nyu, lε-ε 'ma-a 'Paakı, -da υn-υ 'ye'a 'ε "yri'a 'bı 'ye -nı mu, 'bho-o 'in -ke a-a 'ye ε "du -nı mu. XVII C 'ɛ'ɛ'l C -kaa a, 'le ɔ 'ye duvεεn 'ɛ "kɔpu -lue 'mu"luo, ɔ 'ye 'ε dı -Lago 'sεε po 'le ɔ 'ye υ ε -jeyi "nyı 'le ɔ na: Nmɔ-ɔ -nı'a 'le "kɔpu -nεε'ɛ 'limu a, a 'nε ε "yi -lue -lue. XVIII A 'ye li-ɔ, 'in-ı 'wı -i amu "yiti, -ε 'wlu'a -laa -zıan, 'in -see 'tɔ 'nɔc 'kmu 'mu duvεεn 'na yi. -Da -Lago 'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ "yri'a 'bı-ı 'ye'a 'wlu -nı mu, 'bho 'ɔ "troli a, 'bho-o 'in -ke a-a 'ye duvεεn 'na -nı mu.

XIX -Gblee, ɔ nu'a -kaa -lreεε ε, ɔ "luo'o-o "floc 'mu, ɔ 'ye 'ε dı -Lago 'sεε po, ɔ 'ye ε -jie "yi ticice -nı, ɔ 'ye ε 'ɔ -namu "nyı, 'le ɔ na υ -bodi: Ε-be "floc -nεε, 'inmɔ 'ye'a a'ba dı 'me mu a, 'inmɔ mo'o, 'an ku mo'o. A nu 'ε letu "kɔmuñkɔmu! 'Inne 'ke amu 'an dı 'gwluñtipopo. XX -Gblee, υn nu'a -kaa, υn 'gwe-ε lilia "yi, 'le ɔ 'ye "kɔpu -lreεε 'mu"luo, ɔ 'ye υ ε -jeyi "nyı 'le ɔ na: Nmɔ-ɔ -nı'a ε-be "kɔpu -nεε'ɛ 'limu a, *-ybheybhεtitlere -Lago -ke nyunyu bhla'a a, 'ε 'muñibole mo'o. Ε-be nmɔ 'mne, 'an nymɔ mo'o. 'Inne 'ye ti'wla mu a'ba -zεge'ε dı 'le a 'ke 'puñ 'bho -Lago 'ɔ "yigbeyi.

XXI A 'ye li-ɔ, a'ba "klumu'a nyɔ -lue, -ɔ -ke -a -nı'a -dalue -li -nınamu, 'unı 'ye 'inmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyı mu. XXII Kın, -ziadı mo'o, 'inmɔ *Nyunyu'ɔ "Yu-u 'ye-e 'me -mu. 'Ka-a -Lago 'ybha'o 'an "kpidı 'ke 'mu-nı. Ε -nı'a -kaa 'mu a, nyɔ-ɔ 'ye'a 'inmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyı mu, -yeee! Ngazedı! 'C 'kleyeεε-ε 'ye-e wɔn -ku -mu tenyi "se! XXIII C 'ɛ'ɛ'l C -kaa a, υ-bu *'ɔ -dalbhomu 'mnu 'kpa-a 'bho 'le υn-υ dede'e -dede -kaa ti: Nyɔ yɔc 'in'e -a'ba "klumu, -ɔ 'ke

-kaabodı -yıı nu'a?

**Zezii'a -namu 'ybha-o'o vn 'ke 'wa -klagba yibo*

XXIV I zi'a -kaa a, depoεklagba -lue 'kpa-a 'bho *Zezii'a -namu'a "klumu. Un 'bo-č ti, nyč-č 'ma-a 'wa -klagba, vn 'ke ɔ yibo. **XXV** 'Le Zezii na: 'Bhlıkpriyowli "we 'bhle-e nyu 'wa wɔnzika 'le nyu-v nu nı'e 'bho 'wa "kpi 'wa wɔnkuε, 'le vn 'ybha'o v-bu nyu 'mnu 'ke v dı'a "yrilinmɔmu 'la. **XXVI** A-bu -yuu, 'le a'ba "klumu ε letu'a -nu-e -le! Nyč -yo 'bo'č ti, ɔ 'ke 'le a'ba "klumu -klagba "du a, 'ɔ nyčtu -nı "dana'a ka! Nyč -yč po'a amu -jolu gbo, 'le ɔ 'ke a'ba 'zč'č lbhvunuyi'a ka -nı! **XXVII** A -gblee, nyč-č de'a ti ɔ 'ke li-e, ɔ -ke nyč -yč kpc 'ɔ lilile wɔnyi-e, un -nı 'sɔn'č damu 'le, yčo 'mo-o 'wa -klagba'a? -Yč de'a ti ɔ 'ke li, 'un mo'o, 'kla -ko? A -gblee, 'nɔč a'ba "klumu ε -se -caa -ko: 'in kč'č-č a'ba lbhvunuyi. **XXVIII-XXIX** A 'ye li-č, 'an -tūta -Lago "nyı-e 'inmu wɔnkuε 'in 'ke nyu -kč. A "srıi'e 'inmu-e "kɔmukɔmu 'an 'kleyenč ti'a dı, 'in-ı "nyı 'ε amu -jeyi -lrεε. **XXX** "Lemni, -da 'in-ı 'ye'a nyu -kč -nı mu a, 'in -ke a-a 'ye-e -dalue -li -nı -mu. 'Bho 'mno, 'bho-o a-a 'ye wɔn-ku -nı mu 'le a 'ke *Izrayeełi'a 'ce -bue 'yč 'sɔn -zigle -tu.

**Zezii na *Pieli-i 'ye -č "yidepo -mu
(Matiee 26:31-35; Maaki 14:27-31; 'Zaan 13:36-38)*

XXXI ɔ po'a wlu ti a, 'le ɔ 'ye Simčč *'Pieli gbo "bhitı 'le ɔ na: Simčč, po -lokui! -Lago "nyı-e "nyinynidı'a tiyayi *Sataan "yiflčε, ε 'ke a-bu 'ma-a *'an -namu ti'dın. **XXXII** ε -nı'a -kaa 'mu a, 'in bhade'e-e -a'a dı -Lago li 'le -a'a 'an "gwlideε

-kaa 'mu'fün. 'Le, -da -a 'ye'a -a'a "nyinynidi
"yiyibo -ni mu 'le -in 'ke 'inmu gbo "bhit a, nyu-
v 'ma-a 'an -nu -a'a ka a, de u -polu 'li ti! XXXIII 'Le
ɔ na: 'An -Koyi, -in na, leele! -A'a 'le 'na -le! -Bho
ɛ "du -a'a -jiemvponamu, 'le, "bhalreɛke, -bho
ɛ "du -a'a 'mənamu, 'in -ke -in -nu 'son, -a 'ke
"sisri mo'o. XXXIV 'Le ɔ 'ye ɔ -kaa "yi'le, na: 'In-i
'tmvv'o -inmu-ɛ, -zian'a "matu'a "bhuo, -bhladı
-svvn 'ke zro, -inmo 'Pieli, kpɛ tan -a 'ye 'inmu
"yidepo -ni mu -antanyi 'le -in 'ke -kaa 'le: Zezii
a-a "si'a 'nyni, 'in se ɔ yibo.

*Zezii-i "du-o *ɔ -namu "di 'mu

XXXV I zi'a -kaa a, 'le *Zezii na *'ɔ -namu 'mn̩u
-bodi: -Da a se'a mɔni-e, badu -ke -bhopimupali
'bhle 'le 'in 'ye'a amu lbho, a -bo le 'mu 'ni?
'Le ɔn na: -Gba, a -see le -lue 'tin'a "bhuo 'mu-
bo! XXXVI 'Le ɔ na: 'Traamu 'tɔ ɔ, nyɔ -yɔ 'bhle'a
mɔni, ɔ "luo ne 'mu! Nyɔ -yɔ 'bhle'a badu, 'ka-
a 'ɔ di -ni'e 'mu -lree. 'Le nyɔ -yɔ se'a -bhlajrɛɛ
'bhle, ɔ -po 'ɔ -bana 'pɛlu 'le ɔ 'ke ε de! XXXVII A
-gblee, 'in-i 'tmvv'o amu-ɛ, 'an "kpidi 'cn̩i-ɛ'ɛ 'le -
Lagɔ'ɔ "bɔgu 'li, -ɛ nu'a na: "Nyinynikpli'a nɔmu
nyu -zre 'nɔ "yi, ε-be wlu 'mne, 'ɛ "yri'a 'bi 'ke
'wlu mo'o. Kın, 'an "kpidi -Lagɔwlu'a 'mvtizamu
'cn̩i'a a, 'ya "yri'a 'bi-i 'ye-e 'wlu -mu. XXXVIII 'Le
ɔn na: -A'ba -Koyi, -bhlajrui 'son 'ka-a! 'Le ɔ na:
ɛ -nmɔ'ɔ-ɔ "yrlili!

*Zezii 'po-o *-Lagɔ wɔn gbo 'le Oliviee'a -gɔgɔ "kpi

(Matiee 26:36-46; Maaki 14:32-42)

XXXIX -Gblee, *Zezii -ke *'ɔ -namu 'gwɛ-ɛ lilia
"yi. ɔ nu'a -kaa, ɔ -ke ɔn -sɔ 'ɔ'ɔ 'mu-ɛ, ɔn 'mu-o

Oliviee'a -gɔgɔ "kpi. 'Ka-a ɔ-ɔ nu'o "cici. [XL](#) 'Le ṽn 'ye 'le nyni. Un nyni'a 'le a, 'le ɔ na ʊ -bodi: A bhade -Lagɔ li, 'le, -bho "nyinynidi'a tiyayi *Sataan 'dın amu ti, a -kaa "nyinynidi nu 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. [XLI](#) ɔ nu'a -kaa, ɔ -te 'nu-ʊ gbo -sɛ, ɔ 'ye 'kolri glu po 'le ɔ-ɔ po'o -kaa *-Lagɔ wɔn gbo: [XLII](#) 'An -tita -Lagɔ, -bho -in 'wɔn, -te 'inmu 'kleyeεε -nɛε gbo! -Ye 'ma-a -a'a 'gwludı, 'inne 'ke -nu-ɛ, ε -se 'an ne -ko.

[[XLIII](#) ɔ -ni -kaa nūnamu 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'ye 'bho 'ɔ "troli ti"si, ɔ 'ke ɔ 'kpi 'mu po. [XLIV](#) -In 'ye li-ɔ, 'ɔ -pɔlɔ nu'a -kaa, ε gbuta'o 'le ɔ-ɔ po'o -Lagɔ wɔn gbo tenyi, 'le, zu'a "bhuo-o "plu 'ɔ "lru, ε kɔɔ'ɔ nymɔpupali.] [XLV](#) Zezii nu'a -kaa, ɔ 'gwɛ-ɛ -Lagɔ'ɔ wɔngbopoε "yi, 'le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye 'ɔ -namu'a "troli le mu. ɔ -ka mu a, 'gwlulinyne'ɛ dì ṽn-ʊ 'mu'o 'le ɔ 'ye ʊ "nynɔɔ 'mu -za. [XLVI](#) 'Le ɔ na: -lun! A-a 'mu-ae? A -sɔ 'mu a 'ke -Lagɔ wɔn gbo po, 'le, -bho *Sataan 'dın amu ti, a -kaa "nyinynidi nu 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi.

*Nyu 'kpvn-o *Zezii* (*Matiie 26:47-56; Maaki 14:43-50; 'Zaan 18:3-11*)

[XLVII](#) Wlu "sri 'le *Zezii'a wɔn 'mu 'le nyu'a 'plan 'ye ɔ -ke *'ɔ -namu 'zɔ'daa. 'ɔ -namu 'mnu'a -lue, Zidaa, 'inno -yu 'u -jeyi ṽn 'ke Zezii kpvn. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'nyni-e Zezii li ɔ 'ke ɔ -gble, [XLVIII](#) 'le ɔ 'ye ɔ -kaa "yi'lɛ, na: Zidaa, 'inno *Nyunyɔ'ɔ "Yu, -in 'ybha-o'o 'in -ke -in 'ke gbigble 'le -in 'ke 'inmu 'an tu'a nyu "yi-to 'le ṽn 'ke 'inmu kpvn'a? [XLIX](#) -Gblee, lɛ-ɛ 'ka zi, Zezii'a -namu 'mnu 'ye-e 'na li 'le ṽn na ɔ -bodi: -A'ba -Kɔyi, -a -ke nyu

-nuvvc'c'c? **L** Tidedewlu 'mne "sri 'le 'wa wɔn 'mu 'le 'wa -lue 'ye *-Lagɔ'c 'sragazayiklagba'a lbhunuyi -linaloku "lru cε. **LI** 'Le Zezii na: A'ba nu -kaa -le! A "tayi nu "yiti! A 'ye li-ɔ, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'tu-o ɔ-bo nyukpasu 'mnc'c -loku li, 'le, 'bho -gbaa -lue 'mu, 'ε "jie 'ye -gwe.

LII 'Le ɔ na *'Zuifu'a "srojakligbi-e, *-Lagɔ'c 'sragazamukligbi -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruv -bodi: -Blajru -ke gbatui a 'bhle'o, a-a yi'e 'inmu kpvnnamu -ka nyɔ-ɔ yi'a ka 'gbokobhleyi kpvnnamu'a! **LIII** 'Le *-Lagɔ'c bvbɔbhlegbo 'in -gwle'e-e 'le a'ba "klumu nyu -tɔnamu, leedı a -see 'le 'inmu -kpvn -ni'a? A -gblee, ε 'ka -kaa 'mu-ni a, ε -se "se -ko. 'Traamu'a -nɔɔ -yεε, ε-ε 'mo-o a -ke *Sataan'a -ne. -Lagɔ "tayi'e amu "yiti a 'ke a'ba "nyinynikpli nu.

**'Pieli depo'o-o *Zezii "yi*

(*Matiee 26:57-58, 69-75; Maaki 14:53-54, 66-72; 'Zaan 18:12-18, 25-27*)

LIV *Zezii 'le'ε -kaa a, 'le nyu 'mnu 'ye ɔ kpvn, 'le vñ 'ye ɔ 'le *-Lagɔ'c 'sragazayiklagba'a 'bhlegbo kpa. Vn -ni 'le munamu 'le *'Pieli na 'nu 'bi -wɔɔ! **LV** -Gblee, 'bho 'bhlegbo 'mnc, nyu 'ce-ε 'bho'a "jñe "yi ne "yi; 'le vñ de'e 'bho 'ε wɔnli ti, vñ-v 'wüta'o. 'Pieli -mnc nu'a -kaa, ɔ 'pa-a 'bho 'wa gwia 'mu, ɔ 'ye ti-de 'le ɔ-ɔ 'wüta'o -lreε. **LVI** ɔ -ni 'bho, 'le lbhununynaakpu -lue 'ye ɔ li'ye, vñ 'ye ɔ 'yra kplokplø 'le vñ na: ɔ-bo nyɔ -nɔɔ, *Zezii'a -nayi mo'o. **LVII** 'Le ɔ na: -Gbaa! 'In se ɔ yibo.

LVIII Vn -de'a 'bho ti -daan a, nyu-v -ni'a 'bho'a -lue nu'a -kaa, ɔ 'ye -ɔ li, 'le ɔ na: -Inmɔ -nɔɔ,

Zezii'a -namu'a -lue -in "du'o! C 'le'ε -kaa a, 'le o na: -Gbaa, 'an 'lotu'a "yu, 'in -ko.

[LIX](#) Un -fo'-c -toope -lrεε, 'le nyɔ -lrɔɔ na: -Ziadı mo'o, c-be cny -nɔɔ, Zezii'a -nayi c "du'o. A 'ye li-c, c-c 'mo-o Galileekɔyi -lrεε. [LX](#) 'Le o na: -Gba! 'An 'lotu'a "yu, 'in se o yibo. Dı a-a za'a -laa 'mu'a "bhuo, 'in se 'e -lue komu yibo. 'Bho -gbaa -lue 'mu, c -nı -wlunamu 'le -suvn 'ye zro. [LXI](#) -Gblee, -a'ba -Kɔyi Zezii nu'a -kaa, c 'ka-a -bluu 'le o 'ye o 'yra. -Yrɔzaa! 'le 'Piɛl 'ye 'gwlvtipopopo, 'le o na: "Wii! Wlu Zezii -za 'ka 'mu, c 'ye'a na: -Bhladı -suvn -ka zro, kpe tan -a 'ye 'inmu "yidepo -nı mu -antanyi 'le -in 'ke -kaa 'le: Zezii a-a "si'a 'nynı, 'in se o yibo, wlu 'mne'ε "yri'a 'bi-i 'wlu'o -laa'a! [LXII](#) C popo'o-o wlu 'mne 'gwluti, 'le o 'ye 'da, c 'ye "vi ngazeka.

*"Sroja 'kla-a *Zezii nyanı 'mu
(Matiee 26:67-68; Maaki 14:65)*

[LXIII](#) ε-be -nɔɔ 'mne ti, nyv-v "du'a *Zezii "yrili, un-v "seen -c-ɔ 'le un-v 'cise nɔ'o. [LXIV](#) Un 'son -c- "yigbeyi, 'le un-v po 'c da, un-v nu'o: Nyɔ -c -po'a -a'a da a, "si o 'nynı! [LXV](#) Un -nı'a -kaa nuñamu -bhla a, un-v 'zɔ -c wluklğıbı -bodı 'mu.

*Nyu 'kpa-a *Zezii 'le *'Zuifv'a -zigletumu wɔnyi
(Matiee 26:59-66; Maaki 14:55-64; 'Zaan 18:19-24)*

[LXVI](#) Zɔ zi'a a, *-Lagɔ'c 'sragazamuklıgbı-e, *'c gbayibomu -ke *'Zuifv'a -zigletumu -lrıvı, un 'gbıvı'o-o 'lru. Un nu'a -kaa, un 'tmıvı'o-o nyv-v -nı'a 'bho 'le un na: A -ke *Zezii yi -laa -a'ba wɔnyi! [LXVII](#) Un -ke o yi'a a, 'le un 'ye o -kaa tidede: -Inmɔ 'mo-o *-Lagɔ'c 'Bhozayı -c 'pvıvn'a

nyu'a? 'Tmuu -amu! 'Le o na: -Bho 'in -zi i amu
 -bodi 'mu, a -see 'an wlu -ziadı 'la yi. [LXVIII](#) 'Le,
 -bho 'in dede amu ti a, a -see 'inmu "da-po yi.
[LXIX](#) 'Traamu 'tɔ o, 'inmɔ *Nyunyɔ'c "Yu-u 'ye-e
 'bho Wənkulagɔ'c "troli ti-de -mu 'le 'in -ke o 'ke
 li'a kle -ko. [LXX](#) C 'le'ε -kaa a, 'le un na: -Lagɔ'c
 "yu -in "du'o 'tɔ -ke? 'Le o na: Kın, 'inmɔ 'in
 "du'o. [LXXI](#) Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho 'le un-u
 nu'o: Wlu -e 'kɔ o kpun, -a'ba 'be ε 'tɔ ti -le! -A'ba
 "bhi 'wɔn-ɔ'c wlu 'bɔ!

XXIII

*Nyu 'kpa-a *Zezii *Pilaati wɔnyi
 (Matiee 27:1-2, 11-14; Maaki 15:1-5; 'Zaan
 18:28-38)*

I I zi'a -kaa a, nyu 'wee -so'c 'mu-ε -nyaku! 'le
 un 'ye *Zezii kpun, 'Wlomεeyi -lue, -ɔ -ko'c 'wa
 'bhlukpa un-u 'la-a *Pilaati, un 'ye o 'c wɔnyi
 kpa. II 'Bho 'mno, 'bho-o un-u kpa nı 'nɔ dı "yi
 'le un-u nu'o: C-bo nyɔ -nɔɔ, kpli o -nı'a -a'ba
 'lotu'a "nyuuu -lruu -tɔnamu, i se "yrili-nmɔ. -
 Ka o-o 'tmuu nu'a a, 'kla-a 'ka-a: C na 'wa "pale
 lapoo, 'wa "nyı -a'ba 'bhlukpayowliklagba -le! C
 na o-bo 'mo-o *-Lagɔ'c 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu
 -lreε, 'inne 'mo-o 'bhlukpayowli. III Un gwε'ε -
 wluwlua "yi a, 'le Pilaati 'mno 'ye o -kaa tidede:
 -Inmɔ 'mo-o *'Zuifu'a 'bhlukpayowli'a? 'Le o
 na: -Ka -in 'le'ε -laa 'tın, 'ka-a i -nı'e 'mu.
 IV C 'wɔn'c Zezii'a wlu 'mne 'bɔ o, 'le o na *-
 Lagɔ'c 'sragazamukligbi -ke nyu-u -nı'a 'bho -
 bodı: "Nyinynile -ke "lru "yi 'in 'kɔ o wlu
 "kpitice 'le a 'kɔ o 'lbha, o 'ke 'me ε, 'in -see ε
 'ye. V ε -nı'a -kaa 'mu a, un-u 'ku-o 'bho wɔn

ti 'le ὑν-υ νυ'o: Lı ɔ-ɔ tɔ'c'υ ny'c'cu 'Zuifu'a
'bhluvkpa'a kle "kpi, 'ya "lru "yi ὑn-υ 'kpıkpıa'o.
'Le Galileebluvkpa "kpi, 'le-e ɔ 'nyaa'o 'le ɔ 'ye
'cu'c' nyni 'traamv.

*Nyu 'kpa-a *Zezii *Eloɔdi wɔnyi*

VI -Gblee, Pilaati 'wɔn'c' 'wa wlu 'mne 'bɔ, 'le
ɔ 'ye υ tidede: Nyɔ -nɔo, Galileekɔyi ɔ "du'a?
VII 'Le ὑn na: Kun, 'bhluvkpa *Eloɔdi -kɔ'c', 'le'a
"yiyi mo'o. I-bı 'wı 'mnı ti, Eloɔdi'a "bhuo -nı'e-
e Zelizaleɛɛmu: 'ɛ dı *Pilaati 'tmuu'o 'c "sroja, ὑn
'ye *Zezii 'mu"luo 'le ὑn 'ye ɔ 'le 'c wɔnyi kpa.
VIII Un -ke ɔ mu 'c gbo a, 'c 'gwlı 'wɔn-o' ɔ 'ke
Zezii li'ye, -ekedımaa, ɔ-ɔnɔ'c' nyni 'bɔ, 'le
ɔ 'ybha'o see ɔ 'ke ɔ yibo. C-ɔ popo-o 'gwlıti na
ɔ-ɔ 'ye 'kı-ı *wɔnkule -lue -nu -mu. **IX** C nu'a -kaa,
ɔ dede dı'dı'a -dadudu ti 'le ɔ -see ɔ "dapo. **X** E-
be -nı 'mne ti, *-Lagɔ'c' 'sragazamukligbı -ke *'c
gbayibomu -nı'e 'bho-ɛ. 'Innu "duu 'nɔ dı "kpi
tenyi. **XI** -In 'ye li-ɔ, Eloɔdi -ke "sroja nu'a -kaa,
ὑn 'kpvn-o Zezii 'muñye ka 'le ὑn-υ 'cise no'o. Un
nu'a -kaa -lreɛɛ, ὑn -pa 'nɔ-ɔ "yrilinmɔbanı 'mu 'le
ὑn 'ye ɔ Pilaati wɔnyi le kpa. **XII** -Gblee, Pilaati -
ke Eloɔdi -nı 'son 'nyiñye 'ko 'mu-ɛ. E-be zo 'mne
ti, 'bho-o ὑn -ybhe -nı'o.

**Pilaati 'ce-ɛ *Zezii wlu "kpitı ɔ 'ke 'me*

(Matiee 27:15-26; Maaki 15:6-15; 'Zaan 18:19-
19:16)

XIII I zi'a -kaa a, *Pilaati 'la-a *-Lagɔ'c'
'sragazamukligbı -e, *'Zuifu'a -klıgbı -ke 'Zuifu'a
-lrıvı, **XIV** 'le ɔ na υ -bodi: A -ke nyɔ -c'cu -yi'a
'ınmu gbo, a na, kpli ɔ -nı'a a'ba 'lotu'a "nynuu-
lrıvı -tɔnamu, i se "yrili-nmɔ. A 'ye li-ɔ, 'bho a'ba

"bhi'a "yigbeyi 'in dede -nì 'nò ti. "Nyinynile, -ε -ke dì a-a kpc 'ɔ "yi a, 'in -see ε 'ye. **XV** "Nyinynile ɔ nu'a a, *Eloedì ipidì -c'ccum -c' "bhuo -see ε 'ye. 'ɛ "lru "yi ɔ -yo ɔ c'ccu' ɔ -amu gbo -lreɛɛ. A -gblee, ɔ-bɔ nyu c'ccu, "nyinynile, -ε -ke dì ɔ 'ka 'mɛ ε, ɔ -see ε -lue komu nv. **XVI** 'In-ι yi-o'o 'in 'ke ɔ nyu -jeyi "nyi, un 'ke ɔ "seɛen 'le 'in 'ke ɔ "yiti"tayi. [**XVII** -In 'ye li-ɔ, 'le zvun'a klɛ 'li, -bho 'Zuifu'a *'Paakigoklagba nyni a, Pilaati-ι "sii-e -jiékɔyi -lue ti. Nyɔ -yo un 'ybha'a, a, Pilaati-ι "sii'e ti.]

XVIII 'ɛ kamu, nyu-υ -nì'a 'bho, un 'kpa'a 'bho, un-υ "wɔ'o 'le un-υ nu'o: -A'a "sii *Zezii -nɔɔ ti -le! Balabaası -in 'ke ti"sii. **XIX** -Gblee, 'bho gwlo 'mne 'mu, ɔ-bɔ Balabaası 'kpa-a 'bhlv̄kpa'a -kɔyi'a nyu tu gbo. ɔ 'lbha-a 'wa -lue ɔ 'ye 'mɛ. 'ɛ dì un po 'ɔ -jie 'mu. **XX** -In 'ye li-ɔ, Pilaati 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke Zezii ti"sii. 'ɛ dì, nyu-υ -nì'a 'bho, ɔ 'wɔn'ɔ 'wa wlu 'mne 'bɔ ɔ, ɔ "luo'o wlu 'mu -lreɛɛ 'le 'ye υ 'tmuν. **XXI** ɔ po'a wlu 'mne ti a, un-υ 'kpa-a 'bho un-υ "wɔ nɔ'e -dalue 'le un-υ nu'o: ɔ -kɔ-ε 'bho nyuyrilbhaatu "yri ɔ 'ke 'mɛ ɔ, -ɔ -ke -mɛ-ɔ, ɔ 'ke 'mɛ ɔ! 'Le 'wa wlu 'mne'ɛ dì, ɔ 'wɔn'ɔ, Zezii un "srii'a, ɔ 'ke υ ɔ -jeyi "nyi. **XXV** 'Inne 'bhle'e 'nyni'a dì, Balabaası -yɔ kpa 'ka nyu tu gbo 'le -ɔ "si'a 'bho -ɔ 'lbha'a

XXII ɔ nu'a -kaa, ɔ "luo'o wlu'a kpe tanne 'mu-ε 'le ɔ na: "Nyinynidi'a 'ce yɛɛ -ke "bhuo ɔ nu'a? "Nyinynile, -ε -ke dì nyu 'kɔ ɔ 'lbha, ɔ 'ka 'mɛ ε, 'in -see ε 'ye. 'In-ι yi-o'o 'in 'ke ɔ nyu -jeyi "nyi un 'ke ɔ "seɛen 'le 'in 'ke ɔ "yiti"tayi. **XXIII-XXIV** ɔ 'le'ɛ -kaa a, un 'kpa-a 'bho -lreɛɛ 'le un 'ye -dalue "wɔ -nì tenyi 'le un-υ nu'o: ɔ -kɔ-ε 'bho tu "yri ɔ 'ke 'mɛ ɔ, -ɔ -ke -mɛ-ɔ, ɔ 'ke 'mɛ ɔ! 'Le 'wa wlu 'mne'ɛ dì, ɔ 'wɔn'ɔ, Zezii un "srii'a, ɔ 'ke υ ɔ -jeyi "nyi. **XXV** 'Inne 'bhle'e 'nyni'a dì, Balabaası -yɔ kpa 'ka nyu tu gbo 'le -ɔ "si'a 'bho -ɔ 'lbha'a

"ku a, 'le 'ya dī vñ 'ye 'c -jie 'mū po a, vñ cunn̄i, vñ 'bɔ'c ti, 'le c 'ye c ti'sii. ε -n̄i'a -kaa 'mū a, c "nyi -v Zezii -mn̄o -jeyi, le vñ 'ybha'a, vñ 'ke c "lrulinv.

*Nyu 'kɔ-c *Zezii 'bho tu "yri
(Matiee 27:32-44; Maaki 15:21-32; 'Zaan 19:17-27)*

XXVI *Pilaati "nyi 'v *Zezii -jeyi a, vñ -ke c -sɔ 'c 'c 'mū-ε 'le vñ -ke c -c mu'o vñ 'ke c tu 'yri kɔ. Vñ -ke c -n̄i munamu 'le vñ -ke nyɔ -lue 'ye 'gbvñ. C-bɔ nyɔ 'mnc -sɔ 'c 'c -kpaa 'mū; 'c 'nyni 'mo-o Simcc. -Gwlo -lue vñ-v 'la'a Silæen̄i, 'le'a "yiyi mo'o. C-bɔ nyukpasu 'mnc, 'cunn̄i "sroja kpvn̄'o -glaka, c 'ke Zezii'a "yrilbhaatu 'mū'luo, c 'ke ε 'bhle 'le 'c lemu.

XXVII Nyu'a -dadudu -ke c -na'o. 'Le 'wa "klumu, 'nynukpakpi'a -dadudu-u -n̄i'e 'le, 'innu "vi'o 'c dī tenyi. **XXVIII** -Gblee, c nu'a -kaa, c "bhit'i'e-e 'le v gbo 'le c na: Zelizaleemunynukpakpi-a, a'ba "vi 'an dī -le! A "vi a'ba "bhi -ke a'ba "yreeti'a dī! **XXIX** A 'ye li-c, -nɔc -lue -n̄i'e-e nynninamu, 'bho-o nyu 'ye -nu mū, na, "kukunynukpakpi-e, 'nynukpakpi-i -see'a "yu 'wlu -ke -yu se'a "yu "kpi'bhle, vñ 'wa-a ti. **XXX** 'Bho ε-be -nɔc 'mne ti, 'bho-o nyu-v 'ye ti'bɔ -n̄i mū tri 'ke v "kpi ti'ga, vñ 'ke 'mε 'le -gogɔ 'ke -wε, ε 'ke v "yi-ka. **XXXI** A -gblee, 'inmɔ kɔ'c tuyalı -c se'a "nyinynidı nu, -bho vñ -ka -kaa 'inmu nyanı 'mū-v kla, 'le, a-bee-e kɔ'c lolotu -v nu'a "nyinynidı, koo a'ba ne 'ke 'mū-n̄i'a?

XXXII -In 'ye li-c, vñ -ke c -n̄i'a munamu, "sroja 'gbaa 'nɔ-c 'gbokobhlemu 'sɔn, vñ 'ke v 'bho tu "yri kɔ -lræe, vñ 'ke 'mε. **XXXIII** Un nu'a -kaa, vñ

'nyni-e 'bho -da -lue ṽn-υ 'la'a "lrukpaan. ṽn nyni'a 'bho a, 'le ṽn 'ye Zezii 'bho tu "yri kɔ. ṽn 'kɔ-ɔ ṽ-bv 'gbokobhlemu 'sɔn 'mnv 'bho tui -lrui "yri -lree. -Lue -ni 'ɔ -linasv gbo 'le -lrcɔ -ni'e 'ɔ kumnasv gbo. [XXXIV](#) 'Le ɔ na: 'An -tita -Lagɔ, nyv-υ nu'a 'inmu dι -nu 'lruili, 'bho 'wa "nyinynidι'a dι, -ekedimaa, le ṽn-υ nu'a a, ṽn se ε yibo.

ɔ -ni'a -kaa bhadenamu, ṽ-bee -mnvv, ṽn-υ 'po-ο 'ɔ -banı -nigbi 'mv, ṽn 'ke i 'gble. [XXXV](#) Nyv-υ -ni'a 'bho, ṽn -de'e 'bho-o 'wa "troli ti 'le ṽn-υ 'yra'o. 'Le 'Zuifu'a -kligbi-i dri 'nɔ 'nyni, ṽn-υ nu'o: ɔ 'pvvn'o-o nyv'a -dadudu. -Bho ɔ "du *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyv -ziaka, ɔ 'pvvn 'ɔ "bhuo! [XXXVI](#) "Sroja nu'a -kaa, ṽn 'kpa-a 'bho 'le ṽn-υ 'cise nɔ'o -lree, 'le ṽn 'ye tu'a "kle 'mv'luo, ṽn 'ye ε -fuu'a -tuto "yi tisisan, ṽn 'ye ε -geponmc kɔ 'sma, ṽn 'ye ɔ linyni 'le ṽn 'ye ε ɔ "yi-tɔ, ɔ 'ke -fuu 'mne 'mv'nyɔ, ɔ 'ke 'na. [XXXVII](#) 'Le ṽn na: -Bho -in "du *'Zuifu'a 'bhlvkpayowli, 'pvvn -a'a "bhuo! [XXXVIII](#) -Gblee, tu -ke "yri ṽn kɔ 'ɔ, wlu -ni, 'nni 'cn̄-ε'ε 'bho 'ɔ "lru gbo: 'm̄m'cn̄n'ln̄ 'mo-o 'Zuifu'a 'bhlvkpayowli.

[XXXIX](#) -In 'ye li-ɔ, ṽ-bv 'gbokobhlemu 'sɔn, ṽn kɔ'ɔ 'bho tu "yri a, 'wa -lue nu'a -kaa, ɔ-ɔ 'drui-e Zezii 'nyni 'le ɔ-ɔ nu'o: -ɛɛɛ! -In -cmu -ccu -cmu, -in -see, -ni'mo-o *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyv, nu? 'ɛ dι 'pvvn -a'a "bhuo 'le -in 'ke -amu 'pvvn -lree! [XL](#) ε -ni'a -kaa 'mv a, 'wa -lue -yɔ -ni'a 'bho, ɔ -wlu 'nɔ-ɔ "lruili 'le ɔ na: -In -ke ɔ -ni'a 'kle -lue 'yenamu a, -a'a "du 'bho -Lagɔ, 'maae? [XLI](#) -Abv a, ε -be 'kleyeɛɛ -nɛɛ, ε -nm̄c'ɔ -am̄v "yiti, -ekedimaa, -a'ba kpli -a nu'a a, 'ya "lru "yi mo'o. ε -ni'a -kaa 'mv a, ɔ -bɔ -cy -see ɔ -see

"nyinynidu'a -lue komu nu. [XLII](#) C nu'a -kaa -lrεε
 ε, 'le o na: Zezii, -bho -in yi le -in 'ke nyu -ko o,
 -a'a 'mate 'an di -le"! [XLIII](#) 'Le o na: -Ziadu 'in-i
 za'a -inmu -bodi 'mu, -ziannamu'a "bhuo, 'bho
 'an -tita -Lago'c "troli 'in -ke -a 'ye ti-de mu 'le
 yaku 'li.

**Zezii'a 'memee*
(Mattee 27:45-56; Maaki 15:33-41; 'Zaan 19:28-30)

[XLIV](#) -In 'ye li-o, 'yru -ni "duu 'mu, 'le -
 kuyre 'ye 'le 'bhlukpa'a 'wee "kpi kpvn, ε 'ye
 "jiazoyrvklagba('a "yri tan) "kpi bhla. [XLV](#) -
 Gblee, 'le *-Lago'c bvbobhlegbo'a lisaabudu 'li,
 -da -lue-e -ni'e 'le, nyoc'o pa 'le, "yrieklagba -lue-e
 beze'e 'bho 'ε wɔn "yi, 'inne "zize'e 'le "yi. Ε-βε
 "yrie 'mne nu'a -kaa, 'ε gwia 'mu -wa'a 'mu-ε -
 bhaoo!, [XLVI](#) 'le Zezii 'ye "wɔ tenyi 'le o na: 'An
 -tita -Lago, 'in-i "nyi-e 'inmu 'an -zuzu -jeyi. O
 po'a wlu ti "sεε, 'c -fifε -ce'ε 'bho-ε.

[XLVII](#) "Sroja'a -klagba-a -ni'a 'bho, -ka Zezii
 "wɔ'c, 'c -fifε 'ye'a 'bho -ce, o 'ye'a 'na li a,
 o 'bhεε'ε-ε -Lago'c 'nymi "yi, 'le o na: -Ziadu
 mo'o, o-bc nyoc -ncc, o 'srεε'ε-ε "yi. [XLVIII](#) -In
 'ye li-o, nyu'a -dadudu "gbu-o ti un 'ye 'bho 'bi
 tiyenamu yi. Un 'ye'a le-ε zi'a li a, un "bhit'i-e-
 e "yiti 'le un 'ye 'wa "bhli le mu. Un -ni le
 munamu, 'gwlu -nyni 'nu-v li'a di, un-v 'bhεt'o
 'wa 'bεt'i. [XLIX](#) Zezii'a bha 'wee -ni'e 'bho-ε -
 lrεε. 'Nynukpakpi-i -ke o-c na'a, -v -ke o -ss'c
 Galilee 'le un 'ye'a Zelizaleemmu yi, un -ni'e-e 'le
 'wa "klumu. 'Wa kle "tcc'c-c gbo 'le un-v popo'o
 'le.

**Ζίζεεfu nmaze'e-e *Zezii ti
(Matiee 27:57-61; Maaki 15:42-47; 'Zaan 19:38-42)*

L-LI -Gblee, nyɔ -lue-e -ni'e 'bho. 'C 'nyñi 'mo-o *'Ζίζεεfu. -Gwlo -lue vñ-v 'la'a Alimatee, 'le'a "yiyi mo'o. C-ɔ 'mo-o *'Zuifu'a -zigletumu'a "klumu'a nyɔklagba -lue. 'C dì -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili 'le ɔ 'sreεε'ε "yi. -Ka -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔ'ɔ "yri'a 'bi-ɔ 'ye'a 'wlu mu, ɔ de'e 'na-a "gwli 'le ɔ-ɔ fuo 'nε wɔn. Ε -ni'a -kaa 'mu a, kpli 'ɔ -Bozuifu'a -kligbi nu'a a, i -see ɔ 'tu nu. LII C-ɔ-ɔ nyɔ 'mñɔ, 'inñɔ mu'o *Pilaati gbo, ɔ 'ye ɔ 'bho -ye, 'le ɔ na ɔ -bodi: 'Inmɔ bhade -inmu li, 'in 'ke *Zezii'a "ku'a dì mu, 'in 'ke ε tinmaze. C 'le'ε -kaa a, 'le ɔ 'ye 'wɔn. LIII Pilaati 'wɔɔn'ɔ dì, ɔ 'bhle'e -jiji, -da Zezii'a "ku -sie'a, ɔ 'ye 'bho mu 'le ɔ 'ye ε tu "yri -za. C 'ka mu, ɔ 'bhle-e "yrieplu -lue. 'Inne vñ 'fifian 'nɔ li, 'le, zoko vñ ce'ε 'le tri 'li, -ka -buduyu, -ε -ke 'limu vñ -see'a -bhla nyɔ tinmaze ke, vñ 'ye ɔ 'le "du, vñ 'ye svkpvmuaklagba -lue tiklikpe 'le vñ 'ye ε 'bho 'ε wɔnyi -te.

LIV -Gblee, ɔ nmaze 'nɔ-ɔ ti -susueyi, -ekedimaa, zɔ-ɔ 'ye'a -zi mu, 'inñe 'mo-o v-bv *'Zuifu "we'a lifɔzɔ. 'Ε dì nyu 'wee -ni'e 'wa li nmazenamu.

LV U-bv 'nyñvapkakpi -ke Zezii -sɔ 'ka Galilee 'mu, 'inñu -ke 'Ζίζεεfu mu'o 'le, 'le vñ 'ye ε-bε zoko 'mñε ya-gbu, 'le, -da "ku 'pe'ε ti a, vñ 'ye 'bho "yri ti"duu. LVI Un vñ'a -kaa a, vñ 'mu-o Zelizaleemv le. Un nyñi'a a, vñ 'de-e 'cn̄i-ɔ po'a ngnezege, vñ 'ke i Zezii'a "ku "lru'wla, ε -kaa 'zɔn -susueyi. -In 'ye li-ɔ, 'le 'wa gba 'li, nyɔ'ɔ vñ lbhv 'bho 'wa lifɔzɔ'ɔ zɔ, 'ε dì vñ -fɔ'ɔ li.

XXIV

**Zezii -sɔ'-c'-cs'-c' glu*

(*Matiee 28:1-10; Maaki 16:1-8; 'Zaan 20:1-10*)

I Zɔ-ɔ kɔ'ɔ *'Zuifu'a lifɔzɔ "yi, 'ɛ zɔbhhibhi 'mu, 'le v-bu 'nnyukpakpi 'mnu 'ye 'mu-sɔ, 'cn̄i vñ de'a, vñ 'ye i 'mu'luo, vñ -ke i 'ye 'le *Zezii'a zoko'a da le mu, vñ 'ye 'le nyni. II Un nyni'a 'le a, vñ popo'o-o 'bho 'ɛ wɔnyi, sukpu 'mne -sɔ'ɔ-ɔ -gwlili 'mu. ɛ -de'e 'bho-o "setida ti. III Un nu'a -kaa, vñ 'pa-a 'le zoko 'mne 'li, vñ 'ye -a'ba -Koyi Zezii'a "ku ti'bɔ. Un 'be 'ɛ ti a, vñ -see ɛ 'ye. IV -Gblee, vñ -ni tiwenamu, 'le, nyu 'son-ɔ 'bhle'a -baniplu nu'a "wleewle 'mu, vñ 'ye 'bho 'wa "yigbeyi 'daa. V Un nu'a -kaa, -sianyi kpun-o'o tenyi 'le vñ 'ye "yiti"jri. 'Le v-bu nyu 'mnu na v -bodi: Leedi, nyɔ -yɔ -ni'a ti, 'le a-a 'bɔ -ni 'no nyu-v 'me'ɛ "klumu ti'a? VI -Lago -zɔ'ɔ-ɔ glu, ɔ -ni'e-e ti -lreɛ. 'ɛ dì ɔ se 'cn̄i -ni. -Da a -ke ɔ -ni'a Galilee, wlu ɔ -za'a 'mu, a popo ne 'gwluti! VII C na ɔ-bɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu, "nyinynidi'a nñmu nyu 'ke ɔ -jeyi "nyi, vñ 'ke ɔ nyvyrilbhaatu "yri kɔ, ɔ 'ke 'mɛ, 'le, -bho 'wi 'son, 'ɛ tanzo, -Lago 'ke ɔ glu -za 'le ɔ 'ke ti-ni -lreɛ.

VIII -In 'ye li-ɔ, 'bho ɛ-be -nɔɔ 'mne ti, 'bho-o vñ popo -ni'e Zezii'a wlu 'mne 'gwluti. IX Un nu'a -kaa, vñ -sɔ'ɔ 'le-e zokogwlili 'mu 'le vñ 'ye Zelizaleemv le mu. Un nyni'a a, 'le h'a kle-ɛ zi'a, *Zezii'a -namu -bue 'yvɛ -lue -ke nyu -lrvv, vñ 'ye v i -bodi 'mu-za. X -Gblee, v-bu 'nnyukpakpi i mu'a 'le a, 'wa tɔlv'a 'nyni 'ka-a: Madala'a *Malii-e, 'Zaanı -ke Zaaki'a 'lotu *Malii. U-bee -mnvv, 'nnyukpakpi -lrvv -ke vñ -na'a a, i-bi dì

'mnu, vñ -zı 'i-i *Zezii'a -dalbhomu 'mnu -bodi
'mu -lree. **XI** Un 'tmuu 'nu -kaa a, vñ-v popo-o
'gwluti na bhubhuyiti'a dı mo'o. 'E kamu vñ -see
'wa wlu "gwlide. [**XII** ε -ni'a -kaa 'mu a, *'Pieli
-so'c 'mu-ε, 'le o 'ye 'le zokogwlii 'mu -vuka kpa.
ɔ nyni'a 'le a, o "jri-e "yiti, o 'ye 'le ε-be zoko 'li
popo, o 'ye 'ku'a "yriεplu'a "se li'ye. 'E wɔn mɔ
'c ti, 'le, -da o -so'c 'mu, o 'ye 'bho le mu.]

**Zezii -tɔ -cɔ -cɔ -cɔ -namu 'sɔn "yi
(Maaki 16:12-13)*

XIII ε-be zo 'mne ti, *Zezii'a -namu 'sɔn -so'c
'mu-ε 'le vñ-v mu'o -gwlo -lue vñ-v 'la'a Emayisi.
-Jolu 'wlu'a Zelizaleemuu, -ε mu'a gwlo 'mne 'mu,
ε -jri-ε'ε-ε bhv 'mu. **XIV** Un -ni 'le mumamu, 'le,
lt'a kle-ε zi'a -laa, vñ-v za'a 'ya dı 'mu. **XV** -Gblee,
vñ -ni i -kaa 'mužanamu 'le *Zezii'a "bhuo 'ye
v "kpi bhla, 'le o -ke vñ-v na'a bhv 'mu. **XVI** Un-
v 'ye -o li, ε -ni'a -kaa 'mu a, 'wa 'kpi'a limeεε
-ke 'wa -połv'a "yikmuε'ε dı, 'wa yibø 'nɔ "yi.
XVII 'Le o 'ye v -kaa tidede: Leedi, a -ni 'sɔn, a-
a za'a 'mu'a? Un nu'a -kaa, 'gwlø -nyni 'nu-v li,
'le un 'ye ti-nyna. **XVIII** Un -ni 'sɔn, 'wa -lue vñ-
v 'la'a Kleopasi, o na: Dı-i zi'a 'wi -ni 'mu, -
un -ni -lue 'tin, 'lemluu -ni'mu -ni'e Zelizaleemuu,
-o se i yibo"! **XIX** 'Le o na: Leedi zi'a? 'Le
un na: Nazaleetikɔyi Zezii, o-c 'mo-o -Lagɔwlu'a
'mutizayi, 'le wɔnkuε 'mu c-c wlu ni'o 'le o-c
nu ni'e li. -Lagɔ -ke nyu 'wee yibo'o-o -ka o
ku'a wɔn. **XX** -A'ba *-Lagɔ'c 'sragazamukligbi -
ke -a'ba -kligbi "nyi -o 'Wlomeε'ε 'bhlvkpayowli
*Pilaatı -jeyi o 'ke o wlu "kpitice 'le nyu 'ke o
nyvyrilbhaatu "yri kɔ, o 'ke 'me. **XXI** -Abu na

'ki, 'in yi'o ɔ 'ke *Izrayεεlɪkɔmʊ zetie. -Gblee, ʊn -kɔɔc ɔ 'lbha a, 'ɛ 'wɪ tanzɔ 'ka-a! [XXII-XXIII](#) -Waa! -Zian'a -drumasrın, -a-bu *Zezii'a -namu'a "klumu'a 'nynukpakpı, 'innu ɔ'-s- 'mu, 'innu mu'o ɔ zoko'a da. Un 'bɔ-ɔ 'ɔ "ku ti 'le zoko 'li, ʊn -see ε 'ye. 'Innu yi'o, -v ma'a -amu wɔnti. Un na ʊn mu'a 'le a, -Lagɔ gbo'a -dalbhomʊ 'son-ɔ 'daa'a 'bho 'wa "yigbeyi, 'innu 'tmuñ 'nu na, -Lagɔ -zɔ 'ɔ-ɔ glu, 'le ɔ 'ye ti-ni -lreε. [XXIV](#) Un 'lɛ'ɛ -kaa a, -a'ba "klumu'a nyutɔlu 'mu-o 'le 'bi tiyenamu. -Ka v-bu 'nynukpakpı -zi 'i 'mu 'tin, 'ka-a ɔ -ni'e 'mu. U-bee -mnuñ -see ɔ li'ye -lreε. [XXV](#) 'Le ɔ 'ye v -kaa "yi'le: -Niamu-a! Dı -Lagɔwlu'a 'mutizamu 'cnı'a 'le -Lagɔ'ɔ "bɔgv 'li see, 'inni a -see -ziadı 'la'a! [XXVI](#) ɔ-bɔ *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puñn'a nyu, a se yibo na, ɔ 'ke -kaa 'kle 'ye -antanyi-ɔ, 'le -Lagɔ 'ke 'ɔ 'nyi "yi'bheɛ mo'o? [XXVII](#) ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpa-a 'bho, 'le, 'ɔ "kpidı 'cnı-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'ɔ "bɔgv 'li see, -i 'nyaa'a 'le "bɔgv *Moyiizi 'cnı'a, -i 'nyi'a 'le "bɔgv -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizamu -lruñ 'cnı'a, ɔ 'ye i gbo -pa, ɔ 'ye i gbɔziza.

[XXVIII](#) Un nu'a -kaa -lreε, Emayisi v-bu Zezii'a -namu -ni'a munamu, ʊn 'nyi -ɛ li. Nyɔ -ke ʊn-v na'a bhu 'mu, ʊn -gbu 'nɔ ya a, -ka nyɔ-ɔ mu'a gboteda, 'ka-a ɔ -ni'o, [XXIX](#) 'le ʊn 'ye ɔ -jeyi -za 'le ʊn na ɔ -bodi: Glu -ni'e-e gwənamu. 'E dı 'pe ti! 'Le ɔ 'ye 'wɔn. ɔ 'wɔn'ɔ ɔ, 'le ʊn -ke ɔ 'ye 'wa "bhlibhlegbo mu. [XXX](#) -Nɔɔtoope zi'a a, ʊn 'kpa-a 'bho, ʊn 'ke li. ɔ-bɔ 'wa 'likpayi nu'a -kaa, ɔ "luo'o-o "fɔɔ 'mu, ɔ 'ye -Lagɔ 'sεε po 'ɛ dı, ɔ 'ye ε -jie "yi ticice -ni 'le ɔ 'ye ε v "nyi. [XXXI](#) -Gblee, 'bho 'mno 'bho-o 'wa -naagi kati -ni'e

wɔn, -yrozaa! 'le vɔn 'ye o "yiyibo. O nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu, foo! o "ma-a'o. [XXXII](#) 'Le vɔn 'ye -kaa "yi'lile: "Wii! Zezii ma'a d1, -a -ke o -ni'a -wlunamu, 'le, d1 -Lago'ɔ wlu'a 'mvtizamu 'cn1'a 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li see, o -ni 'i 'muwanamu, 'bubua 'ye -kaa -amu 'mu 'yi'a!

[XXXIII](#) Un gwε'ε lilia "yi 'le vɔn 'ye 'mu-so, 'bho -gbaa -lue 'mu vɔn 'ye "yiti"bhi, vɔn 'ye Zelizaleemv le mu. Un nyni'a 'bho a, 'bho-o vɔn -ye'ε Zezii'a -namu -bue 'yvε -lue -ke nyv -lrvv. [XXXIV](#) 'Innu 'tmvv nu'o: -Ziaka, -Lago -za'a-a -a'ba -Kɔyi Zezii glu 'le o 'ye ti-ni -lreε! O -tɔ'ɔ-ɔ 'ɔ "bhuo Simɔɔ "yi. [XXXV](#) U-bee -mnvv nu'a -kaa, vɔn 'kpa-a 'bho, d1-i zi'a 'le Emayisi'a -jeyi-e, -da vɔn yibo -ni 'no "yi -ke "floc'ɔ 'gblenamu, vɔn 'ye i gbo -pa, vɔn 'ye i 'mu-za.

*Zezii -tɔ'ɔ-ɔ 'ɔ "bhuo *ɔ -namu "yi

(Matiee 28:16-20; Maaki 16:14-18; 'Zaan 20:19-23; Kpli 1:6-8)

[XXXVI](#) Un -ni -kaa i-bi d1 'mni 'muwanamu 'le Zezii'a "bhuo 'ye 'bho 'wa 'klumu 'daa, 'le o na: A 'ye -pɔlv'a bhlubhlua! [XXXVII](#) O po'a wlu 'mne ti a, vbu na 'ki vɔn 'ye-e "kuzuzu. 'E d1 vɔn pa'a -kpekpe 'mu 'wee -sianyi'a d1. [XXXVIII](#) 'Le o na: Lee -sianyi 'lbha amu'a? Leed1 a-a 'kabha'a? [XXXIX](#) "Jie'a fanı -ni'a 'an -bhopı -ke 'an -kvıgvlv, a -gbv ni ya! 'Inmɔ mo'o -ziaka. "Kuzuzu se ku 'bhle. 'E d1 a 'tu 'inmu li, 'le a 'ke yibo na 'in -se "kuzuzu -ko! [[XL](#) O 'lu 'v -kaa "yi 'le o 'ye v 'ɔ bhi -ke -kvıt 'yi-tɔ. [XLI](#) Un nu'a -kaa, 'bubua "yi 'v 'mu-ε 'le -tɔ "maa nu'o, 'ɛ kamv, d1 o-ɔ zu 'v -bod1 'mu a, vɔn -see i -ziadi 'la. 'Le o na: A 'bhle

-laa lilile gbe 'nī?] [XLII](#) 'Le vñ na: Kūn, zmi -a la'a, 'inne 'ka-a, kpvn ε! [XLIII](#) 'Le ɔ 'ye ε kpvn, ɔ 'ye ε 'bho 'wa "bhi'a "yigbeyi -li -nī, [XLIV](#) 'le ɔ 'ye v -kaa "yi'le -lreεε: -Da 'in -ke a-a na'a -bεnyi, dī 'in 'tmvñ'a amv, 'inni 'ka-a: 'An "kpidi -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu *Moyiizi -ke 'wa -lrvñ 'cn̄i'a 'le -Lago'ɔ "bøgv 'li see, 'ya "yri'a 'bī 'ke 'wlu mo'o, 'le 'ya lεtu 'ye 'traamu zi. [XLV](#) 'Bho 'mno 'bho-o ɔ -flo -nī'e 'wa -naagi wɔn, 'le, wlu-u 'cn̄i-ε'ε 'le -Lago'ɔ "bøgv 'li, vñ 'ke i 'muti'wɔn, [XLVI](#) 'le ɔ 'ye v -kaa "yi'le, na: l-bi wlu-u 'cn̄i-ε'ε 'le "bøgv 'mne 'li, 'inne 'ka-a: *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyv, ɔ-ɔ 'ye-e 'kle 'ye -mu, ɔ-ɔ 'ye-e 'me -mu. -Bho 'wi 'son, 'ε tanzo 'le -Lago 'ke ɔ glu -za, 'le ɔ 'ke ti-nī -lreεε. [XLVII](#) -Bho ε -nī -kaa 'mu a, 'le nyv 'ke -daa Zelizalεεmu 'nyaa 'le vñ 'ke 'bhlikpi 'wee "kpi mu, vñ 'ke 'le ɔ 'nyv 'mu nyv -lrvñ 'tmvñ, vñ 'ke 'wa "nyinynidi "iyibo 'le vñ 'ke -Lago gbo "bhiti. "Lemnii -Lago-ɔ 'bhɔ-ɔ 'wa "nyinynidi'a dī. [XLVIII](#) l-bi l-i zi'a -laa, a 'ye-e 'ya da'a dī, abu 'ke 'ya "dī -za. [XLIX](#) A 'ye li-ɔ, 'bho 'mna-a'a damu, 'je 'an -tita -Lago "du'a amv wɔn 'muti a, 'inne 'in-i 'ye amv -jeyi -po mu. A-bee -mnvñ -lreεε, a -de -laa -gwlo -nεε 'mu ti, 'le, zo -ke 'li ɔ-bɔ *-Lago'ɔ Wɔnkuzuzu 'mno 'ka amv "kpi'dree, ε 'ke nyni.

***Zezii 'mu-o 'ɔ -tita -Lago gbo 'le yaku 'li
(Maaki 16:19-20; Kpli 1:9-11)**

[L](#) I zi'a -kaa, *Zezii "luo'o-o *'ɔ -namu 'mu, ɔ -ke vñ 'ye Zelizalεεmu 'mu-son, vñ 'ye Betanii -bhoga -mu -nī. 'Le 'mno, 'le-e ɔ -to -nī'e sv̄i yayi 'le ɔ 'ye v "niti-wvnna. [LI](#) -Gblee, ɔ -nī 'v

"nitiw^onnanamu, -Lago nv'a -kaa, o 'ye o 'le yaku
'li 'la, 'bho 'o "troli, 'le o 'ye 'bho 'wa "klumu
'mu-s^o, pee! 'le o 'ye 'le mu. LII U-bee -mnvv
a, 'bvbv^oaklagba-a "yi 'v 'mu, vn -ni 'o 'nyⁿi
"yibheenamu 'le vn 'ye gwlo 'mu le mu. LIII Un
nyⁿi'a a, vn-v 'gbvv-o "lru -wl^oewle^o 'le *-Lag^o'o
bvbobhlegbo 'le vn-v 'bh^oe^o'e -Lag^o'o 'nyⁿi "yi.

-YBHEYBHETITELRE

**Nyabwa: -YBHEYBHETITELRE New Testament
Nouveau Testament de Nyabwa**

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nyaboa (Nyabwa)

Contributor: International Bible Society

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

7657d3f5-7539-5138-b61f-b1ee280646f9